

આપના લાલની વાત છે માટે

* લલિધ કૃપા *

અવશ્ય વાંચો...

તુરત મેળવો....

- * જેમા મનનીય લેખો, વાર્તાઓ અને શાસનસમાચારો.
- * 'લલિધ કૃપા' દર માસની પાંચ તારીખના પ્રગટ થાય છે.
- * દર અંકે શ્રીયુત્ 'રાહી'નું તદ્દન નવું સ્તવન.
- * "કાવ્યકુંજ"માં વિવિધ કાવ્યકારોની કાવ્યપ્રસાદી.
- * આખાલ-વૃદ્ધ સૌને સ્વતોષે એવા નવતરવાંચન વિભાગો.
- * આજેજ રૂ. ૧૧-૦૦ ભરી જે વર્ષનું લવાજમ મોકલી આપો.
- * હિન્દી ગુજરાતી બંને ભાષામાં પ્રગટ થાય છે.
- * યાદ રહે કે, 'લલિધ કૃપા' એ કોઈ ધંધાદારી માસિક નથી. નિઃસ્વાર્થપણે શાસનસેવા એ જ તેનું ધ્યેય છે.
- * ગામોગામ એના નિઃસ્વાર્થ શાસનપ્રેમી એજન્ટોની નોંધણી ચાલુ છે.
- * વધુ ને વધુ આહકો બનાવી આ શુભ કાર્યને વેગવંત બનાવશો.

વિશેષ વિગત માટે નીચેના સરનામે પરચ્યવહાર કરવા વિનંતિ

શ્રી લલિધ કૃપા કાર્યાલય

- (૧) C/o. શ્રી જયંતકુમાર રાહી (માનદ્ તંત્રી)
ઠે. શ્રીપાલ ફ્લેટ નં. ૪, ૧૦/છાયા સોસાયટી,
ચેમ્બુર નાકા, મુંબઈ-૧. (ફોન-૫૨૬૯૫૮)
- (૨) C/o. વી. વી. વોરા (માનદ્ સંપાદક)
ઠે. ૬૦, કુશ્મ્બ્પા નાયકન ટેન્ક સ્ટ્રીટ, પહેલે માળે,
વીરપદ્મી સ્ટ્રીટ, મદ્રાસ-૧. (ફોન-પી. પી. ૩૬૪૦૭)

卐 શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રનો મહિમા 卐

જે ખરેખર આસન્ન સિદ્ધિવાલા, રત્નત્રયીના
આરાધક અને ત્ર્યંચિ-લેહવાળા લબ્યાત્માઓ છે,
તે આ છત્રીશ અધ્યયનોને લાભે છે.

卐

卐

卐

જે અલબ્ધ અને ત્ર્યંચિનો ભેટ નહિ કરનારા છે, તે
અનંત સંસારી છે, તે સંકલ્પ કર્મવાળાઓ શ્રી
ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના પઠનમાં અલબ્ધ-અયોગ્ય છે.

卐

卐

卐

વિક્ષરહિત જે આત્માના આરંભેલ આ ઉત્તરાધ્યયનો
મહામુશકેલીએ સમાપ્ત થાય છે, તે લબ્ધ આત્મા આ
ઉત્તરાધ્યયનોને મેળવે છે. આ પ્રમાણે પૂર્વ ઋષિઓ કહે છે

卐

卐

卐

श्री विजयलुवनतिलकसूरीश्वर जैन ग्रंथमाला

लब्धि-लुवनतिलकसूरीश्वर सहगुरुभ्यो नमः

श्री उत्तराध्ययन सूत्र भाग-१

(सं. छाया गुजराती भावार्थ साथे)

—: भावानुवादक :—

पूज्यपाद गच्छाधिपति पू. आचार्यदेवेश
श्रीमद्विजयलुवनतिलकसूरीश्वर७ म. ना. पट्टधर
पू. आ. देव श्रीमद्विजयलदंकरसूरीश्वर७ म.

*

—: सहायको :—

पू. आ. देव श्रीमद्विजयलदंकरसूरीश्वर७
महाराजना सहपदेशथी

श्री जैन श्वे. मू. पू. संध	छाणी
श्रुतज्ञानपिपासु महानुभावो	राणीभेन्नुर
श्री जैन श्वे. मू. पू. संध	जीजपुर
श्री जैन श्वे. मू. पू. संध	चिकमंगलुर

: प्रकाशक-प्राप्तिस्थान :

सुवन-सदरकर साहित्य प्रचार केन्द्र
वी. वी. वेरा
६०, कृष्णरुपा नायकन स्ट्रीट,
मद्रास-६००००१.

वी. सं. : २५०२
वि. सं. : २०३२
सं. सं. : १५

- प्राप्तिस्थान -

संस्कृत-सुवन केन्द्र साहित्य संघ

मु. शास्त्री

जि. वडोदरा, (गुजरात)

सूचना—

प्रकाशक स्थले डा. १-५० नो
स्टॉप मोकलवाथी पुस्तक
सेट मगशे.

- मुद्रक -

संस्कृत प्रिन्टर्स

धनगरावाणी शेरी, कलुष्पीवाड,
लावनगर.

માનવંદા સાહાયકો

૩૦૦૦)	શ્રી છાણી જૈન સંઘ	છાણી
૧૦૦૦)	શ્રી ખીજાપુર શ્વે. મૂ. જૈન સંઘ	ખીજાપુર
૧૦૦૦)	શ્રી ચિકમંગલુર શ્વે. મૂ. જૈન સંઘ	ચિકમંગલુર

- ૫૦૧) શા. બાલચન્દજી C/o. રતનચન્દજી ડાયાજી રાણીવેન્નુર
 ૨૦૧) શા. સોકલચન્દજી ગેનમલજી ”
 ૨૦૧) શા. પનાલાલજી ભમરલાલજી ”
 ૧૦૧) શા. ચુનીલાલજી પ્રકાશકુમાર ”
 ૧૦૧) શા. પનાલાલજી કેસરીમલજી ”
 ૨૦૧) શા. પુનમચન્દજી ચુનિલાલજી ”
 ૧૦૧) શા. શ્રી અપ્સરા ટેક્સટાઈલ્સ ”
 ૧૦૧) શા. શ્રી મીલન ટેક્સટાઈલ્સ ”
 ૧૦૧) શા. થાનમલજી ચુકરાજજી ”
 ૧૦૧) શા. રૂપચન્દજી હિન્દુમલજી ”
 ૧૦૧) શા. રાઈચન્દજી હુકમીચન્દજી ”
 ૧૦૧) શા. મોહનલાલજી રતનચન્દજી ”

ઉક્ત મહાનુભાવોએ આ પુસ્તક પ્રકાશનમાં લાભ લઈ શ્રુત-
 જ્ઞાનની અપૂર્વ ભક્તિ અગ્નવી છે. જેથી તેઓને ધન્યવાદ આપીએ
 છીએ.

—પ્રકાશક

વિષયાનુક્રમણિકા

વિષય	પૃષ્ઠ
શ્રી વિનયશ્રુત અધ્યયન-૧	૧
શ્રી પરીષદાધ્યયન-૨	૧૯
શ્રી ચતુરંગીય અધ્યયન-૩	૪૦
શ્રી પ્રમાદાપ્રમાદાધ્યયન-૪	૪૮
શ્રી અકામમરણીયાધ્યયન-૫	૫૫
શ્રી ક્ષુદ્ધકનિગ્રંથીયાધ્યયન-૬	૬૯
શ્રી ઉરબ્રીયાધ્યયન-૭	૭૭
શ્રી કાપિલીયાધ્યયન-૮	૮૯
શ્રી નમિપ્રવળ્યાધ્યયન-૯	૯૭
શ્રી દ્રુમપત્રકાધ્યયન-૧૦	૧૨૦
શ્રી બહુશ્રુતપૂર્ણાધ્યયન-૧૧	૧૩૪
શ્રી હરિકેશીયાધ્યયન-૧૨	૧૪૮
શ્રી ચિત્રસંભૂતાધ્યયન-૧૩	૧૭૩
શ્રી ધણુકારીયાધ્યયન-૧૪	૧૯૦
શ્રી સલિક્ષુ અધ્યયન-૧૫	૨૧૬
શ્રી બ્રહ્મચર્યસમાધિસ્થાનાધ્યયન-૧૬	૨૨૬
શ્રી પાપશ્રમણીયાધ્યયન-૧૭	૨૪૬
શ્રી સંવતાધ્યયન-૧૮	૨૫૫
શ્રી મૃગાપુત્રીયાધ્યયન-૧૯	૨૭૭

પ્રકાશકીય નિવેદન

આજે આપની સમક્ષ ‘શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્ર ભા. ૧’ (૧૮, અધ્યયન) પુનરાવૃત્તિરૂપે પ્રકાશિત કરતાં અતીય હર્ષ થાય છે.

આજથી લગભગ ૧૦-૧૨ વર્ષ પહેલાં અમોએ શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રને બે ભાગ રૂપે સં. જાયા ગુજરાતી ભાવાર્થ, સાથે ૩૬ અધ્યયનોથી સંપૂર્ણ ગ્રંથ પ્રકાશિત કર્યો હતો.

સાધુ-સાધ્વીઓને અભ્યાસ માટે આ ગ્રંથ એટલો ઉપયોગી બની ગયો કે તેની નકલો (એક હજાર) થોડા જ સમયમાં ખલાસ થઈ ગઈ. તો પણ સાધુ-સાધ્વીઓની માંગણી એટલી બધી આવી કે જેના માટે જલ્દી ખીણ આવૃત્તિ પ્રકાશિત કરવાની ફરજ થઈ પડી. આ ગ્રંથ બુકાકારે હોવાથી વિહારમાં પણ ઉચ્ચકવા માટે ઘણી સુગમતા રહે છે.....

ઘણા સાધુ આદિની પણ આવી જ રીતે આવશ્યક ક્રિયાનાં સૂત્રોને પણ ભાવાર્થ સાથે બુક પ્રકાશિત કરોની વિનંતિ આવી છે. જેને અવસરે સ્થાન આપવાનું સંસ્થા વિચારી રહી છે.....

અમારી સંસ્થાના સદા ઉત્કર્ષને ચાહતા પરમોપકારી ભદ્રપ્રકૃતિ પરમ પૂજ્ય આચાર્યદેવ શ્રીમદ્વિજયભદ્રંકરસૂરીશ્વરજી મહારાજ શ્રીએ પણ આ ગ્રંથના બંને લાગોને ફરીથી જોઈને સુધારો વધારો કરી આપેલ છે. જેથી તેઓશ્રીના ઉપકારના શા વર્ણન કરીએ...તેઓ શ્રીની અમી દષ્ટિ સદૈવ સંસ્થા પર વર્ષાંતી રહે, એજ વંદના સાથે અર્જ કરીએ છીએ.....

પુસ્તક પ્રકાશન આદિ કાર્યમાં સહયોગ અર્પનાર પૂઠ પંચ્યાસજી મહારાજ પુણ્યવિજયજીગણિવરને પણ કેમ વીસરાય...તેઓશ્રી સંસ્થાનાં પ્રકાશનો પ્રત્યે આત્મિકભાવે સુંદર સહકાર આપતા જ રહે છે. તેઓશ્રીને પણ વંદના કરી આનંદ અનુભવીએ છીએ...

પુસ્તક પ્રકાશનમાં આર્થિક સહયોગદાતા શ્રુતપ્રેમી મહાનુભાવોઃ તથા શ્રુતધર્મરસીક સંઘની સહર્ષ નોંધ લેતાં તેમની શ્રુતધર્મપ્રતિ ભક્તિની અનુમોદના કરી આભાર માનીએ છીએ. જેઓ આવી રીતે સન્યગ્જ્ઞાનની ભક્તિ કરતા રહી આત્માની સાચી લક્ષ્મી કેવલ્યલક્ષ્મીને પ્રાપ્ત કરે.....

પુસ્તકને જલ્દી શુદ્ધ અને સ્વચ્છ રીતે પ્રકાશન કરવામાં શ્રી 'લગ્નિધ પ્રિન્ટર્સ' ની સેવા આ તકે કેમ બૂલાય. તેમની મહેનત વગર આવું સુંદર પ્રકાશન ન જ થાત.....

અંતમાં સૂત્રના અધિકારી સાધુ-સાધ્વી આ અધ્યયનોત્તે ભણી-ભણાવી કર્મનિર્જરા કરી આત્મકલ્યાણ સાધે, એજ શુભ પ્રાર્થના...

—પ્રકાશક

પ્રાક્ - વચન

સંસારની સપાટી ઉપર જીવ અનાદિકાળથી વિવિધ સ્વાંગો સજીને નાટકીયાની જેમ નાટક કરી રહ્યો છે. કર્મ સૂત્રધાર છે. જીવને તે આદેશ-ઈસારા કરીને નાનાવિધ નાચ નચાવી રહ્યો છે. પૂઠ ઉપાધ્યાયજી મહારાજ શ્રી વીતરાગદેવની સ્તવના કરતાં મુક્તકંઠે લલકારે છે કે- “કર્મ નચાવે તિમહી નાચત.” અનાદિનો નાટારંભ સંસારની રંગ-ભૂમિ ઉપર સતત ચાલ્યા કરે છે આ જીવ પ્રખલ પુણ્યના પ્રતાપે માનવજન્મને મેળવે છે અને તેમાંય નાચ તેા નાચવો જ પડે છે. માનવની બુદ્ધિ જરા સ્વસ્થ થાય, શાસ્ત્રાધ્યયન કે શ્રવણથી બુદ્ધિમાં સંસ્કાર સિચાય અને સ્વભાવને દેખી પરભાવનો પરિત્યાગ કરીને સ્વરમણતા મેળવે, તેા જીવને કર્મજનિત નાચ ઓછો થાય છે અને બાહ્ય રંગ ઉડી જાય છે. આથી તે અંતર્મુખ અને છે અને અભ્યંતરના ઉત્થાનમાં ડોકીયું કરે છે. પછી તેા કર્મ ગુન્હેગારની જેમ લાચાર અને છે. કર્મનો જંગ જતાતાં જીવાત્મા કર્મ ઉપર વિજય મેળવે છે-સાચો વિજેતા અને છે.

પ્રાણી માત્રને સંસારનિવાસ એ પરવશતાનો-પરાકાષ્ઠાનો દાણુ પાશ છે. સંસારને શાસ્ત્રકાર મહારાજનો સાગરની, દાવાનળની અને કેદખાનાની ઉપમાઓ અર્પે છે, તેમ જ પ્રાણીઓને એ ભયંકર સ્થાન-માંથી મુક્ત થવાની પ્રેરણા આપે છે. તેઓશ્રી સંસારના દાણુ-દુઃખ

દાવાનળથી બળેલા જીવોને પૂર્ણ શીતલતાભર્યું જો કોઈ સ્થાન હોય, તો તે અચલ અને અવ્યાપાધ એક મોક્ષ જ છે—એમ પોકારી પોકારીને પ્રદર્શિત કરે છે : સંસારસાગરમાં ઘૂડતા પ્રાણીઓને તરવાનું સ્થિર અને શાશ્વત સ્થલ મુક્તિ જ છે—એય નિશ્ચિત વિદિત કરે છે : સંસાર રૂપી કેદખાનામાં—પરતંત્ર દેહમાં માત્ર દુઃખ, દુઃખ અને દુઃખને જ અનુભવતા જીવોને માત્ર સુખ, સુખ અને સુખમય સ્થાન મોક્ષ જ છે—એવું પ્રતિપાદન કરે છે.

માનવજન્મ મેળવ્યો અને સાથે સાથે જન્મ પણ જૈનધર્મના ઘરમાં પુણ્યપ્રભાવે થયો. વળી શ્રી જિનશાસનની ઓળખ થઈ, તેમ જ તે પ્રત્યે અવિચલ શ્રદ્ધા જન્મી અને પાપસ્થાનકોનો પરિત્યાગ કરીને વ્રતધારી બનવાની સુભાવના—લતા વિકસી. વ્રતગ્રહણ કર્યા પછી સંયમી જીવનને પુષ્ટ કરવાનું, સંયમી જીવનને સાર્થક બનાવવાનું અને સંયમી જીવનની ઉચ્ચ કક્ષાએ પહોંચાવાનું રસાયણ કહો કે પ્રબલ અવલંબન કહો તો તે સ્વાધ્યાય જ છે. માનવોને જીવવા માટે જેમ પાણી, પ્રકાશ અને પવનની આવરયકતા રહે છે, તેમ સંસારત્યાગી સંયમધરોને સંયમજીવનને જીવંત અને મનને ઉજ્જવલ રાખવા માટે આહાર કહો કે જડીચુટ્ટી કહો, તો તે આત્મકલ્યાણ સાધનાર શ્રી વીતરાગદેવની વાણીથી ઓતપ્રોત સુશાસ્ત્રોનો સ્વાધ્યાય જ આધાર છે. એક ઉક્તિ છે કે—“ **સ્વાધ્યાયહીનો યતિઃ**” જેમ વસ્ત્ર વગરનો માનવ નગ્નાટી જેવો કહેવાય છે, તેમ સ્વાધ્યાયવિહુણો યતિ—સંયમી પણ સંયમજીવનને બહુતર બનાવી દે છે, પતનના પથે પરવરે છે. ઈન્દ્રિયોના ચંચલ તુરંગોની લગામ, મનમર્કટને સ્વેચ્છાનુકૂલ વર્તાવવાની શૃંગલા, વચનબળને નિરવદ્ય અને પુણ્ય રૂપ સિદ્ધ બનાવવાનું યંત્ર અને કાયાની કંપનીનો ભરચક નફો મેળવવાની સુંદર સીઝન જો કોઈ હોય, તો શાસ્ત્રકારો સ્વાધ્યાયને જ ઉત્તમ અને અનુપમ ઉપાય રૂપે દર્શાવે છે. મનને કાંઈ ને કાંઈ મનન જોઈએ છીએ. પછી ભલે એને

દુર્ભાવનાનું મેદાન મળે કે સુભાવનાનું સરદ્રુમ મળે. મન દુર્ભાવનાના દુર્દાંત દાવાનલમાં દબ્ધ બને, એટલે એની આત્માવર્તી પાંચેય ઈન્દ્રિયો ફૂંદાફૂંદ કરી મૂકે છે. વાસનાના વિરાટ વનમાં પાંચેય ઈન્દ્રિયો છુટ્ટી થયા પછી તેવીશ વિષયોના વિવરોમાં તે વિલસ્યા કરે છે. આ તો તોફાન એવું જામે છે કે-તેનો કાણુ તો દૂર રહ્યો, પણ તેનાથી જીવ હેરાન-પરેશાન થઈને “પતતિ નરકેઽશુચ્ચૌ” અથવા નરકની અશુચિમાં જીવ ખીચારો સીધો ગબડી જ પડે છે.

આ જીવાત્માને જે ઉધ્વીકરણ કરવું હોય, મનને સ્વવશ રાખવું હોય, પાંચેય ઈન્દ્રિયોથી પેદા થતી વાસનાને બાળીને ખાખ બનાવવી હોય, તો પ્રતિદિન મનને સ્વાધ્યાય-સુધાના પાનથી તરખતર-તરખોળ રાખવું એ જ ઉચિત છે.

શાસ્ત્રોમાં પૂર્વમહર્ષિઓના આયુષ્યો કોડો વર્ષોનાં દર્શાવ્યાં છે. રાજાઓ-મહારાજાઓ રાજ્યને તૃણની જેમ અસાર સમજીને ત્યાગ કરતા હતા, ધનાઢયો અઢળક ઋદ્ધિ-સિદ્ધિનો બળતા ઘરની જેમ ત્યાગ કરીને સંયમ-પંથના પ્રવાસી બનતા હતા, અન્યો સ્વમાનેલી સર્વ વ્યામોહ-જનક વસ્તુઓને તરછોડીને નિર્ઝાન્ય બનતા હતા એ અખજો વર્ષો પર્યંત સંયમનું શુદ્ધ પાલન કરતા હતા. એટલો દીર્ઘકાલ તેઓના પરિણામની વિશુદ્ધિ, મનની દૃઢતા અને ભાવોસ્લાસની પવિત્રતા માત્ર સ્વાધ્યાય જ ટકાવી રાખતો હતો, -એમ શાસ્ત્રાભ્યાસના અનુભવથી સ્પષ્ટ જણાય છે. સંસાર તરવાની ભાવનાવાળા ભવ્ય જીવોએ સ્વાધ્યાયનો રસ લખલૂટ લુંટવો જ જોઈએ. અતૂટ ભાવનાથી સંયમ-સ્થિરીકરણ કરવા માટે સ્વાધ્યાય-સુધાસાગરમાં મગ્ન-લીન રહેવું જ જોઈએ. જેમ નવપરણિત તરૂણને નવવધૂનું સૌન્દર્ય-લાવણ્ય-વચન-વિલાસો રૂપ અને રંગ પ્રતિક્ષણ ચિત્તભૂમિ ઉપર સ્મરણ થયા જ કરે છે, તેમ સંયમ પાળનાર પવિત્ર ત્યાગી પુરુષોના હૃદયપટ ઉપર શાસ્ત્ર-

સ્વાધ્યાય, તેના વિપયો, તેનું પરિજ્ઞાન અને ચિંતવન પ્રતિક્ષણ રમતું રહેવું જ જોઈએ. પરિજ્ઞાને તે સંયમી નિરતિચાર સંયમનું પવિત્ર પાલન કરીને, કર્મવનને બાળીને અને મોક્ષાસ્પદને જલદી મેળવીને, આત્મિક અને એકાન્તિક સુખનો શાશ્વત ભોક્તા બને છે.

શ્રી સર્વજ્ઞ ભગવંતોએ નિર્મલ કેવલજ્ઞાન દ્વારા વિશ્વભરના જાતુંઓને સત્ય, પરિપૂર્ણ અને અનંત જ્ઞાન દર્શાવ્યું છે, તેમ જ તે જ્ઞાન શ્રી ગણધર ભગવંતોએ સ્વસ્મૃતિમાં અંકિત કરીને સૂત્ર-આગમ રૂપે ગુપ્ત્યું છે. ચરમ તીર્થપતિ શ્રી મહાવીર ભગવાનનું અગાધ જ્ઞાન આજે જે આગમોમાં મળે છે, તે શ્રી ગણધર ભગવાંતોએ પરમ કૃપાથી શાસ્ત્રોમાં યોજ્યું તે જ છે. શ્રી વીતરાગદેવનું જ્ઞાન જે કોઈ પણ આગમમાં ગુપ્ત્યું હોય, તે સર્વ સ્વાધ્યાય યોગ્ય જ છે. તે જ્ઞાનનું ચિંતવન અને પરિશીલન આત્માને સ્થિર-સ્વભાવી બનાવે જ છે. આત્માનું સાચું દર્શન કરાવવાને એ સમર્થ જ હોય છે.

સર્વ જીવોને સગલતાથી સ્વાધ્યાય યોગ્ય અને રસભરપૂર તેમ જ વૈરાગ્ય, અધ્યાત્મ તથા ત્યાગથી તરબોળ વર્તમાનકાળમાં ' શ્રી ઉત્તરાધ્યયનસૂત્ર ' ઘણું જ પ્રચલિત અને પ્રસિદ્ધ છે. શ્રી વીર ભગવંતના પવિત્ર શાસનમાં નવદીક્ષિત સંયમીને જીવનની સ્થિરતા, દૃઢતા તથા રસમયતા અર્થે શ્રી ઉત્તરાધ્યયનસૂત્ર જ પ્રથમ ભણાવવામાં આવતું હતું. સૂત્રાધ્યયનના નિમિત્તને મેળવીને ભવ્યાત્માઓ અણીશુદ્ધ ચારિત્રનું પાલન કરી સ્વશુદ્ધિ મેળવતા હતા. શ્રી વીર પ્રભુની અંતિમ વાણી રૂપ આ છત્રીશ અધ્યયનોથી શોભિત શ્રી ઉત્તરાધ્યયનસૂત્ર અનેકોને સ્વાધ્યાયથી ઉપકારજનક બની રહ્યું છે. પ્રત્યેક અધ્યયનોમાં આધ્યાત્મિક જીવનની રસધારા સમા રસિક અને ઓઘોત્પાદક અનેક વિપયોનું વિશદ વિવેચન છે. મૂલ પ્રાકૃત ભાષામાં સંકલિત છે અને એ સૂત્ર ઉપર અનેક મહાપુરુષોની વિદ્વદ્ભોગ્ય અનેક ટીકાઓ રચાયેલી છે.

તેમાં વાદિવેતાલ પૂઠ શ્રી શાન્તિસુરિજી મહારાજની ડીકા તો સર્વશ્રેષ્ઠ સર્વ દર્શનોના જ્ઞાનની સાથે જૈનદર્શનનું દટીકરણ કરવા માટે અમોઘ શસ્ત્ર જેવી છે. આમ તો આ ગ્રન્થ કથાનુયોગમાં પ્રવિષ્ટ છે, પરન્તુ અનેક રસભર્યા વિષયોની વાણી તે ખીરસી જાય છે, એ તો એના અધ્યયનશીલોને વિદિત જ છે.

“ સજ્જાય સમો તવો નત્થિ ” શ્રી જૈનશાસનમાં સ્વાધ્યાયને તપ કહ્યો છે. સ્વાધ્યાય સમાન અન્ય તપ નથી. તેમાંય શ્રી ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રનો સ્વાધ્યાય સર્વમુખ્ય છે. તપ્ત થયેલા પ્રાણીગણને આ સ્વાધ્યાય શીતલ ચંદન જેવો અનુપમ છે. સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાનના દેવોને સાગરોપમેનો કાળ તત્ત્વ-દ્રવ્યાનુયોગના સ્વાધ્યાયમાં વ્યતીત થાય છે. એ દેવોનું સુખ પણ સર્વદેવાધિકતમ કહેલું છે. એનું કારણ સ્વાધ્યાયરસાનંદનું જ છે. આ ગ્રન્થને વર્તમાનમાં આત્માર્થી અને ખપી સાધુ-સાધ્વી મહારાજો જીવનસાથી જેવો માનતે તેનો સ્વાધ્યાયમાં ઉપયોગ કરી રહ્યા છે. મૂલ ગ્રન્થને જ સ્વાધ્યાય તરીકે કરતાં અર્થ-વિહીનતા જોઈએ તેવો રસ નથી જન્માવતી. એ હેતુને લક્ષ્યમાં રાખીને સાર્થ-મૂલ શ્રી ઉત્તરાધ્યયનસૂત્ર છપાવવાનો શુભાશય પેદા થયો અને એ સ્વપ્ન, આ ગ્રન્થ પ્રથમ ભાગ તરીકે પ્રગટ થતાં આકાર લઈ રહ્યું છે-એમ કેમ ન મનાય ?

આ સ્વાધ્યાય-ઉચિત સાર્થ-મૂલ શ્રી ઉત્તરાધ્યયનસૂત્ર પ્રગટ થઈ રહ્યું છે. આશા છે કે-સ્વાધ્યાયરસિક પુણ્યાત્માઓ એનો સ્વાધ્યાયમાં અર્થ-જ્ઞાન સાથે ઉપયોગ કરશે અને પ્રકૃત પ્રયાસને સાર્થક બનાવશે જ.

શાસનરક્ષક, સુરિસાર્વભૌમ, કવિકુલકિરીટ, પૂઠ આચાર્યદેવ શ્રીમહ વિજયલલિતસુરીશ્વરજી મહારાજને, સ્વ-વૃદ્ધાવસ્થામાં પ્રતિદિન આત્માને શમ-પ્રશમ-શાન્ત-રસમાં તરખેળ બનાવવા માટે આ જ શ્રી

ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રને સ્વ-સ્વાધ્યાયનું એક મુખ્ય અંગ યનાવ્યું હતું, એટલું જ નહિ પણ આ મૂલ સૂત્રને કંઈસ્થ કયું હતું અને દિવસ કે રાત્રિના વિભાર વેદનાવશના અવસરે તેઓશ્રીએ પોતાના આત્માને આ જ સૂત્રના રટણથી સ્થિર પ્રશાન્ત રાખ્યો હતો,—એમ અનુભવ-સિદ્ધો જણાવી રહ્યા છે. એટલે આ ગ્રન્થનું શુભાભિધાન જ્યારે મુખ્યથી નીકળે છે, ત્યારે એ પૂજ્યપુરુષનું સ્મરણ સહજ જ થઈ આવે છે.

આ ગ્રન્થનો અનુવાદ ગુર્જરગિરામાં પૂઠ પંન્યાસજી શ્રી ભદ્રંકર-વિજયજી ગણિવરે કર્યો છે. તેઓશ્રીએ આ ગ્રન્થની શુદ્ધિ અને સરલતા માટે ખૂબ જ લક્ષ્ય રાખવા ઉપરાન્ત વાચકોને તે સમજવામાં કિલબ્દતાની નજરે તેની ખાસ કાળજી રાખેલ છે.

આ ગ્રન્થની પ્રસ્તાવના જો કે અહીં સંપૂર્ણ થાય છે, પરન્તુ આ ગ્રન્થ જ એવો છે કે—એની પ્રસ્તાવના માટે સોના ઉપર ઢોળ ચઢાવવા જેવું છે, છતાં પણ શિષ્ટાચાર સચવાય એ હેતુથી ટૂંકું ગ્રન્થ-ભોધન કરવામાં આવ્યું છે.

આ ગ્રન્થમુદ્રણમાં જે મહાશયોએ જ્ઞાનભક્તિ અર્થે સદ્રવ્યવ્યય કરીને પોતાની ઉદારતા દાખવી છે, તે અનુમોદના પાત્ર છે.

—અતિથિ.

(પ્રથમાવૃત્તિમાંથી)

* शुद्धि पत्रक *

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	पंक्ति
आनुपूर्वी	आनुपूर्वी	१	१०
पाड	पडि	३	१८
आयार्था	आयार्थादि	४	७
संसर्ग	ससर्ग	४	१४
युज्याद्	युञ्ज्याद्	७	१५
पसाय	पसायं	७	२२
कुटुक	कुटुकः	८	२२
पाञ्जलि	प्राञ्जलि	८	२२
अडणुपणु	अडणुपणु	१२	७
छिन्नाम्मि	च्छन्नम्मि	१३	१
त्तस्यात्	न स्यात्	१५	२
विध्यापयेत्	विध्यापयेत्	१५	१०
गर्हा	गर्हा	१५	१८
प्रणष्ट	प्रनष्ट	५०	६
पघाई	पवाई	५४	१
मृद्धः	गृद्धः	५७	१
धम	धर्म	६१	७
गाभडा	गाडा	६१	८
णुस्सुयं	णुस्सुयं	६२	१३
एकरात्रि	एकरात्रिं	६४	१८
मृषावादी	मृषावादी	७८	३
शतायुषि	शतायुषि	८१	२०
जन्मज्जा	जन्मज्जा	८३	१५
पंडिअ	पंडिअं	८४	१

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	पंक्ति
मावं	भावं	८८	८
सक्की	सक्की	९९	४
राजर्षि	राजर्षि	१००	२२
”	”	१०३	२
नमीराजर्षि	नमिराजर्षि	१०५	२
”	”	१०६	६
भेदा	भेदा	”	१५
राजर्षि	राजर्षि	१०७	२०
”	”	१०९	२०
”	”	१११	८
राजर्षि	राजर्षि:	११२	२
”	राजर्षि	११४	१६
”	”	११७	१९
चेउ	चउ	१२३	१३
अहरिसहे	अहस्सरे	१३५	१०
अह	अह	१३७	२०
बहुम्सुए	बहुम्सुए	१४०	११
हरि	इरि	१४८	८
बीआइं	बीआइं	१५३	४
घूजा	घूया	१५७	१२
हन्यथ	हन्थ	१६०	१७
वयति	वयंति	१६८	२
इरीणे	इरीणे	१६८	८
भ्रातरो	भ्रांतरो	१७५	३
विपडा	विपाडा	१७६	७

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	पंक्ति
ढतो	छे	१७७	८
रिसओतरस	स्सिओ तस्स	१७८	१४
जातायश्च	जातयश्च	१८४	२०
ढठ्या	ढठ्यो	१८६	१२
छुं	छतो	१८६	१४
पमानिक	वैमानिक	१८८	५
तस्सा	तस्स	१८८	२०
संजम	संजमं	१८८	७
रइ	रइ	१८२	१४
व, ग,	न	१८८	१६, १८
भिक्षमाणा	भिक्षमाणाः	२०१	१५
हव, प्रतिस्त्रोत	इव, प्रतिस्त्रोतो	२०५	१७
किञ्चित्	किञ्चित्	२०८	२०
जिइदिए	जिइदिए	२२५	१
अगृह	अगृहो	२२५	३
रोम	रोम	२३०	१२
निग्गयस्स	निग्गयस्स	२३३	१
घर्मादु	घर्मादु	२३७	८
सथव	संथवं	२४०	१०
किडुं	किडं	२४१	१४
विभूस	विमूसं	२४२	१६
संस्त	संस्तव	२४३	१५
स्थानि	स्थानानि	२४४	१०
डवज्जाएहिं	डवज्जाएहि	२४७	१८
पाधयार्येः	पाधयार्यैः	२४७	२१

અશુદ્ધ	શુદ્ધ	પૃષ્ઠ	પંક્તિ
ટપાઘ્યોયાનાં	ટપાઘ્યાયાનાં	૨૪૮	૭
શ્રૂષા	શુશ્રૂષા	૨૪૮	૧૦
બીજાનિ	બીજાનિ	૨૪૮	૧૫
એકેન્દ્રિય	એકેન્દ્રિય	૨૪૮	૧૮
અપોજ્જતિ	અપોદ્ધતિ	૨૪૯	૧૫
વિકૃતિ:	વિકૃતી:	૨૫૨	૧
આચાર્યને	આચાર્યને	૨૫૨	૧૯
મસ્મીતિ	મસ્મીતિ	૨૫૭	૧૩
દુઆ	દુઓ	૨૫૭	૧૨
તત્તસ્	તતસ્	૨૫૯	૧૭
પરેષાચ્ચ	પરષાચ્ચ	૨૬૫	૧૮
પ્રતિક્રમાતિ	પ્રતિક્રમાભિ	૨૬૬	૨૦
દ્વિસ્મરિઅં	દ્વિસ્મરિઅં	૨૬૮	૧૮
પરિચ્ચિજ્જ	પરિચ્ચિચ્ચ	૨૭૩	૧૫
અણટ્ટા	અણટ્ટુ	૨૭૪	૨
પ્રસાદ	પ્રાસાદ	૧૭૮	૨૨
જ્યારે	જ્યારે	૧૭૯	૧૫
વિકલેસા	વિકલેસા	૧૮૧	૧૯
તુલ્યે	તુલ્યે	૧૯૬	૧
પક્વ	પક્વ	૧૯૭	૧૯
નં તશ:	નં તશ:	૧૯૮	૪
મહાવં	મહાવનં	„	૧૬
ધ્યાનમાં	ધ્યાનમાં	૨૦૪	૫
નિર્ગત:	નિર્ગત:	૨૦૮	૧૨
મિયાપુત્રે	મિયાપુત્રે	૨૧૧	૧૬

સૂચના:-શુદ્ધિપત્રકની શુદ્ધિઓ સુધારીને પછી જ ગાથાઓ વાંચવી.

वर्तमानशासननायक श्रीमन्महावीराय नमः
सूरि आत्म-कमल-लब्धि-भुवनतिलक सद्गुरुभ्यो नमः

श्री उत्तराध्ययनसूत्र

मूल-गाथा, संस्कृत-छाया, गुजराती-भावार्थसहित

श्री विनयश्रुतअध्ययन-१

संजोगा विप्पमुक्कस्स, अणगारस्स भिक्खुणो ।

विणयं पाउकरिस्सामि, आणुपुण्वि सुणेह मे ॥ १ ॥

संयोगाद् विप्रमुक्तस्य, अनगारस्य भिक्षोः ।

विनयं प्रादुष्करिष्यामि, आनुपूर्वीं शृणुत मे ॥१॥

द्रव्य लावसंयोगथी सर्वथा रद्धितं अने द्रव्य लाव
धरथी रद्धितं अथा साधुना विनयने प्रगट करीश. कमसर
भारा तरइथी कडेवाता विनयने तमे सांभणो ! (१)

આણાણિદેસકરે, ગુરૂણમુવવાયકારણ ।

ઈંગિયાગારસંપણે, સે વિણીણ ત્તિ વુચ્ચહ ॥ ૨ ॥

આજ્ઞા નિર્દેશકરઃ, ગુરૂણામુપપાતકારકઃ ।

ઈક્ષિતાકારસમ્પન્નઃ, સ ધિનીત ઇત્યુચ્યતે ॥ ૨ ॥

આચાર્ય વિગેરેની આજ્ઞાના પાલન કરનારા, ગુરુની પાસે રહેનારા, આંખનો ઇશારો આદિ, દિશાનું અવલોકન આદિ આકારરૂપ ચેષ્ટાના જ્ઞાતા જે શિષ્ય આદિ હોય છે. તેને તીર્થંકર આદિ વિનીત કહે છે. (૨)

આણાણિદેસકરે, ગુરૂણમણુવવાયકારણ ।

પટ્ટિણીણ અસંબુદ્ધે, અવિણીણ ત્તિ વુચ્ચહ ॥ ૩ ॥

આજ્ઞાનિર્દેશકરો, ગુરૂણામનુપપાતકારકઃ ।

પ્રત્યનીકોઽસંબુદ્ધઃ, અવિનીત ઇત્યુચ્યતે ॥ ૩ ॥

ગુરુની આજ્ઞાનું પાલન નહી કરનારા, ગુરુની પાસે નહીં રહેનારા, ગુરુથી સદા પ્રતિકૂલ વર્તનારા, તત્વના અજ્ઞાતા, જે શિષ્યાદિ હોય છે. તેને તીર્થંકર આદિ, અવિનીત કહે છે. (૩)

જહા સુણી પૂઠ્ઠકણ્ણી, નિવ્વકસિજ્જહ સવ્વસો ।

एवं दुस्सील पट्टिणीए मुहरी निव्वकसिज्जह ॥ ૪ ॥

યથા શુની પૂતિકર્ણી, નિષ્કાસ્યતે સર્વતઃ ।

एषं दुःशीलः प्रत्यनीकः, मुखरी निष्कास्यते ॥ ૪ ॥

જેમ સડેલા કાનોવાળી કુતરી સઘળા સ્થાનોથી હાંકી કાઢવામાં આવે છે. તેમ કુશીલ, પ્રતિકૂલવર્તી, વાચાલ, અવિનીત શિષ્યાદિ કુલ-ગણુ-સંઘ વિ. માંથી ખલિષ્કૃત કરવામાં આવે છે. (૪)

કળકુંડલગં ચઈત્તાણં, વિટ્ઠં ઘુંજઈ સ્વયરો ।

એવં સીલં ચઈત્તાણં, દુસ્સીલે રમઈ મિએ ॥ ૫ ॥

કળકુણ્ડલકં ત્યક્ત્વા ચ્ચલુ, ધિષ્ટાં મુઢક્તે સ્વકરઃ ।

પવં શીલં ત્યક્ત્વા ચ્ચલુ, દુઃશીલે રમતે મૃગઃ ॥ ૫ ॥

જેમ ભુંડ, ચોખા વિ. ના ઉત્તમ ભોજનથી ભરપૂર થાળને છોડી વિષ્ટા ખાય છે તેમ અવિનીત, શીલને છોડી દુઃશીલમાં રમે છે. જેમ ગીતપ્રેમી હરણુ શિકારીનો શિકાર થાય છે તેમ આ અવિનીત, અધોગતિને નહીં જોતો અવિવેકી થઈ દુરાચારનું સેવન કરે છે. (૫)

સુણિયાઽભાવં સાણસ્સ, સ્વયરસ્સ નરસ્સ ય ।

વિણએ ઠવિજ્જ અપ્પાણં, ઇચ્છંતો હિયમપ્પણો ॥ ૬ ॥

શ્રત્વાઽભાવં શૂન્યાઃ, સ્વકરસ્ય નરસ્ય ચ્ચ ।

વિનયે સ્થાપયેદ્ આત્માનં, ઇચ્છન્ હિતમાત્મનઃ ॥ ૬ ॥

કુતરી, સૂકર૩પ દષ્ટાંત અને દાષ્ટાંતિક૩પ અવિનીત શિષ્યના સર્વથી હાંકી કાઢવા૩પ અશોભન દશાને સાંભળી, સર્વથા હિતૈષી શિષ્યે, પોતાના આત્માને વિનયધર્મમાં સ્થાપિત કરવો જોઈએ. (૬)

તમ્હા વિણયમેસિજ્જા, સીલં પાડલમેજ્જઓ ।

બુદ્ધપુત્તે નિયાગટ્ઠી ન, નિક્કસિજ્જઈ કણ્હુઈ ॥ ૭ ॥

તસ્માદ્ વિનયમેષયેત્, શીલં પ્રતિભેત યતઃ ।

બુદ્ધપુત્રો નિયાગાર્થી ન, નિષ્કાસ્યતે કુતચિત્ ॥૭॥

તેથી વિનયધર્મનું પાલન કરવું. જેથી શીલધર્મની પ્રાપ્તિ થાય છે. આ શીલવાળો, આચાર્ય વિ. નો પુત્ર જેવો-ગુરુકૃપાપાત્ર

બનેલો, મોક્ષાર્થી વિનીત, ગચ્છાદિથી બહિષ્કૃત બનતો નથી. પરંતુ સર્વત્ર મુખ્ય જ કરાય છે. (૭)

નિસંતે સિયાઽમુહરી, બુદ્ધાણં અંતિણ સયા ।

અદ્વજુત્તાણિ સિક્ષિસ્વજ્જા, નિરટ્ટાણિ ઉ વજ્જણ ॥૮॥

નિશાન્તઃ સ્યાત્ અમુક્ષરઃ બુદ્ધાનામ્ અન્તિકે સદા ।

અર્થ યુક્તાનિ શિક્ષેત નિરર્થાનિ તુ વર્જયેત્ ॥૮॥

ઉપશાન્ત બની પ્રિયભાષી બનવું જોઈએ, આચાર્યાદિની પાસેથી સૂત્ર-અર્થરૂપ જિનાગમનો અભ્યાસ કરવો જોઈએ. નિરર્થક-અન્ય શાસ્ત્રનો અભ્યાસ ન કરવો જોઈએ, જેથી વિનયની સાધના થાય છે. (૮)

અણુસાસિઓ ન કુષ્પિજ્જા, સ્વંતિં સેવિજ્જ પંડિણ ।

સ્વુદ્ધેહિં સહ સંસર્ગં, હાસં કીડં ચ વજ્જણ ॥૯॥

અનુશિષ્ટો ન કુપ્યેત્, ક્ષાન્તિં સેવેત પપ્પિહતઃ ।

ક્ષુદ્રૈઃ સહ સંસર્ગં, હાસં ક્રીડાં ચ વર્જયેત્ ॥૯॥

શુરુઓ દ્વારા કઠોર વચનોથી પણ શિક્ષા મેળવનારે, શિક્ષા આપનારા ઉપર ક્રોધ ન કરવો જોઈએ. પણ બુદ્ધિમાને તે સહન કરવાં, સ્વચ્છંદી-ક્ષુદ્ર સાધુઓની સોબત છોડવી. તથા હાસ્ય-ક્રીડાનો ત્યાગ કરવો, જેથી શિક્ષણની સાધના સધાય છે. (૯)

મા ય ચણ્ડાલિયં કાસી, બહુયં મા ય આલવે ।

કાલેણ ય અહિજિત્તા, તઓ જ્ઞાજ્જ એગઓ ॥૧૦॥

મા ચ ચણ્ડાલીકં કાર્ષીદ્, બહુકં મા ચ આલપેત્ ।

કાલેન ચાધીત્ય, તતો ધ્યાયેત્ એકકઃ ॥૧૦॥

हे शिष्यो ! तमे कोध वि. थी ओलायेला असत्यवचनने कही पण छुपावो नही ! परंतु यथाकाल, अध्ययन करी, शुद्ध प्रदेशमां ओकला, ध्यान-चित्तन करो ! आ प्रमाणे कर्तव्यनी विधि, अकर्तव्यने निषेध कडेलो छे. (१०)

आहन्न चण्डालियं कट्टु, न निन्दुविज्ज कयाइवि ।

कडं कडेत्ति भासेजा, अकडं नो कडेत्ति य ॥११॥

कदाचित् चण्डालीकं कृत्वा, न निन्दुवीत कदाचिदपि ।
कृतं कृतमिति भाषेत, अकृतं नो कृतमिति च ॥११॥

कदाच कोध वि. थी ओलायेला असत्यवचनने कही पण छुपावो नही ! हुं बूद्धुं नथी ओल्यो ऐम न ओलो ! हुं लुद्धुं ओल्यो छुं ऐम ओलो ! असत्य न ओल्यो डाय तो हुं लुद्धुं ओल्यो छुं ऐम न ओलो. (११)

मा गलियस्सेव कसं, वयणमिच्छे पुणो पुणो

कसं व दट्टुमाइन्ने, पावगं परिवज्जए ॥ १२ ॥

मा गल्यश्च इव कशां, वचनम् इच्छेत् पुनः पुनः ।

कशाम् इव दृष्ट्वा आकीर्णः पापकं परिवर्जयेत् ॥१२॥

जेम अविनीत घोडो, थाणुकना प्रडार सिवाय प्रवृत्ति के निवृत्ति करतो नथी, तेम सुशिष्ये प्रवृत्ति निवृत्तिनी भाजतमां वारंवार गुरुवचननी अपेक्षा नही करवी. जेम जतवान घोडो थाणुकने जेतांवेत अविनयने छोडे छे तेम विनीत शिष्ये, गुरुना आकार जेठ पापइप अनुष्ठान छोडी देवुं. (१२)

अणासवा थूलवया कुसीला, मिउंपे चण्डं पकरणित सीसा ।

चित्ताणुया लहु दक्खोववेया, पसायए ते हु दुरासयंपि ॥१३॥

અનાશ્રવાઃસ્થૂલવચસઃ કુશીલાઃમૃદુમપિ ચણ્ડં પ્રકુર્વન્તિ શિષ્યાઃ।
ચિત્તાનુગા લઘુ દાક્ષ્યોપપેતાઃ, પ્રસાદયેયુઃ તે હુ દુરાશયમપિ ॥૧૩॥

ગુરુવચનને નહીં માનનારા, વિચાર્યા વગર ખોલનારા સ્વચ્છંદાચારી શિષ્યો, શાન્ત ગુરુને કોપવાળા બનાવે છે. ગુરુની આજ્ઞામાં રહેલા ગુરુની સમાધિને ચાહનારા હોઈ-ચતુર હોઈ વિદ્વંજ વગર કાર્ય કરનારા શિષ્યોએ કોપવાળા ગુરુને પણ પ્રસન્ન-શાન્ત કરવા જોઈએ. (૧૩)

નાપુટ્ઠો વાગરે કિંચિ, પુટ્ઠો વા નાલિયં વણ ।

કોહં અસચ્ચં કુવ્વિજ્ઞા, ધારિજ્ઞા પિયમપ્પિયં ॥ ૧૪ ॥

નાપુટ્ઠો વ્યાગૃણીયાત્ કિંચિત્, પુટ્ઠોવા નાલીકં વદેત ।
ક્રોધમ્ અસત્યં કુર્વિત, ધારયેત પ્રિયમપ્રિયમ્ ॥ ૧૪ ॥

ગુરુના પૂછ્યા સીવાય કાંઈ ખોલે નહીં. ગુરુ પૂછે તો બૂદ્ધુ ખોલે નહીં, પેદા થયેલ ક્રોધને દબાવી દેવો જોઈએ. નિંદા કે સ્તુતિવાળા વચનમાં રાગ-દ્વેષ ન કરવો જોઈએ. (૧૪)

અપ્પા ચેવ દમેયવ્વો, અપ્પા હુ खलु दुद्धमो ।

અપ્પા દન્તો સુહી હોઈ, અસ્સિ લોણ પસ્થય ॥ ૧૫ ॥

આત્મા एव दमितव्यः आत्मा हु खलु दुर्द्धमः ।

આત્મા દાન્તઃ સુહી ભવતિ, અસ્મિન્ લોકે પરત્ર ચ ॥ ૧૫ ॥

આત્માનો-મનનો રાગ-દ્વેષના ત્યાગપૂર્વક વિન્ય કરવો જોઈએ. કેમકે આત્મવિન્ય દુષ્કર છે. મનોવિનેતા, આલોકમાં, પરલોકમાં સુખી થાય છે. (૧૫)

વરં મે અપ્પા દંતો, સંજમેણ તવેણ ય ।

માઠ્ઠં પરેહિં દમ્મં તો, બંધણેહિં વહેહિ ય ॥ ૧૬ ॥

घरं मे आत्मा दान्तः संयमेन तपसा च ।

माऽहं परैर्दमितः बन्धनैः वधैश्च ॥१६॥

संयम, तप द्वारा भारे शरीर, मननो विजय करवो सर्व-
श्रेष्ठ छे. तेम करवाथी हुं भीलओ द्वारा अंधनो, वधेथी
दुःखित न अनी शकुं. (१६)

पडिणीयं च बुद्धाणं, वाया अदुव कम्मणा ।

आवी वा जइ वा रहस्से, नेव कुज्जा कयाइ वि ॥१७॥

प्रत्यनीकं च बुद्धानां, वाचा अथवा कर्मणा ।

आविर्वा यदि वा रहसि, नैव कुर्यात् कदाचिदपि ॥१७॥

वचनथी के कर्मथी जन समक्ष के अेकांतमां कही पणु
आथार्थ वि.नां प्रति प्रतिकूल करणी नही करवी जेधये. (१७)

न पक्खओ न पुरओ, नेव किच्चाण पिट्ठओ ।

न जुंजे ऊरुणा ऊरुं, सयणे नो षडिस्सुणे ॥१८॥

न पक्षतो न पुरतो, नैव कृत्यानां पृष्ठतः ।

न युज्जाद् ऊरुणा ऊरुं, शयने नो प्रतिशृणुयात् ॥१८॥

वंदनीय गुरु आदि प्रति पउजे, आगण के पाछण,
साथणथी साथण लगाडीने न जेसपुं जेधये. शयनासनमां
सुतां के जेठां जवाअ न आपवो जेधये. (१८)

नेव पल्हत्थियं कुज्जा, पक्खपिण्डं च संजए ।

पाए पसाएि वावि, न चिट्ठे गुरुणंतिए ॥१९॥

नैव पर्यस्तिकां कुर्यात्, पक्षपिण्डं च संयतः ।

पादौ पसायं वापि, न तिष्ठेद् गुरुणामन्तिके ॥१९॥

साधु, गुरु आदिनी पासे पग उपर पग न अढावे.

પડખે, ગોઠણુ વિ. પર ખે હાથ ન લગાવે. પગ લાંબા ન કરે. અર્થાત્ વિનયપૂર્વક ઉભો રહે કે બેસે. (૧૯)

આચરિણિં વાહિત્તો, તુસિણીઓ ન કયાઈ વિ ।

પસાયપેહી નિયાગટૂઠી, ઉવચિટૂઠે ગુરું સયા ॥૨૦॥

આચાર્યૈઃ વ્યાહિતઃ તૂષ્ણીકો ન કદાચિદપિ ।

પ્રસાદપ્રેક્ષી નિયાગાર્થી, ઉપતિષ્ઠેત્ ગુરું સદા ॥૨૦॥

આચાર્ય વિ. જ્યારે બોલાવે ત્યારે કદી પણ અપચાપ ન રહી, ગુરુના પ્રસાદને બેનારો બની, મોક્ષાર્થી શિષ્યે, મત્થએણુ વંદામિ વિ. બોલતા, વિનયપૂર્વક આચાર્યાર્થિ ગુરુની પાસે હંમેશાં જવું બેઠએ. (૨૦)

આલવંતે લવંતે વા, ન નિસિજ્જ કયાઈ વિ ।

ચઈઝળ આસણં ધીરો, જઓ જત્તં પડિસ્સુણે ॥૨૧॥

આલપતિ લપતિ વા, ન નિષીદેત્ કદાચિદપિ ।

ત્યક્ત્વા આસનં ધીરો, યતો યત્તત્ પ્રતિશૃણુયાત્ ॥૨૧॥

જ્યારે ગુરુ, એકવાર અનેકવાર કોઈ કામ કરવાનું કહે તે વખતે કદી પણ બેસી કે રહેવું, પરંતુ આસન છોડી ખુદ્ધિમાન-ચત્નવાન શિષ્યે, ગુરુનું જે કાંઈ હોય તે કાર્ય કરવું બેઠએ. (૨૧)

આસણગઓ ન પુચ્છિજ્જા, નેવ સેજ્જાગઓ કયાઈવિ ।

આગમ્મુક્કુહુઓ સતો, પુચ્છિજ્જા, પંજલી ઉદો ॥૨૨॥

આસનગતો ન પૃચ્છેત્, નૈવ શય્યાગતઃ કદાચિદપિ ।

આગમ્યોત્કુદુક સન્, પૃચ્છેત્ પ્રાજ્જલિપુટઃ ॥૨૨॥

આસન કે શય્યામાં બેઠાં બેઠાં કે સુતાં સુતાં, સૂત્ર વિ.ને

प्रश्न न करवो. परंतु गुरुनी पासे आवीने आसन उपर
जेसीने के जेठा वगर डाय जेडी विनयपूर्वक प्रश्न करवो. (२२)

एवं विणयजुत्तस्स, सुत्तं अत्थं च तदुभयं ।

पुच्छमाणस्स सीसस्स, वागरिज्ज जहासुयं ॥२३॥

एषं विनय युक्तस्य, सूत्रम अर्थं च तदुभयम् ।

पृच्छतः शिष्यस्य, शृणीयात् यथाश्रुतम् ॥ २३ ॥

पूर्वोक्त प्रकारथी विनयवाणा, सूत्र, अर्थ के तद्दुलयने
पूछनारा शिष्यने गुरु संप्रदायथी प्राप्त सूत्र वि. ने। गुरु
मडाराने जवाण आपवो जेधये. (२३)

मुसं परिहरे मिक्खुं, न य ओहारणिं वए ।

भासादोसं परिहरे, मायं च वज्जए सया ॥ २४ ॥

मृषां परिहरेद् भिक्षुः, न चावधारणीं वदेत् ।

भाषादोषं परिहरेत्, मायां च वर्जयेत् सदा ॥ २४ ॥

साधुजे सर्वथा असत्यनो परिहार करवो, निश्चयात्मक
लाषा न जेडवी, लाषाना दोषनो त्याग करवो, असत्यना
कारणभूत माया वि. नुं वर्जन करवुं. (२४)

न लवेज्ज पुट्ठो सावज्जं, न निरट्ठं न मम्मयं ।

अप्यणट्ठो परट्ठो वा, उभयस्संतरेण वा ॥ २५ ॥

न लपेत् पृष्टः सावद्यं, न निरर्थं न मर्मगम् ।

आत्मार्थं परार्थं वा, उभयस्य अन्तरेण वा ॥२५॥

कैध पूछे तो सावद्य वचन नडीं जेडवुं, निरर्थक तेमज
मर्मवाचक वचन न जेडवुं तथा पोताना, परना के उलयना
निमित्ते प्रयोजन वगर न जेडवुं. (२५)

સમરેસુ અગારેસુ, સંધીસુ ય મહાપહે ।

एगो एगित्थिए सद्धि, नेव चिट्ठे न संलवे ॥ २६ ॥

સમરેષુ અગારેષુ, સંધિષુ ચ મહાપથે ।

एकः एकस्त्रिया सार्ध, नैव तिष्ठेत् न संलपेत् ॥२६॥

હુહારની કોડ વિ. સમસ્ત નીચ સ્થાનોમાં, એ ધરોના અંતરાણમાં, રાજમાર્ગમાં, એકલા સાધુએ, એકલી સ્ત્રીની સાથે ઉભા ન રહેવું તથા તેની સાથે બોલવું નહીં. (૨૬)

जं मे बुद्धाऽणुसासंति, सीएण फस्सेण वा ।

मम लाभो त्ति पेहाए, पयओ तं पडिस्सुणे ॥ २७ ॥

યન્માં બુદ્ધા અનુશાસતિ, શીતેન પરુષેણ વા ।

मम लाभ इति प्रेक्षया, प्रयतस्तत् प्रतिशृणुयात् ॥२७॥

જે મને ગુરુ મહારાજ, આલહાદક કે કઠોર વચનથી શિક્ષણ આપે છે, તે મારા હિતમાંજ છે. આવી વિશિષ્ટ બુદ્ધિ રાખી પ્રયત્નવાન શિષ્યે, તે શિક્ષાનો સ્વીકાર કરવો જોઈએ. (૨૭)

अणुसासणमोवायं, दुक्कडस्स य चोयणं ।

हियं तं मन्नए पन्नो, वेस्सं होइ असाहुणो ॥ २८ ॥

અનુશાસનમૌપાયં, દુષ્કૃતસ્ય ચ ચોદનમ્ ।

हितं तत् मन्यते प्राज्ञः, द्वेष्यं भवति असाध्योः ॥२८॥

કોમલ, કઠોર ભાષણયુક્ત; ગુરુનું શિક્ષાવાક્ય, દુષ્કૃતના નિવારણાર્થે કરેલી ગુરુની પ્રેરણાને, બુદ્ધિમાન શિષ્ય, હિતકારી તરીકે સ્વીકારે છે. પણ અવિનીત શિષ્ય, અહિતકારી માને છે. (૨૮)

હિયં વિગયમયા બુદ્ધા, ફલ્સં પિ અણુસાસણં ।
વેસ્સં તં હોઈ મૂઢાણં, સ્વંતિસોહિકરં પયં ॥ ૨૯ ॥

હિતં વિગતમયા બુદ્ધાઃ, પરુષમપિ અનુશાસનમ્ ।
દ્રેષ્યં તત્ ભવતિ મૂઢાણાં, ક્ષાન્તિશોધિકરં પદમ્ ॥૨૯॥

નિર્ભય તત્ત્વજ્ઞાની શિષ્યો, ગુરુના કઠોર શિક્ષાવચનને
પણ હિત કરનાર માને છે. ક્ષમા અને શુદ્ધિકારક, જ્ઞાનાદિ
ગુણોના સ્થાનરૂપ ગુરુનું તે જ શિક્ષાવચન, અવિવેકી શિષ્ય
માટે દ્રેષકારી બને છે. (૨૯)

આસણે ઉત્તચિટ્ઠિજ્ઞા, અણુચ્ચે અકુણ થિરે ।
અપ્પુટ્ઠાઈ નિરુટ્ઠાઈ, નિસીણ્ણપ્પકુક્કુણ ॥ ૩૦ ॥

આસને ઉપતિષ્ઠેત્ અનુચ્ચે અકુચ્ચે સ્થિરે ।
અલ્પોત્થાયિ નિરુત્થાયી, નિષીદેત્ અલ્પકૌકુચ્યઃ ॥૩૦॥

સરખા પાયાવાળા, નહીં હાલવાવાળા, ચટચટ વિ.
શબ્દ નહીં કરતાં એવા વર્ષાકાલમાં પાટ વિ. રૂપ તથા
ઋતુમદ્ધકાલમાં પાદપુંજનરૂપ આસનથી નીચા આસનમાં
એસવું બેઠએ, પરંતુ વારંવાર કે કારણ વગર ન ઉઠવું.
તથા હાથ, પગ, બ્રૂ, વિ. નું અશુભ સંચાલન ન કરવું. (૩૦)

કાલેણ નિવસમે મિવસૂ, કાલેણ ય પઢિક્કમે ।
અકાલં ચ વિવજ્જિતા, કાલે કાલં સમાયરે ॥૩૧॥

કાલેન નિષ્કામેદ્ મિશ્શુઃ, કાલેન ચ પ્રતિકામેત્ ।
અકાલં ચ વિવર્જ્ય, કાલે કાલં સમાચરેત્ ॥૩૧॥

સાધુ, કાલમાં ગોચરી માટે બીય અને પાછો આવે.
તે-તે ક્રિયાના અસમયને છોડી, કાલ વખતે તે-તે કાલમાં
ઉચિત પડિલેહણા વિ. ક્રિયાને કરે. (૩૧)

परिवाडीए न चिट्ठेजा, भिक्खू दत्तेसणं चरे ।

पडिरूवेण एसित्ता, मियं कालेण भक्खए ॥ ३२ ॥

परिपाटयां न तिष्ठेत्, भिक्षुः दत्तवषां चरेत् ।

प्रतिरूपेण पषित्त्वा, मितं कालेन भक्षयेत् ॥ ३२ ॥

मुनि, जमता लोकेनी पंगतमां न उलो रडे, तथा
थिरंतन मुनिना प्रतीकइप मुनिवेशना धारणु करवापूर्वक
अर्थात् अडणुषणानुं ध्यान राणी, शुद्ध गोयरी लावी
आगममां उडेल समयानुसारे परिमित लोजन करे. (३२)

नाइदूरमणासन्ने ननेसि चक्खुफासओ ।

एगो चिट्ठेज्ज भत्तट्ठं, लंघिआ तं नाइकमे ॥ ३३ ॥

नातिदूरमनासन्ने, नान्येषां चक्षुःस्पर्शतः ।

एकस्तिष्ठेद् भक्तार्थं, उल्लंघ्य तं नातिकामेत् ॥ ३३ ॥

गोयरी माटे गयेल साधु, घणु इर के अति समिपमां,
गृहस्थनी नजर पडे अे रीते न उलो रडे. परंतु अेकलो
अेकांतमां उलो रडे. पडेला लिखा माटे गयेल भिक्षु ज्यां
सुधी अडार न नीकणे त्यां सुधी लिखा माटे गृहस्थना
घरमां प्रवेश न करे. (३३)

नाइउच्चे न नीए वा, नासणो नाइदूरओ ।

फासुयं परकडं पिंडं, पडिगाहिज्ज संजए ॥ ३४ ॥

नात्युच्चे न नीचे वा, नासन्ने नातिदूरतः ।

प्रासुकं परकृतं पिण्डं, प्रतिगृहणीयात् संयतः ॥ ३४ ॥

घरनी उपरनी भूमि उपर अडी, के लोयरा वि.मां रही,
तथा अति नलुक के अतिइर रही, साधु निर्दोष तथा गृहस्थे
पोताना निमित्ते अनावेल आडार न स्वीकारे. आ अडणु-
षणानी विधि जाणुवी. (३४)

અપ્પપાણેડપ્પવીયમ્મિ, પડિચ્છન્નામ્મિ સંવુડે ।
સમયં સંજણ મુંજે, જયં અપરિસાહિયં ॥૫॥

અલ્પપ્રાણેડલ્પવીજે, પ્રતિચ્છન્ને સંવૃત્તે ।
સમકં સંયતો મુજ્જીત, યતમાનોડપરિશાટિતમ્ ॥૩૫॥

ત્રસ, સ્થાવર રહિત, ઉપર આચ્છાદિત, ચારે બાબુથી સાદડી, ભીંત વિ. થી આવૃત્ત સ્થાનમાં અન્ય મુનિઓની સાથે ચખચખ આદિ અવાજને નહીં કરતો, હાથ કે મુખથી એક પણ અન્નનો કણ નીચે ન પડે તે રીતે આહાર કરે. આ અહર્ણુષણની વિધિ બાબતી. (૩૫)

સુકુડેત્તિ સુપક્કેત્તિ, સુચ્છિન્ને સુહુડે મહે ।
સુનિટ્ટિણ સુલટ્ટેત્તિ, સાવજ્જં વજ્જણ મુણી ॥૩૬॥

સુકૃતમિતિ સુપક્કવમિતિ, સુચ્છિન્નં સુહૃતં મૃતમ્ ।
સુનિષ્ઠિતં સુલટ્ટમિતિ, સાવઘં વર્જયેન્મુનિઃ ॥૩૬॥

અન્ન વિ. સાઈં બનાવ્યું છે, ઘેબર વિ. ઘીમાં સારી રીતે પકવવામાં આવ્યા છે, શાક વિ. સારા સુધાર્યા છે, શાક વિ. માંથી કડવાશ આદિ સારી રીતે દૂર કરેલ છે, લાડવા વિ.માં સારું ઘી સમાવ્યું છે, સરસ સ્વાદિષ્ટ રસોઈ બનાવી છે, આલ્હાદક બનાવી છે, ઈત્યાદિ સાવધ વચનને મુનિ, ન બોલે! (૩૬)

રમએ પંહિણ સાસં. હયં મદં વ વાહએ ।
વાલં સમ્મહ સાસંતો, ગલિયસ્સં વ વાહણ ॥૩૭॥

રમતે પળિહતાન શાસત્, હયં મદ્રમિષ વાહકઃ ।
વાલં શ્રામ્યતિ શાસત્, ગલ્યશ્વમિવ વાહકઃ ॥૩૭॥

વિનીત શિષ્યોને શિક્ષણ આપતાં ગુરુ ખુશ થાય છે, દા.ત. જેમ કલ્યાણકારી ઘોડાનો શિક્ષક ઘોડેસ્વાર ખુશ થાય છે.

અવિનીત શિષ્યને શિક્ષણ આપતાં ગુરુ ખિન્ન બને છે, દા.ત. જેમ અવિનીત ઘોડાનો શિક્ષક ઘોડેસ્વાર ખિન્ન થાય છે. (૩૭)

खड्गुया मे चवेडा मे, अक्रोसा य वहा य मे ।

कक्काणमणुसासंतो, पावदिट्टिठत्ति मन्नई ॥३८॥

खड्गुका मे चपेटा मे, आक्रोशाश्च वधाश्च मे ।

कल्याणमनुशास्तं पापदृष्टिरिति मन्यते ॥३८॥

ટકોર, થપ્પડ, કઠોર વચનો, દંડાના ધા વિ. મને જ ગુરુ મહારાજ આપે છે. આમ અવિનીત શિષ્ય, હિતકારી શિક્ષણ આપનાર ગુરુને પાપ, ખુદ્ધિવાળા તરીકે માને છે. અથવા કુશિષ્ય, ગુરુવચનને ખડ્ગુક આદિ રૂપ માને છે. (૩૮)

पुत्तो मे भायणाइत्ति, साहू कक्काण मन्नइ ।

पावदिट्टि उ अप्पाणं, सासं दासेति मन्नइ ॥३९॥

पुत्रो मे भ्राता ज्ञाति रितिः, साधु कल्याणं मन्यते ।

पापदृष्टिस्तु आत्मानं, शास्यमानं दास इति मन्यते ॥३९॥

મને પુત્ર, ભાઈ, સ્વજનની માફક માની ગુરુ સાડું શિક્ષણ આપે છે એમ વિનીત શિષ્ય માને છે. જ્યારે અવિનીત-પાપદૃષ્ટિ, આ ગુરુ, શિક્ષા આપતાં મને દાસ ગણે છે એમ માને છે. (૩૯)

न कोपए आयरिचं, अप्पाणं पि न कोवए ।

बुद्धोवघाई न सिया, न सिया तोत्तगवेसए ॥४०॥

न कोपयेत् आचार्यम्, आत्मानमपि न कोपयेत् ।

बुद्धोपघाती न स्यात्, तस्यात् तोत्रगवेषकः ॥४०॥

विनीत, आचार्य वि. ने कोपित न करे, शिक्षा लेतां पोते कोपित न थाय, कदाय कोधावेश आवे तो पणु आचार्य वि. नेो उपघाती न थाय. न्त्यादि इषणुगर्भित वयनेो, शुं आ गुरुने कहुं येवो विचार सरणेो न करे. (४०)

आयरियं कुवियं नच्चा, पत्तिण पसायए ।

विज्झविज्झ पंजली उडो, वज्जए न पुणुचि य ॥४१॥

आचार्यं कुपितं ज्ञात्वा, प्रीतिकेन प्रसादयेत् ।

विध्यापयेत् प्राञ्जलिपुटः, वदेत् न पुनरिति च ॥४१॥

आचार्य वि. कुपित थया छे येम न्णया आद, प्रीति-प्रतीतिकारक वाक्यथी आचार्य वि. ने प्रसन्न करे. ये डाथ जेडी, डे स्वामिन् ! डवे पछी आवी भूल नडीं करं येम जेडी गुरुने शांत करे. (४१)

धम्मज्जियं च ववहारं, बुद्धेहायरियं सया ।

तमायरंतो ववहारं, गरहं नाभिगच्छइ ॥४२॥

धर्माजितश्च व्यवहारः, बुद्धैः आचरितः सदा ।

तमाचरन् व्यवहारं, गहां नाभिगच्छति ॥४२॥

क्षमा वि. धर्म द्वारा उपाजित, तत्त्वज्ञानी द्वारा सदासेवित, साधुव्यवहारने आयरनार साधु, 'आ अविनीत छे' येवी निंदाने कही पामतो नथी जेथी गुरुना कोपने कारणु नथी मणतुं. (४२)

मनोगयं वक्कगयं, जाणित्तायरियस्स उ ।

तं परिगिज्झ वायाए, कम्मणुणा उववायए ॥४३॥

મનોગતં વાક્યગતં, જ્ઞાત્વા આચાર્યસ્ય તુ ।

તત્ પરિગૃહ્ય વાચા, કર્મણા ઉપપાદયેત્ ॥૪૩॥

બુદ્ધિદ્વારા પહેલાં મન-વચન-કાયાગત, ગુરુના કાર્યને જાણી, હું કાર્ય કરું છું એમ વાણીથી બોલી કાર્ય કરે. જેથી ગુરુની સેવા બજાવી કહેવાય. (૪૩)

વિને અચોદ્ગ્ર નિચ્ચં, સ્વિપ્યં હવહ સુચોદ્ગ્ર ।

જહોવદ્ગૃઠં સુકયં, કિચ્ચાઈ કુવ્વહ સયા ॥૪૪॥

વિત્તઃ અનોદિતઃ નિત્યં, ક્ષિપ્રં ભવતિ સુનોદિતઃ ।

યથોપદિષ્ટં સુકૃતં, કૃત્યાનિ કરોતિ સદા ॥૪૪॥

વિનયથી પ્રસિદ્ધ શિષ્ય, પ્રેરણા વગર જ દરેક સમયે ગુરુકાર્યોમાં પ્રવૃત્તિ કરે છે. જો પ્રેરણા થાય તો તરત જ યથોચિત કાર્ય બને છે. ગુરુના ઉપદેશ મુજબ, હંમેશાં સારી રીતે કાર્યો બજાવે છે. (૪૪)

નચ્ચા નમહ મેઘાવી, લોણ કિત્તી સે જાયણ ।

હવહ કિચ્ચાણ સરણં, મ્હૂયાણં જગઈ જહા ॥૪૫॥

જ્ઞાત્વા નમતિ મેઘાવી, લોકે કીર્તિસ્તસ્ય જાયતે ।

ભવતિ કૃત્યાનાં શરણં, મ્હૂતાનાં જગતી યથા ॥૪૫॥

જે ઉપરોક્ત અર્થ જાણી તે તે કાર્ય કરવામાં નમ્ર ઉદ્યત, મર્યાદાવર્તી થાય છે તેથી ‘આનો જન્મ સફલ છે,’ ‘આ સંસારસાગર તરી ગયો’ આવી કીર્તિ લોકમાં પ્રગટે છે. જેમ પૃથ્વી પ્રાણીઓના આધારભૂત છે તેમ આ પુણ્ય ક્રિયાઓનો આધાર બને છે. (૪૫)

પુજા જસ્સ પસીયંતિ, સંબુદ્ધા પુપ્પસંથુયા ।

પસન્ના લામહસ્સંતિ, વિઝલં અટ્ઠિયં સુયમ્ ॥૪૬॥

पूज्या यस्य प्रसीदन्ति संबुद्धा पूर्वसंस्तुताः ।

प्रसन्ना लम्भयिष्यन्ति, विपुलं आर्थिकं श्रुतम् ॥४६॥

जे शिष्यता उपर आचार्य वि. पूज्ये। प्रसन्न थाय छे।
तेने सम्भय तत्त्वज्ञानी, पूर्वपरिचित, प्रसन्न गुरुओ, तात्कालिक
श्रुतनो, परंपराओ मोक्षनो लाल करावनारा थाय छे。(४६)

स पुञ्जसत्थे सुविणीयसंसए, मगोरुई चिद्धइ कम्मसंपया ।

तवो समायारि समाहिसंबुडे, महज्जुई पंचवयाइ
पालिया ॥ ४७ ॥

स पूज्यशास्त्रः सुविनीतसंशयः मनोरुचिस्तिष्ठति कर्मसंपदा ।
तपःसमाचारी समाधिसंवृतः महाद्युतिः पञ्च व्रतानि पालयित्वा
॥ ४७ ॥

ते शिष्य, पूज्यशास्त्रवाणो, संशयवगरनो, गुरुना मनने
अनुसरनारे। साधुसमाचारीनी समृद्धिथी संपन्न रहे छे।
तथा तपनुं आचरणु अने समाधिथी संवरवाणो अनी, पांच
महाव्रतो पाणी, मोटी तपस्तेज्भयी कान्तिवाणो अने छे (४७)

स देवगंधव्वमणुस्सपूइए, चइत्तु देहं मलपंकपूइयं ।

सिद्धे वा हवइ सासए, देवे वा अप्पए महिड्ढिहए-
त्ति वेमि ॥ ४८ ॥

स देवगन्धर्वमनुष्यपूजितः, त्यक्त्वा देहं मलपङ्कपूतिकम् ।

सिद्धो वा भवति शाश्वतः, देवो वा अल्परजा महद्भिक इति
ब्रवीमि ॥ ४८ ॥

તે વિનીત શિષ્ય, વૈમાનિક-જ્યોતિષી ભવનપતિ-વ્યંતર વિ.થી તથા રાજા વિ. મનુષ્યોથી પૂજિત થયેલો, શુક્ર-શોણિ-તરૂપ પ્રથમ કારણજન્ય આ ઔદારિક શરીરને છોડી શાશ્વત સિદ્ધ બને છે. જો સિદ્ધ ન બને તો લઘુકર્મા મહદ્દિક વૈમાનિક દેવ બને છે.

આ પ્રમાણે વિનયશ્રુત નામનું અધ્યયન તીર્થંકર-ગણધર વિ. ના ઉપદેશથી મેં તારી આગળ કહ્યું. એમ સુધર્માસ્વામી, જંપુસ્વામીને કહે છે.

પહેલું વિનયશ્રુતાધ્યયન સંપૂર્ણ

શ્રી પરીષદાધ્યયન-૨

સુઅં મે આડસં તેણં મગવઆ ઇવમક્વાયં, ઇહ સ્વલુ
 ઠાવીસે પરીસહા, સમણેણં મગવયા મહાવીરેણં કાસવેણં
 પવેડ્ઠા, જે મિક્સૂ સોચ્ચા ણચ્ચા જિચ્ચા અમિમ્ભૂય મિક્સા-
 યરિઆણ પરિચ્ચયંતો પુટ્ઠો ણ વિહણેજ્ઞા ॥ ૧ ॥

શ્રુતં મે આયુષ્મન્ ! તેન મગવતા ઇવમાહ્યાતં, ઇહ સ્વલુ
 દ્વાવિંશતિઃ પરીષદ્ઠાઃ શ્રમણેન મગવતા મહાવીરેણ કાશ્યપેન
 પ્રવેદિતાઃ, યાન્ મિક્ષુઃ શ્રુત્વા જ્ઞાત્વા જિત્વા અમિમ્ભૂય
 મિક્ષાચર્યાયાં પરિવ્રજન્ સ્પૃષ્ટઃ નો વિહન્યેત ॥ ૧ ॥

અર્થ—લગવાન સુધર્માસ્વામી જ'ખૂસ્વામીને કહે છે
 કે, હે આયુષ્મન્ જ'ખૂ ! તે લગવાન મહાવીરસ્વામીએ
 વક્ષ્યમાણ પ્રકારથી જે કહ્યું છે તે મેં સાંભળ્યું છે કે, આ
 જિનપ્રવચનમાં શ્રમણ લગવાન મહાવીર કાશ્યપગોત્રીએ
 બાવીશ પરીષદો ઉપદેશ્યા છે. જે પરીષદોને સાધુ, સાંભળીને,
 સારી રીતે જાણીને, વારંવાર અભ્યાસથી પરિચિત કરીને,
 જીતીને ભિક્ષા માટે જતાં પરીષદોથી હુત-પ્રહત ન બને અર્થાત
 મોક્ષમાર્ગથી પાછો ન પડે. (૧)

કયરે તે સ્વલુ બાવીસં પરીસહા સમણેણં ભગવયા મહા-
વીરેણં કાસવેણં પવેહા જે મિક્કસૂ સોચ્ચા ણચ્ચા જિચ્ચા અમિ-
ભૂય મિક્કવાયરિઆણ પરિચ્ચયંતો પુટ્ઠો ણો વિહણેજ્ઞા ॥૨॥

કતરે તે સ્વલુ દ્વાવિંશતિઃ પરિષહાઃ શ્રમણેન ભગવતા
મહાવીરેણ કાશ્યપેન પ્રવેદિતાઃ યાન્ મિક્કુઃ શ્રુત્વા જ્ઞાત્વા
જિત્વા અમિભૂય મિક્કાચર્યાયાં પરિવ્રજન્ સ્પૃષ્ટઃ નો
વિહન્યેત ॥ ૨ ॥

પ્રશ્ન-શ્રમણુ ભગવાન મહાવીર કાશ્યપગોત્રીએ દર્શા-
વેલા જે બાવીસ પરીષહોને લિક્કુ સાંભળી, બાણી, પરિચિત
કરી, જીતીને લિક્કા માટે જતાં પરિષહોથી આકાંત અનેલો
સંયમમાર્ગથી ચલિત ન અને. તે પરિષહોના નામ કયા
કયા છે? (૨)

इमे ते स्वलु बावीसं परीसहा समणेणं भगवया महावीरेणं
कासवेणं पवेहा, जे मिक्कसू सोच्ये नच्चा जिच्ये अमिभूय
मिक्कवायरिआण परिच्ययंतो पुट्ठो नो विनिहन्नेज्जा ॥ ३ ॥

इमे ते स्वलु द्वाविंशतिः परीषहाः श्रमणेन भगवता
महावीरेण कश्यपेन प्रवेदिताः, यान् मिक्कुः श्रुत्वा ज्ञात्वा
जित्वा अमिभूय मिक्काचर्यायां परिव्रजन् स्पृष्टो नो
विनिह्न्येत ॥ ३ ॥

ઉત્તર-જે બાવીસ પરીષહો, શ્રમણુ ભગવાન મહા-
વીર કાશ્યપગોત્રીએ દર્શાવ્યા છે. તે પરીષહોને લિક્કુ
સાંભળી, બાણી, પરિચિત કરી, જીતીને લિક્કા માટે જતાં
પરીષહોથી સ્પૃષ્ટ અનેલો મોક્ષમાર્ગથી અચ્યુત અને. (૩)

तं जहा—दिगिच्छापरीसहे १, पिवासापरीसहे २, सीअपरीसहे ३, उसीणपरीसहे ४, दंसमसयपरीसहे ५, अचेलपरीसहे ६, अरइपरीसहे ७, इत्थीपरीसहे ८, चरिआपरीसहे ९, निसीहिआपरीसहे १०, सिज्जापरीसहे ११, अक्कोसपरीसहे १२, वहपरीसहे, १३, जायणापरीसहे १४, अलाभपरीसहे १५, रोगपरीसहे १६, तणफासपरीसहे १७, जल्लपरीसहे १८, सक्कारपुरक्कारपरीसहे, १९ पच्चापरीसहे २०, अच्चाणपरीसहे २१, दंसणपरीसहे २२ ॥ ४ ॥

तद् यथा—श्रुधापरीषहः १, पिपासापरीषहः २, शीतपरीषहः ३, उष्णपरीषहः ४, दंशमशकपरीषहः ५, अचैलपरीषहः ६, अरतिपरीषहः ७, स्त्रीपरीषहः ८, चर्यापरीषहः ९, नैषेधिकीपरीषहः १०, शय्यापरीषहः ११, आक्कोशपरीषहः १२, वधपरीषहः १३, याचनापरीषहः १४, अलाभपरीषहः १५, रोगपरीषहः १६, तणस्पर्शपरीषहः १७, जल्लपरीषहः १८, सत्कारपुरस्कारपरीषहः १९, प्रज्ञापरीषहः २०, अज्ञानपरीषहः २१, दर्शनपरीषहः २२ ॥ ४ ॥

ते आ प्रमाणे—(१) लूण परीषड् (२) तृषा परीषड् (३) शीत परीषड् (४) उष्ण परीषड् (५) दंशमशक परीषड् (६) अचेल परीषड् (७) अरति परीषड् (८) स्त्री परीषड् (९) चर्या परीषड् (१०) नैषेधिकी परीषड् (११) शय्या परीषड् (१२) आक्कोश परीषड् (१३) वध परीषड् (१४) याचना परीषड् (१५) अलाभ परीषड् (१६) रोग परीषड् (१७) वध परीषड् (१८) मल परीषड् (१९)

સત્કારપુસ્કાર પરીષદ (૨૦) પ્રજ્ઞા પરીષદ (૨૧) અજ્ઞાન
પરીષદ (૨૨) દર્શન પરીષદ. (૪)

પરીસહાણં પવિભક્તી, કાસવેણં પવેઙ્ગા ।

તં મે ઉદાહરિસ્સામિ, આણુપુલ્લિ સુણેહ મે ॥ ૧ ॥

પરીષહાણાં પ્રવિભક્તિઃ કાશ્યપેન પ્રવેદિતા ।

તાં ભવતાં ઉદાહરિષ્યામિ, આનુપૂર્વ્યાં શૃણુત મે ॥ ૧ ॥

અર્થ—પૂર્વોક્ત પરીષદોનો વિભાગ, જે ભગવાન મહાવીરસ્વામી કાશ્યપગોત્રીએ દર્શાવ્યો છે, તે વિભાગને હું શિષ્યો ! તમારી આગળ હું કમસર બતાવું છું, માટે તમે સાંભળો. (૧-૪૯)

દિગ્ગિહા પરિગ્ગ દેહે, તવરસી મિવસ્સુ થામવં ।

ન છિંદે ન છિંદાવણ, ન પણ ન પયાવણ ॥ ૨ ॥

ક્ષુધાપરિગ્ગને દેહે, તપસ્વી મિશ્ચુઃ સ્થામવાન્ ।

ન છિન્દ્યાત્ ન છેદયેત્, ન પચેત્ ન પાચયેત્ ॥ ૨ ॥

અર્થ—ક્ષુધા સમાન કોઈ વેદના નથી, માટે પહેલાં ભૂખ પરીષદને કહે છે કે, તપસ્વી, સંયમબદ્ધી મુનિ, શરીરમાં ભૂખ લાગવા છતાંય, ફલ વિ.ને પોતે ન તોડે કે તોડાવે તથા પોતે ન પકાવે કે પકાવડાવે તથા તોડનાર કે પકાવનારની ન અનુમોદના કરે. એ પ્રમાણે ન ખરીદે, ખરીદાવે કે ખરીદનારની ન અનુમોદના કરે. અર્થાત્ ભુખ્યો સાધુ નવ કોટી શુદ્ધ જ આહારને સ્વીકારે. (૨-૫૦)

કાલીપવ્વંગસંકાસે, કિસે ધમણિસંતણ ।

માયન્ને અસણપાણસ્સ, અદીણમણસો ચરે ॥ ૩ ॥

कालीपर्वसंकाशाङ्गः, कृशः धमनीसंततः ।

मात्रज्ञः अशनपानस्य, अदीनमनाश्चरेद् ॥ ३ ॥

अर्थ—काकजंघा नामनी वनस्पतिना पर्व जेवा अंगवाणा अत एव कृश शरीरवाणो, नसोथी व्याप्त, आनी दशावाणो पणु अशन-पानना परिष्णामनो ज्ञाता, चित्तनी आकुलता वगरनो अनी, साधु संयममार्गमां विचरे. (३-५१)

तओ पुट्टो पिवासाए, दोगुंच्छी लज्जसंजए ।

सीओदगं न सेविज्जा, विअडस्सेसणं चरे ॥ ४ ॥

ततः स्पृष्टः पिपासया, जुगुप्सी लज्जा संयतः ।

शीतोदकं न सेवेत, विकृतस्य एषणां चरेत् ॥ ४ ॥

अर्थ—भूष परीषडना आद तरसथी घेरायलो मुनि, अनाचार प्रति तिरस्कारवाणो, संयममां सम्यग् प्रयत्नशील, सचित्त जलनुं सेवन न करे, परंतु अग्नि वि.थी अचित्त अनेल जलनी गवेषणा करे. (४-५२)

छिन्नावाणसु पंथेसु, आउरे सुपिवासिए ।

परिसुक्कमुहादीणे, तं तितिक्ष्वे परीसहं ॥ ५ ॥

छिन्नापातेषु पथिषु, आतुरः सुपिपासितः ।

परिशुष्कमुखादीनः, तं तितिक्षेत परीषहम् ॥ ५ ॥

अर्थ—जन वगरना मार्गमां जतां अत्यंत आकुल शरीरवाणो, अत्यंत तरस्यो, थुंके सुकावाथी सुका मुणवाणो अने अदीन अनेलो तृषा परीषडने सहन करे. (५-५३)

चरंतं विरयं ल्हं, सीअं फुसइ एगया ।

नाइवेलं मुणी गच्छे, सोच्चा णं जिणसासणं ॥ ६ ॥

ચરન્તં વિરતં રૂક્ષં, શીતં સ્પૃશતિ ઇકદા ।

નાતિવેલં મુનિર્ગચ્છેત્, શ્રુત્વા ચ્ચલુ જિનશાસનમ્ ॥ ૬ ॥

અર્થ—મોક્ષમાર્ગમાં કે આમાનુષ્ટામ વિચરનાર, સર્વવિરતિવાળા, લુપ્તા શરીરવાળા મુનિને, શીતકાલમાં ઠંડી લાગે ત્યારે જિનાગમને સાંભળી (જીવ અને શરીર બુદ્ધાં છે. વિ) સ્વાધ્યાય વિ. સમયનું ઉલ્લઘન કરી, શીતભયથી બીજા સ્થાનમાં ન જાય. (૬-૫૪)

ન મે નિવારણં અત્થિ, છવિત્તાણં ન વિજ્ઞહ ।

અહં તુ અર્ગિ સેવામિ, હ્મિ ભિક્ષુ ન ચિંતય ॥ ૭ ॥

ન મે નિવારણં અસ્તિ, છવિત્ત્રાણં ન વિદ્યતે ।

અહં તુ અર્ગિ સેવે, હ્મિ ભિક્ષુર્ન ચિન્તયેત્ ॥ ૭ ॥

અર્થ—ઠંડા પવન વિ.થી બચાવી શકે તેવા મકાન વિ. નથી, શરીર ઉપર ઓઢવા કંબલ, વસ્ત્ર વિ. નથી, તો હું ઠંડી દૂર કરવા અગ્નિ સેવું, એવો વિચાર પણ ભિક્ષુ ન કરે. (૭-૫૫)

ઉસિણ્ણપ્પરિઆવેણં, પરિદાહેણ તજ્જિણ ॥

ધિંસુ વા પરિઆવેણં, સાયં નો પરિદેવણ ॥ ૮ ॥

ઉગ્ગણપરિતાપેન, પરિદાહેન તર્જિતઃ ।

ગ્રીષ્મે વા પરિતાપેન, સાતં નો પરિદેવેત્ ॥ ૮ ॥

અર્થ—ગરમ રેતી વિ.ના પરિતાપથી, પરસેવો મેલ રૂપ બહારના તથા અંદરના તરસથી થયેલ દાહથી અત્યંત પીડિત તથા ગ્રીષ્મ વિ.માં સૂર્યકિરણોએ કરેલ તાપથી પીડિત મુનિ, સુખના પ્રતિ 'હા! ક્યારે ચન્દ્ર,

यं हन वि. सुभना हेतुभो भणशे' वि. प्रलाप न करे.
(८-५६)

उष्हाहि तत्तो मेहावी, सिणाणं नो वि पत्यए ।

गायं नो परिसिंचेज्जा, न वीएज्जा य अप्पयं ॥९॥

उष्णाभितप्तः मेघावी, स्नानं नो अपि प्रार्थयेत् ।

गात्रं नो परिषिञ्चेत्, न वीजयेच्च आत्मानम् ॥ ९ ॥

अर्थ-गरभीथी पीडायेलो, भयांदावर्ती मुनि, स्नाननी
अबिलाषा न करे, पोताना शरीर उपर थोडुं पाणी
छांटी लीनुं न करे, वीजणा वि.थी जरा पणु हुवा न
नाणे. (६-५७)

पुट्ठो य दंसमसएहिं, सम एव महामुणी ।

नागो संगामसीसे वा, सूरु अमिहणे परं ॥ १० ॥

स्पृष्टश्च दंशमशकैः सम एव महामुनिः ।

नागः संग्रामशीर्षे वा, शूरोऽमिहन्यान् परम् ॥१०॥

अर्थ-शत्रु-मित्र प्रत्ये समान चित्तवाणो भडामुनि,
दांस-मच्छर-नु-भांडड वि.थी पीडित थवा छतां युद्धना
भोअरे पराकभी हाथीनी भाइक कोध वि. शत्रु पर विजय
भेणवे. (१०-५८)

न संतसे न वारेज्जा, मणंपि न पओसए ।

उवेह न हणे पाणे, भुंजंते मंससोणियं ॥ ११ ॥

न संत्रसेत् न वारयेत्, मनोऽपि न प्रदूषयेत् ।

उपेक्षेत न हन्यात् प्राणिनः, भुञ्जानान् मांसशोणितम् ॥११॥

અર્થ—મુનિ, ડાંસ વિ.થી ઉદ્દેગ ન પામે, ડાંસ વિ.ને ન હુટાવે, મનને દુષ્ટ ન કરે, મધ્યસ્થ ભાવથી બુઝે. તેથી જ માંસ-લોહીને ખાનારા જીવોને ન હુણે. (૧૧-૫૯)

પરિજુન્નેહિં વત્થેહિં, હોક્સવામિ ત્તિ અચેલણ ।

અદુવા સચેલણ, હોક્સંં ઇતિ મિક્ષૂ ન ચિંતણ ॥૧૨॥

પરિજીર્ણૈર્વસ્ત્રૈઃ, મવિષ્યામિ ઇતિ અચેલકઃ ।

અથવા સચેલકો મવિષ્યામિ, ઇતિ મિશ્નુઃ ન ચિન્તયેત્ ॥૧૨॥

અર્થ—બુનાં વસ્ત્રોથી અલ્પ દિન રહેનાર હોઈ, હૂંં અચેલક થઈશ, એવો વિચાર ન કરે. અથવા જીર્ણ વસ્ત્રવાળો મને જોઈ, કોઈ એક શ્રાવક સુંદર વસ્ત્રો આપશે એટલે હું સચેલક થઈશ, એવો વિચાર ન કરે. (૧૨-૬૦)

ણગયા અચેલઓં હોઈ, સચેલે આવિ ણગયા ।

ણં ધમ્મહિણં નચ્ચા, નાણી નો પરિદેવણ ॥ ૧૩ ॥

ણકદા અચેલકો મવતિ, સચેલશ્ચાપિ ણકદા ।

ણતદ્ ધર્મહિતં જ્ઞાત્વા, જ્ઞાની નો પરિદેવેત ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—એક વખતે—જિનકલ્પાદિ અવસ્થામાં સર્વથા વસ્ત્રના અભાવથી કે બુનાં વસ્ત્રથી અચેલક થાય છે. એક વખતે—સ્થવિરકલ્પાદિ અવસ્થામાં સચેલક પણ થાય છે. આ બે અવસ્થામાં અચેલકત્વ તથા સચેલકત્વ, ધર્મમાં ઉપકારક બાણી, જ્ઞાની કોઈ પણ અવસ્થામાં વિષાદ ન કરે. (૧૩-૬૧)

ગામાણુગામં રીઅંતં, અણગારં અકિંચણં ।

અરઈ અણુપ્પવિસે, તં તિતિક્ષે પરીસહં ॥ ૧૪ ॥

ગ્રામાનુગ્રામં રીયમાણં અનગારમ્ અકિચ્ચનમ્ ।

અરતિઃ અનુપ્રવિશેત્, તં તિતિક્ષેત પરીષદ્દમ્ ॥ ૧૪ ॥

અર્થ-ગ્રામાનુગ્રામ વિચરતા અપરિચ્છાદી સાધુને જો મનમાં સંયમની અરુચિ પેદા થાય. તો આ અરતિ રૂપ પરીપહ સહન કરીને સંયમની અરુચિને મનમાંથી હટાવવી.

(૧૪-૬૨)

અરહં પિટ્ટુઓ કિચ્ચા. વિરણ આયરક્ષિણ ૧ ।

ધર્મારામે નિરારમ્ભે, ઉવસંતે મુણી ચરે ॥ ૧૫ ॥

અરતિં પૃષ્ઠતઃ કૃત્વા, વિરતઃ આત્મરક્ષિતઃ ।

ધર્મારામે નિરારમ્ભઃ, ઉપશાન્તઃ મુનિશ્ચરેત્ ॥ ૧૫ ॥

અર્થ-વિરતિવાળો, અપધ્યાન વિ.થી આત્માનો રક્ષક, ‘આ ધર્મમાં વિધનરૂપ છે’-આવી રીતે અરતિનો તિરસ્કાર કરી ધર્મમાં રતિવાળો બને; નિરારંભી ઉપશાંત બની મુનિ તરીકે ધર્મના બળીચામાં વિચરે. (૧૫-૬૩)

સંગો એસ મણુસ્સાણં, જાઓ લોગંમિ ઇત્થિઓ ।

જસ્સ એઆ પરિણ્યાયા, સુકહં તસ્સ સામણ્ણં ॥ ૧૬ ॥

સંગ પષ મનુષ્યાણાં, યા લોકે સ્ત્રિયઃ ।

યસ્ય પતાઃ પરિજ્ઞાતાઃ, સુકૃતં તસ્ય શ્રામણ્યમ્ ॥ ૧૬ ॥

અર્થ-જેમ માખીઓને શ્લેષ્મ, લેપ બંધન છે, તેમ જગતમાં મનુષ્યોને યુવતિઓ લેપ રૂપ છે. જે સાધુએ “આ લોક કે પરલોકમાં બલવાન અનર્થના હેતુ રૂપ સ્ત્રીઓ છે”-એમ બાણી તેનો ત્યાગ કર્યો છે, તે સાધુનું શ્રમણપણું સફલ છે. (૧૬-૬૪)

एवमादाय मेहावी, पंकभूआ उ इत्थिओ ।
नो ताहिं विणिहमेजा. चरेजत्तगवेसए ॥ १७ ॥

एवमादाय मेहावी, पङ्कभूताः स्त्रियः ।
नो ताभिर्विनिहन्यात्, चरेदात्मगवेषकः ॥ १७ ॥

અર્થ-પૂર્વે કહેલી બાબતને બુદ્ધિપૂર્વક સ્વીકારી, મુક્તિપંથગામી મુનિઓને માટે વિદ્યકર કે મલિનતાનો હેતુ હોઈ, 'આ સ્ત્રીઓ કાઠવ સરખી છે' એવો નિશ્ચય કરી, આ સ્ત્રીઓ મારફત સંયમજીવનધ્વંસ દ્વારા આત્માની હિંસાથી બચે; આત્મચિંતનપરાયણ બની ધર્માનુષ્ઠાનનું સેવન કરે. (૧૭-૬૫)

एग एव चरे लाढे, अभिभूअ परीसहे ।
गामे वा नगरे वावि, निगमे वा रायहाणिए ॥ १८ ॥
एक एव चरेत् लाढः, अभिभूय परीषहान् ।
ग्रामे वा नगरे वाजपि, निगमे वा राजधान्याम् ॥ १८ ॥

એર્થ-શુદ્ધ આહારથી પોતાનો નિર્વાહ કરનાર મુનિ, રાગ વિ.થી રહિત બની, ભૂખ વિ. પરીષદોને જીતીને, ગામ અગર નગરે, વેપારી જનોનો વાસ-નિગમમાં, રાજધાની વિ.માં અપ્રતિબદ્ધ વિહાર કરે. (૧૮-૬૬)

असमाणो चरे भिक्खु, नेव कुज्जा परिग्गहं ।
असंसत्तो गिहत्येहिं, अणिकेओ परिच्चए ॥ १९ ॥
असमानश्चरेद् भिक्षुः, नैव कुर्यात् परिग्रहम् ।
असंसक्तो गृहस्थैः, अनिकेतः परिव्रजेत् ॥ १९ ॥

अर्थ-घर वि. के तेनी भूर्धाथी रदित होवाथी गृह-स्थोथी, अनियत विहार वि.थी अन्य तीर्थीओथी विलक्षण साधु, गाम वि.मां भमता ३५ परिग्रह न करे; गृहस्थोनी साथे संबंध वगरनो, घर वगरनो आरे आनु विहार करे. (१६-६७)

सुसाणे सुन्नगारे वा, रुक्ममूले व एगगो ।

अकुक्कुओ निसीएज्जा, न य वित्तासए परं ॥ २० ॥

श्मशाने शून्यागारे वा, वृक्षमूले वा एककः ।

अकुत्कुचो निषीदेत्, न च वित्रासयेत् परम् ॥ २० ॥

अर्थ-भुनि श्मशानमां, सूना घरमां, वृक्षनी नीचे, द्रव्यलावथी ओकलो, दुष्ट थेष्टा वगरनो जनीने जेसे तथा मनुष्य वि.ने लय न उपजवे. (२०-६८)

तत्थ से चिट्ठमाणस्स, उवसग्गाभिधारए ।

संकाभीओ न गच्छेज्जा, उट्ठित्ता अन्नमासणं ॥ २१ ॥

तत्र तस्य तिष्ठतः, उपसर्गानभिधारयेत् ।

शङ्काभीतः न गच्छेत्, उत्थायान्यदासनम् ॥ २१ ॥

अर्थ-त्यां रहनेार साधु पोताना उपर आवता दिव्यादि उपसर्गोनि सहन करे, शंकात्रस्त जनी, उठी जनीन स्थानमां न लय. (२१-६९)

उच्चावयाहिं सिज्जाहिं, तवस्सी भिक्खु थामवं ।

नाइवेलं विहन्नेज्जा, पावदिट्ठी विहन्नई ॥ २२ ॥

उच्चावचाभिः शय्याभिः, तपस्वी भिक्षुः स्थामवान् ।

नातिवेलं विहन्यात्, पापदृष्टिर्विहन्यते ॥ २२ ॥

અર્થ—ઉપસર્ગાદિ સહન પ્રતિ સામર્થ્યવાળો, તપસ્વી મુનિ, ઉંચાં-નીચા સ્થાનો મળવા છતાં વેલાનું ઉલ્લંઘન કરી, અહીં હું શીતાદિથી ઘેરાયો છું—એમ વિચારી ખીજ સ્થાનમાં ન જાય; કારણ કે પાપબુદ્ધિવાળો ઉંચું સ્થાન મળતા રાગ તથા નીચું સ્થાન મળતાં દ્વેષ નહીં કરવાની સમતા રૂપ મર્યાદાનું ઉલ્લંઘન કરે છે. અર્થાત્ મુનિ સમતાપૂર્વક શય્યા પરીષદને સહન કરે. (૨૨-૭૦)

પરિક્રમુવસ્સયં લઢ્ઢું, કલ્લાણં અદુવ પાવગં ।

કિમેગરાઈં કરિસ્સઈ, एवं तत्थऽहियासए ॥ २३ ॥

પ્રતિરિક્તમુપાશ્રયં લઢ્ઢ્વા, કલ્યાણં અથવા પાપકમ્ ।

કિમેકરાત્રં કરિષ્યતિ, एवं तत्राध्यासीत् ॥ २३ ॥

અર્થ—સ્ત્રી વિ.થી રહિત સુખદ કે દુઃખદ ઉપાશ્રય મેળવીને એક રાત્રિ સુધી કે કેટલીક રાત્રિ સુધી રહેનાર, સમતાપૂર્વક હુષ્ કે ખેદ ધારણ કર્યા સિવાય તે વસતિમાં રહે. (૨૩-૭૧)

अक्रोसिज्ज परो भिक्खूं, न तेसिं पडिसंजले ।

सरिसो होइ बालाणं, तम्हा भिक्खू न संजले ॥ २४ ॥

આક્રોશેત્ પરો ભિક્ષું, ન તસ્મૈ પ્રતિસંજ્વલેત્ ।

सहशो भवति बालानां, तस्माद् भिक्षुर्न संज्वलेत् ॥ २४ ॥

અર્થ—જો કોઈ ખીજે, સાધુનું ખરાબ વચનોથી અપમાન કરે, તો સાધુ તેના ઉપર ક્રોધવળો તેના જેવો ન બને; કેમ કે તે અજ્ઞાની સરખો બને છે. તેથી ભિક્ષુ જ્વલિત ન બને. (૨૪-૭૨)

सोच्चा षं फरुसा भासा, दारुणा गामकंटया ।

तुसिणीओ उवेहेज्जा, न ताओ मणसी करे ॥२५॥

श्रुत्वा खलु परुषा भाषाः, दारुणा ग्रामकण्टकाः ।

तूष्णीकः उपेक्षेत, न ता मनसि कुर्यात् ॥ २५ ॥

अर्थ—अत्यंत दुःखकारी, भर्मावेधी कठोर वचनोने सांलणी, मुनि भौन धारी तेनी उपेक्षा करे ते वचनोने मनमां अवकाश न आपे, अर्थात् ते जालनार प्रत्ये द्वेष न करे.
(२५-७३)

हओ न संजले भिक्खू, मणंपि न पओसए ।

तित्तिक्खं परमां नच्चा, भिक्खुधम्मं विचिंतए ॥२६॥

हतो न संज्वलेद् भिक्षुः, मनोऽपि न प्रदूषयेत् ।

तितिक्षां परमां ज्ञात्वा, भिक्षुधर्मं विचिन्तयेत् ॥ २६ ॥

अर्थ—लाकडी विधी तारित थतां दोधधी न धमधमे, मनने द्वेषवाणुं न करे, क्षमाने धर्मनुं उत्कृष्ट साधन तरीके जाली क्षमामूलक विक्षुधर्मनुं चिंतन करे (२६-७४)

समपं संजयं दंतं, हणेज्जा केवि कत्थई ।

नत्थि जीवस्स नासोत्ति, एवं पेहेज्ज संजए ॥ २७ ॥

श्रमणं संयतं दान्तं, हन्यान् कोऽपि कुत्रचिन् ।

नास्ति जीवस्य नाश इति, एवं प्रेक्षेत संयतः ॥ २७ ॥

अर्थ—धन्द्रिय-मनोविजेता, तपस्वी, संयमीने जे कोई अेक दुष्ट, कोई गाम वि.मां ताउन करे, तो साधुअे अेवी लावना करवी के, 'चैतन्यस्वर्षी आत्मानो नाश नथी, परंतु शरीरनो न नाश थाय छे.' (२७-७५)

દુક્કરં खलु भो निच्चं, अणगारस्स भिक्खुणो ।

सर्वं से जाइअं होइ, नत्थि किंचि अजाइअं ॥ २८ ॥

दुष्करं खलु भो ! निरयं, अनगारस्य भिक्षोः ।

सर्वं तस्य याचितं भवति, नास्ति किंचिद् अयाचितम् ॥२८॥

અર્થ-હે જખૂ ! ચોક્કસ અનગારી ભિક્ષુને જીવે ત્યાં સુધી આહાર-ઉપકરણ વિ. સમસ્ત વસ્તુ યાચિત જ હોય છે, કોઈ પણ ચીજ અયાચિત નથી હોતી. અતએવ નિરુપકારી મુનિને વસ્તુની યાચના કરવી કઠિન હોઈ યાચના પણ એક પરીપહ છે. (૨૮-૭૬)

गोअरग्गपविट्ठस्स, पाणी नो सुप्पसारए ।

सेओ अगारवासोत्ति, इइ भिक्खू न चितए ॥२९॥

गोचराग्रप्रविष्टस्य, पाणिः नो सुप्रसारकः ।

श्रेयान् अगारवासः इति, इति भिक्षुर्न चिन्तयेत् ॥ २९ ॥

અર્થ-ગોચરી ંહોરવા નીકળેલા મુનિએ ‘હું ગૃહસ્થી ઉપર કાંઈ ઉપકાર કરતો નથી, તો તેની આગળ હાથ કેવી રીતે પ્રસાડ ? એના કરતાં ગૃહસ્થાશ્રમ સ્વીકારવો ઉચિત છે’-આવો વિચાર નહીં કરવો, કેમ કે ગૃહવાસ બહુ સાવધ છે. એટલે ગૃહવાસ શ્રેયસ્કર કેવી રીતે ? (૨૯-૭૭)

परेसु घासमेसेज्जा, भोयणे परिनिट्ठए ।

लद्धे पिंडे अलद्धे वा, नाणुतप्पेज्ज पंडिए ॥ ३० ॥

परेषु ग्रासं पश्यत्, भोजने परिनिष्ठिते ।

लब्धे पिण्डे अलब्धे वा, नानुतप्येत संयतः ॥ ૩૦ ॥

અર્થ-બ્રમરની પદ્ધતિથી ભોજનવેલામાં આહારની

गणेषु करे. अनिष्ट के स्वल्प आहारनो लाल अथवा
अप्राप्ति यतां साधुभ्ये पश्चात्ताप न करवो. (३०-७८)

अज्जेवाहं न लब्भामि, अवि लाभो सुवे सिआ ।

जो एवं पडिसंचिक्खे, अलाभो तं न तज्जए ॥ ३१ ॥

अद्यैवाहं न लभे, अपि लाभः श्वः स्यात् ।

य एवं प्रतिसमीक्षते, अलाभस्तं न तर्जयेत् ॥ ३१ ॥

अर्थ-लक्षे आने न आहारनो लाल नथी थयो पणु
आवती काले थशे, आ प्रमाणे ने विचारे छे तेने अलाल
परिषद संतापित करतो नथी. (३१-७६)

नच्चा उप्पइयं दुक्खं, वेयणाए दुहट्टिए ।

अदीणो ठावए पन्नं, पुट्ठो तत्थाऽहियासए ॥ ३२ ॥

ज्ञात्वा उत्पत्तितं दुःखं, वेदनया दुःखार्तितः ।

अदीनः स्थापयेत् प्रज्ञां, स्पृष्टस्तत्र अधिसहेत ॥ ३२ ॥

अर्थ-उत्पन्न नवर वगेरे रोगवाणो, वेदनाथी पीडित
थवा छतांय हीनता वगरनो णनी, दुःभना कारणे अलित थती
पुद्धिने स्वकर्मानुं न आ इल छे, ओम चितवी स्थिर
अनावे. आवी प्रज्ञानी प्रतिष्ठावाणो रोगजन्य दुःभने सहन
करे. (३२-८०)

तेगिच्छं नाभिनंदिज्जा, संचिक्खत्तगवेसए ।

एअं खु तस्स सामन्नं, जं न कुज्जा न कारण ॥ ३३ ॥

चिकित्सां नाभिनन्देत्, संतिष्ठेत आत्मगवेषकः ।

एतत् खु तस्य श्रामण्यं, यन्न कुर्यात् न कारयेत् ॥ ३३ ॥

અર્થ-જિનકલ્પક મુનિની અપેક્ષાએ-ચારિત્ર રૂપ આત્માની, તેના વિરોધી-વિધ્નોના રક્ષણ દ્વારા ગંભીરતા કરનાર રોગ પ્રતિકારરૂપ ચિકિત્સા ન કરે, કરાવે કે અનુમોદે, પરંતુ સમાધિપૂર્વક રહે. આ શ્રમણપણું તેને હોય છે. સ્થવીર-કલ્પક મુનિઓ તો પુષ્ટ આલંબનને ધ્યાનમાં રાખી જયણાથી ચિકિત્સા કરે, કરાવે પણ છે. (૩૩-૮૧)

અચેલગસ્સ લૂહસ્સ, સંજયસ્સ તવસ્સિણો ।

તણેસુ સયમાણસ્સ, હોજ્જા ગાયવિરાહણા ॥ ૩૪ ॥

અચેલકસ્સ રૂક્ષસ્ય, સંયતસ્ય તપસ્વિનઃ ।

તુણેષુ શયાનસ્ય, ભવતિ ગાત્રવિરાધના ॥ ૩૪ ॥

અર્થ-લુખા-કૃશ શરીરવાળા તપસ્વી, દર્ભ વગેરેમાં મુનાર કે ખેસનાર, અચેલક સંયતને શરીરમાં તૃણસ્પર્શજન્ય પીડાના સહન દ્વારા તૃણસ્પર્શ પરિષદ્વિજય પ્રાપ્ત થાય છે. (૩૪-૮૨)

આયવસ્સ નિવાણં, અઝલા હવહ્ વેયણા ।

एअं नच्चा न सेवंति, तंतुजं तणतज्जिआ ॥ ૩૫ ॥

આતપસ્ય નિપાતેન, અતુલા ભવતિ વેદના ।

एवं ज्ञात्वा न सेवन्ते, तन्तुजं तणतज्जिताः ॥ ૩૫ ॥

અર્થ-ઘાસ-તડકાના પડવાથી મોટી વેદના થાય તો પણ, કર્મક્ષયના અર્થી, દર્ભ વગેરેથી પીડિત મુનિ, વસ્ત્ર-કંબલને નહીં સ્વીકારી, આત્મધ્યાનને નહીં કરતાં તૃણસ્પર્શ પરિષદ્વને જીતે છે. (૩૫-૮૩)

किलिष्णागाए मेहावी, पंकेण व रणण वा ।

धिंसु वा परितावेणं, सायं नो परिदेवए ॥३६॥

किलिष्णागात्रः मेघावी, पङ्केन वा रजसा वा ।

ग्रीष्मे वा परितापेन, सातं नो परिदेवेत ॥ ३६ ॥

अर्थ—स्नानना त्यागइप मर्यादावाणे मुनि, ग्रीष्म वगेरेमां तापथी परसेवो ने परसेवाथी पलणेला मेलथी व्याप्त शरीर बनवा छतां, 'डेवी रीते डे क्यारे मेल हूर थवाथी सुभ थशे' अवे। प्रलाप-विलाप न करे. (३६-८४)

वेण्ज निज्जरापेही, आरियं धम्मणुत्तरं ।

जाव सरीरभेओत्ति, जल्लं काएण धारए ॥ ३७ ॥

वेदयेत् निर्जरापेश्वी, आर्यं धर्मं अनुत्तरम् ।

यावत् शरीरभेदः, इति जल्लं कायेन धारयेत् ॥ ३७ ॥

अर्थ—आत्यंतिक कर्मक्षयने अलिलापी, शुभ आचार-मय सर्वोत्तम श्रुतचारित्रइप धर्मने पासेवो मुनि, देहना अवसान सुधी शरीर द्वारा मेलने धारी तेना परीषद्धने छते. (३७-८५)

अभिवायणमब्भुट्ठाणं, सामी कुज्जा निमंतणं ।

जे ताइं पडिसेवन्ति, न तेसिं पीहए मुणी ॥ ३८ ॥

अभिवादनमभ्युत्थानं, स्वामी कुर्यात् निमन्त्रणम् ।

ये तानि प्रतिसेवन्ते, न तेभ्यः स्पृहयेत् मुनिः ॥ ३८ ॥

अर्थ—राज वगेरे वंदन-स्तवन-अभ्युत्थान डे आहार वगेरे भाटेनुं आमंत्रण करे, तो पण मुनि पीज्जओनी माइक

અભિવાદન વગેરેની સ્પૃહા ન કરે અર્થાત્ સત્કાર વગેરેનો વિચાર મનમાં ન કરે. (૩૮-૮૬,

અણુકસાઈ અપિચ્છે, અન્નાણેસી અલોલુપ ।

રસેસુ નાણુગિજ્ઞિજ્જા, નાણુતપ્પેજ્જ પ્પણ્ણવં ॥ ૩૯ ॥

અણુકષાયી અલ્પેચ્છઃ, અન્નાતૈષી અલોલુપઃ ।

રસેષુ નાનુગૃધ્યેત્, નાનુતપ્યેત્ પ્રજ્ઞાવાન્ ॥ ૩૯ ॥

અર્થ—નમસ્કાર વગેરે નહીં કરનાર પ્રત્યે ક્રોધ ન કરે અથવા સત્કાર વગેરે થતાં અહંકારી ન બને, તેમજ તે માટે માયા કે તેમાં આસક્તિ ન કરે; ધર્મોપકરણની જ માત્ર ઇચ્છાવાળો, ભતિ વગેરેથી અજ્ઞાત બની આહારનો ગવેષક, રસના રસમાં લાંપટતા વગરનો બની, મધુર વગેરે રસોની આશા ન સેવે તથા વિવેકવાળી બુદ્ધિનો ધણી બનેલો ખીબ્બએને સત્કારતા બેઠ પશ્ચાત્તાપ ન કરે. (૩૯-૮૭)

સે અ ણૂણં મણ પુવ્વં, કમ્માઞ્ઞાણફલા કહા ।

જેનાહં નામિજાણામિ, પુટ્ઠો કેણહ કેણ્હુઈ ॥ ૪૦ ॥

અહ પચ્છા ઉદ્દિજ્જાંતિ, કમ્માઞ્ઞાણફલા કહા ।

એવમાસામિ અપ્પાણં, ણચ્ચા કમ્મવિવાગયં ॥ ૪૧ ॥

અથ નૂનં મયા પૂર્વં, કર્માણિ અજ્ઞાનફલાનિ કૃતાનિ ।

યેનાહં નામિજાનામિ, પૃષ્ઠઃ કેનચિન્ કસ્મિશ્ચિત્ ॥ ૪૦ ॥

અથ પશ્ચાદ્ ઉદીર્યન્તે, કર્માણિ અજ્ઞાનફલાનિ કૃતાનિ ।

એવમાશ્વાસયાત્માનાં, જ્ઞાત્વા કર્મવિપાકકમ્ ॥૪૧॥ યુગ્મમ્ ॥

અર્થ—શોક્કસ મેં પહેલાં જ્ઞાનનિંદા વગેરે કારણોથી અજ્ઞાનફલક જ્ઞાનાવરણીય કર્મો કર્યાં છે, કે જેથી કેઇએ

भने लुवादि सुगम वस्तुनो प्रश्न कयो होवा छतां हुं ज्ञाणी
 ज्ञाप्य आपी शक्तो नथी. आंधेलां ज्ञानावरणीय कर्मो
 अभाधाकाल पछी द्रव्य वगेरे निमित्तथी उदयमां आवे
 छे-अज्ञानरूपी इल आपे छे, माटे तेना नाश माटे
 प्रयत्न करवो जेछअ, न के विषाद. आ प्रभाणे कर्मोना
 विचित्र विपाक ज्ञाणी आत्माने स्वस्थ करे, मुंजवणुमां न
 सुके अर्थात् ज्ञानावरणीय कर्मोना क्षयोपशमथी उत्कृष्ट ज्ञान-
 संपत्तिमां गर्व न करे. (४०-४१) (८८-८९)

निरङ्गं मि विरजो, मेहुणाओ सुसंवडो ।

जो सक्खं नाभिजाणामि, धम्मं कल्लाण पावगं ॥४२॥

निरर्थकं अहं विरतः, मैथुनात् सुसंवृतः ।

यः साक्षात् नाभिजानामि, धर्मं कल्याणं पापकम् ॥४२॥

अर्थ-इंगट हुं प्रह्वयारी, धन्द्रिय-भनना संवरवाणो
 अन्यो छुं, केम के हुं साक्षात् रूपे वस्तुस्वलाव शुल-
 अशुलने ज्ञाणी शक्तो नथी. आ प्रभाणेनो अज्ञानता-
 गलित विचार लिक्षु न करे. (४२-६०)

तवोवहाणमादाय, पडिमं पडिवज्जओ ।

एवं पि विहरओ मे, छउमं न नियड्ढ ॥ ४३ ॥

तपउपधानमादाय, प्रतिमां प्रतिपद्यमानस्य ।

एवमपि विहरतो मे, छन्न न निवर्तते ॥ ४३ ॥

अर्थ-लद्र, भडालद्र वगेरे तप, आगमना आराधन-
 रूप आयंभील वगेरे उपधान आचरी, अलिग्रहुविशेषरूप
 मासिकी वगेरे प्रतिमाने स्वीकार करनारने, विशिष्ट चर्याथी

અપ્રતિબંધરૂપે વિચારવા છતાં જ્ઞાનાવસ્થાથીય વગેરે કર્મ દૂર ન થાય, તેા પણ ‘આ કષ્ટક્રિયાથી શું?’ એવો સંકલ્પ ન કરે. (૪૩-૯૧)

નત્થિ નૂળં પરે લેણ, ઇહુદ્દી વા વિ તવસ્સિણો ।
અદુવા વંચિઓમ્હિત્તિ, ઇહ મિક્ખુ ન ચિત્તે ॥૪૪॥

નાસ્તિ નૂનં પરો લોકઃ, ઋદ્ધિર્વાડપિ તપસ્વિનઃ ।

અથવા વચ્ચિતોડસ્મીતિ, ઇતિ મિશ્ચુર્ન ચિન્તયેન્ ॥ ૪૪ ॥

અર્થ—ચોક્કસ પરલોક નથી, અથવા તપસ્વી એવા મને તપોમાહાત્મ્યરૂપ ઋદ્ધિ નથી કે હું ભ્રોગોથી ઠગાયો છું, એવો સાધુ વિચાર ન કરે. (૪૪-૯૨)

અમ્હુ જિણા અત્થિ જિણા, અદુવા વિ મવિસ્સઈ ।

મુસં તે એવ માહંસુ, ઇહ મિક્ખુ ન ચિત્તે ॥ ૪૫ ॥

અમ્હવન્ જિનાઃ સન્તિ જિનાઃ, અથવાડપિ મવિષ્ચન્તિ ।

મૃષા તે એવમાહુઃ, ઇતિ મિશ્ચુર્ન ચિન્તયેન્ ॥ ૪૫ ॥

અર્થ—કેવલીઓ ભૂતકાલમાં થયા છે, વર્તમાનકાલમાં મહાવિદેહમાં છે અથવા ભવિષ્યકાલમાં ભરત વગેરેમાં થશે, એવું પણ તે યથાર્થવાદીઓ, પૂર્વોક્ત પ્રકારથી અસત્ય કહે છે, એવો વિચાર ભિક્ષુ ન કરે; કેમ કે અનુમાન વગેરે પ્રમાણોથી સર્વજ્ઞની સિદ્ધિ સિદ્ધ છે. અથવા કેવલીઓએ જે પરલોક વગેરે કહ્યું છે, તે અસત્ય છે એવો વિચાર ન કરે. અર્થાત્ જિન કે જિનકથિત વસ્તુ ત્રૈકાલિક સત્ય છે એમ વિચારે. (૪૫-૯૩)

एए परीसहा सव्वे, कासवेणं पवेइआ ।

जे भिक्खू ण विहण्णेज्जा, पुट्ठो केणइ कण्हुइ ॥४६॥ त्तिवेमि ॥

एते परीषहाः सर्वे, काश्यपेन प्रवेदिताः ।

यान् भिक्षुर्न विहन्येत, स्पृष्टः केनाऽपि कस्मिंश्चित् ॥४६॥
इति ब्रवीमि ॥

अर्थ—आ पूर्वोक्त तमाम परिषहो काश्यपगोत्री
लगवान श्री महावीरस्वामीये कहेल छे. जे आ परिषहो
जाणी, जावीशमांथी केठं अेक परिषहथी जाधित थया छतां,
सधु गमे ते देश-कालमां परिषहोथी हारे नहीं, परंतु
तेओने एते. आ प्रमाणे हे ज'णू! हुं कहुं छुं (४६-६४)

॥ श्रीगुरुं श्री परीषदाध्ययन संपूर्ण ॥

શ્રી ચતુરંગીય અધ્યયન-૩

ચત્તારિ પરમંગાણિ, દુલ્લહાણીહ જંતુણો ।

માણુસત્તં સુઈ સદ્ધા, સંજમમ્મિ અ વીરિઅં ॥ ૧ ॥

ઘત્તવારિ પરમાજ્ઞાણિ, દુર્લભાણિ ઇહ જન્તોઃ ।

માણુષત્ત્વં શ્રુતિઃ શ્રદ્ધા, સંયમે ચ વીર્યમ્ ॥ ૧ ॥

અર્થ-આ સંસારમાં પ્રાણીને, ધર્મના ચાર મુખ્ય કારણો-જેમ કે ^૧મનુષ્યજન્મ, ^૨ધર્મનું શ્રવણ, ^૩ધર્મની શ્રદ્ધા, ^૪સંયમના વિષે સામર્થ્ય, દુર્લભ છે. (૧-૯૫)

સમાવન્ના ણ સંસારે, નાણાગુત્તાસુ જાહ્સુ ।

કમ્મા નાણાવિહા કદ્દુ, પુઠો વિસ્સંમઆ પયા ॥ ૨ ॥

સમાપન્નાઃ खलु संसारे, नानागोत्रासु जातिषु ।

कर्माणि नानाविधानि कृत्वा, पृथक् विश्वभृतः प्रजाः ॥ ૨ ॥

અર્થ-સંસારમાં, નાનાવિધ નામવાળી ક્ષત્રિય વગેરે જાતિઓમાં જન્મેલ જનસમૂહ, નાનાવિધ કર્મો કરી-કર્માધીન બની જુદા જુદા આકાશના પ્રત્યેક પ્રદેશોમાં જન્માદિ દ્વારા ફરે છે. અર્થાત્ મનુષ્યજન્મ મેળવીને પણ પોતે કરેલ કર્મના પ્રભાવથી યીજી ગતિઓમાં ભટકનાર જનસમૂહને ફરીથી મનુષ્યજન્મ દુર્લભ બની જાય છે. (૨-૯૬)

एगया देवलोएसु, नरएसुवि एगया ।

एगया आसुरं कायं, अहाकम्मेहिं गच्छइ ॥ ३ ॥

एकदा देवलोकेषु, नरकेष्वपि एकदा ।

एकदा आसुरं कायं, यथाकर्मभिः गच्छति ॥ ३ ॥

અર્થ-પુણ્યના ઉદયકાલે સૌધર્મ વગેરે દેવલોકોમાં, પાપના ઉદયના કાલમાં રતનપ્રભા વગેરે નરકોમાં, કોઈ વખત અસુરનિકાયમાં કર્મના અનુસારે, અર્થાત્ દેવલોકાનુકૂલ સરાગ સંયમ, નરકગતિ-અનુકૂલ મહારંભ, અસુર નિકાયગતિ-અનુકૂલ બાલતપ વગેરે ક્રિયાઓના અનુસારે પ્રાણિઓ, તે તે ગતિમાં જાય છે. (૩-૬૭)

एगया खत्तिओ हेई, तओ चंडाल बुक्कसो ।

तओ कीड पयंगो अ, तओ कुंथु पिपीलिआ ॥४॥

एकदा क्षत्रियो भवति, ततश्चण्डालः बुक्कतः ।

ततः कीटः पतङ्गश्च, ततः कुन्थुः पिपीलिका ॥ ४ ॥

અર્થ-કદી જીવ રાજા બને છે, ત્યારબાદ ચંડાલ, વર્ણા-નંતર સંકર રૂપે જન્મેલ થાય છે. કદી કીડો પતંગીયું બને છે. ત્યાંથી કદી કંથવા, કીડી રૂપે જન્મે છે. અર્થાત્ ક્રમસર સઘળી ઉચ્ચ-નીચ સંકીર્ણ જાતિઓ તથા સકલ તિર્યચના ભેદો અહીં સમજવા. (૪-૬૮)

एवमावट्टजोणीसु, पाणिणो कम्मकिव्विसा ।

न निविज्जंति संसारे, सच्चट्टेसु व खत्तिआ ॥५॥

एवं आवर्तयोनिषु, प्राणिनः कर्माक्किव्विषाः ।

न निर्विद्यन्ते संसारे, सर्वार्थेषु इव क्षत्रियाः ॥ ५ ॥

અર્થ—જેમ સઘળા સુવર્ણ વગેરે વૈભવો રાજાઓને ભોગવવા છતાં કંટાળો ઉપજતો નથી, તેમ વિમલરૂપ ચોરાશી લાખ જીવાયોનિઓમાં કિલ્લ કર્મથી અધમ બનેલા જીવોને વારંવાર ભટકવા છતાં, ‘આ સંસારભ્રમણથી ક્યારે છૂટકારો થશે’ એવો ઉદ્દેગ બાગતો નથી. બરોબર છે એટલે જ સંસાર-કર્મનો ક્ષય કરવા માટે જીવો ઉદ્યમ કરતા નથી. (૫-૯૯)

કમ્મસંગેહિં સંમૂઢા, દુઃખિવઆ बहुवेअणा ।

अमाणुसासु जेणीसु, विणिहम्मंति पाणिगो ॥ ६ ॥

કર્મસંગેઃ સંમૂઢાઃ, દુઃખિતા बहुवेदनाः ।

अमानुषीषु योनिषु, विनिहन्यन्ते प्राणिनः ॥ ६ ॥

અર્થ—કર્મના સંબંધથી અવિવેકી, દુઃખવાળા, ઘણી શારીરિક પીડાવાળા, નરક-તિર્થંચ-આભિયોગિક વગેરે દેવ-દુર્ગતિ સંબંધી યોનિઓમાં જીવો પડે છે, પરંતુ તેનાથી ઉગરી શકતા નહીં હોવાથી મનુષ્યજન્મ દુર્લભ છે. (૬-૧૦૦)

कम्माणं तु पहाणाए, आणुपुच्चि कयाइ उ ।

जीवा सोहिमणुप्पत्ता, आययंति मणुस्सयं ॥ ७ ॥

કર્મણાં તુ પ્રહાણ્યા આનુપૂર્વ્યા કદાચ્ચિત્તુ ।

जीवाः शुद्धिमनुप्राप्ताः, आददते मनुष्यताम् ॥ ७ ॥

અર્થ—નરકગતિ વગેરેમાં લઈ જનાર અનંતાનુબંધી વગેરે કર્મોનો ક્રમથી નાશ થવાથી, કદાચિત્ કિલ્લટ કર્મોથી વિનાશ રૂપ શુદ્ધિને પામેલા જીવો મનુષ્યજન્મને પામે છે. (૭-૧૦૧)

माणुस्सां विग्गहं लद्धुं, सुई धम्मस्स दुल्लहा ।

जं सुच्चा पडिवज्जंति, तवं खंतिमहिंसयं ॥ ८ ॥

માનુષ્યં વિગ્રહં લબ્ધ્વા, શ્રુતિધર્મસ્ય દુર્લભા ।

યં શ્રુત્વા પ્રતિપદ્યન્તે, તપઃ શાન્તિં અર્હિસ્યતામ્ ॥ ૮ ॥

અર્થ—મનુષ્યના શરીરને મેળવવા છતાં આલસ વગેરે કારણોથી ધર્મનું શ્રવણ દુર્લભ છે. જે ધર્મને સાંભળી, ભયે તપ, ક્રોધ વગેરે કષાયનો વિન્ય, અહિંસા વગેરે વ્રતોને પામે છે. (૮-૧૦૨)

આહચ્ચ સવળં લદ્ધું, સદ્ધા પરમદુલ્લહા ।

સોચ્ચા નેઆઉઅં મગ્ગં, બહવે પરિભસ્સહ ॥ ૯ ॥

કદાચિન્ શ્રવણં લબ્ધ્વા, શ્રદ્ધા પરમદુર્લભા ।

શ્રુત્વા નૈયાયિકં માર્ગં, બહવઃ પરિભ્રજ્યન્તિ ॥ ૯ ॥

અર્થ—કદાચ મનુષ્યજન્મ, ધર્મનું શ્રવણ થવા છતાં ધર્મરુચિરૂપ શ્રદ્ધા અત્યંત દુર્લભ છે, કેમ કે ન્યાયસંપન્ન, સમ્યગ્દર્શન વગેરે મોક્ષમાર્ગને સાંભળવા છતાં ઘણા જીવે મોક્ષમાર્ગથી પડી જાય છે. (૯-૧૦૩)

સુદં ચ લદ્ધું સદ્ધં ચ, વીરિઅં પુણ દુલ્લહં ।

બહવે રોઅમાણાવિ, નો ય ણં પઢિવજ્જણ ॥ ૧૦ ॥

શ્રુતિં ચ લબ્ધ્વા શ્રદ્ધાં ચ, વીર્યં પુનર્દુર્લભમ્ ।

બહવઃ રોચમાના અપિ, નો ણં પ્રતિપદ્યન્તે ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—મનુષ્યજન્મ, ધર્મનું શ્રવણ, ધર્મની શ્રદ્ધા થવા છતાં સંયમપાલનમાં વીર્યવિશેષ દુર્લભ છે, કેમ કે ઘણા, ધર્મ-શ્રદ્ધાલુ હોવા છતાં ચારિત્રમોહનીય કર્મના ઉદયથી શ્રેણીક વગેરેની માફક સંયમને સ્વીકારી શકતા નથી. (૧૦-૧૦૪)

માણુસત્તમ્મિ આયાઓ, જો ધમ્મં સુચ્ચ સદ્દહે ।

તવસ્સી વીરિઅં લદ્ધુ, સંવુડે ણિધ્ધુણે રયં ॥ ૧૧ ॥

માનુષત્વે આયાતો, યો ધર્મં શ્રુત્વા શ્રદ્ધતે ।

તપસ્વી વીર્યં લબ્ધ્વા, સંવૃતઃ નિર્ધુનોતિ રજઃ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—મનુષ્યના શરીરમાં આવેલો જે જીવ ધર્મ ઉદ્ધમરૂપ વીર્ય મેળવી, આશ્રવદ્વારાને બંધ કરનારો, બંધાયેલ, અને બંધાતા કર્મરૂપ રજને સાફ કરી મુક્તિકમલાને વરે છે. (૧૧-૧૦૫)

સોહી ઉજ્જુઅભૂઅસ, ધમ્મો સુદ્ધસ સ્વિદ્ધહ ।

નિવ્વાણં પરમં જાહ, ઘયસિત્તવ્વ પાવણ ॥ ૧૨ ॥

શુદ્ધિઃ ઋજુભૂતસ્ય, ધર્મઃ શુદ્ધસ્ય તિષ્ઠતિ ।

નિર્વાણં પરમં યાતિ, ઘૃતસિક્ત ઇવ પાવકઃ ॥ ૧૨ ॥

અર્થ—મનુષ્યજન્મ વિગેરે મેળવી મુક્તિ તરફ પ્રગતિ કરનાર સરલ આત્માને કષાયની કાલિમાના નાશરૂપ શુદ્ધિ હોય છે, શુદ્ધ ક્ષમાદિ ધર્મ નિશ્ચલરૂપે રહે છે. તે આત્મા અહીં ધીથી સીંચાયેલ અગ્નિની માફક તપસ્તેજથી જ્વલનવલ્યમાન બનેલો, ઉત્કૃષ્ટ જીવન્મુક્તિરૂપ નિર્વાણુનો અનુભવ કરે છે. (૧૨-૧૦૬)

વિગિંચ કમ્મુણો હેઉં, જસં સંચિણુ સ્વંતિણ ।

પાઠવં સરીરં હિચ્ચા, ઉડ્ઠં પક્કમઈ દિસં ॥ ૧૩ ॥

વિવેચય કર્મણઃ હેતું, યશઃ સંચિણુ ક્ષાન્ત્યા ।

પાર્થિવં શરીરં હિત્વા, ઝર્ધ્વાં પ્રક્રામતિ દિશમ્ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—હે શિષ્ય ! મનુષ્યજન્મ વગેરેના રોકનાર કર્મના હેતુરૂપ મિથ્યાત્વ વગેરેને દૂર કરો ! તથા ક્ષમા વગેરેથી યશસ્કર સંયમ કે વિનયને પુષ્ટ કરો ! આમ કરવાથી પાર્થિવ-ઔદારિક શરીર છોડી અપુનઃ આવૃત્તિરૂપે ઉર્ધ્વ-દિશા-મોક્ષ તરફ પ્રસ્થાન કરે છે. (૧૩-૧૦૭)

વિસાલિસેહિં સીલેહિં, જક્વા ઉત્તર-ઉત્તરા ।

મહાસુક્તા વ દિપ્પંતા, મન્નંતા અપુણચ્ચવં ॥ ૧૪ ॥

અપ્પિયા દેવકામાણં, કામરૂવવિઉવ્વિણો ।

ઉદ્દં કપ્પેસુ ચિટ્ઠંતિ, પુવ્વા વાસસયા વહૂ ॥૧૫॥ જુમ્મમ્

વિસદ્દશૈઃ શીલૈઃ, યક્ષાઃ ઉત્તરોત્તરાઃ ।

મહાશુક્લૈવ દીપ્યમાનાઃ, મન્યમાના અપુનપ્પચ્ચવમ્ ॥ ૧૪ ॥

અર્પિતા દેવકામેભ્યઃ, નામરૂપવિકુર્વાણાઃ ।

ઉર્ધ્વં કલ્પેષુ તિષ્ઠન્તિ, પૂર્વાણિ વર્ષશતાતિ વહૂનિ ॥૧૫॥

યુમ્મમ્ ॥

અર્થ—આગળ આગળ શ્રેષ્ઠ, અત્યંત ઉજ્જવલતાએ ચંદ્ર-સૂર્ય જેવા પ્રકાશતા, વિશિષ્ટ કામ વગેરેના પ્રાપ્તિજન્ય સુખ સાગરમાં ડુબેલા અને લાંબી સ્થિતિ હોઈ મનમાં તિર્યંચ આદિમાં ઉત્પત્તિના અભાવને માનતા, પૂર્વકૃત પુણ્યે બાણે, દિવ્ય અંગના સ્પર્શ વગેરે દેવલોગોને સમર્પિત કરેલા, ઇચ્છા પ્રમાણે રૂપ વગેરે કરવાની શક્તિવાળા દેવો, પોત-પોતાના ચારિત્રમોહનીય કર્મક્ષયોપશમના અનુસારે અસ-માન-લિન્ન લિન્ન વ્રતપાલનરૂપ વિશિષ્ટ અનુષ્ઠાનો દ્વારા ક્રમસર સૌધર્મ વગેરે બાર દેવલોક, નવઐવેયક, પાંચ

અર્થ-^૨મિત્રવાળો, ^૩સ્વજનવાળો ^૪ઉંચા ગોત્રવાળો, ^૫પ્રશસ્ત શરીરની કાન્તિવાળો, ^૬નિરોગી, ^૭મહાન પ્રતિભાવાળો ^૮વિનીત, ^૯યશસ્વી અને ^{૧૦}કાર્ય કરવામાં સામર્થ્યવાળો થાય છે. આ પ્રમાણે દેવ, દશ અંગવાળો મનુષ્ય બને છે. (૧૮-૧૧૨)

બુચ્ચા માણુસ્સણ મોણ. અપ્પહિરૂવે અહાડયં ।

પુવ્વં વિસુદ્ધસદ્ધમ્મે, કેવલં બોહિબુજ્જિયા ॥ ૧૯ ॥

ચડરંગં દુલ્લહં ણચ્ચા, સંજમં પહિવજ્જિયા ।

તવસા ધુઅકમ્મંસે, સિદ્ધે હવહ સાસણત્તિવેમિ ॥ ૨૦ ॥ યુગમ્મા ॥

બુક્ત્વા માનુષ્યકાન્ મોગાન્, અપ્રતિરૂપઃ યથાયુષ્કમ્ ।

પૂર્વં વિશુદ્ધસદ્ધર્મઃ, કેવલં બોધિં બુદ્ધવા ॥ ૧૯ ॥

ચતુરજ્ઞં દુર્લભં જ્ઞાત્વા, સંયમં પ્રતિપદ્ય ।

તપસા ધુતકર્માશઃ, સિદ્ધો ભવતિ શાશ્વતઃ ઇતિ

બ્રવીમિ ॥ ૨૦ ॥ યુગમ્મા ॥

અર્થ-આયુષ્ય પ્રમાણે મનુષ્યના અનુપમ-મનોહર શબ્દ વગેરે ભોગો ભોગવીને, પૂર્વજન્મમાં નિદાન વગેરે વગરનો હોઈ સમ્યક્ ધર્મવાળો, નિષ્કલંક જિનકથિતતથર્મપ્રાપ્તિરૂપ બોધિનો અનુભવ કરીને, પૂર્વોક્ત મનુષ્યત્વ વગેરે ચાર અંગોને દુર્લભ જાણી, સર્વ સાવધ વિરતિરૂપ સંયમ આચરી, બાહ્ય-અભ્યંતર તપથી સકલ કર્મના અંશોનો ક્ષય કરી શાશ્વત સિદ્ધ બને છે. હે જંબૂ! આ પ્રમાણે હું કહું છું. (૧૯-૨૦) (૧૧૩-૧૧૪)

॥ ત્રીજું શ્રી ચતુરંગીય અધ્યયન સંપૂર્ણ. ॥

શ્રી પ્રમાદાપ્રમાદાધ્યયન-૪

અસંખ્યં જીવિય મા પમાયણ, જરોવળીઅસ્સ હુ નત્થિ તાણં ।
 એવં વિઆગાહિ જણે પમત્તે, કિં નુ વિહિંસા અજયા ગહિંતિ ॥૧॥
 અસંસ્કૃતં જીવિતં મા પ્રમાદીઃ, જરોપનીતસ્ય હુ નાસ્તિ ત્રાણમ્ ।
 ઇતં વિજાનીહિ જનાઃ પ્રમત્તાઃ, કિં નુ વિહિંસા અયતાઃ

ગ્રહીષ્યન્તિ ॥ ૧ ॥

અર્થ—આ આયુષ્ય, સેંકડો પ્રયત્નોથી વધારી કે તૂટેલું તે સાંધી શકાતું નથી. તેથી ચાર અંગો મેળવ્યા પછી પ્રમાદ ન કરો ! જો પ્રમાદ કરશો તો ફરીથી ચાર અંગો દુર્લાભ છે. વળી ઘરડાને ઘડપણ દૂર કરનાર શરણુ નથી અથવા ઘરડો ધર્મ કરી શકતો નથી, માટે ઘડપણ આવ્યા પહેલાં ધર્મ કરવામાં પ્રમાદ ન કરો. પ્રમાદી, પાપસ્થાનોને સેવનારા, વિવિધ હિંસા કરનારા જીવો, દુઃખસ્થાન નરક વગેરેના મહેમાન બને છે. કોઈ તેઓને બચાવી શકતું નથી, માટે ધર્મમાં પ્રમાદ ન કરો. (૧-૧૧૫)

જે પાવકમ્મેહિ ધણં મણૂસા, સમાયયંતી અમહં ગહાય ।
 પહાય તે પાસપયટ્ટિણ નરે, વેરાણુબદ્ધા નરયં ઉવિંતિ ॥૨॥

ये पापकर्मभिः धनं मनुष्याः, समाददते अमर्तिं गृहीत्वा ।
प्रहाय ते पाशप्रवृत्ताः नराः, वैरानुबद्धाः नरकं उपयान्ति ॥२॥

અર્થ—જે મનુષ્યો ધનની મહત્તાનો નિર્ણય કરી પાપકર્મો કરી ધન કમાય છે, તે સ્ત્રીપાશમાં બંધાયેલા પુરૂષો ધનને છોડી, વૈરની પરંપરાવાળા રત્નપ્રભા વગેરે નરકના પ્રતિ પ્રસ્થાન કરે છે. (૨-૧૧૬)

तेणे जहा संधिमुहे गहीए, सकम्मुणा किच्चइ पावकारी ।
एवं पया पेच्चइदं च लेए, कडाण कम्माण न मुक्खु अत्थि ॥६॥
स्तेनो यथा सन्धिमुखे गृहीतः, स्वकर्मणा कृत्यते पापकारी ।
एवं प्रजा प्रेत्य इह च लोकै, कृतानां कर्मणां न मोक्षोऽस्ति ॥३॥

અર્થ—જેમ પાપ કરનાર ચોર, ખાતર પાડતાં-ચોરી કરતાં પકડાઈ જતાં તેને પકડનારાએ: કાપી-મારી નાખે છે. તેમ જીવ, આ લોક-પરલોકમાં પોતે કરેલા-કર્મ અને એ કર્મો કરેલા વિવિધ બાધાઓથી પીડાય છે; કેમ કે; કરેલા કર્મોને ભોગવ્યા સિવાય છુટકો નથી. (૩-૧૧૭)

संसारमावण परस्स अट्ठा, साहारणं जं च करेइ कम्मं ।
कम्मस्स ते तस्स उवेअकाले, न बंधवा बंधवयं उवित्ति ॥४॥
संसारमापन्नः परस्य अर्थाय, साधारणं यच्च करोति कर्म ।
कर्मणस्ते तस्य तु वेदकाले, न बान्धवाः बान्धवतां उपयन्ति ॥५॥

અર્થ—ઉંચ-નીચ જીવાયોનિમાં ભ્રમણરૂપ સંસારને પામેલો જીવ, ‘પુત્ર, સ્ત્રી વગેરે ખીલ્યો માટે અથવા સ્વ-પર નિમિત્તો જે ખેતી વગેરે કર્મ કરે છે, પણ તે કર્મના ઉદ્દય

કાલમાં સ્વજનો બંધુતા બતલાવતા નથી. અર્થાત્ તે કર્મોં
તો પોતાને એકલાનેજ ભોગવવાં પડે છે. (૪-૧૧૮)

વિત્તેણ તાણં ન લભે પમત્તો, ઇમમ્મિ લોણ અદુવા પરત્થ ।
દીવપ્પણટ્ટઠે વ અણંતમોહે, ણેઆઊઅંદટ્ટુમદટ્ટુમેવ ॥૫॥

વિત્તેણ ત્રાણં ન લભતે પ્રમત્તઃ, અસ્મિલ્લોકે અથવા પરત્ર ।
દીપપ્રણટ્ટ ઇવ અનન્તમોહઃ, નૈયાયિકં દટ્ટા અદટ્ટુવૈવ ॥૫॥

અર્થ—પ્રમાદમાં ફસેલા જીવને આ જન્મમાં કે પરલવમાં
ધન, પોતે કરેલા કર્મોંથી રક્ષણ આપતું નથી. જેમ દીવાના
બૂઝાઈ જવાથી જ્યેષ્ઠી વસ્તુ નહીં જ્યેષ્ઠી જ બની જાય
છે; તેમ મિથ્યાજ્ઞાનરૂપ કે દ્રવ્યાદિ-મોહરૂપ અનંત-મોહ
વાળો, સમ્યગ્દર્શનાદિરૂપ મોક્ષમાર્ગ મેળવનારો છતાં નહીં
મેળવનારો જ બની જાય છે. અર્થાત્ ફક્ત ધન, સ્વરક્ષક
નથી બનતું, એટલું જ નહીં પણ મુશ્કેલીથી મેળવેલ રક્ષણ
હેતુ સમ્યગ્દર્શન વગેરેનો પણ વિનાશ કરે છે. (૫-૧૧૯)

સુત્તેસુ આવી પઢિબુદ્ધજીવી, ન વીસસે પઢિઅ આસુપન્ને ।
ઘોરા મુહુત્તા અબલં શરીરં, મારંડપક્ષીવ ચરેપમત્તો ॥૬॥

સુત્તેષુ ચાપિ પ્રતિબુદ્ધજીવી, ન વિશ્વસેત્ પણ્ડિત આશુપ્રજ્ઞઃ ।
ઘોરા મુહૂર્તા અબલં શરીરં, મારણ્ડપક્ષીવ ચરેદપ્રમત્તઃ ॥૬॥

અર્થ—ઘણા લોકો દ્રવ્યભાવથી સુષુપ્ત છતાં, વિવેકી
જીવ ત્યાં સુધી દ્રવ્યભાવથી જાગૃતિવાળો રહે છે કે-મુહૂર્ત્ત,
દિવસ વગેરે કાલવિશેષો, નિરંતર પણ પ્રાણપહારી હોઈ
ભયંકર છે. વળી મૃત્યુદાયી મુહૂર્ત્ત વગેરેને દૂર કરવાને કે

સહવાને શરીર અસમર્થ છે. માટે શીઘ્ર પ્રજ્ઞાવાળા પંડિતે,
'બહુજનના આદરભાવને પામેલા પ્રમાદો અનર્થકારી નથી.'
—એમ મानी પ્રમાદોમાં વિશ્વાસ ન રાખવો જોઈએ. વાસ્તંજ
ભારંડપંખીની માફક અપ્રમત્ત બની વિચરવું જોઈએ
(૬-૧૨૦)

ચરે પયાઈં પરિસંકમાણો, જં કિંચિ પાસંં ઇહ મન્નમાણો ।
લામંતરે જીવિઅ બૂહઈત્તા, પચ્છા પરિન્નાય મલાવધંસી ॥૭॥

ચરેત્ પદાનિ પરિશક્કમાનઃ, યત્ કિંચિત્ પાશંં ઇહ મન્યમાનઃ ।
લામાન્તરે જીવિતંં વૃંહયિત્વા, પશ્ચાત્ પરિજ્ઞાય મલાપધ્વંસી ॥૭॥

અર્થ—જે કાંઈ દુર્ધ્યાન વગેરે પ્રમાદસ્થાનને પાશની
માફક બંધ હેતુરૂપે માનતા, સંયમની વિરાધના ન થાય
એ રીતે મુનિએ ચાલવું જોઈએ. સમ્યગ્દર્શન વગેરે ગુણોના
લાભ સુધી જીવનનું રક્ષણ-સંવર્ધન કરી, હવે વિશિષ્ટ
ગુણ નિર્જરા, ધર્મધ્યાન વગેરે લાભ થવો અશક્ય છે, એમ
બાણી ભક્તપ્રત્યાખ્યાનપૂર્વક સર્વથા જીવનનિરપેક્ષ થઈ
કર્મમલનો નાશ કરનાર થવું જોઈએ. (૭-૧૨૧)

છંદં નિરોહેણ ઉવેઈ મોક્ષં, આસે જહા સિક્ખિઅવમ્મધારી ।
પુવ્વાઈં વાસાઈં ચરંપમત્તો, તમ્હા મુણી સ્વિપ્પમુવેઈ મોક્ષં ॥૮॥
છન્દોનિરોધેન ઉપૈતિ મોક્ષં, અશ્વો યથા શિક્ષિતવર્મધારી ।
પૂર્વાણિ વર્ષાણિ ચરેદપ્રમત્તઃ, તસ્માદ્ મુનિઃ ક્ષિપ્રમુપૈતિ મોક્ષમ્ ॥૮॥

અર્થ—જેમ ઘોડો કેળવાયેલો કવચધારી વિજેતા બને
છે, તેમ મુનિ ગુરુપારતંત્ર સ્વીકારી, નિરાગ્રહી બની નિષ્ક-
પાથી સંપૂર્ણ સંયમધારી હોઈ મોક્ષ પામે છે. તેથી સ્વચ્છંદતા

છોડી પ્રમાદ વગરના આચરણથી મુનિ મુક્તિને મેળવે છે. વાસ્તે હે મુનિ! પૂર્વ વર્ષો સુધી પણ અપ્રમત્ત બની વિચરજે. (૮-૧૨૨)

સ પુલ્વમેવં ન લભેજ્જ પચ્છા, એસોવમા સાસયવાહાણં ।
વિસીઅઈ સીઠિલે આડઅમ્મિ, કાલેવણીણ સરીરસસ મેણ ॥૧૧॥

સ પૂર્વમેવં ન લભેત પશ્ચાન્, ણ્ણોપમા શાશ્વતવાદિનામ્ ।
વિષીદતિ શિથિલે આયુષિ, કાલોપનીતે શરીરસ્ય મેદે ॥૧૧॥

અર્થ—જે પહેલેથીજ અપ્રમત્ત ન હોય તે અંત્ય-કાલે પણ પૂર્વની જેમ અપ્રમાદને ન પામી શકે. ‘અમે પછીથી ધર્મ કરીશું.’—આવી ધારણા, કદાચ નિરુપક્રમ આયુષ્યવાળા હોઈ પોતાને શાશ્વત તરીકે માન્યતાવાળાઓને યુક્ત થાય, પણ પાણીના પરપોટા જેવા આયુષ્યવાળાઓ તેા ઉત્તરકાલમાં ખેદ પામે છે. આત્મપ્રદેશોને છોડનાર, આયુષ્ય થાય કે મૃત્યુના આવ્યા પહેલાં, શરીરથી છૂટા થતાં પહેલાં આત્માએ પ્રમાદનો પરિહાર કરવો જોઈએ. (૮-૧૨૩)

તિવ્વપ્પં ન સક્કેહ વિવેગમેઉં, તમ્હા સમુદ્ધાય પહાય કામે ।
સમેચ્ચ લેાગં સમયા મહેસી, અપ્પાણરક્સી વ ચરડપ્પમત્તો ॥૧૦॥

ક્ષિપ્રં ન શક્નોતિ વિવેકમેતું, તસ્માન્ સમુત્થાય પ્રહાય કામાન્ ।
સમેત્ય લેાકં સમતયા મહર્ષિઃ, આત્મરક્ષીવ ચરાપ્રમત્તઃ ॥૧૦॥

અર્થ—તત્કાલ સર્વ સંગત્યાગ કે કષાયત્યાગરૂપ વિવેક પામી શકતો નથી, માટે ‘હું પછીથી ધર્મ કરીશ.’—આવા આલસના ત્યાગપૂર્વક ઉદ્ધમ કરી, કામલોગોને છોડી, પ્રાણી-

समूहोऽप्य लोकाणां तस्मिन् समदृष्टि राश्यां, मोक्षाभिलाषी जनी,
कुगतिगमन वगेरेथी आत्माने अन्वावी, अप्रभक्तपण्ये प्रगति
साधवी ज्येष्ठये. (१०-१२४)

मुहुं मुहुं मोहगुणे जयंतं, अणेगरूवा समणं चरंतं ।

फासा फुसन्ती असमंजसं च, न तेषु भिक्षु मणसा पउस्से ॥११॥

मुहुर्मुहुः मोहगुणान् जयन्तं, अनेकरूपाः श्रमणं चरन्तम् ।

स्पर्शाः स्पृशन्ति असमंजसं च,

न तेषु भिक्षुर्मनसा प्रद्विष्यात् ॥११॥

अर्थ—वारंवार मोहक शब्द वगेरेने उत्तनार
संयममार्गमां विचरनार भुनि, विविध प्रकारवाणा प्रतिदूल
शब्द वगेरे विषयोनी उपस्थितिमां मनथी पण्ये द्वेष न करे, अर्थात्
जेम अनुदूल विषयोमां राग न करे तेम अनिष्ट विषयोमां
द्वेष न करे. (११-१२५)

मंदा य फासा बहुलोहणिज्जा, तहप्पगारेसु मणं न कुज्जा ।

रक्खिज्ज कोहं विणइज्ज माणं,

मायं न सेवेज्ज पयहिज्ज लोहं ॥१२॥

मन्दाश्च स्पर्शा बहुलोभनीयाः, तथाप्रकारेषु मनो न कुर्यात् ।

रक्षेत् क्रोधं विनयेत् मानं,

मायां न सेवेत् प्रजह्यात् लोभम् ॥१२॥

अर्थ—विवेकीने अविवेकी जनावनार, चित्ताकर्षक
केमल स्पर्श—मधुर रस वगेरेमां भुनि मन भूके नही : तथा
क्रोधने वारे, अहंकारने दूर करे, माया न सेवे अने आसक्तिने
छोडे. (१२-१२६)

જે સંખયા તુચ્છ પરપ્પઘાઈ, તે પિજ્જદોસાણુગયા પરજ્ઞા ।

एए अहम्मैत्ति दुगुंछमाणो,

કંચે ગુણે જાવ સરીરમેઓ ત્તિ બેમિ ॥૧૩॥

ये संस्कृताः तुच्छाः परप्रवादिनः, ते प्रेमद्वेषानुगता परवशाः ।

एते अधर्मा इति जुगुप्समानः,

કાઙ્-ક્ષેદ્ ગુણાન્ યાવત્ શરીરમેદઃ इति ब्रवीमि ॥१३॥

અર્થ—જે બાહ્ય શુદ્ધિવાળાઓ, તત્ત્વને નહીં બાણુ-
નારા અને યથેચ્છ બોલનારા હોઈ તુચ્છ પરતીર્થિકો છે, તે
અનંતાનુબંધી રાગ-દ્વેષવાળા બાણુવા. આ, તથાવિધ રાગ-
દ્વેષવાળા, અધર્મના હેતુ હોઈ અધર્મ છે એમ તેના સ્વરૂપને
સમજી, તેઓની નિંદાના પરિહારપૂર્વક, મરણ સુધી, જિન-
આગમમાં કહેલ જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્ર વગેરે ગુણોની અભિલાષા,
મુનિ કરે. આ પ્રમાણે હે જંબૂ! હું કહું છું. (૧૩-૧૨૭)

॥ ચોથું શ્રી પ્રમાદાપ્રમાદાધ્યયન સંપૂર્ણ. ॥

શ્રી અકામમરણીયાધ્યયન-૫

અણવંસિ મહોહંસિ, એગે તિષ્ણે દુરુત્તરે ।

તત્થ એગે મહાપન્ને, ઇમં પ્ણહમુદાહરે ॥ ૧ ॥

અર્ણવે મહોઘે, ષકસ્તીર્ણઃ દુરુત્તરે ।

તત્ર ષકો મહાપ્રહ્લઃ, ઇમં પ્રશ્નમ્ ડદાહરત્ ॥ ૧ ॥

અર્થ—જન્મપરંપરાના પ્રવાહવાળા, દુઃખે ઉતરી શકાય-દુસ્તર, સમુદ્ર જેવા અપાર સંસારમાં, રાગ વગેરે રહિત એકલો કાંઠે આવી પહોંચેલો થાય છે. અજ્ઞેડ પરમૈશ્વર્યવાળા-કેવલજ્ઞાનવાળા પરમાત્માએ એકલાએ, દુરુત્તર સંસારમાં, વિશિષ્ટ સભામાં, આ હવે પછી કહેવાતા પૂછવા-યોગ્ય વિષયના પ્રશ્નનું સમાધાન કરેલ છે. (૧-૧૨૮)

સંતિમે ય દુવે ઠાણા, અક્ષવાયા મરણંતિયા ।

અકામમરણં ચૈવ, સકામમરણં તહાં ૨ ॥

સ્તઃ ઇમે ચ દ્વે સ્થાને, આરબ્યાતે મારણાન્તિકે ।

અકામમરણં ચૈવ, સકામમરણં તથા ॥ ૨ ॥

અર્થ—મરણ સમયે થયેલ (મારણાંતિક) આ બે સ્થાનો ભગવંતોએ કહેલ છે. (૧) અકામમરણ, (૨) સકામમરણ. (૨-૧૨૯)

બાલાણં અકામં તુ, મરણં અસદં ભવે ।

પંડિયાણં સકામં તુ, ઉક્તોસેણ સદં ભવે ॥ ૩ ॥

બાલાનાં અકામં તુ, મરણં અસકૃદ્ ભવેત્ ।

પણ્ડિતાનાં સકામં તુ, ઉત્કર્ષેણ સકૃદ્ ભવેત્ ॥ ૩ ॥

અર્થ—સત્-અસત્ વિવેક વગરના બાલ જીવોને અકામમરણ વારંવાર થાય છે. પંડિત-ચારિત્રવંતોને સકામમરણ હોય છે. ઉત્કૃષ્ટ રીતે કેવલીને સકામમરણ એક વાર અને જઘન્ય અપેક્ષાએ બાકીના ચારિત્રવંતોને સાત કે આઠ વાર હોય છે. (૩-૧૩૦)

તત્થિમં પદમં ઠાજં, મહાવીરેણ દેસિયં ।

કામગિદ્ધે જહાવાલે, મિસં કૂરાઈં કુવ્વઈં ॥ ૪ ॥

તત્રેદં પ્રથમં સ્થાનં, મહાવીરેણ દેશિતમ્ ।

કામગૃહ્ધો યથા બાલઃ, મૃશં કૂરાણિ કરોતિ ॥ ૪ ॥

અર્થ—ત્યાં મરણુના બે સ્થાનો પૈકી આ કહેવાતું પહેલું સ્થાન, ચરમ તીર્થં કર શ્રી મહાવીર પ્રભુએ કહ્યું છે કે- ઇચ્છાવાળો કે વિષયાસક્ત અવિવેકી બાલ જીવ, અત્યંત જીવહિંસા વગેરે કૂર કર્મો, શરીરાદિની શક્તિ હોય તો શક્તિથી કરે છે, અશક્તિ હોય તો મનથી પણ તંદુલ-મત્સ્યની માફક કરે છે. તે કૂર કર્મો કરી મરવાની ઇચ્છા વગર જ મરે છે. (૪-૧૩૧)

જે ગિદ્ધે કામમોણસુ, એગે કૂડાય ગચ્છઈ ।

ન મે દિદ્ઠે પરે લોણ, ચક્ષુદિદ્ઠા ઇમા રઈં ॥ ૫ ॥

યો ગૃહ્ણઃ કામભોગેષુ, ઇકઃ કૂટાય ગચ્છતિ ।

ન મયા દૃષ્ટઃ પરો લોકઃ, ચક્ષુર્દૃષ્ટા ઇયં રતિઃ ॥ ૫ ॥

અર્થ—જે કામભોગોમાં લાંપટ કોઈ અત્યંત કર કર્મો કરનાર, અસત્ય ભાષણ વગેરે ભાવ-બંધનમાં આવેલો બોલે છે કે—“ ગત-આગામી જન્મરૂપ પરલોક મેં જોયો નથી, વિષયોની આનંદકારી મોજ નજરે જોયેલ છે, તો જોયેલાનો ત્યાગ અને નહીં જોયેલાની યાચના કરી મારી જાતને કેમ ઠગું ?” (૫-૧૩૨)

હત્યાગયા ઇમે કામા, કાલિયા જે અનાગયા ।

કો જાણઈ પરે લેાણ, અત્થિ વા નત્થિ વા પુણો ॥ ૬ ॥

હસ્તાગતા ઇમે કામાઃ, કાલિકા યે અનાગતાઃ ।

કો જાનાતિ પરો લોકઃ, અસ્તિ વા નાસ્તિ વા પુનઃ ॥ ૬ ॥

અર્થ—આ પ્રત્યક્ષરૂપે અનુભવાતા સ્વાધીન હસ્તાગત થયેલ કામભોગો છે, પરંતુ ભવિષ્યમાં થનારા કામભોગો અનિશ્ચિત લાભવાળા છે. કોણ જાણે પરલોક છે કે નહિ ? અર્થાત્ સંદેહવાળો પરલોક, હોયે છતે કોણ પ્રત્યક્ષ કામ-ભોગોને છોડી ભવિષ્યના કામભોગો માટે પ્રયત્ન કરે ? આવો અકામમરણવાળા બાલ જીવેનો અભિપ્રાય હોય છે. (૬-૧૩૩)

જણેણ સદ્ધિ હેાક્વામિ, ઇઈ બાલે પગબ્મઈ ।

કામભોગાણુરાણં, કેસં સંપલ્લિવજ્જઈ ॥ ૭ ॥

જનેન સાર્ધં ભવિષ્યામિ, ઇતિ બાલઃ પ્રગલ્ભતે ।

કામભોગાણુરાણેણ, કલેશં સંપ્રતિપદ્યતે ॥ ૭ ॥

અર્થ—‘ઘણા લોકો ભોગાસક્રત છે તો હું પણ તે જ રસ્તે ચાલીશ. ’—આવા અભિપ્રાયવાળો ખાલ જીવ આવી ધીરૂઠો ધારણ કરે છે. અસત્ય બોલી સ્વયં નષ્ટ થયેલ ખીન્નઓનો નાશ કરનાર, કામભોગના પ્રચંડ અનુરાગથી આ લોક પરલોકમાં અનંત દુઃખોને પામે છે. (૭-૧૩૪)

તઓ સે દંડં સમારમ્હ, તસેસુ થાવરેસુ ય ।

અદ્વાણ ય અણદ્વાણ, ભૂયગ્ગામં વિહિંસઈ ॥ ૮ ॥

તતઃ સ દ્વણં સમારમ્તે, ત્રસેષુ સ્થાવરેષુ ચ ।

અર્થાય ચ અનર્થાય, ભૂતગ્રામં વિહિનસ્તિ ॥ ૮ ॥

અર્થ—તે ખાલ જીવ, કામભોગના તીવ્ર અનુરાગથી ધીરૂઠો બનેલો, બેઈન્દ્રિય વગેરે ત્રસ જીવો, પૃથ્વી વગેરે સ્થાવર જીવો પ્રત્યે સાર્થક-નિર્થક મન-વચન-કાયાથી દુઃખદાયી અશુભ પ્રયોગો કરે છે; એટલું જ નહીં પરંતુ પ્રાણી-સમુદાયની અનેક પ્રકારે હિંસા કરે છે. (૮-૧૩૫)

હિંસે બાલે મુસાવાઈ, માઈલ્લે પિસુણે સઢે ।

મુંજમાણે સુરં મંસં, સેયમેયંતિ મન્નઈ ॥ ૯ ॥

હિંસ્રઃ બાલો મૃષાવાદી, માયાવી પિશુનઃ શઠઃ ।

મુજ્જાનઃ સુરાં માંસં, શ્રેયઃ ઇતદિતિ મન્યતે ॥૯ ॥

અર્થ—વળી આ ખાલ જીવ હિંસક, મૂર્ખ, અસત્યવાદી, કપટી, ખીન્નના દોષોને પ્રગટ કરનાર, વેષપલ્ટો કરી પોતાને જીવ સ્વરૂપમાં દર્શાવનાર, દાડીયો અને માંસ-ભોજી બની પાછો માને છે કે-‘હું બહુ સાફ કરી રહ્યો છું.’ -તેવું બોલે છે. (૯-૧૩૬)

કાયસા વ્યસા મત્તે, વિત્તે ગિદ્ધે ય ઇત્થિસુ ।

દુહઓ મલં સંચિણ્ઠ, સિસુણાગુવ્વ મદ્ઢિયં ॥ ૧૦ ॥

કાયેન વચસા મત્તો, વિત્તે ગૃદ્ધશ્ચ સ્ત્રીણુ ।

દ્વિધા મલં સંચિનોતિ, શિશુનાગ ઇવ મૃત્તિકામ્ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—મન-વચન-કાયાથી મદોન્મત્ત, ધન તેમજ સ્ત્રીજનમાં આસક્ત બની તીવ્ર રાગ-દ્વેષથી આઠ પ્રકારનાં ચીકણાં કર્મ આંધે છે. જે શિશુનાગ, માટીને ખાય છે એટલે અંદર માટીથી અને ચીકણું શરીર હોવાથી બહારથી પણ માટીથી રંગદોળાયેલ હોય છે તથા તેના ઉપર સૂર્યના કિરણો પડવાથી માટી સુકાતાં આ જન્મમાં દુઃખી થાય છે. તેમ બાલ જીવ ચીકણાં કર્મ આંધી અંતે દુઃખી થાય છે. (૧૦-૧૩૭)

તઓ પુટ્ઠો આયંકેણં, ગિલાણો પરિતપ્પઈ ।

પમીઓ પરલોગસ્સ, કમ્માણુપ્પેહી અપ્પણો ॥ ૧૧ ॥

તતઃ સ્પૃષ્ટઃ આતઙ્કેન, ગ્લાનઃ પરિતપ્યતે ।

પ્રમીતઃ પરલોકસ્ય, કર્માનુપ્રેક્ષી આત્મનઃ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—પાપકર્મોના સંચય કર્યા બાદ જ્યારે બાલ જીવ, જીવલેણુ શૂલ, વિસૂચિકા વગેરે રોગથી ઘેરાયેલો, માંદો પડેલો ખેદ કરે છે. પોતે કરેલી હિંસા વગેરે ચેષ્ટાનો વિચાર કરતાં પરલોકથી અત્યંત ડરેલો પસ્તાવો કરે છે કે—“મેં જરાય પણ શુભ કાર્ય નથી કર્યું, હું મેંશાં પોતાને અમર માની કુચેષ્ટા કરવામાં બાકી નથી રાખ્યું, હવે પરલોકમાં મૃત્યુ બાદ કુકર્મોનું પરિણામ ભોગવવું જ પડશે.” (૧૧-૧૩૮)

સુયા મે નરણ ઠાણા, અસીલાણં ચ જા ગઈ ।

બાલાણં કૂરકમ્માણં, પગાઢા જત્થ વેયણા ॥ ૧૨ ॥

શ્રુતાનિ મે નરકે સ્થાનાનિ, અશીલાનાં ચ યા ગતિઃ ।

બાલાનાં કૂરકર્મણાં, પ્રગાઢાઃ યત્ર વેદનાઃ ॥ ૧૨ ॥

અર્થ—મેં નરકમાં કુ'લી, વૈતરણી વગેરે સ્થાનો સાંભળ્યાં છે; વળી દુરાચારી જીવોની નરક વગેરે ગતિ થાય છે એ પણ સાંભળ્યું છે; તથા જે નરકાદિ ગતિમાં કુર કર્મવાળા અજ્ઞાની જીવોને ઉત્કૃષ્ટ શીત-ઉષ્ણ વગેરે વેદનાઓ થાય છે એ પણ સાંભળ્યું છે તથાવિધ ક્રિયાવાળા મારી તેવી જ ગતિ થશે-એમ પરિતાપ કરે છે. (૧૨-૧૩૬)

તત્થોવવાઈયં ઠાણં, જહા મે તમણુસ્સુયં ।

અહાકમ્મેહિં ગચ્છન્તો, સો પચ્છા પરિતપ્પઈ ॥ ૧૩ ॥

તત્રૌપપાતિકં સ્થાનં, યથા મે તદનુશ્રુતમ્ ।

યથાકર્મભિર્ગચ્છન્, સ પશ્ચાત્ પરિતપ્પયતે ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—તે નરકોમાં ઔપપાતિક જન્મ હોવાથી અંતર્મુહૂર્ત પછી તરત જ મહાવેદનાનો ઉદય ચાલુ થાય છે. અવિરત વેદના પદ્ધોપમ-સાગરોપમ કે જેટલું આયુષ્ય હોય તેના છેડા સુધી રહે છે. અહીં અકાલમૃત્યુ નથી. આવું આવું ગુરુ પાસેથી સાંભળેલું વિચારતો તે બાલ જીવ, કર્મના અનુસારે તે પ્રકારના સ્થાનમાં જતો પસ્તાવો કરે છે કે- 'દુષ્ટકર્મકારી મને ધિક્કાર હો! હવે હું કમનશીબ શું કરું?' (૧૩-૧૪૦)

જહા સાગડિઓ જાણં, સમં હિચ્ચા મહાપહં ।

વિસમં મગ્ગમોઙ્ગો, અવચ્ચે ભગ્ગમિ સોયઇ ॥ ૧૪ ॥

એવં ધમ્મં, વિઉક્કમ્મ, અહમ્મ પડિવજ્જિયા ।

બાલે મચ્ચુમુહં પત્તે, અવચ્ચે ભગ્ગે વ સોયઇ ॥૧૫॥ યુગ્મમ્ ॥

યથા શાકટિકો જાનન્, સમં હિત્વા મહાપથમ્ ।

વિષમં માર્ગમવતીર્ણઃ, અક્ષે ભગ્ને શોચતિ ॥ ૧૪ ॥

એવં ધમ્મં વ્યુત્ક્રમ્ય, અધર્મ પ્રતિપદ્ય ।

બાલઃ મૃત્યુમુખં પ્રાપ્તઃ, અક્ષે ભગ્ન ઇવ શોચતિ ॥ ૧૫ ॥ યુગ્મમ્ ॥

અર્થ—જેમ ગામડાવાળો, કાંકરા વગેરે વગરના સમ-
માર્ગને જાણવા છતાં રાજમાર્ગને છોડી, ખાડા-ટેકરાવાળા
વિષમ માર્ગે જાય છે. તો ખાડા વગેરેમાં પડવાને કારણે ધરી
તૂટી જતાં શોક કરે છે કે-‘ મને ધિક્કાર છે, કેમ કે-જાણીને
હું કબ્ત પામ્યો છું.’ તેમ ગાડા હાંકનારની માફક સદાચાર
રૂપ ધર્મનું ઉલ્લંઘન કરી હિંસા વગેરે અધર્મને સ્વીકારી
ખાલ જીવ, મૃત્યુમુખમાં આવેલો આયુની ધરી તૂટી જતાં
ગાડાવાળાની માફક પસ્તાવો કરે છે કે-‘ હા મેં શું કયું ?’
(૧૪+૧૫-૧૪૦+૧૪૧)

તઓ સે મરણં તમ્મિ, બાલે સંતસ્સઈ મયા ।

અકામમરણં મરઇ, ધુત્તે વા કલિણા જિણ ॥ ૧૬ ॥

તતઃ સ મરણાન્તે, બાલઃ સંત્રસ્યતિ મયાત્ ।

અકામમરણેન મ્રિયતે, ધૂર્ત ઇવ કલિના જિતઃ ॥ ૧૬ ॥

અર્થ—અસાધ્ય રોગની ઉત્પત્તિમાં પસ્તાવા બાદ

મરણુનો છેડો ઉપસ્થિત થતાં બાલ જીવ, નરકગતિમાં જવાના ભયથી ડરે છે. (૧૬-૧૪૨)

एयं अकाममरणं, बालाणं तु पवेइयं ।

एत्तो सकाममरणं, पंडिआणं सुणेह मे ॥ १७ ॥

एतद् अकाममरणं, बालानां तु प्रवेदितम् ।

इतः सकाममरणं, पंडितानां शृणुत मे ॥ १७ ॥

અર્થ—આ અકામમરણુ બાલ જીવોને હોય છે, એમ શ્રી તીર્થંકર વગેરે ભગવંતોએ કહેલ છે. હવે પછી પંડિતોને સકામમરણુ હોય છે, આ વિષયને મારી પાસેથી તમે સાંભળો. (૧૭-૧૪૩)

मरणं पि सपुण्याणं, जहा मे तमणुस्सयं ।

विप्पसण्ण—मगाघायं, संजयाण वुसीमओ ॥ १८ ॥

मरणमपि सपुण्यानां, यथा मे यदनुश्रुतम् ।

विप्रसन्नमनाघातं, संयतानां वश्यवताम् ॥ १८ ॥

અર્થ—પુણ્યશાલી, ચારિત્રધારી અને ઈન્દ્રિયવિભેતા જીવોનું મરણુ પણ જે પૂર્વોક્ત પંડિતમરણુ છે, તે વિવિધ ભાવના વગેરે પ્રકારેથી પ્રસન્ન ચિત્ત સંબંધી મરણુ પણુ વિપ્રસન્ન, તથા વિશિષ્ટ યતના હોવાથી પર પ્રાણી-ઓને પીડા નહીં હોવાથી તથા વિધિપૂર્વક શરીરની સંલેખના કરેલ હોઈ આત્માનો આઘાત નહીં હોવાથી આઘાત વગરનું હોય છે. (૧૮-૧૪૪)

ण इमं सव्वेसु भिक्खुसु, न इमं सव्वेसु गारिसु ।

नाणासीला अगारत्था, विसमसीला य भिक्खुणो ॥ १९ ॥

નેદં સર્વેષુ મિક્ષુષુ, નેદં સર્વેષુ અગારિષુ ।

નાનાશીલા અગારસ્થાઃ, વિષમશીલાશ્ચ મિક્ષવઃ ॥ ૧૯ ॥

અર્થ—આ પંડિતમરણુ, સમસ્ત સાધુઓમાં કે સમસ્ત ગૃહસ્થોમાં સંલવતું નથી, પરંતુ કેટલાક પુણ્ય-શાલી ભાવસાધુઓ તથા સર્વવિરતિના પરિણામવાળા ગૃહ-સ્થોને સંલવે છે. અર્થાત્ અનેક પ્રકારના ભાંગાવાળી દેશવિરતિ હોવાથી નાનાશીલ ગૃહસ્થો કહેવાય છે. અને નિદાન વગરના, પૂર્ણ શુદ્ધ ચારિત્રવાળા સર્વ સાધુઓ નથી હોતા એટલે વિષમ આચારવાળા સાધુઓ હોય છે. એથી તમામનું એકસરખું મરણુ નથી કહેવાતું. (૧૯-૧૪૫)

સંતિ ણ્ગેહિં મિવ્સ્વૂહિં, ગારત્થા સંજમુત્તરા ।

ગારત્થેહિ અ સ્વ્વેહિં, સાહવો સંજમુત્તરા ॥ ૨૦ ॥

સન્તિ ણ્કેભ્યઃ અગારસ્થાઃ સંયમોત્તરાઃ

અગારસ્થેભ્યશ્ચ સર્વેભ્યઃ, સાધવઃ સંયમોત્તરાઃ ॥ ૨૦ ॥

અર્થ—કૃતીર્થિક લિક્ષુઓ કરતાં સમ્યગ્દર્શનવાળા દેશવિરતિધર ગૃહસ્થો પ્રધાન છે. સઘળાય સમ્યગ્દષ્ટિ દેશવિરતિધર કરતાં સંપૂર્ણ સંયમવાળા સાધુઓ ઉત્તમ છે. (૨૦-૧૪૬)

ચીરાજિનં નગિણિનં, જડી સંઘાડી મુહિનં ।

ણ્યાઈં વિ ન તાઈંતિ, દુસ્સીલં પરિયાગયં ॥ ૨૧ ॥

ચીરાજિનં નાગ્ન્યં, જટિત્વં સંઘાટી મુણ્ડત્વમ્ ।

ણતાન્યપિ ન ત્રાયન્તે, દુઃશીલં પર્યાયાગતમ્ ॥ ૨૧ ॥

અર્થ—વસ્ત્રો, મૃગ વગેરેના ચર્મ, નગ્નપણું, જટા-

ધારીપણું, કંથા, મુંડન કરાવવું વગેરે પોતપોતાની પ્રક્રિયા પ્રમાણે કલ્પેલા ભિક્ષુના વેષો, ભિક્ષુપણાના પર્યાયને પામેલ દુષ્ટ આચારવાળાને નરક વગેરે દુર્ગતિથી બચાવી શકતા નથી. (૨૨-૧૪૭)

પિંડોલણ્વ દુસ્સીલે, નરગાઓ ન મુચ્ચઈ ।

ભિક્ષ્વાણ વા ગિહત્યે વા, સુચ્વણ કમ્મઈ દિવં ॥ ૨૨ ॥

પિણ્ડાવલગો વા દુઃશીલઃ, નરકાત્ ન મુચ્યતે ।

ભિક્ષાદો વા ગૃહસ્થો વા, સુવ્રતઃ ક્રામતિ દિવમ્ ॥૨૨॥

અર્થ—ભિક્ષાવૃત્તિથી નિર્વાહ કરનાર પણ દુષ્ટ આચરણવાળો નરકગમનથી બચી શકતો નથી. ભિક્ષુક હોય કે ગૃહસ્થ, પણ શુદ્ધ ભાવપૂર્વક શીલપાલન રૂપ વ્રતનો ધારક સુવ્રતી દેવલોકમાં જાય છે. જો કે મુખ્ય વૃત્તિથી વ્રતપાલન મુક્તિનું કારણ છે, પણ જઘન્યની અપેક્ષાએ દેવલોકની પ્રાપ્તિ કહેલ છે. (૨૨-૧૪૮)

અગારિ સામાયંગાઈ, સઢ્ઠી કાણ ફાસણ ।

પોસહં દુહઓ પક્કવં, ઇગરાય ન હાવણ ॥ ૨૩ ॥

અગારીં સામાયિકાજ્ઞાનિ, શ્રદ્ધી કાયેન સ્પૃશતિ ।

પૌષધં દ્વયોરપિ પક્ષયોઃ, પકરાત્રિ ન હાપયેત્ ॥ ૨૩ ॥

અર્થ—ગૃહસ્થના સમ્યક્ત્વ રૂપ સામાયિકના નિઃશંકતા વગેરે, શ્રુતરૂપ સામાયિકના કાલમાં અધ્યયન વગેરે અને દેશ વિરતિરૂપ સામાયિકના અણુવ્રતો વગેરે અંગોને શ્રદ્ધાવાળો મન-વચન-કાયાથી આરાધે છે. તથા બન્ને પક્ષની ચૌદશ-પુનમ વગેરે તિથિઓમાં આહાર વગેરે રૂપ પૌષધ, ફક્ત રાતનો પણ

ન છોડે અર્થાત્ દિવસ અને રાતનો કરે; પણ આકુલતાને લીધે દિવસના ન બની શકે તો રાત્રિના અવશ્ય પૌષધ કરે.
(૨૩-૧૪૯)

एवं सिक्वासमावणो, गिहवासे वि सुव्वए ।

मुच्चई छविपव्वाओ, गच्छे जक्खसलागयं ॥ २४ ॥

एवं शिक्षासमापन्नः, गृहवासेऽपि सुव्रतः ।

मुच्यते छविपर्वतः, गच्छेत् यक्षसलोकताम् ॥ २४ ॥

અર્થ—આ પ્રમાણે વ્રત રૂપ શિક્ષાથી યુક્ત ગૃહવાસમાં પણ સુવ્રતસંપન્ન, ઔદારિક શરીરથી છૂટી જઈ વૈમાનિક દેવ થાય છે. અહીં પંડિતમરણના અવસરે આલપંડિત-મરણુ પણ કહેલ છે. (૨૪-૧૫૦)

अह जे संबुडे भिक्खू, दुण्हमन्नयरे सिया ।

सव्वदुक्खप्पहिणे वा, देवे वावि महिइडिण ॥ २५ ॥

अथ यः संवृतः भिक्षुः, द्वयोरन्यतरः स्यात् ।

सर्वदुःखप्रहीणो वा, देवो वाऽपि महद्भिक्षः ॥ २५ ॥

અર્થ—જે કોઈ સર્વ આત્રવદારોને બંધ કરનારો ભાવસાધુ, (૧) પહેલાં સંપૂર્ણ દુઃખરહિત-સિદ્ધ ભગવાન અને છે : અને સંહુતન વગેરેના અભાવે સિદ્ધ ન અને તો અવશ્ય (૨) મહદ્ભિક્ષ વૈમાનિક દેવ અને છે. (૨૫-૧૫૧)

उत्तराईं विमोहाईं, जुइमंताणुपुव्वसो ।

समाइण्णाईं जक्खेहिं, आवासाईं जसंसिणो ॥ २६ ॥

उत्तराः विमोहाः, द्युतिमन्तः अनुपूर्वतः ।

समाकीर्णाः यक्षैः, आवासाः यशस्विनः ॥ २६ ॥

અર્થ—ઉપરવર્તી અનુત્તરવિમાન નામવાળા, અલ્પ વેદ વગેરે મોહનીય હોવાથી વિમોહ, દીપ્તિમાન સૌધર્મ વગેરે ક્રમથી ઉત્કૃષ્ટ વિમોહ વગેરે વિશેષણવાળા દેવોથી ભરચક્ર આવાસો છે. જ્યાં પુણ્યશ્લોક યશસ્વી દેવો વસે છે. (૨૬-૧૫૨)

દીહાઝયા ઇહિદમંતા, સમિદ્ધા કામરૂવિણા ।

અહુણોવવન્નસંકાસા, યુજ્જો અચ્ચિમાલિપ્પમા ॥ ૨૮ ॥

દીર્ઘાયુષઃ ઋદ્ધિમન્તઃ, સમિદ્ધાઃ કામરૂપિણઃ ।

અધુનોપપન્નસંકાસાઃ, ભૂયોર્ઞ્ચિર્માલિપ્રમાઃ ॥ ૨૭ ॥

અર્થ—લાંબા આયુષ્યવાળા, રત્નાદિ સંપત્તિસંપન્ન, અત્યંત દીપ્તિમાન, ઇચ્છા પ્રમાણે રૂપ બનાવનારા અને અનુત્તરમાં આયુષ્ય પર્યાંત વર્ણુ—કાન્તિ વગેરે સમાન જ રહે છે એટલે તત્કાલ ઉત્પન્ન દેવ સરખા અને ઘણા સૂર્યોની સરખી પ્રભાવાળા દેવો અનુત્તર વિમાનમાં હોય છે. (૨૭-૧૫૩)

તાણિ ઠાણાણિ ગચ્છંતિ, સિન્ધિસ્વત્તા સંજમં તવં ।

ભિક્ષવાણ વા ગિહત્થે વા. જે સંતિ પરિનિવ્વુઆ ॥૨૮॥

તાનિ સ્થાનાનિ ગચ્છન્તિ, શિક્ષિત્વા સંયમં તપઃ ।

ભિક્ષાદા વા ગૃહસ્થા વા, યે સન્તિ પરિનિવૃતાઃ ॥ ૨૮ ॥

અર્થ—સંયમ અને તપનું આરાધન કરી, ક્ષાયની આગને બૂઝવી, પરમ શાંતરસને પામનારા સાધુ કે ગૃહસ્થ પૂર્વોક્ત આવાસરૂપ સ્થાનને પામે છે. (૨૮-૧૫૪)

तेसिं सोच्चा सपुज्जाणं, संजयाणं वुसीमओ ।
 न संतंसंति मरणंते, सीलवंता बहुस्सुआ ॥ २९ ॥
 तेषां श्रुत्वा सत्पूज्यानां, संयतानां वश्यवताम् ।
 न सन्त्रस्यन्ति मरणान्ते, शीलवन्तो बहुश्रुताः ॥ २९ ॥

अर्थ—छन्द वगेरेना पूज्य, छन्द्रियोना विजेता, संयमधारी पूर्वोक्त स्वइपवाणा साधुओनी पूर्वोक्त स्थाननी प्राप्त सांलणी, भरखुने अंत आव्ये छते, आरित्रवंत, आगभवचनश्रवणुथी शुद्ध बुद्धिवाणओ उद्वेग पामतानथी. (२९-१५५)

तुलिआ विसेसमादाय, दयाधम्मस्स खंतिए ।
 विप्पसीएज्ज मेहावी, तहाभूणण अप्पणा ॥ ३० ॥
 तोलयित्वा विशेषमादाय, दयाधर्मस्य क्षान्त्या ।
 विप्रसीदेत् मेधावी, तथाभूतेन आत्मना ॥ ३० ॥

अर्थ—आलभरणु अने पंडितभरणुनी परीक्षा करीने, पंडितभरणुनी अने हयाधर्मनी क्षमापूर्वक विशिष्टता करी, भरखुकाल पडेलीं जेम अनाकुल मनवाणो डतो, तेम अंतकालमां पणु तेवो पोते अनी मर्यादावर्ती मुनि प्रसन्नताने लज्जनारे थाय. (३०-१५६)

तओ काले अभिप्पेए, सड्ढी तालिसमंतिए ।
 विणइज्ज लोमहरिसं, भेअं देहस्स कंखए ॥ ३१ ॥
 ततः काले अभिप्रेते, श्रद्धी तादृशमन्तिके ।
 विनयेत् रोमहर्ष, भेदं देहस्य काङ्क्षेन् ॥ ३१ ॥

અર્થ—કષાયના ઉપશમ બાદ જ્યારે યોગો કામ નથી આપતા, તે વખતે ઇચ્છેલ મરણકાલ આવ્યે છતે, શ્રદ્ધાવાળો ગુરુઓની પાસે મરણભયથી પેદા થયેલ રોમાંચને દૂર કરે. વળી મરણની ઇચ્છાથી દેહના વિનાશની ઇચ્છા ન કરે. (૩૧-૧૫૭)

અહ કાલમ્મિ સંપત્તે, આઘાયાય સમુસ્સયં ।

સકામમરણં મરહ, તિહમણયરં મુણિ ત્તિ વેમિ ॥૩૨॥

અથ કાલે સંપ્રાપ્તે, આઘાતાય સમુચ્છ્રયમ્ ।

સકામમરણં સ્ત્રિયત્તે,

ત્રયાણામન્યતરં મુનિરિત્તિ વ્રવીમિ ॥ ૩૨ ॥

અર્થ—મરણકાલ પ્રાપ્ત થયે છતે, અભ્યંતર કાર્મણુ અને બાહ્ય ઔદારિક શરીરનો સંલેખના વગેરે ક્રમથી વિનાશ માટે ૧ ભક્તપરિજ્ઞા, ૨ ઈં ગિની, ૩ પાદપોપગમન રૂપ-એ ત્રણુમાંથી ગમે તે એક સકામમરણે મુનિ અંતિમ મરણ પામે છે. (૩૨-૧૫૮)

॥ પાંચમું અકામમરણીયાધ્યયન સંપૂર્ણું. ॥

श्री क्षुद्रलङ्कनिर्घ्न-थीयाध्ययन-६

जावंतविज्जा पुरिसा, सव्वे ते दुक्खसंभवा ।
लुप्पन्ति बहुसो मूढा, संसारंमि अणंतए ॥ १ ॥

यावन्तोऽविद्याः पुरुषाः, सर्वे ते दुःखसम्भवाः ।
लुप्यन्ते बहुशो मूढाः, संसारे अनन्तके ॥ १ ॥

अर्थ—तत्त्वज्ञान वगरना जेट्ठां पुरुषो छे, ते षड्धाय दुःखनी उत्पत्तिवाणा, विवेक वगरना अनंत संसारमां धण्णी वार हरिद्रता वगेरेथी पीडित थाय छे. (१-१५६)

समिक्खं पंडिए तम्हा, पासजाइपहे बहू ।
अप्पणा सच्चमेसिज्जा, मित्ति भूएसु कप्पए ॥ २ ॥

समीक्ष्य पण्डितस्तस्मात्, पाशजातिपथान् बहून् ।
आत्मना सत्यमेषयेत्, मैत्री भूतेषु कल्पयेत् ॥ २ ॥

अर्थ—तेथी अकेन्द्रिय वगेरे ऋतिअोने आपनार, धण्णा स्त्री वगेरे संभंधरूपी पाशोनी आलोचना करी तत्त्वज्ञानी पोतानी भरलुथी संयमने धारण करे! अने पृथ्वीकाय वगेरे लुवभात्रमां मित्रता करे. (२-१६०)

માયા પિઆ ળ્હુસા માયા, મજ્જા પુત્તા ય ઓરસા ।

નાલં તે મમ તાણાય, લુપ્પંતસ્સ સકમ્મુણા ॥ ૩ ॥

માતા પિતા સ્તુષા ભ્રાતા, માર્યા પુત્રાશ્ચ ઓરસાઃ ।

નાલં તે મમ ત્રાણાય, લુપ્યમાનસ્ય સ્વકર્મણા ॥ ૩ ॥

અર્થ—સ્વકર્મથી પીડાતા અને માતા-પિતા-પુત્રવધૂ-ભાઈ-ભાઈ-પોતાનાથી પેદા થયેલ પુત્રો વગેરે સંબંધીઓ બચાવવા સમર્થ થતાં નથી. (૩-૧૬૧)

एअमट्ठं सपेहाए, वासे समिअदंसणे ।

छिंद गेहिं सिणेहं च, न कंखे पुव्वसंथवं ॥ ४ ॥

एतमर्थं स्वप्रेक्षया, पश्येत् समितदर्शनः ।

छिन्द्यात् गृद्धि स्नेहं च, न काङ्क्षेत् पूर्वसंस्तवम् ॥ ४ ॥

અર્થ—સમ્યગ્દષ્ટિ વિવેકી, પૂર્વોક્ત અર્થને સ્વ-બુદ્ધિમાં ધારણ કરે ! વિષયોની આસક્તિ અને સ્નેહરાગને છેદી દે ! પૂર્વના સંબંધનું સ્મરણ ન કરે ! કેમ કે—અહીં કે પરલોકમાં દુઃખના ટાણે ધર્મ સિવાય કોઈ રક્ષક નથી. (૪-૧૬૨)

गवासं मणिकुंडलं, पशवो दासपोरुसं ।

सव्वमेअं चइत्ता णं, कामरूपी भविस्ससि ॥ ५ ॥

गवाश्वं मणिकुंडलं, पशवो दासपोरुषम् ।

सर्वमेतत् त्यक्त्वा खलु, कामरूपी भविष्यसि ॥ ५ ॥

અર્થ—ગાય, ઘોડા, સુવર્ણ વગેરેના ભૂષણો, ઘેટા વગેરે પશુધન, નોકર વગેરે પુરૂષનો સમુદાય. તેમજ પૂર્વોક્ત

સઘળુંય છોડી, સંયમ સ્વીકારી તું ઈચ્છા મુજબ રૂપ કરનારો વૈમાનિક દેવ થઈશ. (૫-૧૬૩)

થાવરં જંગમં ચૈવ, ઘનં ઘનં ઉવકવરં ।

પચમાણસ્સ કમ્મેહિં, નાલં દુક્ખાઓ મોઅણે ॥ ૬ ॥

રથાવરં જક્કમં ચૈવ, ઘનં ધાન્યં ઉપસ્કરઃ ।

પચ્યમાનસ્ય કર્મભિઃ, નાલં દુઃખાદ્ મોચને ॥ ૬ ॥

અર્થ—ઘર વગેરે સ્થાવર, સ્ત્રી વગેરે જંગમ ઘન-ધાન્ય રાચરચીલું વગેરે આ બધું કર્મથી પીડાતા જીવને દુઃખથી છોડાવવા સમર્થ થતું નથી (૬-૧૬૪)

અજ્જત્થં સવ્વઓ સવ્વં, દિસ્સં પાણે પિઆયણે ।

ન હણે પાણિણો પાણે, ભયવૈરાઓ ઉવરણે ॥ ૭ ॥

અધ્યાત્મં સર્વતઃ સર્વં, દૃષ્ટ્વા પ્રાણાન્ પ્રિયાત્મકાન્ ।

ન હન્યાત્ પ્રાણિનઃ પ્રાણાન્, ભયવૈરાદ્ ઉપરતઃ ॥ ૭ ॥

અર્થ—મનોગત, ઈષ્ટસંયોગ વગેરે હેતુઓથી થયેલ મુખ વગેરે સઘળું પ્રિય વગેરે સ્વરૂપે બાણી, સર્વને પોતાના પ્રાણે અત્યંત પ્રિય હોય છે. એમ બેઠ, અવૈર અને ભય વગરના મુનિએ પ્રાણિઓના પ્રાણે નહિ હુણવા બંધએ. (૭-૧૬૫)

આદાણં નરયં દિસ્સ, નાયજ્જ તણામવિ ।

દોગુંછી અપ્પણો પાણે, દિન્નં મુંજિજ્જ મોઅણં ॥ ૮ ॥

આદાણં નરકં દૃષ્ટ્વા, નાદદીત તૃણમપિ ।

જુગુપ્સી આત્મનઃ પાત્રે, દત્તં મુજીત મોજનમ્ ॥ ૮ ॥

અર્થ—ધન વગેરે પરિગ્રહને, નરકનું કારણ હોઈ નરક તરીકે માની તણખલાને પણ ગ્રહણ ન કરે! આહાર વગરે ધર્મની ધુરા ધારણ કરવી મુશ્કેલ છે, એમ માનવાવાળો પોતાના પાત્રમાં ગૃહસ્થોએ વહોરાવેલ ભોજન કરે. (૮-૧૬૬)

इहमेगे उ मन्ति, अपच्चक्खाय पावंगं ।

आचरिञं विदित्ता णं, सच्चदुक्खा विमुच्चह ॥ ९ ॥

इह एके तु मन्यन्ते, अप्रत्यारव्याय पापकम् ।

आचारिकं विदित्त्वा खलु, सर्वदुःखेभ्यो विमुच्यते ॥ ९ ॥

અર્થ—આ જગતમાં કેટલાક જૈનેતરો માને છે કે—પોતપોતાના આચારના અનુષ્ઠાનમાત્રનું જ્ઞાન ખરોખર કરી, તે જ્ઞાનમાત્રથી જીવ સર્વ દુઃખથી મુક્ત થાય છે. (૯-૧૬૭)

भणता अकरिता य, बंधमोक्षपइणिणो ।

वायाविरिअमेत्तेणं, समासासंति अप्पयं ॥ १० ॥

भणन्तः अकुर्वन्तश्च, बन्धमोक्षप्रतिज्ञिनः ।

वाग्वीर्यमात्रेण, समाश्वासयन्ति आत्मानम् ॥ १० ॥

અર્થ—ફક્ત જ્ઞાન જ મુક્તિનું કારણ છે—એમ યોલનાર અને મુક્તિના ઉપાયને અમલી નહિ કરનારા, બંધ-મોક્ષ છે—એમ યોલનારા જ છે, પરંતુ મોક્ષના કારણભૂત પરચક્કાણુ-તપ-વ્રત વગેરેને ઉડાવનારા ‘જ્ઞાનથી જ અમે મુક્તિમાં જઈશું.’—એમ ફક્ત યોલીને આત્માને આશ્વાસન આપે છે. (૧૦-૧૬૮)

ળ ચિત્તા તાયણ ભાસા, કઓ વિજ્ઞાણુસાસણં ।

વિસળ્ણા પાવકમ્મેહિં, બાલા પંડિઅમાણિણો ॥ ૧૧ ॥

ન ચિત્ત્રા ત્રાયતે ભાષા, કુતો વિદ્યાનુશાસનમ્ ।

વિષળ્ણાઃ પાપકર્મભિઃ, બાલાઃ પળ્ણિહતમાનિનઃ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—નાના પ્રકારની, વચન રૂપ પ્રાકૃત-સંસ્કૃત વગેરે ભાષા, પાપોથી બચાવનાર થતી નથી, તો વિચિત્ર મંત્રરૂપ વિદ્યાનુ શિક્ષણુ તો ક્યાંથી બચાવી શકે? જે બાલો પંડિતમાનીઓ હોય છે, તે જ્ઞાનના ગર્વથી અન્ય જ્ઞાનીનો આશ્રય નહિ કરનારા, પાપકર્મોથી આખરે ખેદવાળા થાય છે. (૧૧-૧૬૯)

જે કેહ સરીરે સત્તા, વળ્ણે રૂવે અ સવ્વસો ।

મળસા કાયવવકેળં, સવ્વે તે દુઃખસંભવા ॥ ૧૨ ॥

યે કેચ્ચિત્ શરીરે સક્તાઃ, વળ્ણે રૂપે ચ સર્વશઃ ।

મનસા કાયવાક્યેન, સર્વે તે દુઃખસમ્ભવાઃ ॥ ૧૨ ॥

અર્થ—જે કોઈ શરીરના વિષે અને રૂપ-રંગ-સ્પર્શ-શબ્દ વગેરે વિષયોમાં સર્વથા મન-વચન-કાયાથી આસક્ત હોય છે, તે સર્વે ‘જ્ઞાનથી મુક્તિ છે’-એમ બોલનારા અહીં, પરલોકમાં દુઃખી થાય છે. (૧૨-૧૭૦)

આવળ્ણા દીહમદ્ધાણં, સંસારંમિ અળંતણે ।

તમ્હા સવ્વદિસં પસસ, અપ્પમત્તો પરિવ્વણે ॥ ૧૩ ॥

આપન્નાઃ દીર્ઘમધ્વાનં, સંસારે અનન્તકે ।

તસ્માન્ સર્વદિશઃ પશ્યન્, અપ્રમત્તઃ પરિવ્રજેઃ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—આ પ્રમાણે આ મોક્ષમાર્ગના શત્રુઓ, અનંત સંસારમાં, લાંબા-અન્ય અન્ય ભવભ્રમણરૂપ માર્ગને પામેલા દુઃખી થાય છે. તેથી પૃથ્વીકાય વગેરે અઠાર લેહ-વાળી ભાવદિશાઓને જોનારો બની, જેમ એકેન્દ્રિય વગેરેની વિરાધના ન થાય અને તેમાં જન્મ ન થાય, તેવી રીતે અપ્રમત્ત બની સંયમમાર્ગમાં હે સુશિષ્ય ! તું વિચરજે !
(૧૩-૧૭૧)

बहिआ उड्डमादाय, नावकंखे कयाइवि ।

पुव्वकम्मक्खयट्ठाए, इमं देहं समुद्धरे ॥ १४ ॥

बहिः ऊर्ध्वमादाय, नावकाङ्क्षेत् कदाचिदपि ।

पूर्वकर्मक्षयार्थं, इमं देहं समुद्धरेन् ॥ १४ ॥

અર્થ—સંસારથી પર મોક્ષના ઉદ્દેશનો નિશ્ચય કરી કદાચિત્ પણ વિષયવાંછા ન કરે ! પૂર્વકૃત કર્મોના ક્ષય માટે ઉચિત આહાર વગેરેથી આ દેહતું પાલન કરે !
(૧૪-૧૭૨)

विगिंच कम्मणो हेउं, कालकंखी परिव्वए ।

मायं पिण्डस्स पाणस्स, कडं लद्धूण भक्खए ॥ १५ ॥

विविच्य कर्मणो हेतुं, कालकाङ्क्षी परिव्रजेत् ।

मात्रां पिण्डस्य पानस्य, कृतां लब्ध्वा भक्षयेत् ॥ १५ ॥

અર્થ—કર્મના ઉપાદાન કારણ મિથ્યાત્વ વગેરેનો ત્યાગ કરી, અનુષ્ઠાનના કાલની ઇચ્છાવાળો સંયમમાં વિચરે ! જેટલાથી સંયમનો નિર્વાહ થાય, તેટલો ગૃહસ્થોએ

पोताना माटे करेल आहार-पाणी भेजपी अनासक्तिपूर्वक
आहार करे ! (१५-१७३)

सन्निहिं च न कुव्विज्जा, लेवमायाइ संजए ।

पक्खी पत्तं समादाय, निरविक्खेा परिव्वए ॥ १६ ॥

सन्निधिं च न कुर्यात्, लेपमात्रया संयतः ।

पक्षी पत्रं समादाय, निरपेक्षः परिव्रजेत् ॥ १६ ॥

अर्थ—साधु, पात्रांमां देप लागेव्हे रडे तेट्ठुं पणु
पीणे हिवसे लोअन माटे आहार वि.नी स्थापना न करे !
पंथीनी माइक पात्रां, उपकरणेा वगेरेनुं अडणु करनारे
अपेक्षा वगरनेा संयममां विचरे. (१६-१७४)

एसणासमिओ लज्जू, गामे अनियओ चरे ।

अप्पमत्तो पमत्तेहिं, पिंडवायं गवेसए ॥ १७ ॥

एषणासमितो लज्जालुः ग्रामे अनियतश्चरेत् ।

अप्रमत्तः प्रमत्तेभ्यः, पिण्डपातं गवेषयेत् ॥ १७ ॥

अर्थ—गोयरीनी शुद्धिमां उपयोगवाणेा संयमी,
ग्राम वगेरेमां कायम वास नहि करनारे विहार करे ! तथा
अप्रमाही थनी गृहस्थेा धरोमां भिक्षानी गवेषणा करे.
(१७-१७५)

एवं से उदाहु अणुत्तरनाणी, अणुत्तरदंसी अणुत्तरनाणदंसणधरे ।

अरहा णायपुत्ते भगवं वेसालिए, विआहिए त्तिवेमि ॥ १८ ॥

एवं स उदाहृतवान्, अनुत्तरज्ञानी,

अनुत्तरदर्शी, अनुत्तरज्ञानदर्शनधरः ।

अहंन् ज्ञातपुत्रः भगवान् वैशालिकः,

व्याख्याता

इति

ब्रवीमि ॥ १८ ॥

અર્થ—સર્વજ્ઞ, સર્વદર્શી, લખિંધની અપેક્ષાએ એકી સાથે સર્વોત્કૃષ્ટ જ્ઞાન-દર્શનધારી, તીર્થંકર વૈશાલિક ભગવાન સિદ્ધાર્થનંદન તે શ્રી વર્ધમાન જિનેશ્વરસ્વામીએ, આ પ્રકારે સમવસરણુમાં ધર્મનું કથન કરેલ છે; એમ હે જાણુ! હું કહું છું. (૧૮-૧૭૬)

॥ છટ્ટું શ્રી શુદ્ધકનિકાન્થીયાધ્યયન સંપૂર્ણ. ॥

શ્રી ઉરબ્રીયાધ્યયન-૭

જહાઽઽસં સમુદ્દિસ્ય, કોઽ પોસિજ્જ ઇલયં ।

ઓઅણં જવસં દિજ્જા, પોસિજ્જાવિ સયંગણે ॥ ૧ ॥

યથાઽઽદેશં સમુદ્દિશ્ય, કોઽપિ પોષયેન્ પડકમ્ ।

ઓદનં યવસં દદ્યાત્, પોષયેદપિ સ્વકાઙ્ગણે ॥ ૧ ॥

અર્થ—કોઈ એક ભારેકમીં, જેમ મહેમાનને ઉદ્દેશીને પોતાના ઘરને આંગણે ઘેટાને, ખાધેલામાંથી ખાકી રહેલ ભોજન મગ, અડદ વગેરે ધાન્ય ખવરાવીને પોષે છે. (૧-૧૭૭)

તઓ સે પુટ્ઠે પરિવૂઠે, જાયમેઇ મહોદરે ।

પીણિઇ વિઝલે દેહે, આઇસં પરિકંઘ્વઇ ॥ ૨ ॥

તતઃ સ પુષ્ટઃ પરિવૃઢઃ, જાતમેદાઃ મહોદરઃ ।

પ્રીણિતઃ વિપુલે દેહે, આદેશં પરિકાઙ્ક્ષિતિ ॥ ૨ ॥

અર્થ—ભાત વગેરેના ભોજનથી તે ઘેટું, માંસની વૃદ્ધિવાળું—સમર્થ—ખૂબ ચરબીવાળું—મોટા પેટવાળું—ખુશ-ખુશાલ અને શરીર વિશાલ થવાથી જાણે મહેમાનની ઈચ્છા કરતું હોય, તેમ લોકોથી કહેવાય છે. (૨-૧૭૮)

જાવ ન ઈ આણ્ણે, તાવ જીવઈ સેડ્ડુહિ ।
અહ પત્તંમિ આણ્ણે, સીપં છિત્તૂળ મુજ્જઈ ॥ ૩ ॥

યાવન્ન પતિ આદેશઃ, તાવજ્જીવતિ સોડ્ડુઃસ્વી ।
અથ પ્રાપ્તે આદેશે, શિરશ્ચિત્ત્વા મુજ્યતે ॥ ૩ ॥

અર્થ—જ્યાં સુધી મહેમાન ઘેર આવતો નથી ત્યાં સુધી તે ઘેટું દુઃખ વગરનું (અથવા આગામી દુઃખથી દુઃખી) જીવે છે. જ્યારે મહેમાન ઘેર આવે છે ત્યારે તેનું મસ્તક છેદી, તેનું તૈયાર કરેલું માંસ મહેમાન સાથે ધરના માલિક વડે ખરાય છે. (૩-૧૭૯)

જહા સ્વલુ સે ડરબ્બે, આણ્ણે સમીહિણ ।
એવં બાલે અહમ્મિદ્દે, ઈહણ નરયાડયં ॥ ૪ ॥

યથા સ્વલુ સ ડરબ્રઃ, આદેશાય સમીહિતઃ ।
એવં બાલઃ અધર્મિષ્ઠઃ, ઈહતે નરકાયુષ્કમ્ ॥ ૪ ॥

અર્થ—જેમ પૂર્વોક્ત સ્વરૂપવાળો ઘેટો મહેમાન માટે નિર્ધારિત કરાયેલો મહેમાનને ચાહે છે, તેવી રીતે અત્યંત અધર્મી બાલ જીવ નરકના અનુકૂલ આચરણ કરી નરકના જીવનને ચાહે છે. (૪-૧૮૦)

હિંસે બાલે મુસાવાઈ, અદ્ધાણંમિ વિલેવણ ।
અન્ન દત્તહરે તેણે, માઈ કન્નુ હરે સઢો ॥ ૫ ॥
ઈત્થી વિસયગિદ્દે અ, મહારંભપરિગ્ગહે ।
મુંજમાણે સુરં મંસં, પરિવૂઢે પરં દમે ॥૬॥

अयककरभोई अ, तुंदिल्ले चिअलोहिए ।

आउअं नरण कंखे, जहाएसं य एलए ॥ ७ ॥

त्रिभिर्विशेषकम् ॥

हिंस्रः बालः मृषावादो, अध्वनि विलोपकः ।

अन्यादत्तहरस्तेनः, मायी कन्नुहरः शठः ॥ ५ ॥

स्त्री-विषयगृद्धश्च, महारम्भपरिग्रहः ।

भुञ्जानः सुरां मांसं, परिवृढः परं दमः ॥ ६ ॥

अजकर्करभोजी च, तुन्दिलो चित्तलोहितः ।

आयुष्कं नरके कांक्षति, यथाऽऽदेशमिव षडकः ॥ ७ ॥

त्रिभिर्विशेषकम् ॥

अर्थ-स्वलावथी हिंसक, अज्ञानी, असत्यलापी, मार्गमां जतां जनोने दूंटनारा, भीलने नडि आपेदी थीलने येरनारे, येरी करीने ज्वनारे येर, मायावाणो, सघणी वस्तुओने उरवां सामर्थ्यवाणो हुं धुं-ओवे विचारक, वांका आचारवाणो, स्त्री अने विषयोमां आसकत, मोटा आरंल अने परिग्रहवाणो, दाइ अने मांसने पावा-वाणो, भूभ तगडो अनेलो, भीलने हमनारे, अकराना अत्यंत पकावेल मांसने जानारे, शंढवाणो, लोहीनी वृद्धिवाणो, नेम पूर्वोक्त घेटो जण्णे भहेमानने आडे छे, तेम नरकयोग्य कर्म करनार डोळ जण्णे नरकना आयुष्यने आडे छे. (५ थी ७, १८१ थी १८३)

आसणं सयणं जाणं, वित्तं कामे अ भुंजिआ ।

दुस्साहडं धणं हिच्चा, बहु संचिणिआ रयं ॥ ८ ॥

તઓ કમ્મગુરૂ જંતૂ, પચ્ચુપ્પન્નપરાયણે ।

અણ્વ આગયાણ્સે, મરણંતંમિ સોઅઈ ॥૧॥ યુગ્મમ્ ॥

આસનં શયનં યાનં, વિક્તં કામાન્ ભુક્ત્વા ।

દુઃસંહતં ધનં ત્યક્ત્વા, બહુ સંચિત્ય રજઃ ॥ ૮ ॥

તતઃ કર્મગુરુર્જન્તુઃ, પ્રત્યુત્પન્નપરાયણઃ ।

અજવત્ આગતે આદેશે, મરણાન્તે શોચતિ ॥ ૯ ॥ યુગ્મમ્ ॥

અર્થ—સિંહાસન વિ. આસન, પલંગ વિ. શયન, રથ વિ. વાહન, સોનું વિ. ધન, શબ્દ વિ. કામલોગોને લોગવી, દુઃખે ભેગું કરેલું ધન, જુગાર વિ.માં વાપરીને, આઠ પ્રકારનું કર્મ ઉપાળીને, ભારેકમીં જીવ, નાસ્તિક મતના અનુસારે પરલોકનિરપેક્ષ માત્ર વર્તમાનમાં પરાયણ, જેમ ઘેટો મહેમાન આવતાં શોક કરે છે, તેમ અવસાનના અવસરે શોક કરે છે. (૮+૯, ૧૮૪+૧૮૫)

તઓ આઝ પરિક્ષીણે, ચુઆ દેહા વિહિસગા ।

આસુરિઅં દિસં બાલા, ગચ્છંતિ અવસા તમં ॥૧૦॥

તતઃ આયુષિ પરિક્ષીણે, ચ્યુતા દેહાન્ વિહિસકાઃ ।

આસુરીં દિશં બાલાઃ, ગચ્છન્તિ અવશાસ્તમામ્ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—શોક કર્યા બાદ વિવિધ પ્રકારથી પ્રાણિ-હિંસક શરીરથી છૂટો થયેલ બાલ જીવ, આયુષ્યનો નાશ થયે છે તે પરવશ બનેલો, અધકારવાળી નરકગતિમાં જાય છે. (૧૦-૧૮૬)

જહા કાગણિણે હેઝં, સહસ્સં હારણ નરો ।

અપત્થં અંબગં ભુચ્ચા, રાયા રજ્જં તુ હારણ ॥ ૧૧ ॥

યથા કાકિપ્યા હેતોઃ સહસ્રં હારયેત નરઃ ।

અપથ્યં આમ્રકં ભુક્ત્વા, રાજા રાજ્યં તુ હારયેત ॥ ૧૧ ॥

અર્થ-જેમ એક રૂપિયાના એ શીમા ભાગ રૂપ કાકિણીને ખાતર, એક હજાર સોનામહોરોને અજ્ઞાની માણસ હારી જાય છે તથા જેમ અપથ્ય કેરીને ખાઈ રાજા રાજ્યને હારી જાય છે. (૧૧-૧૮૭)

एवं माणुस्सगा कामा, देवकामाणमंति ए ।

सहस्सगुणिआ भुज्जो, आउ कामा य दिव्विआ ॥ ૧૨ ॥

एवं मानुष्यकाः कामाः, देवकामानामन्तिके ।

सहस्रगुणिताः भूयः, आयुःकामाश्च दिव्यकाः ॥ ૧૨ ॥

અર્થ-આ મનુષ્યના કામભોગો, દેવોના કામભોગોની આગળ કાકિણી અને કેરી જેવા છે. મનુષ્યના આયુષ્ય અને ભોગોની અપેક્ષાએ અનેકવાર હજારના ગુણાકારે ગુણેલા-હજારોગુણા દિવ્ય કામભોગો છે. અર્થાત્ હજાર સોનામહોર અને રાજ્ય જેવાં દેવલોકનાં આયુષ્ય અને કામભોગો છે. (૧૨-૧૮૮)

अणोगवासानउआ, जा सा पन्नवओ ठिई ।

जाणि जीअंति दुम्महा, ऊणे वाससयाउए ॥ ૧૩ ॥

अनेकवर्षनयुतानि, या सा प्रज्ञावतः स्थितिः ।

यानि जीयन्ते दुर्भेधसः, ऊने वर्षशपायुषि ॥ ૧૩ ॥

અર્થ-જ્ઞાનક્રિયાવિભૂષિત મુનિને દેવલોકમાં પલ્લે-પમ-સાગરોપમ સુધી સ્થિતિ અને સર્વોત્કૃષ્ટ કામભોગો હોય છે. અજ્ઞાનીઓ અહીંના સ્વલ્પ આયુષ્ય દરમ્યાન

તુચ્છ કામલોગોમાં લુપ્થ બની, ધર્મ નહિ કરવાથી દિવ્ય સ્થિતિ અને કામલોગોને હારી બચ છે. (૧૩-૧૮૯)

જહા ય તિન્નિ વઘ્ણિઆ, મૂલં ઘિત્તૂણ નિગ્ગયા ।

એગોત્થ લહૈ લામં, એગો મૂલેણ આગઓ ॥૧૪॥

એગો મૂલંપિ હારિત્તા, આગઓ તત્થ વાણિઓ ।

વવહારે ઉવમા એસા, એવં ધમ્મે વિઆણહ ॥૧૫॥ યુગ્મમ્ ॥

યથા ચત્રયો વાણિજા, મૂલં ગૃહીત્વા નિર્ગતાઃ ।

એકોઽત્ર લભતે લામં, એકો મૂલેનાગતઃ ॥ ૧૪ ॥

એકો મૂલમપિ હારયિત્વા, આગતસ્તત્ર વાણિજઃ ।

વ્યવહારે ઉપમા એષા, એવં ધર્મે વિજાનીત ॥૧૫॥ યુગ્મમ્ ॥

અર્થ-જેમ ત્રણ વેપારીઓ, મૂલ ધન લઈને વેપાર માટે પરદેશ ગયા. તેમાં પહેલો જે વ્યાપારકલામાં કુશલ હતો તે ખૂબ નફો મેળવી, બીજો વ્યાપારમાં મધ્યમ હતો તે ઘરેથી જેટલું લાવેલો તેટલું જ મૂલ ધન લઈ, ત્રીજો બુગાર વિ.નેા વ્યસની-પ્રમાદી હતો તે મૂલ ધન હારી પોતાને ઘેર પાછા આવ્યા. (૧૪+૧૫, ૧૯૦+૧૯૧)

માણુસત્તં ભવે મૂલં, લામો દેવગઈ ભવે ।

મૂલચ્છેણ જીવાણં, નરગતિરિક્વત્તણં ધુવં ॥ ૧૬ ॥

માનુષત્વં ભવેત્ મૂલં, લામો દેવગતિર્ભવેત્ ।

મૂલચ્છેદેન જીવાનાં, નરકતિર્યક્ત્વં ધ્રુવમ્ ॥ ૧૬ ॥

અર્થ-તેવી રીતે જીવવ્યાપારીને સ્વર્ગાદિ ઉત્તરે-તર લાભનું કારણ મૂલ ધન સમાન મનુષ્યપણું છે. લાભના સ્થાનમાં દેવપણાની પ્રાપ્તિ સમજવી તથા મનુષ્ય-

ગતિના હાનિ રૂપ મૂલના છેદના સ્થાનમાં નરક-તિર્થંચ-
ગતિની પ્રાપ્તિ સમજવી. (૧૬-૧૯૨)

દુહઓ ગઈ બાલસ્સ, આવઈ વહમૂલિજા ।

દેવત્તં માણસત્તં ચ, જંજિણ લોલયા સદે ॥૧૭॥

દ્વિધા ગતિર્બાલસ્ય, આપદ્ વધમૂલિકા ।

દેવત્વં માનુષત્વં ચ, યજ્જિતો લોલતા શઠઃ ॥૧૭॥

અર્થ-આલ જીવને નરક અને તિર્થંચરૂપ બે ગતિ
હોય છે. ત્યાં ગયેલાને વધ વિ. આપત્તિઓ હોય છે,
કેમ કે-માંસ વિ.માં લંપટ અને વિશ્વાસુ જનને ઠગનારો
બની, દેવ અને મનુષ્યપણું હારી જઈ લંપટતાથી નરક-
ગતિ અને શઠતાથી તિર્થંચગતિ આલ જીવ પામે છે.
(૧૭-૧૯૩)

તઓ જિણ સઈં હોઈ, દુવિહ દુગ્ગઈં ગણ ।

દુલ્લહા તસ્સ ઉમ્મગ્ગા, અદ્દાણ સુચિરાદવિ ॥૧૮॥

તતો જિતઃ સદા ભવતિ, દ્વિવિધાં દુર્ગતિં ગતઃ ।

દુર્લભા તસ્ય જન્મજ્જા, અદ્દાયાં સુચિરાદપિ ॥૧૮॥

અર્થ-દેવ અને મનુષ્યપણાનો અભાવ થવાથી અને
નરક કે તિર્થંચગતિમાં ગયેલો આલ જીવ હંમેશાં હારેલો
જ થાય છે, કારણ કે-આગામી ઘણા લાંબા કાળમાં પણ
નરક કે તિર્થંચગતિ રૂપ દુર્ગતિમાંથી તેનું નીકળવું દુર્લભ
બને છે. (૧૮-૧૯૪)

एवं जिअं सपेहाए, तुलिआ बालं च पंडिअ ।
मूलिअं ते पवेसंति, माणुसिं जोणिमिति जे ॥१९॥

પત્રં જિતં સંપ્રેક્ષ્ય, તોલયિત્વા બાલં ચ પણ્ડિતમ્ ।
મૌલિકં તે પ્રવિશન્તિ, માનુષીં યોનિમાયાન્તિ યે ॥૧૯॥

અર્થ-પૂર્વોક્ત પ્રકારવાળા બાલ જીવને જોઈ, ગુણ-
દોષનો તથા બાલ અને પંડિતનો વિચાર કરી, મૂલ-
ધનરક્ષક વેપારી જેવા જીવો મનુષ્યાયુષ્ય આંધીને મનુષ્ય-
ગતિમાં જન્મ લે છે. (૧૯-૧૯૫)

वेमायाहिं सिक्खाहिं, जे नरा गिहिसुव्वया ।
उविति माणुसं जोणिं, कम्मसच्चा हु पाणिणो ॥२०॥

विमात्राभिः शिक्षाभिः, ये नरा गृहिसुव्रताः ।
उपयान्ति मानुषीं योनिं, कर्मसत्याः खलु प्राणिनः ॥२०॥

અર્થ-જે જીવો, ગૃહસ્થી હોવા છતાં સત્યુરૂપના
વ્રતવાળાઓ, વિવિધ પરિણામવાળું ભદ્રકપણું, વિનીતપણું,
દયા-ઈર્ષ્યારહિતપણું વિ. શિક્ષાઓથી મનુષ્યયોનિને પામે
છે; કેમ કે-અવશ્ય ક્ષણ દેનાર કર્મવાળા પ્રાણીઓ હોય
છે. (૨૦-૧૯૬)

जसिं तु विउला सिक्खा, मूलिअं ते अइत्थिआ ।
सीलवंता सविसेसा, अदीणा जंति देवयं ॥२१॥

येषां तु विपुला शिक्षा, मौलिकं ते अतिक्रम्य ।
शीलवन्तः सविशेषाः, अदीना यान्ति देवताम् ॥२१॥

અર્થ-જેઓની પાસે વિશાલ ગ્રહણ અને આસેવન

રૂપ શિક્ષા છે, તેઓ મૂલ ધન રૂપ મનુષ્યપણું ઉલ્લાંઘી, સમ્યગ્દષ્ટિ વિ. રૂપ શીલવંતો અને ઉત્તરોત્તર ગુણપ્રાપ્તિ રૂપ વિશેષવાળાઓ બની દીનતા વગરના દેવલોકને પામે છે. (૨૧-૧૬૭)

एवमदीणवं भिक्षुं, आगारिं च विआणिआ ।

कहं नु जिच्च मे लिक्खं, जिच्चमाणो न संविदे ॥२२॥

एवमदैन्यवन्तं भिक्षुं, अगारिणं च विज्ञाय ।

कथं नु जेयं ईदृक्षं, जीयमानो न संवित्ते ॥ २२ ॥

અર્થ-પૂર્વોક્ત લાલવાળા, દીનતા વગરના ગૃહસ્થી અને સાધુને વિશેષરૂપે બાણી, આવો દેવપણા વિ. રૂપ લાલ શા માટે ખોવો? શું આવા લાલને હારતો બાણુતો નથી? બાણે જ છે. માટે એવો પ્રયત્ન કરવો બેધએ કે જેથી લાલ હારી ન જાય. (૨૨-૧૬૮)

जहा कुसग्गे उदगं, समुद्रेण समं मिणे ।

एवं माणुस्सगा कामा, देवकामाण अंतिए ॥२३॥

यथा कुशाग्रे उदकं, समुद्रेण समं मिनुयात् ।

एवं मानुष्यकाः कामाः, देवकामानामन्तिके ॥ २३ ॥

અર્થ-જેમ કોઈ જીવ, દાલના અગ્રભાગ ઉપર રહેલ જલખિંદુને સમુદ્રના જલ સાથે સરખાવે છે, તેમ અજ્ઞાની જીવ મનુષ્યના ભોગોની સાથે દેવના કામભોગોને સરખાવે છે. (૨૩-૧૬૯)

कुसग्गमित्ता इमे कामा, संनिरुद्धग्ग्मि आउए ।

कस्स हेउं पुरा काउं, जोगक्खेमं न संविदे ॥२४॥

કુશાગ્રમાત્રા હમે કામાઃ, સન્નિરુદ્ધે આયુષિ ।
કં હેતું પુસ્કૃત્ય, યોગક્ષેમં ન સંવિત્તે ॥૨૪॥

અર્થ-મનુષ્યના અલ્પાયુષ્યમાં ભોગો અત્યંત અલ્પ હોઈ દાલના અગ્રભાગ ઉપર રહેલ જલબિંદુ જેવા છે અને દિવ્ય કામભોગો સમુદ્ર જલ જેવાં છે, તે કયા કારણસર જીવ, નાહ પ્રાપ્ત થયેલ ધર્મની પ્રાપ્તિ રૂપ યોગને તથા પ્રાપ્ત થયેલ ધર્મના પાલન રૂપ ક્ષેમને જાણતો નથી? અર્થાત્ ભોગાસક્તિથી યોગ-ક્ષેમને જાણતો નથી. (૨૪-૨૦૦)

इह कामा निअट्टस्स, अत्तट्ठे अवरज्झई ।
सोच्चा नेआउयं मग्गं, जं भुज्जो परिभस्सइ ॥२५॥

इह कामानिवृत्तस्य, आत्मार्थः अपराध्यति ।
श्रुत्वा नैयायिकं मार्गं, यद् भूयः परिभ्रश्यति ॥२५॥

અર્થ-મનુષ્યપણું કે જૈનધર્મ મળવા છતાં કામ ભોગોથી નહિ અટકનારને સ્વર્ગ વિ. આત્માર્થ નષ્ટ થાય છે, કેમ કે-જીવ રતનત્રયી રૂપ મોક્ષમાર્ગ સાંભળવા કે મેળવવા છતાં ગુરૂકર્મના કારણે આત્માર્થથી કે મુક્તિ-માર્ગથી પડે છે. (૨૫-૨૦૧)

इह कामनिअट्टस्स, अत्तट्ठे नावरज्झई ।
पूर्इदेहनिरोहेणं, भवे देवेत्ति मे सुअं ॥२६॥

इह कामनिवृत्तस्य, आत्मार्थः नापराध्यति ।
पूतिदेहनिरोधेन, भवति देवः इति मे श्रुतम् ॥२६॥

અર્થ-મનુષ્યપણું કે જૈનશાસન પ્રાપ્ત થયે છતે

જે કામભોગોથી અટકે છે તેને સ્વર્ગ વિ. આત્માર્થ નાશ થતો નથી, કારણ કે-લઘુકર્મી જીવ ઔદારિક શરીર છૂટી જતાં મરણ બાદ વૈમાનિક દેવ અથવા સિદ્ધ બને છે. આ મેં પરમગુરૂ લગવાનથી સાંભળેલ છે. (૨૬-૨૦૨)

इइही जुई जसो वण्णो, आउं सुहमणुत्तरं ।

भुज्जो जत्थ मणुस्सेसु, तत्थ से उववज्जई ॥२७॥

ऋद्धिर्द्युतिर्यशोवर्णः, आयुः सुखमनुत्तरम् ।

भूयो यत्र मनुष्येषु, तत्र स उपपद्यते ॥ २७ ॥

અર્થ-સર્વોત્કૃષ્ટ ઋદ્ધિ-શરીરકાન્તિ-પ્રસિદ્ધિ-ગંભી-રતા-ગૌરવ વિ. વર્ણ-આયુષ્ય અને ઈષ્ટ વિષયોની પ્રાપ્તિ રૂપ સુખ જે મનુષ્યકુલોમાં હોય છે, ત્યાં અધીને તેઓ (ધર્મીષ્ઠ) જન્મ લે છે. (૨૭-૨૦૩)

बालस्य पश्य बालत्वं, अहम्मं पडिवज्जिआ ।

चिच्चा धम्मं जहम्मिट्ठे, नरएसु उववज्जई ॥२८॥

बालस्य पश्य बालत्वं, अधर्मं प्रतिपद्य ।

त्वत्तवा धर्मं अधर्मिष्ठः, नरके उपपद्यते ॥ २८ ॥

અર્થ-મૂઠનું અજ્ઞાનપણું જીવો કે-વિષયની આસક્તિ રૂપ અધર્મને સ્વીકારી તથા ભોગના ત્યાગરૂપ ધર્મને છોડી, અધર્મીષ્ઠ, નરક વિ. દુર્ગતિમાં ઉત્પન્ન થાય છે. (૨૮-૨૦૪)

धीरस्य पश्य धीरत्वं, सव्वधम्माणुवत्तिणो ।

चिच्चा अधम्मं धम्मिट्ठे, देवएसु उववज्जई ॥२९॥

ધીરસ્ય પश्य धीरत्वं, सर्वधर्मानुवर्तिनः ।

ત્યક્ત્વા અધર્મે ધર્મિષ્ઠઃ, દેવેષુ ઉપપચતે ॥૨૧॥

અર્થ-પંડિતની ધીરતા જુઓ કે-ક્ષમા વિ. સર્વ ધર્મોને અનુકૂલ આચરણ કરનારો, લોગાસક્તિ રૂપ અધર્મને છોડી, ધર્મીષ્ઠ જીવ, દેવલોકોમાં ઉત્પન્ન થાય છે. (૨૬-૨૦૫)

तुलिआ णं बालभावं, अबालं चैव पंडिए ।

चइऊण बालभावं, अबालं सेवए मुणि त्तिवेमि ॥૩૦॥

તોલયિત્વા બાલભાવં, અબાલં ચૈવ પંડિતઃ ।

ત્યક્ત્વા બાલભાવં, સેવતે મુનિરિતિ બ્રવીમિ ॥૩૦॥

અર્થ-પૂર્વોક્ત તત્ત્વજ્ઞાની મુનિ, બાલપણાની અને પંડિતપણાની તુલના કરી, બાલભાવને છોડી પંડિતપણાનું સેવન કરે છે. હે જંબૂ! આ પ્રમાણે હું કહું છું. (૩૦-૨૦૬)

॥ સાતમું શ્રી ઉરબ્રીયાધ્યયન સંપૂર્ણ. ॥

શ્રી કાપિલીયાધ્યયન-૮

અધુવે અસાસયમ્મિ, સંસારમ્મિ દુક્કવપડરાણે ।

કિં નામ હોજ્જ તં કમ્મયં, જેનાહં દુગ્ગઈં ન ગચ્છેજ્જા ॥૧॥

અધુવે અશાશ્વતે, સંસારે તુ દુઃખપ્રચુરકે ।

કિં નામ ભવેત્ તત્ કર્મકં, યેનાહં દુર્ગતિં ન ગચ્છેયમ્ ॥૧॥

અર્થ-અસ્થિર, અનિત્ય, તેમજ ઘણા શારીરિક-
માનસિક દુઃખોથી ભરચક સંસારમાં, જે અનુષ્ઠાનથી હું
દુર્ગતિગામી ન બનું એવું કોઈ અનુષ્ઠાન છે? (૧-૨૦૭)

વિજહિત્ત પુવ્વસંજોગં, ન સિણેહં કહિંચિ કુવ્વિજ્જા ।

અસિણેહ સિણેહકરેહિં, દોસપઓસેહિં મુચ્ચણ મિક્કવ્ ॥૨॥

વિહાય પૂર્વસંયોગ, ન સ્નેહં ક્વચિત્ કુર્ષીત ।

અસ્નેહઃ સ્નેહકરેષુ, દોષપ્રદોષૈર્મુચ્યતે મિશ્નુઃ ॥૨॥

અર્થ-માતા વિ. સ્વજન અને ધનના સંબંધને
છોડી, સાધુ, બાહ્ય-અભ્યંતર પરિશ્રદ્ધમાં આસક્તિ ન કરે!
સ્નેહ કરનારાઓ ઉપર મમતા વગરનો મુનિ, મનના તાપ
વિ. દોષો તથા પરલોકમાં નરકપ્રાપ્તિ વિ. પ્રદોષોથી મુક્ત
થાય છે. (૨-૨૦૮)

તો નાણદંસણસમગ્નો, હિઅનિસ્સેઅસાણ સવ્વજીવાણં ।
તેસિં વિમોક્ષવણઢાણ, માસઙ્ મુણિવરો વિમયમોહો ॥૩॥

તતઃ જ્ઞાનદર્શનસમગ્રઃ, હિતનિઃશ્રેયસાય સર્વજીવાનામ્ ।
તેષાં વિમોક્ષણાર્થાય, માષતે મુનિવરો વિગતમોહઃ ॥ ૩ ॥

અર્થ-કેવલજ્ઞાન-દર્શનથી યુક્ત અને મોહરહિત મુનિવર ભગવાન કપિલ, સર્વ જીવોના તથા તત્કાલ પાંચશો ચોરોના હિતકારી મોક્ષ માટે કહે છે. (૩-૨૦૯)

સવ્વં ગંથં કલહં ચ, વિપ્પજ્જહે તહાવિહં મિક્કસૂ ।
સવ્વેસુ કામજાણસુ, પાસમાણો ન લિપ્પઈ તાઈ ॥૪॥

સર્વં ગ્રન્થં કલહં ચ, વિપ્રજહ્યાત્ તથાવિધં મિશ્નુઃ ।
સર્વેષુ કામજાતેષુ, પશ્યન્ ન લિપ્યતે ત્રાયી ॥ ૪ ॥

અર્થ-કર્મબંધ કરનારા સઘણાં પરિવ્રહ-કષાયોને સાધુ છોડી દે! શબ્દ વિ. વિષયોને દોષદષ્ટિથી જોતો, કર્મોથી આત્મરક્ષક મુનિ લેપાતો નથી. (૪-૨૧૦)

મોગામિસદોસવિસન્ને, હિયનિસ્સેઅસબુદ્ધિવિવજ્જત્થે ।
વાલે ય મંદિણ મૂઢે, વજ્જઈ મચ્છિઆ વ ચેલમ્મિ ॥૫॥

મોગામિષદોષવિષણ્ણઃ, હિતનિઃશ્રેયસબુદ્ધિવિવર્થસ્તઃ ।
વાલશ્ચ મન્દઃ મૂઢઃ, વધ્યતે મશ્ચિકેવ ચેલે ॥ ૫ ॥

અર્થ-ભોગોમાં રૂબેલો, મોક્ષની ખુદ્ધિ વગરનો, અજ્ઞાની, ધર્મકરણી કરવામાં આજસુ અને મોહથી આકુલ મનવાળો જીવ, કદ્માં માખીની જેમ કર્મથી લેપાય છે. (૫-૨૧૧)

દુષ્પરિચ્ચયા ઇમે કામા, નો સુજહા અધીરપુરિસેહિં ।
અહ સંતિ સુવ્ચયા સાહુ, જે તિરંતિ અતરં વણિઆ વા ॥૬॥

દુષ્પરિચ્ચયા ઇમે કામાઃ, નો સુહાના અધીરપુરુષૈઃ ।
અથ સન્તિ સુવ્રતાઃ સાધવઃ, જે તરન્તિ અતરં વણિજ ઇવ ॥૬॥

અર્થ-મુશ્કેલીથી છોડી શકાય એવા કામભોગો કાયર પુરુષોથી સુખપૂર્વક છોડી શકાય તેમ નથી, અર્થાત્ સાત્ત્વિક પુરુષો તે સુખેથી છોડી શકે છે. જેમ વેપારીઓ જહાજ વિ. સાધનોથી તરવાને અશક્ય એવા સમુદ્રને તરી જાય છે, તેમ નિષ્કલંક વ્રત વિ. સાધનોથી તરવાને અશક્ય એવા સંસારને તરી જાય છે. (૬-૨૧૨)

સમણા મુ ઇમે વયમાણા, પાણવહં મિયા અયાણંતા ।
મંદા નિરયં ગચ્છંતિ, બાલા પાવિયાહિં દિટ્ઠીહિં ॥૭॥

શ્રમણાઃ સ્મઃ ઇમે વદન્તઃ, પ્રાણવધં મૃગા અજાનન્તઃ ।
મન્દા નિરયં ગચ્છન્તિ, બાલાઃ પાપિકાભિર્દૃષ્ટિભિઃ ॥૭॥

અર્થ-‘અમે શ્રમણો છીએ.’-એમ કેટલાક જૈનેતર ભિક્ષુઓ બોલે છે, પરંતુ મૂઢતાના કારણે હરણની માફક પ્રાણીહિંસાને નહિ જાણતા, મિથ્યાત્વના મહારોગથી વ્યાકુલ અનેલા તેમજ વિવેક વગરના બાલજીવો પાપજનક દૃષ્ટિઓથી નરકમાં જાય છે. (૭-૨૧૩)

ન હુ પાણવહં અણુજાણે, મુચ્ચેજ્જ વયાઈ સવ્વદુઃસ્વાણં ।
એવં આરિણ્ણે અક્કયાયં, જેહિં ઇમો સાહુધમ્મો પન્નત્તો ॥૮॥

નૈવ પ્રાણવધં અજાનન્, મુચ્ચેત કદાચિત્ સર્વદુઃસ્વાનામ્ ।
પવમાર્યૈરાચ્ચાતં ચૈઃ, અયં સાધુધર્મઃ પ્રજ્ઞન્તઃ ॥૮॥

અર્થ-પ્રાણીહિંસા વિ. પાપોને કરનાર, કરાવનાર કે અનુમોદનાર તેઓ કોઈ પણ કાળમાં સર્વ દુઃખોથી મુક્ત થતા નથી. અહિંસા વિ. ધર્મવાળા શ્રમણો જ સંસારને તરી જાય છે. આમ તીર્થંકર વિ. આર્યોએ કથન કરેલ છે. કેમ કે-આ આર્યો જ અહિંસા વિ. ધર્મની પ્રરૂપણા કરનાર છે. (૮-૨૧૪)

પાણે અ નાહવાજ્જા, સે સમિણ ત્તિ વુચ્ચઈ તાઈ ।
તઓ સે પાવયં કમ્મં, નિજ્જાઈ ઉદગં વ થલાઓ ॥૯॥

પ્રાણાંશ્ચ નાતિપાતયેત્, સ સમિત ઇત્યુચ્યતે ત્રાયી ।
તતોઽથ પાપકં કર્મઃ, નિર્યાતિ ઉદકમિવ સ્થલાત્ ॥ ૯ ॥

અર્થ-હિંસા વિ.ને સર્વથા નહિ કરનાર, કરાવનાર કે અનુમોદનાર જૈન શ્રમણો જ પાંચ સમિતિથી યુક્ત પશુજીવનિકાયના રક્ષક હોય છે. તેથી જ જેમ ઉંચી-મજબુત જમીન ઉપરથી પાણી એકદમ ઢળી જાય છે, તેમ તેઓમાંથી અશુભ કર્મ નીકળી જાય છે. (૯-૨૧૫)

જગનિસ્સિહિં ભૂણહિં, તસનામેહિં થાવરેહિં ચ ।
નો તેસિમારમે દંડં, મણસા વયસા કાયસા ચૈવ ॥૧૦॥

જગન્નિશ્રિતેષુ ભૂતેષુ, ત્રસનામસુ સ્થાવરેષુ ચ ।
નો તેષુ આરભેત દણ્ડં, મનસા વચસા કાયેન ચૈવ ॥૧૦॥

અર્થ-લોકમાં રહેલ સમસ્ત પ્રાણીઓમાં ત્રસનામ-કર્મના ઉદયવાળા ખેઈન્દ્રિય વિ. જીવોની તથા પૃથ્વીકાય વિ. સ્થાવર જીવોની મન-વચન-કાયાથી હિંસા ન કરે ! (૧૦-૨૧૬)

सुद्वेषणाओ नच्चा णं, तत्थ ठविज्ज भिक्खू अप्पाणं ।
जायए घासमेसिज्जा, रसगिद्धे न सिया भिक्खाए ॥११॥

शुद्धैषणाः ज्ञात्वा खलु, तत्र स्थापयेद् भिक्षुरात्मानम् ।
यात्रायै घ्रासमेषयेत्, रसगृह्णो न स्याद् भिक्षादः ॥ ११ ॥

अर्थ-साधु, संयमनिर्वाह इप यात्रा भाटे अशुद्ध
आधारना त्यागपूर्वक शुद्ध आधारनुं न अहणु करे!
अने राग-द्वेषना त्यागपूर्वक आधार करे! (११-२१७)

पंताणि चैव सेविज्जा, सीयपिण्डं पुराणकुम्मासं ।
अदु बुक्कसं पुलागं वा, जवणट्ठाए निसेषणं मंथुं ॥१२॥

प्रान्तानि चैव सेवेत, शीतपिण्डं पुराणकुलमाषान् ।
अथवा बुक्कसं पुलकं वा, यापनार्थं निषेवेत मन्थुम् ॥ १२ ॥

अर्थ-साधु, जुना भग वि. शीत आधार इप
अथवा वाल विना तुष इप नीरस पदार्थोनुं लोअन
करे. जिनकल्पिक वि. मुनि जे गच्छनिर्गत छे ते तो
नियमा प्रान्त आधार करे. परंतु गच्छस्थ मुनिने तो
ज्यां सुधी शरीरनिर्वाह थाय त्यां सुधी प्रान्त लोअन
करे अने तेमां जे वातप्रकोप वि. आपत्ति आवे तो
सरस आधार पणु करी शके छे. (१२-२१८)

जे लक्खणं च सुविणं च, अंगविज्जं च जे पउंजंति ।
नहुतेसमणा बुच्चंति, एवं आयरिएहिं अक्खायं ॥१३॥

ये लक्षणं च स्वप्नं च, अङ्गविद्यां च ये प्रयुञ्जते ।
न हु ते श्रमणा उच्यन्ते, एवमाचार्यैराख्यातम् ॥ १३ ॥

अर्थ-जे साधुओ, पुष्ट आलंभन वगर सामुद्रिक

કે સ્વપ્નશાસ્ત્ર, અંગસ્કુરણુરૂપ અથવા ઝં હ્રીં વિ. અક્ષરોની સ્થાપના રૂપ અંગવિદ્યા વિ. મિથ્યા શ્રુતનો ગમે તે એક કે સમસ્તનો પ્રયોગ કરે છે, તે સાધુઓ કહેવાતા નથી-એમ આચાર્યોએ કહેલ છે. (૧૩-૨૧૯)

इह जीविर्अनिअमेत्ता, पबभट्टा समाहिजोएहिं ॥

તે કામભોગરસગિદ્ધા, ઉવવજ્જંતિ આસુરે કાણ ॥૧૪॥

इह जीवितमनियम्य, प्रअष्टाः समाधियोगेभ्यः ।

તે કામભોગરસગૃહ્ણાઃ, ઉપપદ્યન્તે આસુરે કાણે ॥૧૪॥

અર્થ-આ જન્મમાં જીવનને તપ વિ.થી નિયંત્રિત નહિ કરવાથી, શુભ મન-વચન-કાયાના યોગથી અત્યંત ભ્રષ્ટ થયેલા અને કામભોગો તેમજ રસોમાં આસક્ત બનેલા, તે લક્ષણાદિ શાસ્ત્રોનો દુરૂપયોગ કરનારા, કાંઈક કષ્ટાનુષ્ઠાન કરતા હોવા છતાં સંયમવિરાધનાથી અસુરોમાં જ પેદા થાય છે. (૧૪-૨૨૦)

ततोऽपि उव्वट्टित्ता, संसारं बहुं अणु परिअडंति ।

बहुकम्मलेवलित्ताणं, बोही होई सुदुल्लहो तेसिं ॥१५॥

ततोऽपि उद्धृत्य, संसारं बहुं अनु पर्यटन्ति ।

बहुकर्मलेपलिप्तानां, बोधिर्भवति सुदुर्लभः तेवाम् ॥१५॥

અર્થ-અસુર નિકાયમાંથી ચ્યવીને તેઓ, સંસારમાં ઘણા કાળ સુધી પર્યટન કરશે. વળી ઘણા કર્મના લેપથી લેપાયેલા તે જીવોને બોધિની પ્રાપ્તિ અત્યંત દુર્લભ થઈ જાય છે, માટે સાધુઓએ ઉત્તરગુણની વિરાધનાથી બચવું જોઈએ. (૧૫-૨૨૧)

કસિણંપિ જો ઇમં લોગં, પહ્લિપુણ્ણં દલેજ્જ ઇક્કસસ ।

તેણાવિ સે ન સંતુસ્સે, ઇહ દુષ્પૂરણં ઇમે આયા ॥ ૧૬ ॥

કૃત્સ્નમપિ ય ઇમં લોકં, પરિપૂર્ણં દદ્યાત્ ઇકસ્મૈ ।

તેનાપિ સ્ત ન સંતુષ્યેત્, ઇતિ દુષ્પૂરકોઽયમાત્મા ॥ ૧૬ ॥

અર્થ-જે સુરેન્દ્ર વિ. ધન-ધાન્યથી ભરેલ સકલ લોકને પોતાના ભક્તને આપે, તે પણ લોભી ભક્ત સંતુષ્ટ ન થાય ! આ આત્માની અનંત આશાઓ પૂરી શકાય એમ નહિ હોવાથી આ જીવ દુષ્પૂરક છે. (૧૬-૨૨૨)

જહા લાહો તહા લોહો, લાહા લોહો પવહ્હઈ ।

દો માસકયં કજ્જં, કોડીઈ વિ ન નિઘ્ઠિઅં ॥ ૧૭ ॥

યથા લાભો તથા લોભો, લાભાલ્લોભઃ પ્રવર્ધતે ।

દ્વિમાષકૃતં કાર્થં, કોટયાપિ ન નિષ્ઠિતમ્ ॥ ૧૭ ॥

અર્થ-જેમ જેમ દ્રવ્યલાભ થાય તેમ તેમ દ્રવ્ય-મૂર્ચ્છા થાય છે, કારણ કે-લાભ લોભવૃદ્ધિનું કારણ છે. આ વિષયમાં કપિલ કેવલી પોતે પોતાનું દષ્ટાન્ત આપે છે કે-દાસીને સંતોષવા માટે જે માસા સોનાથી જે કામ પતવાનું હતું, તે કામ એક કરોડ સોનામહોરોથી પણ પૂરું ન થઈ શક્યું. કેમ કે-અભિલાષાઓ વધતી જ ગઈ. (૧૭-૨૨૩)

ળો રક્વસીસુ ગિજ્ઞિજ્જા, ગંહવચ્છાસુઽપોગચિત્તાસુ ।

જાઓ પુરિસં પલોભિત્તા, સ્વેહ્હંતિ જહા વા દાસેહિં ॥ ૧૮ ॥

નો રાક્ષસીષુ ગૃધ્યેત, ગણ્ઢવક્ષઃસુ અનેકચિત્તાસુ ।

યાઃ પુરુષં પ્રલોભ્ય, ક્રાઢન્તિ યથા વા દાસૈઃ ॥ ૧૮ ॥

અર્થ-પીનસ્તન-વક્ષસ્થલવાળી, ચંચલપણાએ અનેક ચિત્તવાળી અને જ્ઞાન વિ. ભાવજીવનનો વિનાશ કરનારી

રાક્ષસી જેવી સ્ત્રીઓની અભિલાષા ન કરવી, કારણ કે-તે સ્ત્રીઓ આકર્ષક, વિશ્વાસઝનક, મધુર-પ્રિય વચનોથી કુલીન પુરૂષને લોભાવી અનેક ક્રીડાઓથી ઠાસની માફક બનાવી વિલાસ કરે છે. (૧૮-૨૨૪)

નારીસુ નો પગિજ્ઞજ્ઞા, इत्थी विप्पजहे अणगारे ।

धम्मं च पेसलं नच्चा, तत्थ ठविज्ज भिक्खू अप्पाणं ॥१९॥

નારીષુ નો પ્રગૃહ્યેત્, સ્ત્રિયઃ વિપ્રજઙ્ઘાત્ અનગારઃ ।

धर्मं च पेशलं ज्ञात्वा, तत्र स्थापयेद् भिक्षुरात्मानम् ॥१९॥

અર્થ-સાધુ, સ્ત્રીઓની તરફ અનુરાગનો પ્રારંભ પણ ન કરે! સ્ત્રીઓથી સર્વથા દૂર રહે! તેમજ એકાન્તે હિતકારી બ્રહ્મચર્ય વિ. રૂપ ધર્મને જ અહીં અને પરલોકમાં અત્યંત સુંદર બાણી તેમાં જ પોતાના જીવને રાખે! (૧૯-૨૨૫)

इति एस धम्मे अक्खाए, कविलेणं च विसुद्धपन्नेणं ।

तरिहिति जे काहिति, तेहिं आराहिअ दुवे लोग तिबेमि ॥२०॥

इति एष धर्म आख्यातः, कपिलेन च विशुद्धप्रज्ञेन ।

तरिष्यन्ति ये करिष्यन्ति,

तैराराधितौ द्वौ लोकौ इति ब्रवीमि ॥२०॥

અર્થ-નિર્મલ જ્ઞાનસંપન્ન કપિલ કેવલીએ આ પ્રમાણે પૂર્વોક્ત મુનિધર્મ કહેલ છે. જે મનુષ્યો આ ધર્મની આરાધના કરશે તેઓ સંસારસાગરને તરી જશે, તેમજ આ જન્મમાં મહાજનપૂજ્ય બની પરલોકમાં સ્વર્ગ-મોક્ષ વિ.ની પ્રાપ્તિ કરનારા થશે. આ પ્રમાણે હે જ'બૂ! હું કહું છું. (૨૦-૨૨૬)

॥ આઠમું શ્રી કપીલાધ્યયન સંપૂર્ણ. ॥

શ્રી નમિપ્રવ્રજ્યાધ્યયન-૯

ચઙ્ગણ દેવલોગાઓ, ઉવવળ્ણો માણુસંમિ લોગમ્મિ ।
 ઉવસંતમોહણિજ્જો, સરઙ્ગ પોરાણિઅં જાઈં ॥૧૧॥

ચ્યુત્વા દેવલોકાત્, ઉપપન્નો માનુષે લોકે ।
 ઉપશાન્તમોહનીયઃ, સ્મરતિ પૌરાણિકીં જાતિમ્ ॥૧૧॥

અર્થ-સાતમા દેવલોકથી ચ્યવીને મનુષ્યલોકમાં
 ઉત્પન્ન થયેલ અને દર્શનમોહ ઉદયના અભાવથી સમ્યક્-
 ત્વવંત નમિ રાજા જાતિસ્મરણુજ્ઞાન પામે છે, અર્થાત્ ગત-
 જન્મનું સ્મરણુ કરે છે. (૧-૨૨૭)

જાઈં સરિત્તુ મયવં, સહસંબુદ્ધો અણુત્તરે ધમ્મે ।
 પુત્તં ઠવિત્તુ રજ્જે, અમિણિવ્વમઙ્ગે નમી રાયા ॥૧૨॥
 જાતિં સ્મૃત્વા મગવાન, સ્વયંસંબુદ્ધોઽનુત્તરે ધર્મે ।
 પુત્રં સ્થાપયિત્વા રાજ્યે, અમિનિષ્ક્રામતિ નમી રાજા ॥૧૨॥

અર્થ-પૂર્વજન્મનું સ્મરણુ કરી ભગવાન નમિ રાજા,
 સર્વોત્કૃષ્ટ ચારિત્રધર્મ પ્રત્યે સ્વયં પ્રતિબોધ પામી, પુત્રને
 રાજ્યગાદી ઉપર સ્થાપન કરી શ્રી ભાગવતી પ્રવ્રજ્યા ગ્રહણુ
 કરે છે. (૨-૨૨૮)

સો દેવલોગસરિસે, અંતેરવરગઓ વરે મોણ ।

મુંજિત્તુ નમી રાયા, બુદ્ધો મોગે પરિચ્ચયઈ ॥૩॥

સ દેવલોકસદ્દશાન્, અન્તઃ પુરવરગતો વરાન્ મોગાન્ ।

મુક્ત્વા નમી રાજા, બુદ્ધો મોગાન્ પરિત્યજ્જતિ ॥૩॥

અર્થ-દેવલોકમાં રહેલ ભોગો જેવા પ્રધાન ભોગોને ઉત્તમ અંતઃપુરમાં રહેલા, ભોગવી, વિશિષ્ટ તત્ત્વજ્ઞાની નમિ રાજા તે ભોગોનો પરિત્યાગ કરે છે. (૩-૨૧૬)

મિહિલં સપુરજણવયં, બલમોરોહં ચ પરિણં સવ્વં ।

ચિચ્ચા અમિનિક્કવંત્તો, ઇગંતમહિદ્ધિઓ મયવં ॥૪॥

મિથિલાં સપુરજનપદાં, બલમવરોધં ચ પરિજનં સર્વમ્ ।

ત્યક્ત્વા અમિનિક્કાન્તઃ, ઇકાન્તમધિષ્ઠિતો મગવાન્ ॥૪॥

અર્થ-અન્ય નગરો અને જનપદ સહિત મિથિલા નગરી, ચતુરંગી સેના, અન્તઃપુર, પરિવાર અર્થાત્ સર્વ સંગનો ત્યાગ કરી, દ્રવ્યથી નિર્જન વન વિ. રૂપ અને ભાવથી હું એકલો જ છું;-આવા નિશ્ચયરૂપ એકાન્તમાં દીક્ષિત થયેલ નમિ રાજર્ષિ રહેલ છે. (૪-૨૩૦)

કોલાહલગસંમ્ભૂયં, આસી મિહિલાઈ પવ્વયંતમ્મિ ।

તઈઆ રાયરિસિમ્મિ, નમિમ્મિ અમિણિક્કવમંતમ્મિ ॥૫॥

કોલાહલકસમ્ભૂતં, આસીત્ મિથિલાયાં પ્રવ્વજ્જતિ ।

તદા રાજર્ષો નમો, અમિનિક્કામતિ ॥૫॥

અર્થ-જ્યારે નમિ રાજર્ષિએ પ્રવ્રજ્યા ગ્રહણ કરી, ત્યારે મિથિલા નગરીમાં સઘળે ઠેકાણે વિલાપ, કકળાટ વિ.નો કોલાહલ મચી ગયો. (૫-૨૩૧)

અભ્યુદ્ઘિયં રાયરિસિં, પવ્વજ્જાઠાણમુત્તમં ।
સવકી માહ્ણરૂવેણ, ઇમં વયણમબ્બવી ॥૬॥

અભ્યુત્થિતં રાજર્ષિં, પ્રવ્રજ્યાસ્થાનમુત્તમમ્ ।
શકો બ્રાહ્મણરૂપેણ, ઇદં વચનમબ્બવીત્ ॥૬॥

અર્થ-જ્ઞાન વિ. ગુણોના આશ્રયરૂપ ઉત્તમ પ્રવચ્યા-
રૂપ સ્થાનમાં આરૂઠ થયેલ નમિ રાજર્ષિને, બ્રાહ્મણવેષે
આવેલા ઇન્દ્ર મહારાજે તેમના મનની પરીક્ષા કરવાની ઇચ્છાથી,
આ પ્રમાણે વચન કહેવાની શરૂઆત કરી. (૬-૨૩૨)

કિં નુ મો અજ્જ મિહિલાણ, કોલાહલગસંકુલા ।
સુચ્ચંતિ દારુણા સદા, પાસાણસુ ગિહેસુ અ ॥૭॥

કિં નુ મોઃ ! અથ મિથિલાયાં, કોલાહલકસંકુલા ।
શ્રૂયન્તે દારુણાઃ શબ્દાઃ, પ્રાસાદેષુ ગૃહેષુ ચ ॥૭॥

અર્થ-હે રાજર્ષિ ! આજે મિથિલા નગરીમાં ઘણા
કકળાટથી વ્યાપ્ત, હુદ્ધયના ઉદ્દેગને કરનારા વિલાપ વિ.
શબ્દો, રાજમહેલો, હવેલીઓ વિ.માં સઘળે ઠેકાણે કેમ
સંભળાઈ રહ્યા છે ? (૭-૨૩૩)

एअमट्ठं निसामित्ता, हेउकारणचोइओ ।
तओ नमी रायरिसी, देविंदं इणमब्ववी ॥८॥

एतमर्थं निशम्य, हेतुकारणनोदितः ।
ततो नमी राजर्षिः, देवेन्द्रमिदमब्ववीत् ॥८॥

અર્થ-કોલાહલ વિ.થી વ્યાપ્ત શબ્દો સંભળાય છે,-
એ વાક્યથી સૂચિત હેતુ અને કારણથી અભિનિષ્ક્રમણના

નિષેધ માટે પ્રેરણાને પામેલ નમિ રાજર્ષિ, આ પ્રમાણે
ધન્દ્રને જવાબ રૂપે કહેવા લાગ્યા. (૮-૨૩૪)

મિહિલાદ્યે ચેદ્દ્ય વચ્છે, સીયચ્છાદ્ય મણોરમે ।

પત્તપુષ્પ ફલોવેદ્ય, વહૂણં વહુગુણે સયા ॥ ૧ ॥

મિથિલાયાં ચૈત્યે વૃક્ષઃ, શીતચ્છાદ્યઃ મનોરમઃ ।

પત્રપુષ્પફલોપેતઃ, વહૂનાં વહુગુણઃ સદા ॥૧॥

અર્થ-મિથિલાનગરીના ઉદ્યાનમાં શીતલ છાયાવાળું,
પાંદડાં-ફૂલ-ફળવાળું, મનોરમ નામનું અને ફલ વિ.થી
પક્ષી વિ.ને સદા અત્યંત ઉપકારક વૃક્ષ છે. (૯-૨૩૫)

વાણ હીરમાણમ્મિ, ચેદ્દ્યમ્મિ મણોરમે ।

દુહિઆ અસરણા અત્તા, દ્યે કંદંતિ મો ! સ્વગા ॥૧૦॥

ધાતેન હીયમાણે, ચૈત્યે મનોરમે ।

દુઃખિતા અશરણા આર્તા, ઘટે ક્રન્દન્તિ મો ! સ્વગાઃ ॥૧૦॥

અર્થ-હે બ્રાહ્મણુ ! ઉદ્યાનમાં રહેલ મનોરમ વૃક્ષ
પ્રચંડ આંધીના અપાટાથી પડી જવાથી, દુઃખવાળા, રક્ષણ
વગરના અને પીડિત થયેલા આ પક્ષીઓ કંઈક કંઈક કરે
છે, અર્થાત્ આ તમામ લોકો સ્વાર્થ જવાથી રહે છે. તેમાં
મારું અલિનિષ્કંભણુ હેતુ-કારણુ નથી. (૧૦-૨૩૬)

દ્યે અમદ્દું નિસામિત્તા, હેતુકારણચોદ્દ્યો ।

તઓ નમિ રાયરિસિં, દેવિંદો ઇમમ્બવી ॥૧૧॥

ઘતમર્થે નિશમ્ય, હેતુકારણનોદિતઃ ।

તતો નમિ રાજર્ષિ, દેવેન્દ્ર ઇદમ્બ્રવીત્ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ-આ પ્રકારનો સ્પષ્ટ જવાબ સાંભળી, પૂર્વોક્ત હેતુ-કારણના ખંડન કરનાર જવાબથી પ્રેરણાને પામેલ દેવેન્દ્ર ફરીથી નભિ રાજર્ષિને પૂછે છે. (૧૧-૨૩૭)

एस अग्नी अ वाऊ अ, एअं डज्झइ मंदिरं ।
भयवं अंतेउरं तेणं, कीस णं नावपेक्खह ॥१२ ॥

एष अग्निश्च वायुश्च, एतद् दह्यते मन्दिरम् ।
भगवन् ! अन्तःपुरं तेन, कस्मात् खलु नावप्रेक्षसे ॥१२॥

અર્થ-હે ભગવન્ ! આ અગ્નિ અને વાયુ છે. આ આપણો રાજમહેલ બળી રહ્યો છે અને તેથી અંતઃપુર બળી રહ્યું છે, છતાં આ બધા સામે આપ કેમ જોતાં નથી ? (૧૨-૨૩૮)

एअमट्ठं निसामित्ता, हेउकारणचोइओ ।
तओ नमी रायरिसी, देविदं इणमब्बवी ॥१३॥

एतमर्थं निशम्य, हेतुकारणनोदितः ।
ततो नमी राजर्षिः, देवेन्द्रं इदमब्रवीत् ॥ १४ ॥

અર્થ-આ વિષયને સાંભળી, હેતુ-કારણના પ્રદર્શન-પૂર્વક પૂછાયેલ નભિ રાજર્ષિ દેવેન્દ્રને હવે કહેવાતો જવાબ આપે છે. (૧૩-૨૩૯)

सुहं वसामो जीवामो, जेसिमो नत्थि किंचणं ।
मिहिलाए डज्झमाणीए, न मे डज्झइ किंचणं ॥१४॥

सुखं वसामो जीवामः, येषां वयं नास्ति किंचन ।
मिथिलायां दह्यमानायां, न मे दह्यते किंचन ॥१४॥

અર્થ-હે ઇન્દ્ર ! અમે સુખે રહીએ છીએ અને છવીએ છીએ. કોઈ પરવસ્તુ જરા પણ મારી નથી. 'હું પોતે મારો છું, મારું કાંઈ નથી.' અર્થાત્ અંત:પુર વિ. મારું છે જ નહિ, કે જેથી રક્ષણુયોગ્ય અને ! એથી જ મિથિલા નગરી બળવા છતાં એમાંનું જરા પણ મારું બળતું નથી. (૧૪-૨૪૦)

વત્તપુત્તકલત્તસ્સ, નિવ્વાવારસ્સ મિક્કવુણો ।

પિઅં ણ વિજ્જઈ કિંચિ, અપ્પિઅંપિ ણ વિજ્જઈ ॥૧૫॥

ત્યક્તપુત્રકલત્રસ્ય, નિઠ્ઠ્યાપારસ્ય મિક્ષોઃ ।

પ્રિયં ન વિચતે કિંચિત્, અપ્રિયમપિ ન વિચતે ॥૧૬॥

અર્થ-સ્ત્રી, પુત્ર વિ.ના ત્યાગ કરનાર, પાપવ્યાપાર માત્રના પરિહારી ભિક્ષુને કોઈ ચીજ પ્રિય કે અપ્રિય હોતી નથી, સકલ વસ્તુમાં સમભાવ હોય છે. (૧૫-૨૪૧)

બહું સુ મુણિણો મદં, અણગારસ્સ મિક્કવુણો ।

સવ્વઓ વિપ્પમુક્કસ્સ, એગંતમણુપસ્સઓ ॥૧૬॥

બહુ સ્ખલુ મુનેર્મદ્રં, અનગારસ્ય મિક્ષોઃ ।

સર્વતો વિપ્રમુક્તસ્ય, એકાન્તમનુપશ્યતઃ ॥૧૬॥

અર્થ-બહાર અને અંદરના પરિગ્રહો વિ. વગરના, હું એકલો જ છું-એના સિદ્ધાન્તને વળગી રહેનાર, તેમજ ઘર વગરના, નિર્દોષ આહાર કરનાર મુનિને ચોક્કસ અહીં ઘણું સુખ છે. (૧૬-૨૪૨)

એઅમદ્દું નિસામિત્તા, હેઅકારણચોઈઓ ।

તઓ નમિં રાયરિસિં, દેવિંદો ઇણમવ્વવી ॥૧૭॥

पतमर्थं निशम्य, हेतुकारणनोदितः ।

ततो नमि राजर्षि, देवेन्द्र इदमब्रवीत् ॥१७॥

अर्थ-आ पूर्वोक्त वात सांलणी, हेतु-कारणनी
असिद्धि न्यारे नमि राजर्षिं प्रष्ट करी, त्यारे धन्द्र
नमि राजर्षिने नीचे मुज्ज कडे छे. (१७-२४३)

पागारं कारइत्ता णं, गोपुराट्टालगाणि अ ।

ओसूलगसयग्धीओ, तओ गच्छसि खत्तिया ॥१८॥

प्राकारं कारयित्वा खलु, गोपुराट्टालकानि च ।

ओसूलकं शतघ्नीश्च, ततो गच्छ क्षत्रिय ! ॥१८॥

अर्थ-किल्लो, मुज्ज इरवान्ने, युद्ध करवाना स्थानो,
आधंओ, तोपो वि. अनापरावी, व्यवस्थित करीने हे क्षत्रिय !
पछीथी न् नवुं डोय तो न्ने. (१८-२४४)

एअमट्ठं निसामित्ता, हेउकारणचोइओ ।

तओ नमी रायरिसी, देविंदं इणमब्बवी ॥१९॥

पतमर्थं निशम्य, हेतुकारणनोदितः !

ततो नमी राजर्षिः, देवेन्द्रमिदमब्रवीत् ॥१९॥

अर्थ-आ वातने सांलणी, हेतु-कारणपूर्वक धन्द्रनी
प्रेरणाने पाभेल नमि राजर्षि नीचे मुज्ज न्वाअ आपे
छे. (१९-२४५)

सद्धं च नगरं किच्चा, तव संवरमग्गलं ।

खंतिनिऊण पागारं, तिगुत्तं दुप्पधंसगं ॥२०॥

ધણું પરક્રમં કિચ્ચા, જીવં ચ હરિઅં સયા ।
 ધિઈં ચ કેઅણં કિચ્ચા, સચ્ચેણં પલિમંથણ ॥૨૧॥ યુગમ્ ॥
 શ્રદ્ધાં ચ નગરં કૃત્વા, તપઃ સંવરમર્ગલામ્ ।
 ક્ષાન્તિનિપુણપ્રાકારં, ત્રિગુપ્તં દુષ્પ્રધર્ષકમ્ ॥૨૦॥
 ધનુઃ પરાક્રમં કૃત્વા, જીવાં ચ ઈયાં સદા ।
 ધૃતિં ચ કેતનં કૃત્વા, સત્યેન પરિવધ્નીયાત્ ॥૨૧॥ યુગમ્ ॥

અર્થ-તત્ત્વરૂચિરૂપ શ્રદ્ધાને નગર અને પ્રશમ વિ.ને મુખ્ય દરવાજા તથા આશ્રવનિરોધરૂપ સંવરને સાંકળો-કમાડ, ક્ષમારૂપ સમર્થ કિલ્લાને અને તેમાં મનગુપ્તિ વિ. ત્રણ ગુપ્તિરૂપ અટ્ટાલક-ખાઈએ-તોપો બનાવી, જીવના વીર્યોલ્લાસરૂપ પરાક્રમ નામનું ધનુષ્ય, અને એમાં ઈયાં-સમિતિ વિ. સમિતિરૂપ દોરી તથા ઈયાં નામની ધનુષ્યના મધ્યમાં લાકડાની મૂઠ બનાવીને, તેને સત્યરૂપ દોરાથી બાંધવી જોઈએ. (૨૦+૨૧, ૨૪૬+૨૪૭)

તવનારાયજુત્તેણં, મિત્તૂણં કમ્મકંચુઅં ।
 મુણી વિગદસંગામો, ભવાઓ પરિમુચ્ચઈ ॥૨૨॥
 તપોનારાચયુક્તેન, મિત્ત્વા કર્મકચ્ચુકમ્ ।
 મુનિર્વિગતસંગ્રામો, ભવાત્ પરિમુચ્ચયતે ॥૨૨॥

અર્થ-તપના બાણુથી યુક્ત પરાક્રમ રૂપી ધનુષ્ય-વડે કર્મના કંચુક(અખતર)ને ભેદી, મુનિ, સંગ્રામવિજેતા બની સંસારથી મુક્ત બને છે. (૨૨-૨૪૮)

એઅમટ્ઠં નિસામિત્તા, હેઝકારણચોઈઓ ।
 તઓ નર્મીં રાયરિસીં, દેવિંદોં ઇણમબ્બવી ॥૨૩॥

एतमर्थं निशम्य, हेतुकारणनोदितः ।

ततो नमी राजर्षिं देवेन्द्र इदमब्रवीत् ॥ २३ ॥

अर्थ-आ पूर्वोक्त कथन सांलणी, हेतु-कारणनी असिद्धिथी प्रेरित थयेल देवेन्द्र, नमि राजर्षिने नीचेना विषय पूछे छे. (२३-२४६)

प्रासाए कारइत्ता णं, वद्धमाणगिहाणिअ ।

वालगपोइआओ अ, तओ गच्छसि खत्तिआ ! ॥२४॥

प्रासादान कारयित्वा खलु, वर्धमानगृहाणि च ।

बालाग्रपोतिकाश्च, ततो गच्छ क्षत्रिय ! ॥ २४ ॥

अर्थ-प्रासादोने अने वास्तुशास्त्र मुज्ज्ज वर्धमान गृहोने तथा समस्त विशिष्ट रचनावाणा धरोने अनावरावी, हे क्षत्रिय ! पछीथी निष्कमणु करजे. (२४-२५०)

एअमट्ठं निसामित्ता, हेउकारणचोइओ ।

तओ नमी रायरिसी, देविदं इणमब्रवी ॥२५॥

एतमर्थं निशम्य, हेतुकारणनोदितः ।

ततो नमी राजर्षिः, देवेन्द्रं इदमब्रवीत् ॥ २५ ॥

अर्थ-आ प्रमाणे धन्द्रे कडेल सांलणी, हेतु-कारणथी प्रेरित थयेल नमि राजर्षि, धन्द्रेने नीचे जणुवेल जवाअ आये छे. (२५-२५१)

संसयं खलु सो कुणइ, जो मग्गे कुणई घरं ।

जत्थेव गंतुमिच्छिज्जा, तत्थ कुब्बिज्ज सासयं ॥२६॥

संशयं खलु स कुरुते, यो मार्गे कुरुते गृहम् ।

यत्रैव गन्तुमिच्छेत्, तत्र कुर्वीत स्वाश्रयम् ॥ २६ ॥

અર્થ-ગમનના સંશયવાળો માર્ગમાં ઘર કરે છે. ગમનના નિશ્ચયવાળો તે નથી કરતો. ત્યાં જવાની ઈચ્છા હોય ત્યાં જ જઈ તે આશ્રય કરે છે. અમારે મુક્તિપદમાં જવાની ઈચ્છા છે, માટે દુન્યવી ઘર ન બનાવતાં મુક્તિધામ-રૂપ આશ્રય બનાવવા અમે પ્રવૃત્તિશીલ છીએ. (૨૬-૨૫૨)

एअमट्ठं निसामित्ता, हेउकारणचोइजो ।

तओ नमीं रायरिसीं, देविंदो इणमब्बवी ॥२७॥

एतमर्थं निशम्य, हेतुकारणनोदितः ।

ततो नमीं राजर्षिं, देवेन्द्र इदमब्रवीत् ॥२७॥

અર્થ-આ પ્રમાણે નમિ રાજર્ષિએ કહેલ સાંભળી, હેતુ-કારણથી પ્રેરિત થયેલ દેવેન્દ્ર નીચે જણાવેલ બાબતને પૂછે છે. (૨૭-૨૫૩)

आमोसे लोमहारे अ, गंठिमेए अ तकरे ।

नगरस्स खेमं काऊणं, तओ गच्छसि खत्तिआ ! ॥२८॥

आमोषान् लोमहारांश्च, ग्रन्थिमेदांश्च तस्करान् ।

नगरस्य क्षेमं कृत्वा, ततो गच्छ क्षत्रिय ! ॥२८॥

અર્થ-ધનવાંતને મારીને કે માર્યા વગર ચોરી કરનારા ચોરાને, ખીસ્સાકાતરૂઓને અને હંમેશાં ચોરીનો ધંધો કરનારાઓને બહાર કાઢી મૂકીને, નગરનું ક્ષેમ કરીને, પછીથી તમે હે ક્ષત્રિય ! અભિનિષ્ક્રમણ કરજો, કેમ કે-આ તમારો રાજધર્મ છે. (૨૮-૨૫૪)

एअमट्ठं निसामित्ता, हेउकारणचोइओ ।

तओ नमी रायरिसी, देविंदं इणमब्बवी ॥२९॥

પતમર્થ નિશમ્ય, હેતુકારણનોદિતઃ ।

તતો નમી રાજર્ષિઃ, દેવેન્દ્રં ઇદમબ્રવીત્ ॥૨૯॥

અર્થ-આ પ્રમાણે દેવેન્દ્રે કહેલ સાંભળી, હેતુ-કારણથી પ્રેરિત થયેલ નમિ રાજર્ષિ નીચે દર્શાવેલ જવાબ આપે છે. (૨૯-૨૫૫)

અસદં તુ મણુસ્સેહિ, મિચ્છાદંડો પજુજ્જણ ।

અકારિણોત્થ વજ્જંતિ, મુચ્ચઈ કારગો જણો ॥૩૦॥

અસકૃત્ તુ મનુષ્યૈઃ, મિથ્યાદણ્ડઃ પ્રયુજ્યતે ।

અકારિણોઽત્ર વધ્યન્તે, મુચ્યતે કારકો જનઃ ॥૩૦॥

અર્થ-અનેક વાર જે અપરાધ વગરના હોય તેઓના ઉપર પણ અજ્ઞાન વિ.થી મનુષ્ય દંડ કરે છે. એથી આ લોકમાં ચોરી વિ. નહિ કરનારાઓ બેડી વિ.થી જકડાય છે અને ચોરી વિ. કરનારાઓ છૂટી જાય છે. આ જ્ઞાનની અશક્યતાને લીધે અપરાધીને દંડ નહિ અને નિરપરાધીને દંડ કરનાર રાજ, રાજધર્મવાળો અને નગરનું કુશળ કરનારો કેવી રીતે કહેવાય ? (૩૦-૨૫૬)

અમટ્ઠં નિસામિત્તા, હેતુકારણચોઈઓ ।

તઓ નમિ રાયરિસિં, દેવિંદો ણમબ્બવી ॥૩૧॥

પતમર્થ નિશમ્ય, હેતુકારણનોદિતઃ ।

તતો નમિં રાજર્ષિ, દેવેન્દ્ર ઇદમબ્રવીત્ ॥૩૧॥

અર્થ-આ વાતને સાંભળી, હેતુ-કારણથી પ્રેરિત થયેલ શકેન્દ્ર, રાગની પરીક્ષા કર્યા બાદ દ્રેષના અભાવની પરીક્ષા માટે નીચે મુજબ નમિ રાજર્ષિને પૂછે છે. (૩૧-૨૫૭)

જે કેદ પથિવા તુહમં, ન નમંતિ નરાહિવા !
 વસે તે ઠાવહ્તા ણં, તઓ ગચ્છસિ સ્વત્તિઆ ! ॥૩૨॥
 યે કેચિત્ પાર્થિવાસ્તુભ્યં, નાનમન્તિ નરાધિપ ! !
 વશે તાન્ સ્થાપયિત્વા સ્વલુ, તતો ગચ્છ ક્ષત્રિય ! ॥૩૨॥

અર્થ-જે કેટલાક રાજાઓ નમતા નથી તેઓને વશ કરીને, પછી હે ક્ષત્રિય ! તમે જાને. અર્થાત્ જો સમર્થ રાજા હોય છે તે નહીં નમતા રાજાઓને નમાવે છે. આપ તો સમર્થ છો. (૩૨-૨૫૮)

एअमट्ठं निसामित्ता, हेउकारणचोइओ ।
 तओ नमी रायरिसी, देविदं ण्णमव्ववी ॥३३॥

पतमर्थं निशम्य, हैतुकारणनोदितः ।
 ततो नमी राजर्षिः, देवेन्द्रं इदमब्रवीत् ॥३३॥

અર્થ-આ પૂવોક્ત અર્થને સાંભળી, હેતુ-કારણથી પ્રેરિત થયેલ નમિ રાજર્ષિ દેવેન્દ્રને નીચે દર્શાવેલ કહે છે. (૩૩-૨૫૯)

जो सहस्रं सहस्राणं, संगामे दुज्जए जिणे ।
 एगं जिणिज्ज अप्पाणं, एस से परमो जओ ॥३४॥

ये सहस्रं सहस्राणां, संग्रामे दुर्जये जयेत् ।
 एकं जयेदात्मानं, एष तस्य परमो जयः ॥ ३४ ॥

અર્થ-જો દુર્જય સંગ્રામમાં દશ લાખ સુભટોને જીતે છે, તે જો વિષય-કષાયમાં પ્રવૃત્ત અતિ દુર્જય એવા એક આત્માને જીતે, તો તે વિજેતાનો દશ લાખ સુભટોના વિજય કરતાં પરમ વિજય છે. (૩૪-૨૬૦)

અપ્પણામેવ જુઙ્ઘાહિ, કિં તે જુઙ્ઘેણ વજ્ઞઓ ।

અપ્પણામેવમપ્પાણં, જહ્ત્તા સુહમેહણ ॥૩૫॥

આત્મનૈવ યુધ્ધસ્વ, કિં તે યુધ્ધેન વાહ્યતઃ ।

આત્મનૈવ આત્માનં, જિત્વા સુખમેધતે ॥૩૬॥

અર્થ-હે આત્મનુ! અનાચારપ્રવૃત્ત આત્માની સાથે જ યુદ્ધ કર! બાહ્ય રાજાઓની સાથે લડવાથી તને શો લાભ છે? આ પ્રમાણે અનાચારપ્રવૃત્ત આત્માને છુટી લેવાથી મુક્તિસુખ રૂપ ઐકાન્તિક સુખને મુનિ પામે છે. (૩૫-૨૬૧)

પંચિદિઆણિ કોહં, માણં માયં તહેવ લોભંચ ।

દુજ્જયં ચેવ અપ્પાણં, સવ્વમપ્પે જિણે જિણં ॥૩૬॥

પઞ્ચેન્દ્રિયાણિ ક્રોધઃ, માનો માયા તથૈવ લોભશ્ચ ।

દુર્જયશ્ચૈવ આત્મા, સર્વમાત્મનિ જિતે જિતમ્ ॥૩૬॥

અર્થ-પાંચ ઇન્દ્રિયો, ક્રોધ-માન-માયા-લોભ, દુર્જય મન, મિથ્યાત્વ વિ. સવ્વગુંથ, જે આત્મા એક છુટાય તો સર્વ છુટાયેલું જ છે. વાસ્તેજ હું બાહ્ય શત્રુઓની ઉપેક્ષા કરીને આત્માનાજ જયમાં પ્રવૃત્તિશીલ છું. (૩૬-૨૬૨)

एअमट्ठं निसामित्ता, हेउकारणचोइओ ।

तओ नमिं रायरिसिं, देविंदो इणमव्ववी ॥३७॥

एतमर्थं निशम्य, हेतुकारणनोदितः ।

ततो नमिं राजषिं, देवेन्द्रः इदमब्रवीत् ॥ ३७ ॥

અર્થ-આ પૂર્વોક્ત વાત સાંભળી, હેતુ-કારણથી

પ્રેરિત થયેલ ઇન્દ્ર, નમિ રાજર્ષિના રાગ અને દ્વેષના અભાવને
નિશ્ચય કરી, જિનધર્મની સ્થિરતાની પરીક્ષા માટે નીચે
મુજબ નમિ રાજર્ષિને પૂછે છે. (૩૭-૨૬૩)

જહત્તા વિઉલે જન્ને, મોહત્તા સમણમાહણે ।

દચ્ચા મુચ્ચા ય જિહ્વા ય, તઓ ગચ્છસિ સ્વત્તિયા ॥૩૮॥

યાજયિત્વા વિપુલાન્ યજ્ઞાન્, મોજયિત્વા શ્રમણબ્રાહ્મણાન્ ।
દત્ત્વા મુત્ત્વા ચ હષ્ટ્વા ચ, તતો ગચ્છ ક્ષત્રિય ! ॥૩૮॥

અર્થ-હે ક્ષત્રિય ! મોટા યજ્ઞો કરાવી, શાક્ય
વિ. શ્રમણો-પ્રાહ્મણોને જમાડી, પ્રાહ્મણુ વિ.ને દક્ષિણામાં
ગાય વિ.નું દાન આપી, મનોહર શબ્દ વિ.ને લોગવી
અને સ્વયં યજ્ઞો કરી, પછી આપ દીક્ષા લેજો. (૩૮-૨૬૪)

एअमद्दं निसामित्ता, हेउकारणचोइओ ।

तओ नमी रायरिसी, देविंदं इणमब्बवी ॥३९॥

एतमर्थं निशम्य, हेतुकारणनोदितः ।

ततो नमी राजर्षिः, देवेन्द्रं इदमब्रवीत् ॥ ૩૯ ॥

અર્થ-આ પૂર્વોક્ત વિષય સાંભળી, હેતુ-કારણથી
પ્રેરિત થયેલ નમિ રાજર્ષિ દેવેન્દ્રને નીચે મુજબ જવાબ
આપે છે. (૩૯-૨૬૫)

जो सहस्सं सहरसाणं, मासे मासे गवं दए ।

तस्सावि संजमो सेओ, अदितस्सावि किंचणं ॥४०॥

यः सहस्रं सहस्राणां, मासे मासे गवां दद्यात् ।

तस्यापि संयमः श्रेयान्, अददतोऽपि किंचन ॥४०॥

અર્થ-જે કોઈ દર મહિને દશ લાખ ગાયોનું દાન કરે છે તે પણુ, તેના કરતાં કાંઈ પણુ નહીં આપવા છતાં હિંસા વિ. પાપોના પરિહાર રૂપ સંયમ, અત્યંત પ્રશસ્ય-સર્વશ્રેષ્ઠ છે. (૪૦-૨૬૬)

एअमट्ठं निसामित्ता, हेउकारणचोइओ ।
तओ नमि रायरिसि, देविंदो इणमव्ववी ॥४१॥

पतमर्थं निशम्य, हेतुकारणनोदितः ।
ततो नमि राजर्षि, देवेन्द्रः इदमब्रवीत् ॥४१॥

અર્થ-આ પૂર્વોક્ત ખીના સાંભળી, હેતુ-કારણથી પ્રેરિત થયેલ જૈનધર્મની દૃઢતાનો નિશ્ચય કરી, વ્રતની દૃઢતાની પરીક્ષા માટે ઇન્દ્ર નમિ રાજર્ષિને હવે નીચેની બાબત પૂછે છે. (૪૧-૨૬૭)

घोरासमं चइत्ता णं, अन्नं पत्थेसि आसमं ।
इहेव पोसहरओ, भवाहि मणुयाहिवा ! ॥४२॥

घोराश्रमं त्यक्त्वा खलु, अन्यं प्रार्थयसि आश्रमम् ।
इहैव पौषधरतः, भव मनुजाधिप ! ॥ ४२ ॥

અર્થ-અત્યંત દુષ્કર હોઈ ઘોર આશ્રમ-ગૃહસ્થા-શ્રમને છોડી, દીક્ષારૂપી ખીજ આશ્રમની શા માટે ઇચ્છા રાખો છો ? હે રાજનું ! અહીંજ ગૃહસ્થાશ્રમમાં રહી અષ્ટમી વિ. તિથિઓમાં પૌષધવ્રતધારી બનો ! (૪૨-૨૬૮)

एअमट्ठं निसामित्ता, हेउकारणचोइओ ।
तओ नमी रायरिसी, देविंदं इणमव्ववी ॥४३॥

પતમર્થ નિશમ્ય, હેતુકારણનોદિતઃ ।

તતો નમિ રાજર્ષિ દેવેન્દ્રં ઇદમબ્રવીત્ ॥૪૩॥

અર્થ-આ પૂર્વોક્ત વાત સાંભળી, હેતુ-કારણથી પ્રેરિત થયેલ નમિ રાજર્ષિ ઈન્દ્રને નીચે મુજબ જવાબ આપે છે. (૪૩-૨૬૯)

માસે માસે ઉ જો બાલો, કુસગ્ગેણં તુ મુંજણ ।

ન સો સુઅક્વાયધમ્મસ્સ, કલં અઘઘ્ઠ સીલસિં ॥૪૪॥

માસે માસે તુ યો બાલઃ, કુશાગ્રેણ તુ મુઢ્ઢકતે ।

ન સ સ્વાહ્યાતધર્મસ્ય, કલામર્હતિ ષોઢશીમ્ ॥૪૫॥

અર્થ-જે કોઈ અવિવેકી, એક એક માસમાં દાલના અગ્રભાગ જેટલો આહાર કરે છે તેવા પ્રકારનો ઘોર તપસ્વી, તીર્થંકરપ્રણીત સર્વસાવધત્યાગ રૂપ મુનિધર્મના સોલમા ભાગ સરખો પણ ન થાય! જેથી પ્રભુએ મુખ્યતયા મુનિધર્મ કહેલ છે, નહિ કે ગૃહસ્થાશ્રમ! તેથી દીક્ષારૂપ આશ્રમ શ્રેયસ્કર છે. (૪૪-૨૭૦)

અમટ્ટં નિસામિત્તા, હેતુકારણચોડ્ઠો ।

તઓ નમિ રાયરિસિં, દેવિંદો ણમબ્રવી ॥૪૫॥

પતમર્થ નિશમ્ય, હેતુકારણનોદિતઃ ।

તતો નમિ રાજર્ષિ, દેવેન્દ્રઃ ઇદમબ્રવીત્ ॥૪૬॥

અર્થ-આ પૂર્વોક્ત જવાબ સાંભળી, હેતુ-કારણથી પ્રેરિત બનેલ ઈન્દ્ર નીરાગતાની પરીક્ષા માટે નમિ રાજર્ષિને નીચેની બાબત પૂછે છે. (૪૫-૨૭૧)

हिरण्यं सुवर्णं मणिमोक्तं, कंसं दूषं च वाहणं ।
कोसं व वडूढावइत्ताणं, तओ गच्छसि खत्तिआ ॥४६॥

हिरण्यं सुवर्णं मणिमुक्तं, कांस्यं दुष्यं च वाहनम् ।
कोषं च वर्धयित्वा खलु, ततो गच्छ क्षत्रिय ! ॥४६॥

अर्थ-हे क्षत्रिय ! घडेडुं-नडीं घडेडुं सोनुं, धन्द्र-
नील वि. मण्डिओ, मोतीओ, कांसाना वासणो वि. हूष्य
वस्त्र वि. वस्त्रो, रथ वि. वाडुनो अने लंडार वि. सधणायने
वधारीने पछी जले ! (४६-२७२)

एअमटूठं निसामित्ता, हेउकारणचोइओ ।
तओ नमी रायरिसी, देविदं इणमब्रवी ॥४७॥
एतमर्थं निशम्य, हेतुकारणनोदितः ।

ततो नमि राजर्षिः, देवेन्द्रं इदमब्रवीत् ॥४७॥

अर्थ-आ पूर्वोक्त भाषत सांलणी, हेतु-कारण्थी
प्रेरित थयेल नमि राजर्षि शकेन्द्रने नीचे जण्णुवेल जवाण
आपे छे. (४७-२७३)

सुवर्णरूपस उ पव्वया भवे, सिआ हु केलाससमा असंखया ।
नरस लुद्धस न तेहि किंचि, इच्छा दु आगाससमा अगंतिआ ॥४८॥

सुवर्णरूपस्य तु पर्वता भवेयुः,
स्यात् हु कैलाससमा असंख्यकाः ।

नरस्य लुब्धस्य न तैः किंचित्,
इच्छा हु आकाशसमा अनन्तिका ॥४८॥

अर्थ-सोना-रूपाना भेइपर्वत जेवडा असंख्याता

પર્વતો કદાચ મળી જાય, તો પણ તૃષ્ણાતુર મનુષ્યને થોડો પણ સંતોષ થતો નથી, કારણ કે-ઈચ્છા આકાશ જેટલી અનંત છે. (૪૮-૨૭૪)

પૃથ્વી સારી જવા ચેવ, હિરણ્યં પશુભિસ્સહ ।
પટિપુષ્ણં નાલમેગસ્સ, ઙ્ઙ વિજ્જા તવં ચરે ॥૪૯॥

પૃથ્વી શાલયઃ યવાશ્ચિવ, હિરણ્યં પશુભિઃ સહ ।
પ્રતિપૂર્ણં નાલમેકસ્ય, ઙ્ઙિતિ વિદિત્વા તપશ્ચરેત્ ॥૪૯॥

અર્થ-ભૂમિ, લાલ ડાંગર વિ. ડાંગરની જાતિ, જવ વિ. ધાન્ય, સોનું વિ. અને ગાય વિ. પશુધનની સાથે સઘળુંય એક જંતુને ઈચ્છાપૂર્તિ માટે સદા શક્તિમાન થતું નથી. આ પ્રમાણે જાણીને અનશન વિ. બાર પ્રકારના તપનું આચરણ કરવું જોઈએ. (૪૮-૨૭૫)

एअमट्ठं निसामित्ता, हेउकारणचोइओ ।
तओ नमिं रायरिसिं, देविंदो इणमब्ववी ॥५०॥
एतमर्थं निशम्य, हेतुकारणनोदितः ।
ततो नमिं राजर्षि, देवेन्द्रः इदमब्ववीत् ॥५०॥

અર્થ-આ પૂર્વોક્ત જવાબ સાંભળી, હેતુ-કારણથી પ્રેરિત થયેલ દેવેન્દ્ર નમિ રાજર્ષિને નીચે જણાવેલ વિષય પૂછે છે. (૫૦-૨૭૬)

अच्छेसगमब्भुदए, भोए चयसि पत्थिवा ।
असंते कामे पत्थेसि, संकप्पेण विहनसि ! ॥५१॥
आश्चर्यमद्भुतकान्, भोगान् त्यजसि पार्थिव ! ।
असतः कामान् प्रार्थयसि, संकल्पेन विहन्यसे ॥५१॥

અર્થ-આશ્ચર્યની વાત છે કે હે રાજન્! આપ વિદ્યમાન આશ્ચર્યરૂપ ભોગોને છોડી અવિદ્યમાન સ્વર્ગ વિના કામભોગોને ચાહો છો! અપ્રાપ્ત ભોગોના સંકલ્પ-અનંત ઇચ્છાથી હૃત-પ્રહૃત બની રહ્યા છો, આપ વિવેકી હોવાથી પ્રાપ્ત ભોગોને અપ્રાપ્ત ભોગોની ઇચ્છાથી ન છોડો! (૫૨-૨૭૭)

एअमट्ठं निसामित्ता, हेउकारणचोइओ ।

तओ नमी रायरिसी, देविदं इणमब्बवी ॥५२॥

एतमर्थं निशम्य, हेतुकारणनोदितः ।

ततो नमी राजर्षिः, देवेन्द्रं इदमब्रवीत् ॥५२॥

અર્થ-આ પૂર્વોક્ત ખીના સાંભળી, હેતુ-કારણથી પ્રેરિત બનેલ નભિ રાજર્ષિ, દેવેન્દ્રને નીચે જણાવેલ જવાબ આપે છે. (૫૨-૨૭૮)

सहं कामा, विसं कामा, कामा आसीविसोवमा ।

कामे पत्थयमाणा य, अकामा जंति दुग्गइं ॥५३॥

शल्यं कामा विषं कामाः, कामा आशीविषोपमाः ।

कामान् प्रार्थयमानाश्च, अकामा यान्ति दुर्गतिम् ॥५३॥

અર્થ-પ્રતિક્ષણ પીડાકારી એવા શબ્દ વિ. કામો શલ્ય જેવા છે, તેમજ (ધર્મ) જીવનનાશકની અપેક્ષાએ ઝેર અને સાપ જેવા છે. કામભોગોની ચાહના કરનાર જીવો, ભોગો નહિ મળવા કે ભોગવવા છતાં કામનાથી જ પરલવમાં નરક વિ. દુર્ગતિમાં જાય છે. (૫૩-૨૭૯)

અહે વયઙ્ કોહેણં, માણેણં અહમા ગઈ ।
 માયા ગઙ્ પડિઙ્ઘાઓ, લોહાઓ દુહઓ મયં ॥૫૪॥
 અધો વ્રજતિ ક્રોધેન, માનેન અધમા ગતિઃ ।
 માયયા ગતિપ્રતિઘાતો, લોભાદુભયતો મયમ્ ॥૫૫॥

અર્થ-ક્રોધથી નરકગતિ, માનથી નીચગતિ, માયાથી સુગતિનો નાશ અને લોભથી આ લોક-પરલોકનો ભય થાય છે. અર્થાત્ કામલોગોની કામનાથી ક્રોધ વિ. થાય છે, તે તેથી દુર્ગતિ કેમ નહીં? (૫૪-૨૮૦)

અવરુઙ્ગિઙ્ગુણ માહ્ણરૂવં, વિરુઙ્ગિઙ્ગુણ ઇંદત્તં ।
 વંદઙ્ અમિત્થુણંતો, ઇમાહિં મહુરાહિં વગ્ગૂહિં ॥૫૫॥
 અપોહ્ય બ્રાહ્મણરૂપં, વિકૃત્ય ઇન્દ્રત્વમ ।
 વન્દતે અમિષ્ટુવન્, ઇમાભિર્મધુરાભિઃ વાગ્મિઃ ॥૫૬॥

અર્થ-હવે દેવેન્દ્ર, બ્રાહ્મણરૂપને છોડી, ઇન્દ્રરૂપ બનાવી, આ નીચે કહેવાતી મનોહર વાણીથી સ્તુતિ કરતો નમસ્કાર કરે છે. (૫૫-૨૮૧)

અહો તે નિઙ્ગિઓ કોહો, અહો તે માણો પરાજિઓ ।
 અહો તે નિરકિયા માયા, અહો! તે લોહો વસીકઓ ॥૫૬॥
 અહો! ત્વયા નિઙ્ગિતઃ ક્રોધઃ, અહો તે માનઃ પરાજિતઃ ।
 અહો તે નિરાકૃતા માયા, અહો તે લોભો વશીકૃતઃ ॥૫૬॥

અર્થ-આશ્ચર્ય છે કે-તમે ક્રોધને જીતી લીધો, માનને હરાવી લીધો, માયાનું નિરાકરણ કર્યું અને લોભ પોતાને આધીન કર્યો છે. (૫૬-૨૮૨)

अहो! ते अज्जवं साहु, अहो ते साहु मद्वं ।

अहो ते उत्तमा खंती, अहो ते मुत्ति उत्तमा ॥५७॥

अहो! ते आर्जवं साधु, अहो! ते साधु मार्दवम् ।

अहो! ते उत्तमा क्षान्तिः, अहो! ते मुक्तिरुत्तमा ॥५७॥

अर्थ-अहो, डेवी सरस आपनी सरलता छे! अहो, आपनी नम्रता अपूर्व छे! अहो, आपनी क्षमा अलौकिक छे! अहो, आपनो संतोष असाधारण छे! (५७-२८३)

इहंसि उत्तमो भंते!, पेच्चा होहिसि उत्तमो ।

लोगुत्तमुत्तमं ठाणं, सिद्धिं गच्छसि नीरओ ॥५८॥

इह असि उत्तमो भदन्त!, पश्चात्, भविष्यसि उत्तमः!

लोकोत्तमोत्तमं स्थानं, सिद्धिं गच्छसि नीरजाः ॥५८॥

अर्थ-हे पूज्य! आप उत्तम गुणसंपन्न होई आ लोकमां उत्तम छे अने परलोकमां उत्तम जनशो. अही कर्मरहित अनीने लोकना उत्तमोत्तम स्थानइप मुक्तिमां जशो. (५८-२८४)

एवं अभित्थुणंतो, रायरिसिं उत्तमाइ सद्दाए ।

पयाहिणं कुणंतो, पुणो पुणो वंदए सक्को ॥५९॥

एवमभिष्टुवन्, राजर्षिं उत्तमया श्रद्धया ।

प्रदक्षिणां कुर्वन्, पुनः पुनर्वन्दते शक्रः ॥५९॥

अर्थ-आ प्रमाणे पूर्वोक्त स्तुति करतो शकेन्द्र, नमि राजर्षिने उत्तम श्रद्धाथी प्रदक्षिणा देतो वारंवार प्रणाम करे छे. (५९-२८५)

तो वंदिऊण पाए, चक्रं-कुस-लखणे मुणिवरस्स ।
 आगासेणुप्पइओ, ललितचवलकुंडलकिरीडी ॥६०॥
 ततो वन्दित्वा पादौ, चक्राङ्कुशलक्षणौ मुनिवरस्य ।
 आकाशेनोत्पतितः, ललितचपलकुण्डलकिरीटी ॥ ६० ॥

अर्थ-त्यार जाद नमि राजर्षि-मुनिवरना चक्र-
 अंकुशना लक्षणुवंता यरण्णामां वंदना करीने, विलासवाणा
 डोवाथी ललित तथा अंचल डोवाथी यपल कुंडलवाणो अने
 मुकुटधारी धन्द्र, आकाशमार्गे-देवलोक लक्ष्मी रवाना थर्ध
 गया. (६०-२८६)

नमी नमेइ अप्पाणं, सक्खं सक्केण चोइओ ।
 चइऊण गेहं वइदेही, सामन्ने पज्जुवट्ठिओ ॥६१॥
 नमिर्नमयति आत्मानं, साक्षात् शक्केण नोदितः ।
 त्यक्त्वा गेहं विदेही, श्रामण्ये पर्युपस्थितः ॥ ६१ ॥

अर्थ-नमि राजर्षिनी प्रत्यक्ष थर्धने धन्द्रे स्तुति
 करवा छतां, विदेह देशना अधीश्वर नमि राजर्षि,
 गर्वित नडि अनतां आत्माने स्व-स्वरूप प्रति नमावनार
 अने छे. तेओ राजधानीनो त्याग करी संयमनी साधनामां
 उज्जभाण थया, परंतु धन्द्रनी प्रेरणाथी धर्मथी अस्या
 नडी. (६१-२८७)

एवं करिति संबुद्धा, पंडिआ पविअक्खणां ।
 विणिअट्ठंति भोगेसु, जहा से नमी रायरिसी त्तिवेमि ॥६२॥

एवं कुर्वन्ति संबुद्धाः, पण्डिताः प्रविचक्षणाः ।
 विनिवर्तन्ते भोगेषु, यथास नमी राजर्षिः इति ब्रवीमि ॥६२॥

અર્થ-આ પ્રમાણે જેમ નમિ રાજર્ષિ, સ્વધર્મમાં નિશ્ચલતાવાળા થયા, તેમ તત્ત્વજ્ઞાની, ગીતાર્થ, અભ્યાસના અતિશયથી ક્રિયામાં નિષ્ણાત બીજા મુનિઓ પણ ભોગોથી વિરામ પામનારા થાય છે. આ પ્રમાણે હે જંબૂ ! હું કહું છું. (૬૨-૨૮૮)

॥ નવમું શ્રી નમિપ્રવ્રજ્યાધ્યયન સંપૂર્ણ. ॥

શ્રી દ્રુમપત્રકાધ્યયન-૧૦

દ્રુમપત્તણ પંડુરણ જહા, નિવડહ રાઙ્ગણાણં અચ્ચણ ।

ઁવં મણુયાણ જીવિઅં, સમયં ગોઅમ ! મા પમાયણ ॥૧॥

દ્રુમપત્રકં પાણ્ડુરકં યથા, નિપતતિ રાત્રિગણાનામત્યયે ।
પવં મનુજાનાં જીવિતં, સમયં ગૌતમ ! મા પ્રમાદ્યેઃ ॥૧॥

અર્થ-જેમ વૃક્ષનું પાન, શ્વેતવર્ણી-પરિપક્વ બની વૃક્ષ ઉપરથી તૂટીને નીચે ખરી પડે છે, તેમ રાત્રિ-દિવસોના સમૂહો વ્યતીત થતાં, સ્થિતિ ખલાસ થતાં કે અધ્યવસાય વિ.થી કરાયેલ ઉપક્રમથી મનુષ્યોનું જીવન (જેખન) નાટક સમાપ્ત થાય છે. માટે હે ગૌતમ ! ધર્મસાધનમાં એક સમયનો પ્રમાદ પણ અકરણીય છે. (૧-૨૮૯)

કુસાગ્ને જહ ઓસર્વિદુણ, શ્રોવં ચિદ્દહ લંબમાણણ ।

ઁવં મણુઆણ જીવિયં, સમયં ગોયમ ! મા પમાયણ ॥૨॥

કુશાગ્રે યથા અવશ્યાયવિન્દુકઃ, સ્તોકં તિષ્ઠતિ લમ્બમાનકઃ ।
પવં મનુજાનાં જીવિતં, સમયં ગૌતમ ! મા પ્રમાદ્યેઃ ॥૨॥

અર્થ-જેમ દાલની અણી ઉપર પડેલું ઝાકળનું ધિંદુ થોડા સમય સુધી રહે છે, તેમ મનુષ્યોનું આયુષ્ય અલ્પ-

कात्रीन छे. माटे हे गौतम ! अेक समय पणु धर्मसाधनामां प्रमाह करवो नही. (२-२६०)

इइ इत्तरिअग्मि आउए, जीविअए बहुपच्चवायए ।
विहुणाहि रयं पुरेकडं, समयं गोयम ! मा पमायए ॥३॥

इति इत्वरे आयुषि, जीवितके बहुप्रत्यपायके ।
विधुनीहि रजः पुराकृतं, समयं गौतम ! मा प्रमादयेः ॥३॥

अर्थ-आ प्रमाणे वृक्षपत्रनी जेम के जलजिंदुनी जेम घण्टा प्रत्यपायवाणुं निइपक्रम के सोपक्रम मनुष्यायुष्य, अहपकादीन-अनित्य ज्ञाणी पूर्वकृत कर्मइपी रजने हर करवी जेअे. माटे हे गौतम ! अेक समय पणु प्रमाह न करशो. (३-२६१)

दुल्लहे खलु माणुसे भवे, चिरकालेण वि सव्वपाणिणं ।
गाढा य विवाग कम्मणो, समयं गोयम ! मा पमायए ॥४॥

दुर्लभः खलु मानुषो भवः, चिरकालेनापि सर्वप्राणिनाम् ।
गाढाश्च त्रिपाकाः कर्मणां, समयं गौतम ! मा प्रमादयेः ॥४॥

अर्थ-पुण्यशून्य सर्व जेवोने लांभा गाणे पणु इरीथी मनुष्यजन्म पाभवो दुर्लभ छे, केम के-नरगति-विधातक प्रकृतिइप कर्मोना उदयेनो विनाश करवो अशक्य छे. तेथी हे गौतम ! अेक समयना प्रमाहने अवकाश न आपो ! (४-२६२)

पुढवीकायमइगओ, उकोसं जीवो उ संवसे ।
कालं संखाईअं, समयं गोयम ! मा पमायए ॥५॥

આઉક્કાયમઙ્ગઓ, ઉક્કોસં જીવો ઉ સંવસે ।
 કાલં સંસ્વાઈયં, સમયં ગોયમ ! મા પમાયણ ॥૬॥
 તેઉક્કાયમઙ્ગઓ, ઉક્કોસં જીવો ઉ સંવસે ।
 કાલં સંસ્વાઈઅં, સમયં ગોયમ ! મા પમાયણ ॥૭॥
 વાઉક્કાયમઙ્ગઓ, ઉક્કોસં જીવો ઉ સંવસે ।
 કાલં સંસ્વાઈઅં, સમયં ગોયમ ! મા પમાયણ ॥૮॥

—ચતુર્ભિઃકલાપકમ્ ॥

પૃથિવીકાયમતિગતઃ, ઉત્કર્ષતો જીવસ્તુ સંવસેત્ ।
 કાલં સંખ્યાતીતં, સમયં ગૌતમ ! મા પ્રમાદયેઃ ॥૫॥
 અપ્કાયમતિગતઃ, ઉત્કર્ષતો જીવસ્તુ સંવસેત્ ।
 કાલં સંખ્યાતીતં, સમયં ગૌતમ ! મા પ્રમાદયેઃ ॥૬॥
 તેજસ્કાયમતિગતઃ, ઉત્કર્ષતો જીવસ્તુ સંવસેત્ ।
 કાલં સંખ્યાતીતં, સમયં ગૌતમ ! મા પ્રમાદયેઃ ॥૭॥
 વાયુકાયમતિગતઃ, ઉત્કર્ષતો જીવસ્તુ સંવસેત્ ।
 કાલં સંખ્યાતીતં, સમયં ગૌતમ ! મા પ્રમાદયેઃ ॥૮॥

—ચતુર્ભિઃકલાપકમ્ ॥

અર્થ—પૃથ્વીકાય, અપ્કાય, અગ્નિકાય તેમ જ વાયુ-
 કાયમાં ગયેલ જીવ, ઉત્કર્ષથી અસંખ્યાત ઉત્સર્પિણી
 અવસર્પિણીરૂપ કાલ પર્યાંત રહે છે. આ ચારની આટલી
 ઉત્કૃષ્ટિ સ્વકાયસ્થિતિ છે. માટે હે ગૌતમ ! એક સમયનો
 પણ પ્રમાદ કરશો નહીં. (૫ થી ૮, ૨૯૩ થી ૨૯૬)

વણસ્સઙ્કાયમઙ્ગઓ, ઉક્કોસં જીવો ઉ સંવસે ।
 કાલમણંતં દુરંતં, સમયં ગોયમ ! મા પમાયણ ॥૯॥

વનસ્પતિકાયમતિગતઃ, ઉત્કર્ષતો જીવસ્તુ સંવસેત્ ।
કાલમનન્તં દુરન્તં, સમયં ગૌતમ ! મા પ્રમાદયેઃ ॥ ૯ ॥

અર્થ-સાધારણ વનસ્પતિકાયમાં ગયેલ જીવ, અનંત ઉત્સર્પિણી-અવસર્પિણીરૂપ અનંતકાલ સુધી રહે છે. વળી આ અનંત દુરંત છે; તેમ જ આ જીવો અત્યંત અલ્પ ચૈતન્યવાળા હોઈ ત્યાંથી નીકળેલાને પણ પ્રાયઃ વિશિષ્ટ મનુષ્ય વિ. ભવ દુર્લભ થાય છે. માટે હે ગૌતમ ! એક સમયનો પણ પ્રમાદ કરવો નહીં. (૯-૨૬૭)

બેઈન્દિયકાયમઙ્ગઓ, ઉક્કોસં જીવો ડ સંવસે ।
કાલં સંઘિજ્જસન્નિયં, સમયં ગોયમ ! મા પમાયણ ॥૧૦॥

તેઈન્દિયકાયમઙ્ગઓ, ઉક્કોસં જીવો ડ સંવસે ।
કાલં સંઘિજ્જસન્નિયં, સમયં ગોયમ ! મા પમાયણ ॥૧૧॥

ચેઊરિન્દિયકાયમઙ્ગઓ, ઉક્કોસં જીવો ડ સંવસે ।
કાલં સંઘિજ્જસન્નિયં, સમયં ગોયમ ! મા પમાયણ ॥૧૨॥

-ત્રિભિર્વિશેષકમ્ ॥

દ્વીન્દ્રિયકાયમતિગતઃ, ઉત્કર્ષતો જીવસ્તુ સંવસેત્ ।
કાલં સંઘયેયસંજ્ઞિતં, સમયં ગૌતમ ! મા પ્રમાદયેઃ ॥૧૦॥

ત્રીન્દ્રિયકાયમતિગતઃ, ઉત્કર્ષતો જીવસ્તુ સંવસેત્ ।
કાલં સંઘયેયસંજ્ઞિતં, સમયં ગૌતમ ! મા પ્રમાદયેઃ ॥૧૧॥

ચતુરિન્દ્રિયકાયમતિગતઃ, ઉત્કર્ષતો જીવસ્તુ સંવસેત્ ।
કાલં સંઘયેયસંજ્ઞિતં, સમયં ગૌતમ ! મા પ્રમાદયેઃ ॥૧૨॥

-ત્રિભિર્વિશેષકમ્ ॥

અર્થ-બે ઈન્દ્રિયવાળા (સ્પર્શન-રસના), ત્રણ

ઇન્દ્રિયવાળા (પહેલા બે, ઘ્રાણ) અને ચાર ઇન્દ્રિયવાળા (પહેલા ત્રણ, આંખ) કાચમાં ગયેલ જીવ, સંજ્યાત ઉબર વર્ષરૂપ સંજ્યાતા કાલ સુધી ઉત્કર્ષથી રહે છે. માટે હે ગૌતમ ! એક સમયનોય પ્રમાદ આવવા દેશે નહીં. (૧૦ થી ૧૨, ૨૯૮ થી ૩૦૦)

પંચિન્દ્રિયકાયમદ્ગઓ, ઉક્કોસં જીવો ઉ સંવસે ।

સત્તદ્ભવગ્ગહણે, સમયં ગોયમ ! મા પમાયણ ॥૧૩॥

પઞ્ચેન્દ્રિયકાયમતિગતઃ, ઉત્કર્ષતો જીવસ્તુ સંવસેત્ ।

સપ્તાષ્ટભવગ્ગહણાનિ, સમયં ગૌતમ ! મા પ્રમાદયેઃ ॥૧૩॥

અર્થ-પાંચ ઇન્દ્રિયવાળા (ઉપરના ચાર, કર્ણ) તિર્થંચોની અને મનુષ્યોની કાચમાં ગયેલ જીવ, સંજ્યાત આયુષ્યમાં સાત અને અસંજ્યાત આયુષ્યમાં આઠમો-એમ સાત કે આઠ ભવ સુધી ઉત્કર્ષથી રહે છે. માટે હે ગૌતમ ! એક સમયનો પ્રમાદ કરવા જેવો નથી. (૧૩-૩૦૧)

દેવે નેરણ અદ્ગઓ, ઉક્કોસં જીવો ઉ સંવસે ।

ઈક્કિવ્ક ભવગ્ગહણે, સમયં ગોયમ ! મા પમાયણ ॥૧૪॥

દેવાન્ નૈરયિકાનતિગતઃ, ઉત્કર્ષતો જીવસ્તુ સંવસેત્ ।

ઈકૈકભવગ્ગહણં, સમયં ગૌતમ ! મા પ્રમાદયેઃ ॥૧૪॥

અર્થ-દેવગતિ અને નરકગતિમાં ગયેલ જીવ, વધારેમાં વધારે એક ભવ સુધી રહે છે. માટે હે ગૌતમ ! એક સમયનો પણ પ્રમાદ કરીશ નહીં. (૧૪-૩૦૨)

एवं भवसंसारे, संसर्ग सुहासुहेहि कम्मेहि ।

जीवो पमायबहुलो, समयं गोयम ! मा पमायण ॥१५॥

एवं भवसंसारे, संसरन्ति शुभाशुभैः कर्मभिः ।

जीवः प्रमादबहुलः, समयं गौतम ! मा प्रमादयेः ॥१५॥

अर्थ-आ प्रमाणे तिर्यंच वि. जन्मोऽपि संसारमां, पृथ्वीकाय वि. लवना डेतुऽप शुभाशुभ कर्मोथी एव पर्याटन करे छे. एव, प्रमादनी प्रचुरतावाणे डोवाथी कर्मो आंधे छे अने संसारप्रवासी अने छे. माटे डे गौतम ! अेक समयनो प्रमाद पणु वर्जनीय छे. (१५-३०३)

लध्मूणवि माणुसत्तणं, आरिअत्तं पुणरवि दुल्लहं ।

बहवे दस्सुआ मिलक्खुआ, समयं गोयम । मा पमायए ॥१६॥

लडध्वाऽपि मानुषत्वं, आर्यत्वं पुनरपि दुर्लभम् ।

बहवो दस्यवः म्लेच्छाः, समयं गौतम ! मा प्रमादयेः ॥१६॥

अर्थ-कदाय मनुष्यजन्मनी प्राप्ति थवा छतां, मगध वि. आर्यदेशमां उत्पत्तिऽप आर्यपणुं मणवुं धणुं दुर्लभ छे, केम के-धर्माधर्म-लक्ष्यालक्ष्य वि.ना ज्ञान-विवेक वगरना पणु समान अनार्य देशोमां मनुष्यजन्म भेणव्या पछी, केअ पणु धर्मपुऽपार्थ साधी शकतो नथीः अर्थात् चोर अने म्लेच्छ तरीके प्रख्यात थाय छे. माटे डे गौतम ! अेक समयनो पणु प्रमाद करीश नही. (१६-३०४)

लध्मूणवि आरिअत्तणं, अहीणपंचिदिअया हु दुल्लहा ।

विगलिंदिअया हु दीसई, समयं गोयम ! मा पमायए ॥१७॥

लडध्वाऽपि आर्यत्वं, अहीनपञ्चेन्द्रियता हु दुर्लभा ।

विकलेन्द्रियता हु दृश्यते, समयं गौतम ! मा प्रमादयेः ॥१७॥

अर्थ-आ प्रमाणे आर्यपणुं मणवा छतां, केअ पणु

જાતના દોષ વગરની પરિપૂર્ણ પાંચેય ઇન્દ્રિયોની પ્રાપ્તિ દુર્લભ જ છે, કારણ કે-જન્મ થયા પછી પણ રોગ વિના કારણે મનુષ્યોમાં ઇન્દ્રિયોની વિકલતા દેખાય છે. માટે હે ગૌતમ! એક સમયનોય પ્રમાદ કરીશ નહીં. (૧૭-૩૦૫)

અહીનપંચંદિઅત્તં પિ સે લહે, ઉત્તમધમ્મસુઈં ઉ દુલ્લહા ।
કુતિત્થિનિસેવણે જણે, સમયં ગોયમ ! મા પમાયણ ॥૧૮॥

અહીનપચ્ચેન્દ્રિયતામપિ સ લભેત,

ઉત્તમધર્મશ્રુતિસ્તુ: દુર્લભા ।

કુતીર્થિનિષેવકો જનઃ,

સમયં ગૌતમ ! મા પ્રમાદયે: ॥૧૮॥

અર્થ-મહા પુણ્યે પંચેન્દ્રિયની પટ્ટતા પ્રાણીને પ્રાપ્ત થવા છતાં, તત્ત્વશ્રવણરૂપ ઉત્તમ ધર્મનું શ્રવણ દુર્લભ જ છે, કેમ-કે કુતીર્થિક-કુશુરની સેવામાં સદાપરાયણ જનતાને જૈનધર્મના તત્ત્વોનું શ્રવણ દુર્લભ બને છે. માટે હે ગૌતમ! એક સમયનો પણ પ્રમાદ કરીશ નહીં. (૧૮-૩૦૬)

લઘ્ધૂણવિ ઉત્તમં સુઈં, સદ્દહણા પુણરપિ દુલ્લહા ।
મિચ્છત્તનિસેવણે જણે, સમયં ગોયમ ! મા પમાયણ ॥૧૯॥

લઘ્ધ્વાડપિ ઉત્તમાં શ્રુતિ, શ્રદ્ધા પુનરપિ દુર્લભા ।

મિથ્યાત્વનિષેવકો જનઃ, સમયં ગૌતમ ! મા પ્રમાદયે: ॥૧૯॥

અર્થ-ઉત્તમ ધર્મનું શ્રવણ થવા છતાં તત્ત્વરુચિ-રૂપ શ્રદ્ધા દુર્લભ છે, કેમ કે-અનાદિ ભવનો અભ્યાસ અને કર્મની ગુરૂતાથી પ્રાયઃ મિથ્યાત્વમાં પ્રવૃત્તિ હોઈ, જન,

પરિજૂરૂ તે સરીસ્યં, સેસા પાંડુરયા હવંતિ તે ।

સે સવ્વબલે અ હાયઈ, સમયં ગૌતમ ! મા પ્રમાદયે ॥૨૬॥

-ષડ્ભિઃકુલકમ્ ॥

પરિજીર્યતિ તે શરીરકં, કેશાઃ પાણ્ડુરકા ભવન્તિ તે ।

તત્ શ્રોત્રબલં ચ હીયતે, સમયં ગૌતમ ! મા પ્રમાદયેઃ ॥૨૧॥

પરિજીર્યતિ તે શરીરકં, કેશાઃ પાણ્ડુરકા ભવન્તિ તે ।

તત્ ચક્ષુર્બલં ચ હીયતે, સમયં ગૌતમ ! મા પ્રમાદયેઃ ॥૨૨॥

પરિજીર્યતિ તે શરીરકં, કેશાઃ પાણ્ડુરકા ભવન્તિ તે ।

તત્ ઘ્રાણબલં ચ હીયતે, સમયં ગૌતમ ! મા પ્રમાદયેઃ ॥૨૩॥

પરિજીર્યતિ તે શરીરકં, કેશાઃ પાણ્ડુરકા ભવન્તિ તે ।

તત્ જિહ્વાબલં ચ હીયતે, સમયં ગૌતમ ! મા પ્રમાદયેઃ ॥૨૪॥

પરિજીર્યતિ તે શરીરકં, કેશાઃ પાણ્ડુરકા ભવન્તિ તે ।

તત્ સ્પર્શબલં ચ હીયતે, સમયં ગૌતમ ! મા પ્રમાદયેઃ ॥૨૫॥

પરિજીર્યતિ તે શરીરકં, કેશાઃ પાણ્ડુરકા ભવન્તિ તે ।

તત્ સર્વબલં ચ હીયતે, સમયં ગૌતમ ! મા પ્રમાદયેઃ ॥૨૬॥

-ષડ્ભિઃકુલકમ્ ॥

અર્થ-હે ગૌતમ ! ત્હાઈં શરીર વૃદ્ધાવસ્થાથી જર્જરિત થતું બન્ય છે. તે પહેલાં જનમન-નયનને હરનારા-અત્યંત ભ્રમર જેવા કાળા ત્હારા વાળ હતા, તે ઉંમર થવાથી સફેદ થવા માંડ્યા છે. તે કારણથી કાનતું બલ, આંખતું બલ, નાસિકાતું બલ, શ્રુતિતું બલ અને સ્પર્શેન્દ્રિયતું બલ; અર્થાત્ સાંભળવાની, જોવાની, સુંઘવાની, ચાખવાની અને અડકવાની શક્તિ તથા હાથ-પગ વિ. અવયવોની પોતપોતાના વ્યાપારની શક્તિ જરાના કારણે નષ્ટ થતી

બલ્ય છે. માટે ઇન્દ્રિય વિ.ની વિદ્યમાન શક્તિ હોયે છતે ધર્મારાધનમાં એક સમયનો પણ પ્રમાદ કરશે નહિ. (૨૧ થી ૨૬, ૩૦૯ થી ૩૧૪)

આઈગંડં વિસૂઈઆ, આયંકા વિવિહા ફુસંતિ તે ।

વિવહઈ વિદ્વંસઈ તે સરીરયં, સમયં ગોયમ ! મા પમાયણ ॥૨૭॥

અરતિર્ણઈં વિસૂચિકા, આતઙ્કાઃ વિવિધાઃ સ્પૃશન્તિ તે ।

વિઘટતે વિધ્વંસ્યતિ તે શરીરકં, સમયં ગૌતમ !

મા પ્રમાદયેઃ ॥૨૭॥

અર્થ-વાત વિ.થી પેદા થયેલ ચિત્તના ઉદ્ભવરૂપ અરતિ, ગડગુમડ વિ.રૂપ ગંડુ રોગ, વિશિષ્ટ અભુર્ણુરૂપ વિસૂચિકા રોગ, તત્કાળ મૃત્યુ કરનારા માધાના શૂળ વિ. રોગો તેમજ બીજા વિવિધ રોગો ત્હારા શરીરને અડકે છે, જેથી શરીર શક્તિહીન બને છે અને આગળ જતાં આખરે શરીર જીવરહિત બની નીચે પડી બલ્ય છે. માટે જ્યાં સુધી જરા કે રોગોનું આક્રમણ નથી થયું, તે પહેલાં શરીર દ્વારા ધર્મારાધનમાં હે ગૌતમ ! એક સમયનો પણ પ્રમાદ કરશે નહીં. જો કે શ્રી ગૌતમસ્વામીના શરીરમાં જરા કે રોગો સંભવિત નથી, છતાં તેમની નિશ્રામાં રહેલ સમસ્ત શિષ્યોના પ્રતિબોધ માટેનું આ કથન સમજવું. (૨૭-૩૧૫)

વોચ્છિદ સિણેહમપ્પણો, કુમુઅં સારહઅં વા પાણિયં ।

સે સવ્વસિણેહવજ્જિણ, સમયં ગોયમ ! મા પમાયણ ॥૨૮॥

વ્યુચ્છિન્ધિ સ્નેહમાત્મનઃ, કુમુદં શારદં વા પાનીયમ્ ।

અથ સર્વસ્નેહવર્જિતઃ, સમયં ગૌતમ ! મા પ્રમાદયેઃ ॥૨૮॥

અર્થ-હે ગૌતમ ! મારા વિષે રહેલ સ્નેહનો તું

પરિત્યાગ કર! જેમ ચંદ્રવિકાસી કમલ (કુમુદ) પહેલાં
જલમગ્ન છતાં શરતકાલના જલને છોડી હવે રહે છે, તેમ
તું પણ મારા સ્નેહને છોડી વીતરાગ બન! માટે તે વીત-
રાગતા ખાતર એક સમયનો પણ પ્રમાદ કરીશ નહીં.
(૨૮-૩૧૬)

ચિન્ચા ધનં ચ મારિઅં, પવ્વર્ઙ્ગો હિ સિ અણગારિઅં ।
મા વંતં પુણોવિ આવિણ, સમયં ગોયમ્ ! મા પમાયણ ॥૨૯॥

ત્યક્ત્વા યલુ ધનં ચ માર્યાં,
પ્રવ્રજિતો હિ અસિ અનગારિતામ્ ।

મા વાન્તં પુનરપિ આપિવેઃ,
સમયં ગૌતમ ! મા પ્રમાદયેઃ ॥૨૯ ॥

અર્થ—ચતુષ્પદ વિ.રૂપ ધન અને ભાર્યાને છોડી મુનિ-
પણાને પામનાર તું અન્યો છે. હવે વમન-ત્યાગ કરેલ સાંસારિક
વિષયોના સેવન તરફ મનને વળવા દેવાતું નથી. માટે હે
ગૌતમ ! એક સમયનો પ્રમાદ અકરણીય છે. (૨૮-૩૧૭)

અવઝ્ઞિઅ મિત્તવંધવં, વિઝલં ચેવ ધણોહસંચયં ।
મા તં વિઙ્ગં ગવેસણ, સમયં ગોયમ્ ! મા પમાયણ ॥૩૦॥

અપોહ્ય મિત્રવાન્ધવં, વિપુલં ચૈવ ધનોઘસંચયમ્ ।
મા તદ્ દ્વિતીયં ગવેષય, સમયં ગૌતમ ! મા પ્રમાદયેઃ ॥૩૦॥

અર્થ—મિત્રો, ખાંધવો, કનક વિ. સમુદાયના ભંડાર
વિ. પદાર્થોનો ત્યાગ કરી, હવે પછી ખીબા મિત્ર વિ.ની
ઈચ્છા કરો નહીં, કેમ કે-ફરીથી તેની ઈચ્છા કરવી તે તો
વમન કરેલું ખાવા બરાબર છે. માટે હે ગૌતમ ! સ્વીકૃત

શ્રામણ્યના પાલનમાં એક સમયનો પ્રમાદ કરશે નહીં.
(૩૦-૩૧૮)

ન હુ જિણે અજ્જ દિસ્સઈ, વહુમણ દિસ્સઈ મગ્ગદેસિણ ।
સંપદ્દ નેઆઉણ પહે, સમયં ગૌયમ! મા પમાયણ ॥૩૧॥

નૈવ જિનોઽઘ દૃશ્યતે, વહુમતઃ દૃશ્યતે માર્ગદેશિતઃ ।
સમ્પ્રતિ નૈયાયિકે પથિ, સમયં ગૌતમ! મા પ્રમાદયેઃ ॥૩૧॥

અર્થ-જે કે હાલમાં શ્રી અરિહંતદેવ વિદ્યમાન નથી, છતાં તેઓશ્રીએ કહેલો બહુમત-જ્ઞાનાદિરૂપ મોક્ષમાર્ગ દેખાય છે, અને આવો માર્ગ સર્વજ્ઞ સિવાય અસંભવિત છે. આ પ્રમાણે સુનિશ્ચિત મનવાળા ભવિષ્યમાં થનારા ભવ્યો પ્રમાદ ન કરે! માટે હમણાં હું છું તો ન્યાયયુક્ત મોક્ષમાર્ગમાં : હે ગૌતમ! કેવલજ્ઞાનની ઉત્પત્તિના સંશયને છોડી એક સમયનો પ્રમાદ ન કરીશ. (૩૧-૩૧૯)

અવસોહિઅ કંટગાપહં, ઓહ્નોઽસિ પહં મહાલયં ।
ગચ્છસિ મગ્ગં વિસોહિઆ, સમયં ગૌયમ! મા પમાયણ ॥૩૨॥

અવશોધ્ય કણ્ટકપથં, અવતીર્ણોઽસિ પન્થાનં મહાલયમ્ ।
ગચ્છસિ માર્ગં વિશોધ્ય, સમયં ગૌતમ! મા પ્રમાદયેઃ ॥૩૨॥

અર્થ-જેનેતર દર્શનરૂપ ભાવકંટકોથી આકુલ માર્ગનો પરિહાર કરી, સમ્યગ્દર્શન વિ. ભાવમાર્ગમાં તમે પ્રવેશ કરેલ છે, એટલું જ નહીં પણ તે માર્ગનો નિશ્ચય કરી આગળ પ્રગતિ કરી રહ્યા છો. માટે આ ચાલતી સતત સાધનામાં હે ગૌતમ! એક સમયનો પ્રમાદ કરશે નહીં.
(૩૨-૩૨૦)

અવલે જહા ભારવાહૃ, મા મગ્ને વિસમેઽવગાહિઆ ।

પચ્છા પચ્છાણુતાવૃ, સમયં ગોયમ ! મા પમાયૃ ॥૩૩॥

અવલો યથા ભારવાહકઃ, મા માર્ગ વિષમમવગાહ્ય ।

પશ્ચાત્ પશ્ચાદનુપાતકઃ, સમયં ગૌતમ ! મા પ્રમાદયેઃ ॥૩૩॥

અર્થ-જેમ બલ વગરનો અને ભાર વહન કરનારો, વિષમ માર્ગમાં પ્રવેશ કરીને, લીધેલા ભારનો ત્યાગ કરનારો પાછળથી પશ્ચાત્તાપ કરે છે, તેમ તું પણ પ્રમાદાધીન થઈને સંયમરૂપ ભારનો પરિત્યાગ કરી પાછળથી પશ્ચાત્તાપ કરવાનો વખત ન આવવા દર્શાવે. તેથી હે ગૌતમ ! એક સમયનો પ્રમાદ કરીશ નહીં. (૩૩-૩૨૧)

તિન્નો હુ સિ અણ્ણવં મહં, કિં પુન ચિદ્દસિ તીરમાગઓ ? ।

અભિતુરં પારંગમિત્તૃ, સમયં ગોયમ ! મા પમાયૃ ॥૩૪॥

તીર્ણં ણવાસિ અર્ણવં મહાન્તં,

કિં પુનસ્તિષ્ઠસિ તીરમાગતઃ ।

અભિત્વરસ્વ પારં ગન્તું,

સમયં ગૌતમ ! મા પ્રમાદયેઃ ॥૩૪॥

અર્થ-સાગર જેવા મોટા સંસારને તો તું લગભગ તરી ગયો છે. તીરને પ્રાપ્ત કર્યાબાદ આરાધનામાં ઉદાસીનતા ભજવી ઉચિત નથી, પણ મુક્તિપદ પામવા માટે ત્વરા કરવી યુક્ત છે. તેથી હે ગૌતમ ! એક સમયનો પ્રમાદ કરવો યુક્ત નથી. (૩૪-૩૨૨)

અકલેવરસેણિમુસ્સિઆ, સિદ્ધિં ગોઅમ ! લોઅં ગચ્છસિ ।

સ્વેમં ચ સિવં અણુત્તરં, સમયં ગોયમ ! મા પમાયૃ ॥૩૫॥

અકલેવરશ્રેણિં ઉચ્છિદ્ધત્ય, સિદ્ધિં ગૌતમ ! લોકં ગચ્છસિ ।

ક્ષેમં ચ શિવમણુત્તરં, સમયં ગૌતમ ! મા પ્રમાદયેઃ ॥૩૫॥

अर्थ-अशरीरी-सिद्ध जनवानी उत्तरोत्तर शुभ अध्य-
वसायरूप क्षपकश्रेणीने, उत्तरोत्तर संयमस्थाननी प्राप्ति
द्वारा प्राप्त करी, हे गौतम! सर्वदा असय-समस्त उपद्रव-
रहित-सर्वोत्कृष्ट सिद्धि नामना लोकने तुं पाभीश. माटे
हे गौतम! अेक समयने प्रमाद करीश नडीं. (३५-३२३)

बुध्धे परिनिबुडे धरे, गाम गए नगरे व संजए ।

संतिमग्गं च वूहए, समयं गोयम! मा पमायए ॥३६॥

बुद्धः परिनिवृतश्चरेः, ग्रामे गतो नगरे वा संयतः ।

शान्तिमार्गं च बृंहयेः, समयं गौतम! मा प्रमादयेः ॥३६॥

अर्थ-डेय वि. विलागना ज्ञाता, कषायनी अग्नि
शांत थवाथी शीतीभूत जनीने, गाम वि.मां राग वगरना
रही संयमनुं सेवन करे! संयमी जनेला लव्यजनोने
उपदेश आपी मुक्तिमार्गनी तमे वृद्धि करे! माटे हे
गौतम! अेक समयने प्रमाद करेश नडि. (३६-३२४)

बुद्धस्य निसम्म भासिअं, सुकहियमट्टपदोवसोहियं ।

रागं दोसं च छिदिआ, सिद्धिं गइं गए भयवं गोयमे त्तिवेमि ।३७।

बुद्धस्य निशम्य भाषितं,

सुकथितमर्थपदोपशोभितम् ।

रागं द्वेषं च छिस्वा,

सिद्धिं गतिं गतो भगवान् गौतम इति ब्रवीमि ॥३७॥

अर्थ-डेवलज्ञानी लगवान श्री वर्धमानस्वामीनी
दष्टान्त-उपमा वि.थी लरयक अने अर्थप्रधान पदोथी
अलंकृत वाणी सांलणीने तथा राग-द्वेषने छेदीने, प्रथम
गणुधरलगवान श्री गौतमस्वामी सिद्धिगतिमां पधार्या.
आ प्रमाणे हे ज'पू! हुं कहुं छुं. (३७-३२५)

॥ दशमुं श्री द्रुमपत्रकाध्ययन संपूर्णं ॥

શ્રી અહુશ્રુતપૂજાધ્યયન-૧૧

સંજોગા વિપ્પમુક્કસ્સ, અણગારસ્સ મિક્કતુણો ।
આયારં પાઠ્ઠકરિસ્સામિ, આણુપુવ્વિ સુણેહ મે ॥૧॥

સંયોગાદ્ વિપ્રમુક્તસ્ય, અનગારસ્ય મિશ્નોઃ ।
આચારં પ્રાદુષ્કરિષ્યામિ, આનુપૂર્વી શૃણુત મે ॥૧॥

અર્થ-સર્વથા સંયોગથી રહિત અનગાર સાધુના અહુશ્રુત પૂજા રૂપ ઉચિત વિધિ-આચારને ક્રમસર હું પ્રગટ કરીશ. આ મારી પાસેથી પ્રગટ થતા આચારને ધ્યાનથી સાંભળો ! (૧-૩૨૬)

જે આવિ હોઈ નિવ્વિજ્જે, થદ્દે લુદ્દે અણિગ્ગહે ।
અમિક્કલ્લણં ઉલ્લવ્વઈ, અવિણિણ અવહુસ્સુણ ॥૨॥

યશ્ચાપિ ભવતિ નિર્વિદ્યઃ, સ્તબ્ધો લુબ્ધઃ અનિગ્રહઃ ।
અમીક્ષ્ણમુહ્યપતિ, અવિનીતઃ અબ્હુશ્રુતઃ ॥૨॥

અર્થ-સમ્યક્શાસ્ત્રના જ્ઞાન વગરનો, અહંકારી, રસ વિ. વિષયોમાં આસક્ત, ઇન્દ્રિય-મનના નિગ્રહ વગરનો, વારં-વાર શાસ્ત્રમર્યાદા બહાર જેમ-તેમ બોલનાર અને વિનય વગરનો અઅહુશ્રુત કહેવાય છે. (૨-૩૨૭)

अह पंचहिं ठाणेहिं जेहिं, सिक्खा न लब्धइ ।
 थंभा कोहा पमाणं, रोगेणाऽऽलसण य ॥३॥
 अथ पञ्चभिः स्थानैर्यैः, शिक्षा न लभ्यते ।
 स्तम्भात्क्रोधात् प्रमादेन, रोगेणाऽऽलस्यकेन च ॥३॥

अर्थ-अभिमान, क्रोध, मद्य वि. प्रमादथी, कुष्ठ वि. रोगथी, उत्साहना अभावरूप आलसथी, अर्थात् आ पांचिय प्रकारेथी जे अअदुश्रुतो, अडणु-आसेवनरूप शिक्षा भेगवी शकता नथी, तेथी तेअने अअदुश्रुतपणुं प्राप्त थाय छे. (३-३२८)

अह अदुहिं ठाणेहिं, सिक्खासीलेत्ति वुच्चइ ।
 अहसिरे सयादंते, ण य मम्ममुदाहरे ॥४॥
 गासीले ण विसीले; ण सिआ अइलोलुए ।
 अक्कोहणे सच्चए, सिक्खासीलेत्ति वुच्चइ ॥५॥ युग्मम् ॥
 अथाष्टाभिः स्थानैः, शिक्षाशील इत्युच्यते ।
 अहसिता सदा दान्तो, न च मर्मादाहरेत् ॥४॥
 नाशीलो न विशीलो, न स्यादतिलोलुपः ।
 अक्रोधनः सत्यरतः, शिक्षाशील इत्युच्यते ॥५॥ युग्मम् ॥

अर्थ-डवे आठ प्रकारेथी जिन वि.थी शिक्षाशील अदुश्रुत कडेवाय छे, ते आ प्रमाणे समज्जां. (१) निमित्त होय के नही परंतु जे डसतो न नथी, (२) डंभेशां धन्द्रिय-मननो निअड करनारो, (३) भीजनी अपभ्राजना तथा मर्मनुं उअरणु नही करनार, (४) सर्वथा शील वगरनो नही, (५) अतिआरेथी मस्तिन व्रत वगरनो, (६)

अत्यंत रसदांपटता वगरेना, (७) क्षमावाणो, अने (८) सत्य वचनमां आसकत. आ आठ गुणुवाणो शिक्षाशील कडेवाय छे. (४ + ५, ३२६ + ३३०)

अह चउद्दसहिं ठाणेहिं, वड्डमाणो उ संजए ।
 अविणीए वुच्चइ सो उ, निव्वाणं च न गच्छइ ॥ ६ ॥
 अभिक्खणं कोही भवइ, पबन्धं च पकुव्वइ ।
 मित्तिज्जमाणो वमइ, सुअं लद्धूण मज्जइ ॥ ७ ॥
 अवि पावपरिक्खेवी, अवि मित्तेसु कुप्पइ ।
 सुप्पियस्सावि मित्तस्स, रहे भासइ पावगं ॥ ८ ॥
 पइण्णवाई दुहिले, थद्धे लुद्धे अनिग्गहे ।
 असंविभागी अवियत्ते, अविणीएत्ति वुच्चइ ॥ ९ ॥

—चतुर्भिःकलापकम् ॥

अथ चतुर्दशसु स्थानेषु, वर्तमानस्तु संयतः ।
 अविनीत उच्यते स तु, निर्वाणं च न गच्छति ॥ ६ ॥
 अभीक्ष्णं क्रोधी भवति, प्रबन्धं च प्रकरोति ।
 मित्रायमाणो वमति, श्रुतं लब्ध्वा माद्यति ॥ ७ ॥
 अपि पापपरिक्षेपी, अपि मित्रेभ्यः कुप्यति ।
 सुप्रियस्यापि मित्रस्य, रहसि भाषते पापकम् ॥ ८ ॥
 प्रतिज्ञावादी द्रुहिलः, स्तब्धः लुब्धः अनिग्रहः ।
 असंविभागी अप्रीतिकः, अविनीत इत्युच्यते ॥ ९ ॥

—चतुर्भिः कलापकम् ॥

अर्थ—हुवे पछी कडेवाता थौद स्थानोमां वर्तते।

મુનિ અવિનીત કહેવાય છે અને તે અવિનીત મુનિ નિર્વાણપદને પામી શકતો નથી. (૧) કારણુ હોય કે નહિ પરંતુ વારંવાર ક્રોધ કરનારો, (૨) અનેક સાંતવનો મળવા છતાં કોપને અવિચ્છિન રાખનારો, (૩) પહેલાં મિત્રતા આંધી પાછળથી તોડી નાખનારો, (૪) આગમજ્ઞાન મેળવવા છતાં જ્ઞાનથી અભિમાન કરનારો, (૫) આચાર્ય વિ. ના છિદ્રો શોધી નિંદા કરનારો, (૬) મિત્રજન ઉપર પણ કોપ કરનારો, (૭) અત્યંત વલ્લભ પણ મિત્રની સમક્ષ પ્રિય બોલે અને પરોક્ષમાં આ વિરાધક છે-અતિચાર સેવનાર છે-એમ તેના દોષને પ્રગટ કરનારો, (૮) આ આમ જ છે-એ પ્રમાણેના એકાંતવાદરૂપ પ્રતિજ્ઞાથી બોલનારો અથવા સંબંધ વગરનું બોલનારો, (૯) મિત્રનું પણ અપમાન કરનારો, (૧૦) 'હું તપસ્વી છું' ઇત્યાદિ અહંકારવાળો, (૧૧) ભોજનમાં અત્યંત રસવાળો, (૧૨) વિષયોનો ગુલામ, (૧૩) અત્યંત આસક્તિના કારણે મનોહર આહાર વિ. મેળવી ખીબને થોડું પણ નહીં આપનારો, અને (૧૪) દર્શન અને સંભાષણ દ્વારા સૌનો અળખામણો બનેલો. આ પૂર્વોક્ત ચૌદ દોષવાળો અવિનીત મુનિ કહેવાય છે. (૬ થી ૯, ૩૩૧ થી ૩૩૪)

અહં પન્નરસહિં ઠાણેહિં, સુવિણીણત્તિ વુચ્ચઈ ।

નીઆવત્તી અચવલે, અમાઈ અકુઝહલે ॥૧૦॥

અપ્પં ચ અહિચ્ચિવવઙ્ગ, પબન્ધં ચ ન કુવ્વઈ ।

મિત્તિજ્જમાણો ભયઈ, સુઅં લદ્ધં ન મજ્જઈ ॥૧૧॥

न य पावपरिक्षेवी, न य मित्तसु कुप्पई ।
 अप्पिअस्सावि मित्तस्स, रहे कल्लाण भासइ ॥१२॥
 कलहडमरवज्जए, बुद्धे अ अभिजाइए ।
 हिरिमं पडिसंलीणे, सुविणीएत्ति वुच्चइ ॥१३॥

-चतुर्भिःकलापकम् ॥

अथ पञ्चदशभिः स्थानैः, सुविनीत इत्युच्यते ।
 नीचवर्ती अचपलः, अमायी अकुत्तहलः ॥१०॥
 अल्पं च अधिक्षिपति, प्रबन्धं च न करोति ।
 मित्रायमाणो भजति, श्रुतं लब्ध्वा न माद्यति ॥११॥
 न च पापपरिक्षेपी, न च मित्रेभ्यः कुप्यति ।
 अप्रियस्यापि मित्रस्य, रहसि कल्याणं भाषते ॥१२॥
 कलहडमरवर्जकः, बुद्धश्च अभिजातिगः ।
 ह्रीमान् प्रतिसंलीनः, सुविनीत इत्युच्यते ॥१३॥

-चतुर्भिःकलापकम् ॥

अर्थ-डवे सुविनीत मुनिना पंढर स्थानो कळे-
 वाय छे ते आ प्रमाणे. (१) गुड्ढन प्रति नम्र वृत्तिवाणो,
 (२) गति, स्थान, लाषा अने लावनी अपेक्षाये अप-
 लता वगरनो, (३) मनोडर आडार वि. मणवा छतां
 गुड्ढनने नडीं डगनारो, (४) कौतुक वि. ज्ञेवानी तत्पस्ता
 वगरनो, (५) केधनो पणु तिरस्कार नडीं करनारो, (६)
 डोपने कायम नडीं राणनारो, (७) मित्र वगेरे उपकारीना
 उपकारने नडीं लूलनार अर्थात् प्रत्युपकार वाणे पणु अप-
 कार नडीं करनारो, (८) आगमज्ञान भेणवी तेनाथी

અભિમાન નહીં કરનારો, (૯) આચાર્ય વિના છિદ્રો નહીં જોનારો, (૧૦) અપરાધી એવા મિત્રો ઉપર પણ કોઈ નહીં કરનારો, (૧૧) મિત્ર તરીકે સ્વીકારેલો મિત્ર સેંકડો અપકાર કરે, તો પણ તેના એક પણ કરેલા ઉપકારને યાદ કરી પરોક્ષમાં તેના દોષ નહીં જોલનારો, (૧૨) જીભાજોડી અને હાથોહાથથી મારામારીરૂપ યુદ્ધને વર્જનારો, (૧૩) જાતિવાન બળદની માફક ઉપાડેલા ભારના નિર્વાહ-પૂર્વક કુલીનતાવાળો, (૧૪) લજ્જાશીલ અર્થાત્ મન મલિન થવા છતાં અકાર્ય નહીં કરનારો, અને (૧૫) ગુરૂની કે ખીજની પાસે રહેનારો, એટલે કે-કાર્ય સિવાય જ્યાં-ત્યાં નહિ જનારો. આ ઉપરના ગુણોથી અલંકૃત મુનિ સુવિનીત કહેવાય છે. (૧૦ થી ૧૩, ૩૧૫ થી ૩૧૮)

વસે ગુરુકુલે નિચ્ચં, જોગત્રં ઉવહાણત્રં ।
પિઅંકરે પિઅંવાઈ, સે સિક્તવં લઘુમર્હિઈ ॥૧૪॥

વસેત્ ગુરુકુલે નિત્યં, યોગવાનુપધાનવાન ।
પ્રિયંકરઃ પ્રિયવાદી, સ શિક્ષાં લઘુમર્હતિ ॥૧૪॥

અર્થ-હંમેશાં યાવજજીવ સુધી ગુરૂની આજ્ઞામાં જે રહેનારો, તે વિનીત મુનિ, ધર્મના વ્યાપારવાળો, અંગ વિના અધ્યયનમાં આયંબીલ વિ. તપરૂપ ઉપધાનવાળો, અપ્રિય કરનાર પ્રત્યે પ્રિય કરનારો અને અપ્રિય જોલનાર પ્રત્યે પ્રિય જોલનારો, શાસ્ત્રાર્થનું ગ્રહણ તથા તેની આરાધના-રૂપ આસેવનરૂપ શિક્ષાપાત્ર અને છે; ખીજો નહીં. (૧૪-૩૧૯)

જહા સંસ્વમ્મિ પયં નિહિયં, દુહઓ વિ વિરાયઙ્ ।
 એવં બહુસ્સુએ મિલ્લુ, ધમ્મો કિત્તી તહા સુયં ॥૧૫॥
 યથા શઙ્ગ્ગે પયો નિહિતં, દ્વિધાપિ વિરાજતે ।
 એવં બહુશ્રુતે મિલ્લો, ધર્મઃ કીર્તિસ્તથા શ્રુતમ્ ॥૧૬॥

અર્થ-જેમ શંખમાં રહેલું દૂધ પોતાની શ્રવેતતા અને શંખની ઉજ્જ્વલતા-એમ બન્ને પ્રકારે સુંદર શોભે છે અર્થાત્ શંખસ્થ દૂધ મલિન, ખાટું તથા નીચે પડવા જેવું થતું નથી, તેમ વિનીત બહુશ્રુત મુનિમાં મુનિધર્મ-કીર્તિ-જિનાગમ બરાબર વિશિષ્ટ શોભે છે અર્થાત્ બહુશ્રુતસ્થ ધર્માદિ, મલિન, વિપરીત કે હાનિવાળા થતાં નથી. (૧૫-૩૨૦)

જહા સે કંબોઆણં, આઙ્ગને કંથએ સિઆ ।
 આસે જવેણ પવરે, એવં ભવઙ્ બહુસ્સુએ ॥૧૬॥
 યથા સ કમ્બોજાનામાકીર્ણઃ, કન્થકઃ સ્યાત્ ।
 અશ્વો જવેન પ્રવરઃ, એવં ભવતિ બહુશ્રુતઃ ॥૧૬॥

અર્થ-જેમ કંબોજ દેશના ઘોડાઓમાં ગુણુ-બલિવાન કંથક નામનો ઘોડો પ્રધાનરૂપે પ્રસિદ્ધ છે, જે વેગની અપેક્ષાએ પ્રધાન અશ્વ હોય છે, તેમ બહુશ્રુત મુનિ સકલ સાધુઓમાં પ્રધાન ગણાય છે. (૧૬-૩૨૧)

જહાઽઽઙ્ગ્ગસમારૂઢે, સૂરો દ્દપરવ્ક્રમે ।
 ઉભઓ નંદિઘોસેણં, એવં ભવઙ્ બહુસ્સુએ ॥૧૭॥
 યથાઽઽકીર્ણસમારૂઢઃ, સૂરો દ્દપરાક્રમઃ ।
 ઉભયતો નન્દિઘોષેણ, એવં ભવતિ બહુશ્રુતઃ ॥૧૭॥

અર્થ-જેમ પ્રધાન ઘોડા ઉપર સમારૂઠ થયેલ ચોદ્ધો, દઢ પરાક્રમથી તથા ડાબી અને જમણી બાજુએ બાર પ્રકારના વાજિંત્રોના નાદથી શોભે છે, તેમ બહુશ્રુત, જિનાગમરૂપ અથ્થ ઉપર આરૂઠ થયેલ તથા રાત-દિવસ સ્વાધ્યાયરૂપ નાદથી, અભિમાની પરવાદીઓને બેવા છતાં પરાજિત ન થતાં, નીડર બનેલ, તેઓના પ્રતિ જય કરવામાં સમર્થ થાય છે. (૧૭-૩૨૨)

જહા કરેણુપરિકિન્ને, કુંજરે સદ્દિહાયણે ।

બલવંતે અપ્પહિહણ, ઇવં ભવઈ બહુસુણ ॥૧૮॥

યથા કરેણુપરિકીર્ણ, કુંજરઃ ષષ્ટિહાયનઃ ।

બલવાનપ્રતિહતઃ, ઇવં ભવતિ બહુશ્રુતઃ ॥૧૮॥

અર્થ-જેમ હાથીબીઓથી પરિવરેલ સાઈઠ વર્ષનો હાથી, બલવાન અને મદોન્મત બીજા હાથીઓથી અજિત રહે છે, તેમ વિવિધ બુદ્ધિ-વિદ્યાઓથી અલંકૃત બહુશ્રુત મુનિ, સ્થિર મતિવાળો હોઇ બલવાન અને પરવાદીઓથી અપ્રતિહત હોય છે. (૧૮-૩૨૩)

જહા સે તિક્કવસંગે, જાયક્કવંધે વિરાયઈ ।

વસહે જૂહાહિવઈ, ઇવં ભવઈ બહુસુણ ॥૧૯॥

યથા સ તીક્ષ્ણશૃંગ્ગો, જાતસ્કન્ધો વિરાજતે ।

વૃષભો યૂથાધિપતિઃ, ઇવં ભવતિ બહુશ્રુતઃ ॥૧૯॥

અર્થ-જેમ તીક્ષ્ણ શિંગડાવાળો અને બલીષ્ઠ કાંધવાળો વૃષભ યૂથાધિપતિ તરીકે દીપે છે, તેમ બહુશ્રુત,

પરપક્ષના ખંડનની અપેક્ષાએ તીક્ષ્ણ, સ્વ-પર શાસ્ત્રરૂપી શૃંગોથી શોભિત, ગચ્છ વિ. ગુરૂના કાર્યરૂપ ધુરા ધારણ કરવામાં ધુરંધર અને સાધુ વિ.ના સમુદાયરૂપ યૂથના અધિપતિરૂપ આચાર્ય બનીને શોભે છે. (૧૯-૩૨૪)

जहा से तिवखदाढे, उदग्गे दुप्पहंसए ।

सीहे मिआण पवरे, एवं भवइ बहुस्सुए ॥ २० ॥

यथा स तीक्ष्णदंष्ट्रः, उदग्रो दुष्प्रवर्षकः ।

सिंहो मृगाणां प्रवरः, एवं भवति बहुश्रुतः ॥ २० ॥

અર્થ-જેમ તીક્ષ્ણ દાઢાવાળો અને ઉત્કટ વનરાજ કેસરીસિંહ, બીબ્બાના પરાલવથી અશક્ય બનેલ જંગલી જંતુઓનો આગેવાન થાય છે, તેમ બહુશ્રુત, પરપક્ષના લેદક હોઈ તીક્ષ્ણ દાઢા સમાન તથા નૈગમ વિ. નયો અને પ્રતિભા વિ. ગુણોની ઉત્કટતાથી પરવાદીઓથી અજ્ઞેય હોય છે, એટલું જ નહીં પરંતુ મૃગ સમાન અન્ય તીર્થિકોમાં પરમ શ્રેષ્ઠ ગણાય છે. (૨૦-૩૨૫)

जहा से वासुदेवे, संखचक्रगदाधरे ।

अपण्डिहयबले जोहे, एवं भवइ बहुस्सुए ॥ २१ ॥

यथा स वासुदेवः, शङ्खचक्रगदाधरः ।

अप्रतिहतबले योधः, एवं भवति बहुश्रुतः ॥ २१ ॥

અર્થ-જેમ વાસુદેવ, પાંચજન્ય શંખ, સુદર્શન ચક્ર તથા કૌમોદિકી ગદાને ધારણ કરનાર અને અસ્ખલિત સામર્થ્યવાળો હોય છે, તેમ બહુશ્રુત મુનિ, સ્વાભાવિક

પ્રતિભાના બલવાળો અને ખીજી બાજુ શંખ-ચક્ર-ગદા સમાન સમ્યગ્જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્રથી અલંકૃત અનેલ યોદ્ધો, કર્મવૈરીને જીતવા સમર્થ અને છે. (૨૧-૩૨૬)

જહા સે ચાઉરંતે, ચક્કવટ્ટી મહિહિઠ્ઠણ ।

ચઉદસરયણાહિવઈ, ઇવં ભવઈ બહુસુણ ॥૨૨॥

યથા સ ચાતુરન્ત, ચ્ચક્કવર્તી મહાહિંકઃ ।

ચતુર્દશરત્નાધિપતિઃ, ઇવં ભવતિ બહુશ્રુતઃ ॥૨૨॥

અર્થ-જેમ હાથી-ઘોડા-રથ-મનુષ્યરૂપ ચતુરંગી સેનાથી શત્રુના વિનાશરૂપ અંતને કરનાર, પદ્મખંડવાળા ભરતનો અધિપતિ ચક્રવર્તી, દિવ્ય લક્ષ્મીવાળો, ચૌદ રત્નોનો અધિપતિ હોય છે; તેમ દાન વિ. ચાર પ્રકારના ધર્મોથી કર્મશત્રુનો અંત કરનાર, આમર્ષ ઔષધિ વિ. મોટી ઋદ્ધિવાળો, ચૌદ રત્નો સમાન ચૌદ પૂર્વોનો અધિપતિ બહુશ્રુત મુનિ હોય છે. (૨૨-૩૨૭)

જહા સે સહસ્રચ્ચે, વજ્રપાણી પુરંદરે ।

સચ્ચે દેવાહિવઈ, ઇવં ભવઈ બહુસુણ ॥૨૩॥

યથા સ સહસ્રાક્ષો, વજ્રપાણિઃ પુરન્દરઃ ।

શક્રો દેવાધિપતિઃ, ઇવં ભવતિ બહુશ્રુતઃ ॥૨૩॥

અર્થ-જેમ શકેન્દ્ર, હજાર આંખવાળો, હાથમાં વજ્રને ધારણ કરવાવાળો, અસુરોના નગરનો નાશક અને દેવોનો અધિપતિ હોય છે; તેમ બહુશ્રુત, સકલ અતિશયોના ભંડાર શ્રુતજ્ઞાનથી જાણે છે; પ્રશસ્ત લક્ષણવંતા હોઈ

હાથમાં વજના ચિહ્નવાળો, દુઃખે તપી શકાય એવા ઘોર તપના અનુષ્ઠાનથી કૃશ શરીરવાળો અને ઉત્કૃષ્ટ ક્રિયાઓની વિશિષ્ટ શક્તિવડે શક્ય એવો, ધર્મની દૃઢતાના કારણે સુરોથી પૂજિત થતો હોવાથી સુરપતિ કહેવાય છે. (૨૩-૩૨૮)

જહા સે તિમિરવિદ્વંસે, ઉત્તિદ્વંસે દિવાયરે ।

જલંતે ઇવ તેર્ણાં, એવં ભવઈ બહુસ્સુણ ॥૨૪॥

યથા સ તિમિરવિધ્વંસઃ, ઉત્તિષ્ટન્ દિવાકરઃ ।

જ્વલન્નિવ તેજસાં, એવં ભવતિ બહુશ્રુતઃ ॥૨૪॥

અર્થ-જેમ અંધકારવિનાશક ઉગતો સૂર્ય, તેજથી જ્વલવલ્યમાન હોય છે, તેમ બહુશ્રુત, અજ્ઞાનરૂપ અંધકારનો વિનાશક અને સંયમસ્થાનોમાં શુદ્ધ-શુદ્ધતમ ત્રિ. અધ્યવસાયોથી ચઢતો તપતેજથી જ્વલવલ્યમાન શોભે છે. (૨૪-૩૨૯)

જહા સે ઉદુવઈ ચંદે, ણક્ષત્તપરિવારિણે ।

પડિપુન્ને પુન્નમાસીણે, એવં ભવઈ બહુસ્સુણ ॥૨૫॥

યથા સ ઉદુપતિશ્ચન્દ્રો, નક્ષત્રપરિવારિતઃ ।

પ્રતિપૂર્ણઃ પૌર્ણમાસ્યામ્, એવં ભવતિ બહુશ્રુતઃ ॥૨૫॥

અર્થ-જેમ પુનમનો ચંદ્ર, નક્ષત્રોથી પરિવરેલો, નક્ષત્રોનો પતિ અને સકલ કલાઓથી ખીલેલો હોય છે, તેમ બહુશ્રુત મુનિ, નક્ષત્ર સમાન સાધુઓનો પતિ અને સાધુઓથી પરિવરેલો સકલ કલાઓથી યુક્ત હોઈ પૂર્ણ હોય છે. (૨૫-૩૩૦)

જહા સે સામાઙ્ગાણં, કોઢાગારે સુરક્ષિવણ ।

ણાણાધન્નપહિપુણ્ણે, ઇવં ભવઈ બહુસુણ ॥૨૬॥

યથા સ સામાજિકાનાં, કોષ્ટાગારઃ સુરક્ષિતઃ ।

નાનાધાન્યપ્રતિપૂર્ણઃ, ઇવં ભવતિ બહુશ્રુતઃ ॥૨૬॥

અર્થ-જેમ સમૂહમાં રહેનારા લોકોને! કોઠાર, સુરક્ષિત થયેલ નાનાવિધ ધાન્યોથી ભરેલ હોય છે; તેમ બહુશ્રુત, ગરુડવાસીઓને ઉપયોગી અનેકવિધ અંગ વિ. ભેદવાળા વિશિષ્ટ શ્રુતજ્ઞાનોથી ભરેલ સર્વથા સુરક્ષિત હોય છે. (૨૬-૩૩૧)

જહા સા દુમાણ પવરા, જંબૂ ણામ સુદંસણા ।

અણાઢિઅરસ દેવરસ, ઇવં ભવઈ બહુસુણ ॥૨૭॥

યથા સ દુમાણાં, પ્રવરા જમ્બૂનામ સુદર્શના ।

અનાદૃતસ્ય દેવસ્ય, ઇવં ભવતિ બહુશ્રુતઃ ॥૨૭॥

અર્થ-જેમ સુદર્શના નામનું જંબૂવૃક્ષ, અમૃત ફલવાળું અને જંબૂદ્વિપના અધિપતિ અનાદૃત નામના અંતર દેવથી અધિષ્ઠિત હોઈ સર્વ વૃક્ષોમાં ઉત્તમ છે; તેમ બહુશ્રુત, અમૃત ફલ સમાન શ્રુતથી યુક્ત, દેવોને પણ પૂજ્ય અને શેષ વૃક્ષસદૃશ સર્વ સાધુઓમાં પ્રવર છે. (૨૭-૩૩૨)

જહા સા નઈણ પવરા, સલિલા સાગરંગમા ।

શીઆ નીલવંતપ્પવહા, ઇવં ભવઈ બહુસુણ ॥૨૮॥

યથા સા નદીનાં પ્રવરા, સલિલા સાગરંગમા ।

શીતા નીલવત્પ્રવહા, ઇવં ભવતિ બહુશ્રુતઃ ॥૨૮॥

અર્થ-જેમ નદીઓમાં શ્રેષ્ઠ નદી, ક્ષુદ્ર નદીની માફક અધવચ્ચે ખલાસ ન થતાં સાગરને મળે છે (દા. ત. શીતા નામની નદી મેરૂના ઉત્તરે નીલવંત વર્ષધર પર્વત-માંથી પ્રવાહ્યાંધ નીકળી સમુદ્રને મળે છે.); તેમ બહુશ્રુત, નદી સમાન અન્ય મુનિઓમાં શ્રેષ્ઠ, નિર્મલ જલસદૃશ શ્રુતજ્ઞાનસંપન્ન અને નીલવંત પર્વત સરખા ઉચ્ચતમ કુલમાં જન્મેલ સાગર સરખી મુક્તિમાં પહોંચે છે. (૨૮-૩૩૩)

જહા સે નગાણ પવરે, સુમહં મંદરે ગિરી ।

નાણોસહિપજ્જલિણ, ઇવં ભવઈ બહુસ્સુણ ॥૨૯॥

યથા સા નગાનાં પ્રવરઃ, સુમહાન્ મન્દરો ગિરિઃ ।

નાનાૌષધિપ્રજ્વલિતઃ, ઇવં ભવતિ બહુશ્રુતઃ ॥૨૯॥

અર્થ-જેમ પર્વતોમાં ઉત્તમ, અત્યંત મોટો અને અનેક મહિમાવંત વનસ્પતિઓથી ઉત્કૃષ્ટ દીપ્તિમાન મેરૂપર્વત હોય છે; તેમ પર્વત સમાન અન્ય સાધુઓની અપેક્ષાએ શ્રેષ્ઠ, શ્રુતના મહિમાથી અત્યંત સ્થિર અને અંધકારમાં પ્રકાશના કારણભૂત આમૃતૌષધિ વિ. લખ્ષિઓથી યુક્ત બહુશ્રુત મુનીશ્વર હોય છે. (૨૯-૩૩૪)

જહા સે સયંભૂરમણે, ઉદહી અક્કવઓદણ ।

નાણારયણપહિપુન્ને, ઇવં ભવઈ બહુસ્સુણ ॥૩૦॥

યથા સ સ્વયંભૂરમણોદધિરક્ષયોદકઃ ।

નાનારત્નપ્રતિપૂર્ણઃ, ઇવં ભવતિ બહુશ્રુતઃ ॥૩૦॥

અર્થ-જેમ સ્વયંભૂરમણુ સમુદ્ર, અવિનાશી જલ-વાળો તથા મરકત વિ. અનેકવિધ રત્નોથી પરિપૂર્ણ હોય

છે; તેમ અવિનાશી સમ્યગ્જ્ઞાનરૂપી જલવાળો અને નાનાવિધ અતિશયોરૂપી રત્નોથી યુક્ત બહુશ્રુત મહાત્મા હોય છે. (૩૦-૩૩૫)

સમુદ્રગંભીર સમા દુરાસયા, અચક્ષિઆ કેળઈ દુપ્પહંસયા ।
સુઅસ્સ પુણ્ણા વિહલસ્સ તાણ્ણો, સ્વવિત્તુ કમ્મં મહ્મુત્તમં ગયા ।૩૧।

સમુદ્રગામ્ભીર્યસમા દુરાશ્રયા,
અચક્ષિતાઃ કેનાપિ દુષ્પ્રધર્ષાઃ ।
શ્રુતેન પૂર્ણાં વિપુલેન ત્રાયિણઃ,
ક્ષપયિત્વા કમ્મં ગતિમુત્તમાં ગતાઃ ॥૩૧॥

અર્થ-સમુદ્રની જેમ ગંભીર, પરીપહો કે પરવાદી વિ. કોઈથી નહિ ડરનારા, સદા અજેય અને વિસ્તીર્ણ આગમથી પૂર્ણ બહુશ્રુતો, સ્વ-પરરક્ષક, જ્ઞાનાવરણ વિ. કર્મોને અપાવી મુક્તિરૂપી ઉત્તમ ગતિને પામ્યા છે, પામે છે અને પામશે. (૩૧-૩૩૬)

તમ્હા સુઅમહિટ્ઠિજ્જા, ઉત્તમટૂઠગવેસણ ।
જેણપ્પાણં પરં ચેવ, સિદ્ધિ સંપાઉણિજ્જાસિ ત્તિવેમિ ॥૩૨॥

તસ્માત્ શ્રુતમઘિતિષ્ઠેદુત્તમાર્થગવેષકઃ ।
યેનાત્માનં પરં ચેવ, સિદ્ધિ સમ્પ્રાપયેત્ત્વ ઇતિ બ્રવીમિ ॥૩૨॥

અર્થ-બહુશ્રુતના આવા ગુણો છે. આથી મોક્ષાર્થીએ અધ્યયન વિ. દ્વારા આગમનો આશ્રય કરવો જોઈએ; અને આવી રીતિએ આગમનો આશ્રય કરવાથી પોતે મોક્ષને પામે છે અને બીજાને પણ મોક્ષ પમાડે છે, એમ હે જ'બૂ! હું કહું છું. (૩૨-૩૩૭)

॥ અગીયારમું શ્રી બહુશ્રુતપૂજાધ્યયન સંપૂર્ણ. ॥

श्री हरिकेशीयाध्ययन-१२

सोवागकुलसंभूओ, गुणुत्तरधरो मुणी ।
 हरिणसबलो नामं, आसी भिक्खू जिइंदिओ ॥१॥
 श्वपाककुलसंभूतो, गुणोत्तरधरो मुनिः ।
 हरिकेशबलो नाम, आसीद् भिक्षुर्जितेन्द्रियः ॥१॥

अर्थ-यंडाल वंशमां उत्पन्न थयेल, उत्कृष्ट ज्ञान
 वि. गुणोने धारणु करनार अने जितेन्द्रिय, हरिकेशबल
 नामना साधु उता. (१-३३८)

हरिणसणभासाए, उच्चारे समिईसु अ ।
 जओ आयाण णिक्खेवे, संजओ सुसमाहिओ ॥२॥
 मणगुत्तो वयगुत्तो, कायगुत्तो जिइंदिओ ।
 भिक्खवट्ठा वंभइज्जग्मि, जन्नवाडमुवट्ठिओ ॥३॥ युग्मम् ॥
 ईर्थेवणाभाषोच्चारसमितिषु च ।

यत आदाननिक्षेपे, संयतः सुसमाहितः ॥२॥
 मनोगुप्तो वचागुप्तः, कायगुप्तो जितेन्द्रियः ।

भिक्षार्थं ब्रह्मेज्ये, यज्ञपाट उपस्थितः ॥३॥ युग्मम् ॥

अर्थ-सभ्यः प्रवृत्तिः धर्मा-लाभा-अपेक्षा-

આદાનનિક્ષેપ-ઉચ્ચારપ્રશ્રવણુ વિ. પરિષ્ઠાપનિકા નામક પાંચ સમિતિઓમાં જ્યણુવાળો, સંયમયુક્ત, સારી સમાધિવાળો, મન-વચન-કાયાના અશુભ વ્યાપારની નિવૃત્તિ-રૂપ ગુપ્તિવાળો અને ઈન્દ્રિયવિજેતા તે મુનિ, ગોચરી વહોરવા માટે પ્રાહ્મણો દ્વારા જ્યાં યજ્ઞ થઈ રહ્યા છે એવા યજ્ઞમંડપમાં આવ્યા. (૨+૩, ૩૩૯+૩૪૦)

તં પાસિઝ્ઞમેજ્જતં, તવેણ પરિસોસિઝં ।

પંતોવહિઝવગર્ણં, ઉવહસંતિ અણારિઝા ॥ ૪ ॥

તં દૃષ્ટ્વા આયાન્તં, તપસા પરિશૌષિતમ્ ।

પ્રાન્તોપધ્યુપકરણં, ઉપહસન્તિ અનાર્યાઃ ॥૫॥

અર્થ-છકુ વિ, તપથી કૃશ બનેલ, જીર્ણ અને મલિન હોઈ અસાર, તેમજ, વસ્ત્ર, પાત્ર વિ.રૂપ ઔઘિકોપધિ અને દંડ વિ. ઔપચ્છિક ઉપકરણુવાળા, તે હરિકેશબલ મુનિને આવતા જોઈને અશિષ્ટ પ્રાહ્મણો હસે છે. (૪-૩૪૧)

જાર્ઝમયપડિત્થદ્વા, હિંસગા અજિહંદિઝા ।

અવંભચારિણો બાલા, ઈમં વયણમબ્બવી ॥ ૫ ॥

જાતિમદ્પ્રતિસ્તબ્ધાઃ, હિંસકાઃ અજિતેન્દ્રિયાઃ ।

અબ્રહ્મચારિણો બાલા, ઈદં વચનમબ્રુવન્ ॥૬॥

અર્થ-‘અમે પ્રાહ્મણો છીએ. ’-એવા જાતિમદ્ધથી મત્ત બનેલા, પ્રાણીઓના પ્રાણોને લૂંટનારા, ઈન્દ્રિયોને નહિ જીતનારા, મૈથુન સેવનારા અને ખાલકીડા જેવા અગ્નિહોમ વિ. યજ્ઞોમાં પ્રવૃત્તિ હોવાથી ખાલ એવા

પ્રાહ્મણો, આવતા મુનિને ભેદને અને હસીને નીચે
જાણાવેલ વચન બોલ્યા. (૫-૩૪૨)

કયરે આગચ્છદ્દિ દિત્તરૂવે, કાલે વિગરાલે ફોકનાસે ।
ઓમચેલણ પંસુપિસાયભૂણ, સંકરદૂસં ષરિહરિઅ કંઠે ॥૬॥

કતર આગચ્છતિ દીત્તરૂપઃ,
કાલો વિકરાલઃ ફોકનાસઃ ।

અવમચેલકઃ પાંશુપિશાચભૂતઃ,
સંકરદૂષ્યં પરિષ્ટ્ય કંઠે ॥૬॥

અર્થ-બીભત્સ આકારવાળા, કાળા રૂપવાળા, ભયંકર,
બેડોળ નાકવાળા, અધમ વસ્ત્રવાળા, શરીર ઉપર ધૂળ
ઉડવાથી અથવા અસંસ્કારથી લાંબા દાઢી-નખ-રેમવાળા
ભૂત જેવા દેખાવવાળા અને ઉકરડા ઉપર નાખેલ વસ્ત્ર
જેવા અસાર-નિરૂપયોગી-મેલા વસ્ત્રોને પોતાના ગળે
ધારણુ કરેલ હરિકેશબલ મુનિને હરથી આવતા ભેદને, તે
પ્રાહ્મણો બોલે છે કે-‘આ કોણુ આવી રહેલ છે?’
(૬-૩૪૩)

કયરે તુમં ઇઅ અદંસણિજ્જે,
કા ઇવ આસા ઇહમાગઓસિ ।

ઓમચેલગા ! પંસુ પિસાયભૂઆ !,
ગચ્છ સલાહિકિમિહદ્ધિઓસિ ॥૭॥

કતરસ્ત્વમિત્યદર્શનીયઃ,
કયા વા આશયા ઇહાગતોઽસિ ।

અવમચેલક ! પાંશુપિશાચભૂત !,
ગચ્છ સ્વલ કિમિહ સ્થિતોઽસિ ॥૭॥

અર્થ-તે પ્રાહ્મણો એકદમ પાસે આવેલા ઉક્ત મુનિને કહે છે કે-પૂર્વોક્ત પ્રકારથી અદર્શનીય તમે કોણ છો? કયી આશ્ચર્યથી આ યજ્ઞમંડપમાં તમે આવેલ છો? અરે, મેલા વસ્ત્રવાળા અને ધૂળથી ખરડાએલ પિશાચ જેવા શરીરવાળા તું અહીંથી ચાલ્યો જા! જલ્દી અમારી નજરથી દૂર હટી જા! શા માટે અહીં ઉભો છે? (૭-૩૪૪)

जबखो तर्हि तिन्दुअरुक्खवासी, अणुकंपओ तस्स महामुनिस्स ।
पच्छायइत्ता नियगं सरीरं, इमाइं चयणाइं उदाहरिस्था ॥८॥

यक्षस्तत्र तिन्दुकवृक्षवासी, अनुकम्पकः तस्य महामुनेः ।
प्रच्छाद्य निजकं शरीरं, इमानि वचनानि उदाहरत् ॥८॥

અર્થ-આ પ્રકારે તિરસ્કાર થવા છતાં શાંતિપૂર્વક જ્યારે કાંઈ જવાબ નથી આપતા, ત્યારે હરિકેશબલ મુનિની સાન્નિધ્યમાં રહેનાર તિન્દુકવૃક્ષવાસી તેમનો પરમ ભક્ત યક્ષ, મુનિના શરીરમાં પ્રવેશ કરીને નીચે જણાવેલ વચનો પ્રાહ્મણોને કહે છે. (૮-૩૪૫)

समणो अहं संजओ चंभयारी, विरओ धणपयणपरिग्हाओ ।
परप्पवित्तस्स उ भिक्खकाले, अन्नस्स अट्टा इहमागओम्हि ॥९॥

श्रमणोऽहं संयतो ब्रह्मचारी, विरतो धनपचनपरिग्रहात् ।
परप्रवृत्तस्य तु भिक्षाकाले, अन्नस्य अर्थाय इहागतोऽस्मि ॥९॥

અર્થ-ધન, આહારપાક, દ્રવ્યાદિ મૂરછાંથી નિવૃત્ત, પ્રહ્મચારી અને પાપવ્યાપાર માત્રથી સારી રીતિએ અટકેલ

હું સાધું છું. લિક્ષાના કાલમાં મારા માટે નહિ, પરંતુ ખીજા માટે તૈયાર કરવામાં આવેલ લોજન લેવા માટે આ યજ્ઞમંડપમાં હું આવેલો છું. (૯-૩૪૬)

વિઅરિજ્જઈ સ્વજ્જઈ મોજ્જઈ અ, અન્નં પમ્મૂઅં મવયાણમેઅં ।
જાણાહ મે જાયણજીવિણંતિ, સેસાવસેસં લહ્ઠુ તવસ્સી ॥૧૦॥

વિતીર્યંતે સ્વાદ્યંતે મુજ્યંતે ચ, અન્નં પ્રમૂતં મચ્ચતામેતત્ ।
જાનીત માં યાચનજીવિનમિત્તિ, શેષાવશેષં લભતાં તપસ્વી ॥૧૦॥

અર્થ-આપ લોકોની આ, ઘેખર વગેરે લોજનસામગ્રી વધુ પ્રમાણની છે. તેમાંથી તમે દીન વિગેરેને આપો છો અને તમે પણ જમો છો : તથા તમે પણ નિશ્ચિતરૂપથી સમજાને કે-‘હું યાચનાથી પ્રાપ્ત થયેલ લોજનથી નિર્વાહ ચલાવું છું.’ વિતરણ અને ખાધા ખાદ બચેલા અંતપ્રાંત લોજનના દાનનો લાભ મને આપી તમે પુણ્યનો લાભ ઉઠાવો ! (૧૦-૩૪૭)

ઉવક્કવ્વડં મોઅણ માહણાણં, અત્તટ્ઠિઅં સિદ્ધમિહેગપ્પક્રવં ।
ન હુ વયં ઈરિસમન્નપાણં, દાહામુ તુબ્ભં કિમિહં ઠિઓ અસિ ।૧૧।

ઉપસ્કૃતં મોજનં બ્રાહ્મણેભ્યઃ,
આત્માર્થિકં સિદ્ધમિહૈકપક્ષમ્ ।

ન તુ વયમીદ્દશમન્નપાણં,
દાસ્યામસ્તુભ્યં કિમિહ સ્થિતોઽસિ ॥૧૧॥

અર્થ-ચક્ષુના કથન બાદ બ્રાહ્મણો જવાબ આપે છે કે- તૈયાર કરવામાં આવેલ અશન-પાનાદિક લોજન બ્રાહ્મણોને પોતાના માટે જ છે, અર્થાત્ પોતે જ જમી પણ ખીજાને

આપી શકે નહિ; કેમ કે-આ લોજન એક પ્રાહ્મણુરૂપ
પક્ષનું થયેલ છે. આથી અમે આ લોજન શુદ્ધ એવા તને
ન જ આપી શકીએ, માટે તું અહીં કેમ ઉભો છે ?
(૧૧-૩૪૮)

થલેસુ વીઆઈં વેવેંતિ કાસયા, તહેવ નિન્નેસુ અ આસસાણ ।
एआए सद्दाए दलाहि मज्झं, आराहए पुन्नमिणं खु खित्तं ॥१२॥

સ્થલેષુ વીજાનિ વપન્તિ કર્ષકાઃ,

तथैव निम्नेषु च आशंसया ।

एतया श्रद्धया दत्त,

महामाराधयेत्पुण्यमिदं खलु क्षेत्रम् ॥१२॥

અર્થ-જેમ ખેડુતો, જે ઘણી વૃષ્ટિ થશે તો ઉંચા
લાગોમાં અને થોડી વૃષ્ટિ થશે તો નીચા લાગોમાં ફલની
પ્રાપ્તિ થશે, -આવી ઈચ્છાથી ખન્ને સ્થળે મગ વિ. ખીજ
વાવે છે; તેમ હે પ્રાહ્મણો! આ ખેડુતની ઈચ્છા સમાન
શ્રદ્ધાથી મને આહાર વિ. આપો! મને આપેલ લોજન
આપને પુણ્ય પ્રાપ્ત કરાવનાર થશે જ. (૧૨-૩૪૯)

खित्ताणि अहं विद्वाणि लोए, जहिं पकिन्ना विरुहंति पुण्णा ।
जे माहणा जाइविज्जोववेआ, ताइं तु खित्ताइं सुपेसलाइं ॥१३॥

क्षेत्राणि अस्माकं विदितानि लोके,

यत्र प्रकीर्णात् विरोहन्ति पुण्यानि ।

ये ब्राह्मणाः जातिविद्योपेतास्तानि,

तु क्षेत्राणि सुपेशलानि ॥१३॥

અર્થ—આ જગતમાં ક્ષેત્ર સરખા પાત્રો કોણ છે અને કયા પાત્રોમાં અશન વગેરે આપવાથી પુણ્યની પ્રાપ્તિ થાય છે તે અમે જાણીએ છીએ. જે બ્રાહ્મણુત્વ ભતિરૂપ ભતિ અને ચૌદ વિદ્યાસ્થાનરૂપ વિદ્યાથી યુક્ત બ્રાહ્મણો જ છે તે પુણ્યક્ષેત્રો છે, પરંતુ તમારા જેવા શુદ્ધ ભતિ-વાળા અને વિદ્યા વગરના પુણ્યક્ષેત્રો નથી. એ પ્રમાણે બ્રાહ્મણો બોલ્યા. (૧૩-૩૫૦)

કોહો અ માણો અ વહો અ જેસિ, મોસં અદત્તં ચ પરિગ્ગહો અ ।
તે માહ્ણા જાઙ્ઞવિજ્જાવિહૂણા, તાઙ્ઞં તુ સ્વેત્તાઙ્ઞં સુપાવગાઙ્ઞં ॥૧૪॥

ક્રોધશ્ચ માનશ્ચ વધશ્ચ ચેષાં,

મૃષા અદત્તં ચ પરિગ્રહશ્ચ ।

તે બ્રાહ્મણાઃ જાતિવિદ્યાવિહીનાસ્તાનિ,

તુ ક્ષેત્રાણિ સુપાપકાનિ ॥૧૪॥

અર્થ—હવે ચક્ષ કહે છે કે—જેઓની પાસે ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, હિંસા, જુઠ, ચોરી, મૈથુન અને પરિ-ચ્છેદ છે, એવા તે બ્રાહ્મણો ભતિ વગરના અને વિદ્યાવિહીન છે તથા તે બ્રાહ્મણુરૂપ ક્ષેત્રો અત્યંત પાપરૂપ છે. (૧૪—૩૫૧)

તુભ્મેત્થ મોં મારઘરા ગિરાણં, અટ્ઠં ન જાણાહ અહિજ્જ વેણ ।

ઉચ્ચાવચાઙ્ઞં મુણિણો ચરંતિ, તાઙ્ઞં તુ સ્વેત્તાઙ્ઞં સુપેસલાઙ્ઞં ॥૧૫॥

યૂયમઽત્ર મોં ! મારઘરા ગિરામર્થં ન જાનીયાધીત્ય વેદાન ।

ઉચ્ચાવચાનિ મુનયશ્ચરન્તિ, તાનિ તુ ક્ષેત્રાણિ સુપેસલાનિ ॥૧૫॥

અર્થ—વાળી આગળ ચક્ષ કહે છે કે—વેદોનો અભ્યાસ

કરવા છતાં તેના વાસ્તવિક અર્થને જાણતા નહિ હોવાથી તમે માત્ર વેદ-વાણીના ભારને જ ધારણ કરનારા છો. જે મુનિઓ પડુજીવનિકાય જીવોની રક્ષણાર્થે વિવિધ ઘરોમાં ભિક્ષા માટે પર્યાટન કરે છે, તે જ વેદના સાચા અર્થને જાણે છે અને તેથી જ તે મુનિરૂપ ક્ષેત્રો અત્યંત પુણ્યજનક છે. (૧૫-૩૫૨)

उवज्झायाणं पडिकूलभासी, पभाससे किं नु सगासि अम्हं ।
अवि एअं विणस्स-उअण्णपाणं, न यणं दाहामु तुमं नियंठा ।१६।

अध्यापकानां प्रतिकूलभाषी,
प्रभाससे किं नु सकाशेऽस्माकम् ।

अप्येतद् विनश्यतु अन्नपानं,
न च खलु दास्यामो तुभ्यं निर्ग्रन्थ ! ॥ १६ ॥

અર્થ-આ પ્રમાણે અધ્યાપકના વચનનું ખંડન થતું જોઈ, તેમના છાત્રો કહે છે કે-અમારા અધ્યાપકોની સામે તમે વિરૂદ્ધ કેમ જોલો છો? તેથી તમને ધિક્કાર છે. અમારી સમક્ષ અમારા અધ્યાપકોનું અપમાન અમે કેમ સહન કરી શકીએ? ભલે અમારું આ અન્નપાન ખરાબ થઈ જાય. હે નિર્ગ્રન્થ! તમને આ અન્નપાન જરા પણ આપીશું નહિ, કેમ કે-તમે અમારા ગુરૂના શત્રુ છો. (૧૬-૩૫૩)

समिईहिं मज्झ सुसमाहिअस्स,
गुत्तीहिं गुत्तस्स जीइंदिअस्स ।

जइ मे न दाहित्थ अहेसणिज्जं,
किमज्ज जन्नाण लभित्थ लाभम् ॥१७॥

સમિતિભિર્મહ્યં સુસમાહિતાય,
ગુપ્તિભિર્ગુપ્તાય જિતેન્દ્રિયાય ।

યદિ મે ન દાસ્યથ અથૈષણીયં,

કિમઘ યજ્ઞાનાં લપ્સ્યધ્વે લાભમ્ ॥૧૭॥

અર્થ-હવે યજ્ઞ જવાબ આપે છે કે-ઈર્થોસમિતિ વગેરે પાંચ સમિતિઓથી સારી રીતિએ સમાધિસંપન્ન. મનોગુપ્તિ વગેરે ત્રણ ગુપ્તિઓથી યુક્ત અને જિતેન્દ્રિય ઓવા મને, નિર્દોષ આહારને જે કારણે આપવાનો ઈન્કાર કરી રહ્યા છો, તે કારણથી આ વખતે યજ્ઞનો પુણ્યપ્રાપ્તિ-રૂપ લાભ તમો શું પામી શકશો ખરા કે ? (૧૭-૩૫૪)

કેઙ્થ સ્વત્તા ઉવજોઙ્ઠા વા, અઙ્ઞાવયા વા સહ સ્વંડિઈહિં ।

ઈઅં સ્વુ દંડેણ ફલેણ હંતા, કંઠમ્મિ ઘિત્તૂણ સ્વલેજ્જ જો ણં ॥૧૮॥

કેઙ્ઠ્ર ક્ષત્રા ઉપજ્જોતિષ્કા વા,

અધ્યાપકા વા સહ સ્વણ્ડિકૈઃ ।

પવં સ્વલુ દ્વણ્ડેન ફલેન હત્ત્વા,

કણ્ઠે ગૃહીત્વા સ્વલયેયુર્યે સ્વલુ ॥૧૯॥

અર્થ-હવે અધ્યાપક પડકાર કરે છે કે-કોઈ આ યજ્ઞમંડપમાં ક્ષત્રિય જાતિના પુરૂષો, અગ્નિની પાસે રહેનાર હવન કરનારા પુરૂષો અથવા છાત્રોથી પરિવરેલા અધ્યાપકો છે ? ક્ષત્રિય કે છાત્રોની સાથે મળીને કોઈ અધ્યાપક, આ નિર્ગ્રંથ સાધુને લાકડી વગેરે દંડથી, ખીલકલો અથવા કુણ્ઠીઓથી કે મૂઠ્ઠીઓથી મારીને તેમ જ ગળથી પકડીને આ યજ્ઞમંડપમાંથી બહાર-હૂર ધકેલી મૂકે ! (૧૯-૩૫૫)

अज्ज्ञावयाणं वयणं सुणित्ता, उद्धाइआ तत्थ बहू कुमारा ।
दंडेहिं वेत्तेहिं कसेहिं चेव, समागया तं इसिं तालयंति ॥१९॥

अध्यापकानां वचनं श्रुत्वा,

उद्धावितास्तत्र बहवः कुमाराः ।

दण्डैर्वैत्रैः कशाभिश्चैव,

समागतास्तमृषिं ताडयन्ति ॥ १९ ॥

अर्थ-अध्यापकना आवा वचनने सांभणी छात्र वगेरे धणा कुमारे जेरथी होउचा, अने 'अडो ! आ हीक रमकडुं आव्युं छे'-अेम मानी हंडाओ, नेतरनी सोटीओ अने आपुकेना डेरडाओथी ते मुनिने पासे आवीने मार मारे छे. (१६-३५६)

रण्णो तहिं कौसलिअस्स धूजा, भदत्ति नामेण अणिदिअंगी ।

तं पासिआ संजयं हम्ममाणं, कुद्धे कुमारे परिनिव्ववेइ ॥२०॥

राज्ञस्तत्र कौसलिकस्य दुहिता,

भद्रेति नाम्ना अनिन्दिताङ्गी ।

तं दृष्ट्वा संयतं हन्यमानं,

क्रुद्धान् कुमारान् परिनिर्वापयति ॥२०॥

अर्थ-ते यज्ञशालामां कौशलिक राजनी विशिष्ट सौन्दर्यवती लद्रा नामनी पुत्री, संयमधर मुनिने कुमारे वडे मार मराता जेधने, डेपित थयेल कुमारेने शांत करे छे. (२०-३५७)

देवामिओगेण निओइएणं, दिन्नासु रण्णा मणसा न ज्ञाया ।

नरिंदेवेदिदमिबंदिएणं, जेणामि वंता इसिणा स एसो ॥२१॥

દેવાભિયોગેન નિયોજિતેન,

દત્તાસ્મિ રાજ્ઞા મનસા ન ધ્યાતા ।

નરેન્દ્રદેવેન્દ્રાભિવન્દિતેન,

યેનાસ્મિ વાન્તા ઋષિણા સ ષ્ષઃ ॥૨૧॥

અર્થ-તે કુમારોને શાંત કરતાં તથા મુનિના પ્રભાવ અને નિઃસ્પૃહતાની પ્રશંસા કરતાં ભદ્રા કહે કે-દેવના ખલાત્કારને વશ બનેલા કૌશલિક રાજાએ (મારા પિતાએ) મને પહેલાં જે મુનિરાજને આપેલ હતી, પરંતુ જેમણે મને મનથી પણ ઈચ્છી નથી, તે આ જ મુનિરાજ છે. નરેન્દ્ર-દેવેન્દ્રવંદિત આ મુનિરાજે મારો ત્યાગ કરેલ છે. તેઓના ઉપર તમે જે કદર્થના આરંભી છે તે જરાય ઉચિત નથી. (૨૧-૩૫૮)

एसो हु सो उगतवो महष्पा,

जिहंदिओ संजओ बंभयारी ।

जो मे तया निच्छइ दिज्जमाणिं,

पिउणा सयं कोसलिण्ण रन्ना ॥२२॥

एष खलु स उग्रतपा महात्मा,

जितेन्द्रियः संयतो ब्रह्मचारी ।

यो मां तदा नेच्छति दीयमानां,

पित्रा स्वयं कोसलिकेन राज्ञा ॥२२॥

અર્થ-આ તે જ ઉગ્ર તપસ્વી-મહાત્મા-જિતેન્દ્રિય-સંયમધારી અને બ્રહ્મચારી છે, કે જેમણે તે વખતે સ્વયં કૌશલિક રાજાવડે અર્પણ કરાતી એવી મારી ઈચ્છા સરખી પણ કરી નહોતી. (૨૨-૩૫૯)

महाजसो एस महाणुभागो,
घोरव्वओ घोरपरकमो अ ।

मा एअं हीलह अहीलणिज्जं,
मा सव्वे तेएण भे णिहहिज्जा ॥२३॥

महायशा एष महानुभागो, घोरव्रतो घोरपराक्रमश्च ।
भैनं हीलयताहीलनीयं, मा सर्वान्तेजसा भवतो निर्द्धाक्षीत् ॥२३॥

अर्थ-महा यशस्वी आ मुनि, अतिशय अच्युत
शक्तिवाणा, दुर्धर मडाव्रताने धारण करुनार तेमज कषाय
वगेरे शत्रुआना जय प्रति लयंकर सामर्थ्यवाणा छे,
जेथी तमो आवा सन्माननीय मुनिनी छिलना करे नहि !
जे तमे तेआने छिलना करी इष्ट अनावशो, तो ते मुनि
तेमना तपतेजथी तमोने आणी भूकशे, माटे कडर्थना करवी
छोडी हो ! (२३-३६०)

एयाइं तीसे वयणाइं सुच्चा, पत्तीइ भदाइ सुभासिआइं ।
इसिस्स वेआवडिअट्टयाए, जक्खा कुमारे विनिवारयन्ति ॥२४॥

पतानि तस्याः वचनानि श्रुत्वा,
पत्न्या भद्रायाः सुभाषितानि ।

ऋषेर्वैयावृत्यार्थं,

यक्षा कुमारान् विनिवारयन्ति ॥२४॥

अर्थ-रुद्रदेव पुरोहितनी लार्था लद्राना (राजपुत्री)
सारी रीतिअे कडेवायेला पूर्वोक्त वयनोने सांलणी,
ऋषिराजनी वैयावृत्य माटे यक्षो, उपद्रव करता कुमारोने
अटकावे छे. (२४-३६१)

તે ઘોરરૂવા ઠિઅ અંતલિક્ષ્વે,

અસુરા તર્હિં તં જળં તાલયંતિ ।

તે મિન્નદેહે રુહિરં વમંતે,

પાસિત્તુ મદ્દા ણ્ણમાહુ મુજ્જો ॥૨૫॥

તે ઘોરરૂપા સ્થિતા અન્તરિક્ષે,

અસુરાસ્તન્ન તં જનં તાહ્યન્તિ ।

તાન્ મિન્નદેહાન્ રુહિરં વમતો,

દ્દહ્વા મદ્દમાહુર્મ્મયઃ ॥૨૬॥

અર્થ-હવે તે ભયંકર આકારધારી ચક્ષો આકાશમાં રહેવા છતાં, તે યજ્ઞમંડપમાં મુનિરાજ ઉપર ઉપદ્રવ કરનાર જનને મારે છે. ચક્ષોના પ્રહારોથી કુમારોના શરીરનું વિદારણ થયું અને લોહી વમતા કુમારોને બેઈ ભદ્રા, નીચે જણાવેલ વચનને ફરીથી કહે છે. (૨૫-૩૬૨)

ગિરિં નહેહિં સ્વળહ, અયં દંતેહિં સ્વાયહ ।

જાયતેઅં પાણ્ણિં હ્ણહ, જે મિક્કુવું અવમન્નહ ॥૨૬॥

ગિરિં નસૈઃ સ્વનથ, અયો દન્તૈઃ સ્વાદથ ।

જાતતેજસં પાદૈઃ હન્યથ, યે મિશ્કુમવમન્યધ્વે ॥૨૬॥

અર્થ-જે લોકોએ આ મુનિની હિલના કરી છે, તેઓ સમજી લે કે-તમે લોકોએ પર્વતને નખો વતી ખોડવા જેવું, લોહાને દાંતોથી ચાવવા જેવું અને જાલવલ્યમાન અગ્નિને પગોથી લાત મારવા જેવું કૃત્ય કરેલ છે; અર્થાત્ સાધુનું અપમાન અનર્થ ફલ આપનાર અને એમાં શંકા નથી. (૨૬-૩૬૩)

આસીવિસો ઉગતવો મહેસી, ઘોરવ્વઓ ઘોરપરાક્રમ્મો અ ।
અગર્ણિ વ પકવંદ પયંગસેણા, જે મિક્કવુઅં મત્તકાલે વહેહ ।૨૭।

આશીવિષ ઉગ્રતપા મહર્ષિઃ, ઘોરવ્રતો ઘોરપરાક્રમશ્ચ ।
અગ્નિમિવ પ્રસ્કન્દથ પતન્નસ્તેના, યે મિશ્નું મક્તકાલે વિધ્યથ ।૨૭।

અર્થ-આ મુનિરાજ શાપ અને અનુગ્રહ કરવામાં સમર્થ આશીર્વિષ લઘિધવાળા છે, કેમ કે-તેઓ ઉચ્ચ તપસ્વી, ઘોર મહાવ્રતી અને ઘોર પરાક્રમી છે. આવા તપતેજવાળા મુનિને તમે લોકોએ ભોજનવેળાએ આહારદાન ન કરતાં માર માર્યો છે, જેથી તમોએ અગ્નિમાં પડતી પતંગીયા-ઓની શ્રેણી એકદમ વિનાશને નોંતરે તેમ વિનાશ નોતર્યો છે, એમ કહેવું એ અતિશયોક્તિભયું નથી. (૨૭-૩૬૪)

સીસેણ એઅં સર્ણં ઉવેહ,
સમાગયા સવ્વજણેણ તુબ્બે ।

જહ્ ઇચ્છહ જીવિઅં વા ધણં વા,
લોઅંપિ एसो कुविओं डहेज्जा ॥૨૮॥

શીર્ષેણ એતં શરણં ઉપેત,
સમાગતાઃ સર્વજનેન વ્યૂયમ્ ।

યદીચ્છત જીવિતં વા ધનં વા,
લોકમપિ એષ કુપિતો દહેત્ ॥૨૮॥

અર્થ-જે તમો તમારા જીવન અથવા ધનની સલામતી ઇચ્છતા હો, તો તમારૂં કર્તવ્ય એ છે કે-અહીં મળેલા તમે બધા સર્વ જનોને સાથે લઈ, મસ્તક ઝુકાવી આ મુનિ-

રાજની શરણાગતિ સ્વીકારે! જો તમો શરણું નહિ સ્વીકારો,
તો આ કુપિત મુનિ, જગતને પણ ભસ્મસાત્ કરે તેવા
શક્તિશાળી છે, એ સમજજો. (૨૮-૩૬૫)

અવહેદિઅ પિટ્ટ સુત્તમંગે, પસારિઆબાહુ અકમ્મચિટ્ટે ।
નિવ્ભેરિતચ્છે રુહિરં વમંતે, ડહ્ઠમુહે નિગ્ગય જીહનેત્તે ॥૨૯॥

તે પાસિઆ સ્વંહિઅ કઠ્ઠભૂણ, વિમણ્ણો વિસણ્ણો અહ માહ્ણો સો ।
ઈસિં પસાદેતિ સમારિઆઓ, હીલં ચ નિંદં ચ સ્વમાહ મંતે ! ॥૩૦॥
યુગ્મમ્ ॥

અવહેટિતપૃષ્ઠસદુત્તમાઙ્ગાઃ,

પસારિતવાહૂકર્મચેષ્ટાઃ ।

પસારિતાન્યક્ષીણિ રુધિરં વમતઃ,

ઉધ્ઠ્ઠમુશ્વાન્ નિર્ગતજિહ્વાનેત્રાન્ ॥૨૯॥

તાન્ દૃષ્ટ્વા સ્વણ્ડિકાન્ કાષ્ઠભૂતાન્,

વિમના વિષ્ણઃ અથ બ્રાહ્મણઃ સઃ ।

ઋષિં પ્રસાદયતિ સમાર્યાકો,

હીલાં ચ નિંદાં ચ ક્ષમધ્વં ભદન્ત ! ॥૩૦॥ યુગ્મમ્ ॥

અર્થ-જેમની પીઠ તથા સારા માથાએ નીચે નમી
ગયેલ છે, અગ્નિમાં લાકડાં હોમવા વગેરેરૂપ ક્રિયા વગ-
રના જેમના હાથો ફેલાએલા પડેલાં છે, જેમની આંખો
ફાટ-ફાટ થઈ રહી છે, જે લોહી વમતા તેમજ ઉંચા
મુખવાળા છે અને જેમની જીભ અને આંખો ખડાર
નીકળી પડી છે; આવા ખદ હાલતવાળા તે બ્રાહ્મણોને
તથા લાકડા જેવા અત્યંત નિશ્ચેષ્ટ છાત્રોને જોઈને, આ

કેવી રીતિએ સાબ્દ થશે-એવી ચિંતામાં રૂબેસ તે અધ્યાપક,
આ બધું જોયા પછી પોતાની પત્ની ભદ્રાની સાથે રૂદ્રદેવ
પુરોહિત, મુનિને પ્રસન્ન કરવા લાગ્યા; અને કહેવા લાગ્યા
કે-હે ભગવાન! સશિષ્ય અમારા તરફથી આપની અવજ્ઞા,
દોષ પ્રગટ કરવારૂપ નિંદા, તાડન વિ. જે થયેલ છે, તેની
હું માફી માગું છું. આપ તેની ક્ષમા કરો! માફી આપો!
(૨૯+૩૦, ૩૬૬ થી ૩૬૭)

बालेहिं मूढेहिं आयाणएहिं, जं हीलीआ तस्स खमाह भंते ।
महपसाया इसिणो हवंति, नहुमुणी कोवपरा हवंति ॥३१॥

बालैः मूढैः अजानद्भिः,
यत् हीलिताः तत् क्षमध्वं भदन्त ! ।

महाप्रसादा ऋषयो भवन्ति,
न खलु मुनयः कोपपरा भवन्ति ॥३१॥

અર્થ-વળી હે મુનિ! બાલ્ય અવસ્થાના કારણે
તેમજ કષાયના ઉદયથી ભાન ભૂલેલા અને હિતાહિતના
વિવેક વગરના આ મારા છાત્રોએ આપની ખૂબ હિલના
કરેલ છે. પ્રભો! આપ તેઓને ક્ષમા આપો! કેમ કે-આ
છોકરાઓ મૂઠ ઢોઈ સજ્જનોને કોપ યોગ્ય નથી, પરંતુ
દયાપાત્ર છે. વળી ઋષિઓ હંમેશાં શત્રુ, અપરાધી અને
અપમાનીઓ ઉપર કૃપાવંત હોય છે. તેઓ કદિ પણ
કોપવંત થતા નથી. (૩૧-૩૬૮)

पुष्पि च इण्हि च अणागयं च,
मणपपओसो न मे अत्थि कोई ।

જક્ષ્વા હુ વેઆવડીઅં કરેન્તિ,
તમ્હા હુ એ નિહયા કુમારા ॥૩૨॥

પૂર્વે ચેદાનીં ચાનાગતે ચ,
મનઃપ્રદ્વેષો ન મે અસ્તિ કોઽપિ ।
યક્ષાઃ સ્વલુ વૈયાવૃત્યં કુર્વન્તિ,
તસ્માત્સ્વલુ પતે નિહતાઃ કુમારાઃ ॥૩૨॥

અર્થ-મુનિરાજે જણાવ્યું કે-હે પુરોહિત ! પહેલાં મારા મનમાં જરા પણ દ્વેષ હતો નહીં, હમણાં નથી અને ભવિષ્યમાં થશે નહીં. તો તમને પ્રશ્ન થશે કે-આ છાત્રોની આવી સ્થિતિ કેમ થઈ? તો આનો ખુલાસો એવો છે કે-જે યક્ષલોકે મારી સેવામાં છે, તે સેવક યક્ષોએ મારી હિલના કરનાર તમારા છાત્રોને શિક્ષા કરેલ છે. એમાં મારો દ્વેષ કારણભૂત નથી. (૩૨-૩૬૬)

અત્યં ચ ધમ્મં ચ વિઆણમાણા, તુબ્ભે ણવિ કુપ્પહ ભૂદ્ધવણ્ણા ।
તુબ્ભં તુ પાણ સરણં ઉવેમો, સમાગયા સવ્વજણેણ અમ્હે ॥૩૩॥

અર્થ ચ ધર્મં ચ વિજાનન્તો,
યૂયં નાપિ કુપ્પથ ભૂતિપજ્ઞાઃ ।
યુષ્માકં તુ પાદૌ શરણં ઉપેમઃ,
સમાગતાઃ સર્વજનેન વયમ્ ॥૩૩॥

અર્થ-હેવે મુનિશ્રીના ગુણોથી આકર્ષાએલા અધ્યાપક વિ. કહે છે કે-શાસ્ત્રોના રહસ્ય, ક્ષમા વિ. અને સાધુ-ધર્મને વિશેષથી જાણનારા આપ કદી કોપ કરો જ નહીં. સર્વ મંગલ, વૃદ્ધિ અને સર્વજીવસંરક્ષણથી વિશિષ્ટ આપ

બુદ્ધિસંપન્ન છે, તેથી અમે બધાં ભેગા થએલા સર્વ જનોની સાથે આપ પૂજ્યના ચરણકમલનું શરણ સ્વીકારીએ છીએ. (૩૩-૩૭૦)

અર્ચેમુ તે મહાભાગ !, ન તે કિંચિ ન અર્ચિમો ।
 મુંજાહિ સાલિમં કૂરં, નાણાવંજણસંજુઅં ॥૩૪॥

અર્ચયામઃ ત્વાં મહાભાગ !, ન તવ કિંચિન્ન અર્ચયામઃ ।
 મુદ્ધશ્વ શાલિમયં કૂરં, નાનાવ્યજ્ઞનસંયુતમ્ ॥૩૪॥

અર્થ-હે મહાભાગ ! અમે આપની પૂજા કરીએ છીએ, આપની ચરણધૂલી વિ. જે કાંઈ છે તે અમારે સઘળું પૂજ્ય છે-અપૂજનીય નથી, તેમજ આ યજ્ઞમંડપ-માંથી નાના વ્યંજનરૂપ દર્હી વિ.થી સંયુક્ત ચોખાનું ભોજન ગ્રહણ કરીને આપ આહાર કરે ! (૩૪-૩૭૧)

ઈમં ચ મે અત્થિ પમ્હૂઅમન્ને, તં મુંજસૂ અમ્હમણુગ્ગહટ્ઠા ।
 વાઠંતિ પઢિચ્છઈ મત્તપાણં, માસસ્સ ઉ પારણે મહપ્પા ! ॥૩૫॥

ઈદં ચ મમાડસ્તિ પ્રમૂતમન્નં,
 તદ્ મુદ્ધશ્વ અસ્માકમનુગ્રહાર્થમ્ ।
 વાઠમિતિ પ્રતીચ્છતિ મત્તપાનં,
 માસસ્યૈવ પારણકં મહાત્મા ॥૩૫॥

અર્થ-આ પ્રત્યક્ષ દેખાતા મારા માલપૂડા વિ. ઘણા ભોજનને અમારા ઉપર કૃપા કરીને આપ ગ્રહણ કરી વાપરે ! આ પ્રકારની તેની ભક્તિ-વિનંતિ બોધ, તે મહાત્માએ, માસખમણના પારણાના દિવસે 'ભલે એમ

હોં-એમ કહીને, દ્રવ્યાદિથી શુદ્ધ આહારને પુરોહિત પાસેથી સ્વીકાર કર્યે (૩૫-૩૭૨)

તહિઅં ગંધોદયપુષ્પવાસં, દિવ્વા તર્હિ વસુહારા ય વુદ્ધા ।
પહયાઓ દુંદુહીઓ સુરેર્હિ, આગાસે અહો દાણંચ ઘુદ્ઠં ॥૩૬॥

તત્ર ગન્ધોદકપુષ્પવર્ષં, દિવ્વા તત્ર વસુધારા ચ વૃષ્ટા ।
પ્રહતા દુન્દુભયઃ સુરૈઃ, આકાશે અહો દાનં ચ ઘુષ્ટમ્ ॥ ૩૬ ॥

અર્થ-ન્યાયે મુનિશ્રીએ વહોયું, તે સમયે યજ્ઞ-મંડપમાં દેવોએ સુગંધીદાર જલ અને પુષ્પોનો વરસાદ વરસાવ્યો અને શ્રેષ્ઠ સોનૈયાની ધારાબંધ વૃષ્ટિ કરી, તેમ જ દુદ્ધંલિઓ ખબલી અને આકાશમાં ‘અહો દાનં-અહો દાન’ની ઉદ્ઘોષણા કરી. (૩૬-૩૭૩)

સક્ષવં સ્વુ દીસઈ તવોવિસેસો, ન દીસઈ જાઈવિસેસુ કોઈ ।
સોવાગપુત્રં હરિણસ સાહું, જસેરિસા ઈદ્ધિઠ મહાણુભાગા ॥૩૭॥

સાક્ષાદેવ દૃશ્યતે તપોવિશેષઃ,

ન દૃશ્યતે જાતિવિશેષઃ કોઽપિ ।

શ્વપાકપુત્રં હરિકેશસાધું,

યસ્યેદૃશી ઋદ્ધિર્મહાનુભાગા ॥ ૩૭ ॥

અર્થ-તે જોઈને આશ્ચર્યચકિત બનેલા બ્રાહ્મણો પણ આ પ્રમાણે જોલે છે કે-ખરેખર સાક્ષાત્ તપનું માહાત્મ્ય જ દેખાય છે, પરંતુ ભતિનું થોડું પણ માહાત્મ્ય દેખાતું નથી; કારણ કે-ચંડાલ પુત્ર હરિકેશ સાધુને તમે આંખો ખોલી જુઓ, કે જે મુનિની પાસે દેવસાન્નિધ્ય-રૂપી અત્યંત માહાત્મ્યવાળી ઋદ્ધિ છે. (૩૭-૩૭૪)

किं माहणा जोई समारभंता, उदणण सोहिं बहिआ विमग्गह ।
जं मग्गहा बाहिरिअं विसोहिं, न तं सुदिट्ठं कुसला वयंति ॥३८॥

किं माहनाः ज्योतिः समारभमाणाः,
उदकेन शोधिं बाह्यां विमार्गयथ ।

यद् मार्गयथ बाह्यां विशुद्धिं,
न तत् सुदृष्टं कुशला वदन्ति ॥ ३८ ॥

अर्थ-अग्निने आरंभ करी यज्ञने करनारा हे
प्राणियो ! शुं तमे इकत जल द्वारा आद्य विशुद्धिनी
धुंधल करी रह्या छे ? जे डा, तो ते ठीक नथी; केम
के-तत्त्वज्ञानी पुद्गे भात्र शरीरनी शुद्धिइप आद्य शुद्धिने
मोक्षदायक-आत्मिक शुद्धिकारक कहेता नथी. (३८-३७५)

कुसं च जूवं तणकट्टमग्गि, सायं च पायं उदयं फुसंता ।
पाणाइं भूआइं विहेडयंता, भुज्जोवि मंदा पकरेह पाबं ॥३९॥

कुशं च यूपं तृणकाष्ठमग्गि,
सायं च प्रातरुदकं स्पृशन्तः ।

प्राणिनो भूतान् विहेठमानाः,
भूयोऽपि मन्दा प्रकुरुथ पापम् ॥३९॥

अर्थ-दल, यज्ञस्तंभ, वीरुष वि. तृण, लाकडां अने
अग्निने संयथ करनारा, तेमज प्रलाते अने संध्याकाले
स्नान वि. क्रिया करनारा, अेधन्द्रिय जेवो, पृथ्वी-अपू-
तेजस-वनस्पतिकाय वि. जेवोनी हिंसा करवा द्वारा भूर्भूता-
वाणा तमे उत्कृष्ट पापकर्म लेगुं करे छे. (३९-३७६)

કહં ચરે મિવસુ વયં જયામો, પાવાઈં કમ્માઈં પ્ણોહ્ણયામો ।
અવ્વાહિ ણો સંજય જક્વપૂઙ્ગા, કહં સુઙ્ગં કુસલા વયતિ ॥૪૦॥

કથં ચરામો ભિક્ષો ! વયં યજામો,
પાપાનિ કર્માણિ પ્રણુદામઃ ।

આખ્યાહિ નો સંયત યક્ષપૂજિત !,
કથં સ્વિષ્ટં કુશલા વદન્તિ ॥૪૦॥

અર્થ-હે ભગવાન! આપ કહો કે-અમે કેવી રીતિએ યજ્ઞ માટે પ્રવૃત્તિ તથા યજ્ઞને કરીએ?, કે જેથી પાપ કર્મોને દૂર કરી શકીએ. હે યક્ષપૂજિત!, સંયમધર! અમે જે યજ્ઞ પ્રારંભ્યો તે તો આપે દોષિત દર્શાવ્યો, તો અમોને ખીજ કોઈ યજ્ઞને ઉપદેશ આપો! તત્ત્વજ્ઞોને પુણ્યયજ્ઞ જે સારી રીતિએ ધૃષ્ટ છે, તે કૃપા કરી દર્શાવો! (૪૦-૩૭૭)

હજ્જીવકાએ અસમારભંતા, મોસં અદત્તં ચ અસેવમાણા ।
પરિગ્રહં ઈત્થિઓ માણમાય, એઅં પરિણાય ચરંતિ દંતા ॥૪૧॥

ષડ્જીવકાયાનસમારભમાણા, મૃષાં અદત્તં ચાસેવમાના ।
પરિગ્રહં સ્ત્રિયો માનંમાયાં, ઘતત્પરિજ્ઞાય ચરન્તિ દાન્તાઃ ॥૪૧॥

અર્થ-પૃથ્વીકાય વિ. ષડ્ગુણવનિકાયની અહિંસાનું પાલન કરનારા તેમ જ અસત્ય અને ચોરીને નહીં આચરનારા, મૂર્છારૂપ પરિગ્રહને, સ્ત્રીઓને, માન વિ. ચાર કષાયોને અર્થાત્ આ સધળાંયને જ્ઞપરિજ્ઞાથી આ પાપનું ખીજ છે-એમ નાણી, પ્રત્યાખ્યાનપરિજ્ઞાથી છોડીને જિતેન્દ્રિય પુરૂષો યજ્ઞમાં પ્રવૃત્તિ કરે છે; અર્થાત્ તત્ત્વજ્ઞ

પુરૂષો અહિંસાદિ પ્રધાન યજ્ઞમાં પ્રવૃત્તિ કરવી એમ ઇચ્છે છે. (૪૨-૩૭૮)

સુસંવુડા પર્વાહિં સંવરેહિં, ઇહ જીવિઅં અળવકંચમાણા ।
વોસદ્વકાયા સુદ્વચ્તદેહા, મહાજયં જયઇ જળ્ણસિદ્ધં ॥૪૨॥

સુસંવૃતાઃ પશ્ચમિઃ સંવરૈઃ, ઇહ જીવિતમનવકાંક્ષન્તઃ ।
વ્યુત્સૃષ્ટકાયાઃ શુચિત્યક્તદેહાઃ, મહાજયં યજન્તિ યજ્ઞશ્રેષ્ઠમ્ ॥૪૨॥

અર્થ-પ્રાણાતિપાતવિરમણ્ણ વિ. પંચ મહાવ્રતોરૂપ સંવરોથી આશ્રવદ્વારેને સ્થગિત કરનારા, આ જન્મ કે પરલોકમાં અસંચમી જીવનને નહીં ઇચ્છનારા, પરિષદો અને ઉપસર્ગોને સહન કરનારા હોઈ સર્વથા કાયાને છોડનારા તથા નિરતિચાર મહાવ્રતોના પાલક હોઈ પરમ પવિત્ર અને કાયાના સંસ્કારોને છોડનારા, કર્મરૂપી શત્રુઓના પરાજય-રૂપ મહાજય જ્યાં છે, એવા યજ્ઞને સાધુપુરૂષો કરે છે. આથી આપ લોકો શ્રેષ્ઠ યજ્ઞને કરો, કે જેથી પાપકર્મોને જલ્દી વિધ્વંસ થાય ! (૪૨-૩૭૯)

કે તે જોઈ કિંવ તે જોઈઠાણં,
કા તે સુઆ કિં વ તે કારિસંગં ।
एहा य ते कयरा संति भिक्खू,
कयरेण होमेण हुणासि जोईं ॥४३॥

કિં તે જ્યોતિઃ ? કિં વા તે જ્યોતિઃસ્થાનં ?,
કાસ્તે સ્વચો કિં વા તે કરીષાઙ્ગમ્ ।
एधाश्च ते कतरा शान्तिभिक्षा !,
कतरेण होमेन जुहोषि ज्योतिः ॥४३॥

અર્થ-આપે જે શ્રેષ્ઠ યજ્ઞ દર્શાવ્યો, તો કહો કે-
આપના યજ્ઞનો અગ્નિ કેવો છે?, અગ્નિકુંડ કેવો છે?,
ધી વિ. નાખવાના સાધનરૂપ કડછી વિ. કેવા છે?,
અગ્નિને પ્રદીપ્ત કરવાના સાધનરૂપ સુકા છાણના ટુકડાના
સ્થાને કોણ છે?, જેથી અગ્નિ પ્રબલિત થાય છે તે
ઇંધનસ્વરૂપ કોણ છે?, પાપના ઉપશમમાં હેતુ-અધ્યયન-
પદ્ધતિરૂપ શાન્તિના સ્થાનમાં કોણ છે? અને જે વડે
અગ્નિને તર્પણ કરવામાં આવે છે તે આહુતિઓના સ્થાનમાં
કયી વસ્તુ છે? (૪૩-૩૮૦)

તવો જોઈ જીવો જોઈઠાણં, જોગા સુઆ સરીરં કારિસંગં ।
કમ્મે एहा संजमजोगसंती, होमं हुणामि इसिणं पसत्थं ॥૪૪॥

तपो ज्योतिर्जीवो ज्योतिः स्थानं,

योगा स्रुचः शरीरं करीषांगम् ।

कर्म एधाः संयमयोगाः शान्तिः,

होमेन जुहोमि ऋषीणां प्रशस्तम् ॥૪૪॥

અર્થ-આહ્ય અને અભ્યંતરરૂપ બે લેદવાળો તપ
અહીં અગ્નિસ્થાને છે, કેમ કે-તે કર્મરૂપી ભાવકાળેને
બાળે છે. અગ્નિનો આધાર જીવ છે, કેમ કે-તપનો આશ્રય
જીવ છે. મન-વચન-કાયાના યોગો સુચાના સ્થાને છે, કેમ
કે-આ યોગો દ્વારા ધીના સ્થાનરૂપ શુભ વ્યાપાર, કે જે
તપરૂપી અગ્નિને પ્રદીપ્ત કરવામાં હેતુ છે. છાણના
સ્થાને શરીર છે, કેમ કે-શરીરથી તપ સાધ્ય બને છે.
કાષ્ટના સ્થાનમાં કર્મ છે, કેમ કે-તપથી તે ભસ્મીભૂત

થાય છે. શાન્તિના સ્થાને સંયમવ્યાપારો છે, કેમ કે-તેથી સર્વ જીવોના ઉપદ્રવ-લય દૂર કરી શકાય છે. અહિંસાના કારણે વિવેકથી પ્રશંસિત ઋષિ સંબંધી સમ્યગ્ચારિત્ર-રૂપ હોમ-આહુતિથી વિશિષ્ટ યજ્ઞને હું કરું છું. (૪૪-૩૮૧)

કે તે હરણ કે અ તે સંતિતિત્થે,
કહિંસિ ण્હાઓ વ રયં જહાસિ ।

અસ્વાહિ ણો સંજયજક્ષવપૂઙ્ગા,
ઈચ્છામુ નાઉં ભવઓ સગાસે ॥૪૫॥

કસ્તે હ્રદો ? કિં ચ તે જ્ઞાન્ત્યે તીર્થે ?,
કસ્મિન્ સ્નાતઃ વા રજઃ જહાસિ ।

આચક્ષ્વ નો સંયતય ક્ષપૂજિત !,
ઈચ્છામો જ્ઞાતું ભવતઃ સકારો ॥૪૬॥

અર્થ-યજ્ઞની વિધિ અને સ્વરૂપ સાંભળી, બ્રાહ્મણો સ્નાનના સ્વરૂપને પૂછે છે કે-હે મુનિવર ! આપના મતે જલાશય કયું છે ? , પાપોપશમ માટે કયું તીર્થ છે ? , અથવા કયા સ્થાનમાં સ્નાન કરી પવિત્ર બનેલા આપ ધૂળ જેવા કર્મનેા ત્યાગ કરે છે ? હે ચક્ષૂજિત સંયત ! આપની પ્રાસેથી આ સર્વ જાણવા સાડ અમે ઇચ્છીએ છીએ, માટે આપ કૃપા કરી અમોને કહો ! (૪૫-૩૮૨)

ધમ્મે હરણ ચંમે સંતિતિત્થે,
અણાહ્લે અત્તપસન્નલેસે ।

જહિંસિ ण્હાઓ વિમલો વિસુદ્ધો,
સુસીતિભૂઓ પજહામિ દોસં ॥૪૬॥

ધર્મઃ હૃદઃ બ્રહ્મ શાન્તિતીર્થં,
 અનાવિલે આત્મપ્રસન્નલેશ્યમ્ ।
 યસ્મિન્ સ્નાતો વિમલો વિશુદ્ધઃ,
 સુશીતીભૂતો પ્રજહામિ દોષમ્ ॥૪૬॥

અર્થ-અહિંસા વિ.રૂપ ધર્મ એ જલાશય છે. શાન્તિતીર્થસ્થાન એ બ્રહ્મચર્ય છે. આ અધિકૃત હૃદયશાન્તિતીર્થ અત્યંત નિર્મલ હોઈ, આત્માની પ્રસન્ન-પ્રશસ્ત પીત-પદ્મ-શુકલમાંથી કોઈ એક લેશ્યાવાળું છે. આ તીર્થમાં સ્નાન કરી ભાવમલ વગરનો-કલંક વગરનો બની, રાગ વિ.ના પ્રચંડ તાપથી મુક્ત થઈ, કર્મ નામના દોષને સર્વથા હું છોડું છું. (૪૬-૩૮૩)

एअं सिणाणं कुसलेहिं दिट्ठं,
 महासिणाणं इसिणं पसत्थं ।
 जहिंसि णाया विमला विशुद्धा,
 महारिसी उत्तमठाणं पत्तत्तिवेमि ॥४७॥

एअत् स्नानं कुशलैर्हृष्टं,
 महास्नानं ऋषीणां प्रशस्तं ।
 येन स्नाता विमला विशुद्धा,
 महर्षयः उत्तमस्थानं प्राप्ता इति ब्रवीमि ॥४७॥

અર્થ-આ પૂર્વોક્ત સ્નાન તત્ત્વરોએ બેએલ છે-કહેલ છે. આ જ મહાસ્નાન સકલમલાપહારી હોઈ મહર્ષિઓની પ્રશંસાને પામે છે. આ સ્નાનથી વિમલ-વિશુદ્ધ બનેલા મહર્ષિઓ મુક્તિરૂપ ઉત્તમ સ્થાનમાં ગયા છે. આ પ્રમાણે હે જ'બૂ! હું કહું છું. (૪૭-૩૮૪)

॥ पारमुं श्री हरि केशीयाध्ययन संपूर्णं. ॥

श्री चित्रसंभूताध्ययन-१३

जाई पराजिओ खलु, कासि निआणं तु हत्थिण पुरंमि ।
चुलणीइ बंभदत्तो, उववन्नो पउमगुम्माओ ॥१॥

जातिपराजितः खलु, अकार्षीन्निदानं तुः हस्तिनापुरे ।
चुलन्यां ब्रह्मदत्त, उत्पन्नः पद्मगुल्मात् ॥१॥

अर्थ-पूर्वभवमां यांडाव जतिथी पराजित थयेव
संभूत मुनिओ, हस्तिनापुरमां वंदनाना समये यकवतीनी
पटराणीना वाणना स्पर्शजनित सुभना अनुभवना कारणे,
भारा तपनुं जे केअ क्खु होय, तो 'हुं आवता भवमां
यकवतीं अनुं. '-आवुं' नियाणुं आंधी भरणु साधयुं.
संभूत मुनि, नदिनीगुहम विमानमां द्विव्य सुभो लोगवी,
त्यांथी ब्यवी, प्रह्वराजनी पत्नी. युवनी राणीनी कुभे
प्रह्वदत्त नामे पुत्र इपे अवतर्या. (१-३८५)

कंपिल्ले संभूओ चित्तो, पुण जाओ पुरिमतालंमि ।
सिद्धिकुलंमि विसाले, धम्मं सोऊण पव्वईओ ॥२॥

काम्पील्ये सम्भूतश्चित्रः, पुनर्जातः पुरिमताले ।
श्रेष्ठिकुले विशाले, धर्मं श्रुत्वा प्रव्रजितः ॥२॥

आसिमो भायरा दोवि, अन्नमन्नवसाणुगा ।

अन्नमन्नमणुरत्ता, अन्नमन्नहिएसिणो ॥ ५ ॥

आवां भ्रातरौ द्वावपि, अन्योन्यवशानुगौ ।

अन्योन्यमनुरक्तौ, अन्योन्यं हितैषिणौ ॥ ५ ॥

अर्थ-डे मुनि! हुं अने तमे अन्ने पूर्वखवमां परस्पर सगा लाछ, परस्पर ऐकपीजने आधीन, परस्पर परम प्रेमवत अने परस्पर शुभालिदाषावाणा उता, अर्थात् आपणा अनेतुं चित्त ऐक सरणुं उतुं. (५-३८८)

दासा दसण्णे आसि, मिआ कालिजरे नगे ।

हंसा मयंगतीराए, सौवागा कासिभूमिए ॥ ६ ॥

देवा य देवलोगम्मि, आसि अम्हे महिइडिया ।

इमा णो छट्ठिआ जाई, अन्नमन्नेण जा विणा ॥७॥ युग्मम् ॥

दासौ दशार्णे अभूव, मृगौ कालिजरे नगे ।

हंसौ मृतगङ्गातीरे, श्वपाकौ काशीभूमौ ॥ ६ ॥

देवौ च देवलोके, अभूव आवां महर्द्धिकौ ।

इयं आवयोः षष्टिका जातिः, अन्योन्येन या विना ॥७॥

युग्मम् ॥

अर्थ-पडेलीं दशार्णुं देशमां आपणुं अने दास, पछी कालिजरे नामना पर्वतमां डरणु, पछी मृतगंगा तीरे उंस, पछी काशी देशमां खांडाल अने पछी सौधर्म देवलोकमां महर्द्धिक देव थया उता. तयार पछी आ आपणु अनेने नान्न परस्पर संयोग वगरने थयो छे. (६+७, ३८०+३८१)

કમ્મા નિઆણપ્પગઢા, તુમે રાય! વિચિત્તિઆ ।

તેસિં ફલવિવાગેણં, વિપ્પઓગમુવાગયા ॥૮॥

કર્માણિ નિદાનપ્રકૃતાનિ, ત્વયા રાજન્! વિચિન્તિતાનિ ।

તેષાં ફલવિપાકસ્તેન, વિપ્રયોગમુપાગતૌ ॥૮॥

અર્થ-હે રાજન્! તમે સંભૂત મુનિના ભવમાં વિષયાલિલાષાથી નિચાણું કરી, તેના હેતુરૂપ આર્તધ્યાન કરી કર્મો બાંધ્યા. તે બાંધેલ કર્મોના ફલરૂપ વિપકાથી આપણે બંને વિષ્ણુટા પડ્યા છીએ. (૮-૩૬૨)

સચ્ચસૌઅપ્પગઢા, કમ્મા મણ પુરા કઢા ।

તે અજ્જ પરિમુંજામો, કિં નુ ચિત્તોવિ સે તહા ॥૯॥

સત્યશૌચપ્રકટાનિ, કર્માણિ મયા પુરાકૃતાનિ ।

તાન્યથ પરિમુંજે, કિં નુ ચિત્તોઽપિ તાનિ તથા ॥૯॥

અર્થ-હે મુનિ! સત્ય અને નિષ્કપટ અનુષ્ઠાનથી પ્રકટ શુભાનુષ્ઠાનો જે મેં પહેલાં કરેલ છે, તેથી આજે ચક્રવર્તીનું સુખ હું ભોગવું છું. ચિત્ર નામવાળા આપ તો તે સુખો ભોગવતાં નથી, કેમ કે-આપ ભિક્ષુક છો. તો શું મારી સાથે પેદા કરેલાં આપના શુભ કર્મો નિષ્ક્રમ ગયાં? (૯-૩૬૩)

સવ્વં સુચિણ્ણં સફલં નરાણં,

કઢાણ કમ્માણ ન મુક્કલુ અત્થિ ।

અત્થેહિ કામેહિ ય ઉત્તમેહિ,

આયા મમં પુણ્ણાફલોવવેણ ॥૧૦॥

સર્વં સુચીર્ણં સફલં નરાણાં,

કૃતેભ્યો કર્મભ્યો ન મોક્ષોઽસ્તિ ।

અર્થેઃ કામૈશ્ચ ઉત્તમૈઃ,

આત્મા મમ પુણ્યફલોપપેતઃ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ-સારી રીતિએ આચરેલું સઘળું તપ વિ. અનુષ્ઠાન, મનુષ્ય વિ. સકલ પ્રાણીઓને ફલજનક અવશ્ય થાય છે. કરેલાં કર્મોનેા છૂટકારો ભોગવ્યા સિવાય હોઈ શકતો નથી. પ્રધાન દ્રવ્યો અને પ્રધાન શબ્દ વિ. કામ-ભોગોથી યુક્ત મારો આત્મા પણ પુણ્યફલસંપન્ન હતો. (૧૦-૩૬૪)

જાણાસિ સંભૂઅ મહાણુભાગં,

મહિદ્ધિઢઅં પુણ્ણફલોવવેઅં ।

ચિત્તંપિ જાણાહિ તહેવ રાયં,

ઈઢ્ઢી જુઈ તસ્સવિ અ પ્પભૂઆ ॥૧૧॥

જાનાસિ સમ્ભૂત ! મહાનુભાગં,

મહદ્ધિકં પુણ્યફલોપપેતમ્ ।

ચિત્રમપિ જાનીહિ તથૈવ રાજન્ !,

ઋદ્ધિર્ચુતિઃ તસ્યાપિ ચ પ્રભૂતા ॥૧૧॥

અર્થ-હે સંભૂત ! જે તું તારી જાતને સાતિશય સંપત્તિસંપન્ન અને ચક્રવર્તી પદની પ્રાપ્તિથી પુણ્યફલયુક્ત માને છે, તેમ હે રાજન્ ! પૂર્વજન્મના ચિત્ર નામવાળા એવા મારી પાસે પણ પુણ્યફલસંપન્ન સંપદા અને દીપ્તિ ગૃહસ્થાવસ્થામાં હતી-એમ તું સમજજે ! (૧૧-૩૬૫)

મહત્થરૂપા વયણપ્પભૂઆ, ગાહાણુગીઆ નરસંગમજ્ઞે ।
જં ભિક્કવુણો સીલગુણોવવેઆ, ઇહજ્જયંતે સમણોમ્હિ જાઓ ॥૧૨॥

મહાર્થરૂપા વચનાપ્રભૂતા, ગાથાનુગીતા નરસર્જ્જ્ઞમધ્યે ।
યાં ભિક્ષવો સીલગુણોપપેતા, ઇહ યતન્તે શ્રમણોસ્મિ જાતો ॥૧૨॥

અર્થ-જે આવી ઋદ્ધિ હતી તો સાધુ કેમ બન્યા ?
તેના જવાબમાં કહે છે કે-બહુ અર્થગંભીર અને સ્વલ્પ
અક્ષરવાળી ધર્મતું કથન કરનારી સૂતરૂપ ગાથા, અર્થાત
શ્રોતાઓને અનુકૂલ કહેવાએલ ધર્મદેશના જનસમુદાયની
વચ્ચે સાંભળી, જેમ મુનિઓ ચારિત્ર અને જ્ઞાનથી સંપન્ન
બનેલા જિનપ્રવચનમાં પ્રયત્નશીલ બને છે, તેમ હું પણ
ધર્મદેશના સાંભળી જ્ઞાનગભિત વૈરાગ્યવાળો શ્રમણ બન્યો
છું. (૧૨-૩૯૬)

ઉચ્ચોદય મહુકકે અ વંભે, પવેહા આવસહા ય રમ્મા ।
ઇમં ગિહં ચિત્તધણપ્પભૂઅં, પસાહિ પંચાલગુણોવવેઅં ॥૧૩॥

ઉચ્ચોદયો મધુઃ કર્કઃ ચ બ્રહ્મા,
પ્રવેદિતા આવસથાશ્ચ રમ્યા ।

ઇદં ગૃહં ચિત્તધનપ્રભૂતં,
પ્રશાધિ પાશ્ચાલગુણોપપેતમ્ ॥૧૩॥

અર્થ-હવે ચક્રી પોતાની સંપત્તિ દ્વારા મુનિને
આમંત્રણ આપતાં કહે છે કે-ઉચ્ચોદય, મધુ, કર્ક, મધ્ય,
બ્રહ્મા-આ પાંચ પ્રાસાદો અને બીજાં પણ રમણીય ભવનો
છે. વળી ઘણા ચિત્રો અને મણિ, માણેક વિ. ધનથી
ભરચક મારો સ્પેશીઅલ રાજમહાલય છે અને તે કાળમાં

પાંચાલ દેશની અતિ સમૃદ્ધ શ્રેષ્ઠ વસ્તુઓ હતી તેનાથી તે અતિ સુશોભિત છે. તે પ્રાસાદોને-મહેલને આપ યથેચ્છ લોગવો ! (૧૩-૩૯૭)

નટ્ટેહિં ગીણહિ અ વાઙ્ણહિં, નારીજનાઈં પરિવારયંતો ।

મુંજાહિ મોગાઈં ઇમાઈં મિક્ષૂ, મમ રોઅઈ પવ્વજ્જા હુ દુક્ખં ।૧૪।

નૃત્યૈર્ગીતૈશ્ચ વાદિત્રૈઃ, નારીજનાન્ પરિવારયન્ ।

મુંક્ષવ મોગાનિમાન્ મિક્ષો!, મહ્યં રોચતે પ્રવ્રજ્યા હુ દુઃખમ્ ॥૧૪॥

અર્થ-હે સાધો! નૃત્યો-ગીતો-વાદિત્રીની સાથે નારીવર્ગને સ્વ-પરિવાર બનાવી આ પ્રત્યક્ષ લોગોને લોગવો ! મને આ દીક્ષા દુઃખરૂપ જ દેખાય છે, માટે આપ સહુર્ષ અમારા આમંત્રણને સ્વીકારો. (૧૪-૩૯૮)

તં પુવ્વનેહેણ કયાણુરાગં,

નરાહિવં કામગુણેસુ ગિદ્ધં ॥

ધમ્મસ્સિઓ તરસ હિઆણુપેહિ,

ચિત્તો ઇમં વયણમુદાહરિત્થા ॥૧૫॥

તં પર્વસ્નેહેન કૃતાનુરાગં, નરાધિપં કામગુણેષુ ગૃહ્ધમ્ ।

ધર્માશ્રિતસ્તસ્ય હિતાનુપ્રેક્ષી, ચિત્રઃ ઇદં વચનમુદાહૃતવાન્ ।૧૫।

અર્થ-પૂર્વભવના સ્નેહથી પોતાના તરફ અનુરાગી બનેલ વિષયાસક્ત પ્રહ્લદત્ત ચક્રવર્તીને, તે ચક્રવર્તીના હિતૈથી, ધર્મારૂઢ બનેલ ચિત્રના જીવરૂપ મુનિ, નીચે જણાવેલ ઉપદેશવાક્યને કહે છે. (૧૫-૩૯૯)

સવ્વં વિલવિઅં ગીઅં, સવ્વં નટ્ટં વિહંવિઅં ।

સવ્વે આહારણા ભારા, સવ્વે કામા દુહાવહા ॥૧૬॥

सर्वं विलपितं गीतं, सर्वं नृत्यं विडम्बितम् ।

सर्वाण्याभरणानि भाराः, सर्वे कामा दुःखावहाः ॥ १६ ॥

અર્થ-હે ચકવર્તી ! આ સઘળુંય ગીત અમારે મન વિલાપ-રૂદન સરખું છે, સઘળુંય નૃત્ય વિડંબના સરખું છે તથા સઘળાં આભરણો ભારભૂત તેમ જ સઘળાં કામલોગો નરકહેતુ હોઈ દુઃખદાયક છે. (૧૬-૪૦૦)

बालाभिरामेषु दुहावहेषु, न तं सुहं कामगुणेषु रायं ! ।

विरक्तकामाण तवोधणाणं जं भिक्खुणं शीलगुणे रयाणं ॥ १७ ॥

बालाभिरामेषु दुःखावहेषु, न तत्सुखं कामगुणेषु राजन् ।

विरक्तकामानां तपोधनानां, यद् भिक्षूणां शीलगुणे रतानाम् ॥ १७ ॥

અર્થ-અજ્ઞાની જીવોના ચિત્તમાં આનંદ આપનાર, અર્થાત્ આરંભે જે મધુર અને પરિણામે જે ખેદ આપનાર દુઃખદાયી મનોહર શબ્દ વિ. લોગવાતા વિષયોમાં પણ હે રાજન્ ! સુખ નથી પણ સુખાભાસ છે; કેમ કે-વાસ્તવિક સુખશાન્તિ જે કામવિરક્ત સાધુઓને શીલગુણની મસ્તીમાં છે, તેનો અનંતમો અંશ પણ કામલોગમાં નથી. (૧૭-૪૦૧)

नरिंद जाई अहमा नराणं, सोवागजाई दुहओ गयाणं ।

जहिं वयं सव्व जणस्स वेसा, वसीअ सोवागनिवेशणेषु ॥ १८ ॥

नरेन्द्र ! जातिरधमा नराणां, श्वपाकजाति द्वयोर्गतयोः ।

यस्यां आवां सर्वजनस्य द्वेष्यौ, अवसाव श्वपाकनिवेशनेषु ॥ १८ ॥

અર્થ-હે નરેન્દ્ર ! મનુષ્યોમાં ચાંડાલ જાતિ અધમ જાતિ છે. જ્યારે આપણે તે જાતિમાં જન્મ્યા, ત્યારે સર્વ જનોને અપ્રીતિકર-નિંદા તરીકે રહ્યા હતા. (૧૮-૪૦૨)

તીસે અ જાઈં ઉ પાવિઆણ,
 વુચ્છા મુ સોવાગનિવેસણેસુ ।
 સવ્વરસ લોગસસ દુગુંછણિજ્જા,
 ઇહં તુ કમ્માઈં પુરેકડાઈં ॥૧૯॥
 તસ્યાં ચ જાતૌ તુ પાપિકાયાં,
 ઉષિતાવાવાં શ્રવપાકનિવેશનેષુ ।
 સર્વસ્ય લોકસ્ય જુગુપ્સનીયૌ,
 અસ્મિન્ તુ કર્માણિ પુરાકૃતાનિ ॥૧૯॥

અર્થ-તે ચાંડાલ જાતિમાં-ચાંડાલના ઘરેમાં રહેલાં સઘળાં લોકોની હિલના-ઘૂણાના પાત્ર બન્યા હતા. હમણાં આ ચાલુ જન્મમાં પૂર્વે કરેલ શુભ અનુષ્ઠાનરૂપ કર્મોનો ઉદ્દય હોઈ શુભ જાતિ વિ.નો અનુભવ થઈ રહ્યો છે, તેો ફરીથી વિષયાસક્તિમાં બ્યાકુલ ન બનતાં શુભ કર્મોની કમાણી કરવી જોઈએ. (૧૯-૪૦૩)

સો દાણિસિ રાય મહાણુમાગો,
 મહિઈદિઓ પુણ્ણફલોવવેઓ ।
 ચઈત્તુ મોંગાઈં અસાસયાઈં,
 આયાણહેઝ અભિનિક્કમાહિ ॥૨૦॥

સ હ્દાર્ની રાજા મહાનુમાગો, મહર્દિકઃ પુણ્યફલોપપેતઃ ।
 ત્યક્ત્વા ભોગાનશાશ્વતાન્, આદાનહેતોરભિનિક્કામ ॥૨૦॥

અર્થ-હે ચક્રવર્તી ! જે સંભૂત મુનિ પહેલાં હતા, તે તું હમણાં મહાનુભાગ, મહર્દિક પુણ્યફલસંપન્ન છે. તે સાધુતાનો પ્રચંડ પ્રભાવ તેં તેો જોઈ લીધો છે, તેો

વિનશ્વર લોગોનો ત્યાગ કરી સર્વ ચારિત્રધર્મને પાલન કરવા માટે શ્રી ભાગવતી દીક્ષા ધારણ કરો ! (૨૦-૪૦૪)

इह जीवीए राय असासयंमि,

धणिअं तु पुण्णाइं अकुच्चमाणो ।

से सोअइ मच्चुमुहोवणीए,

धम्मं अकाऊण परम्मि लोए ॥२१॥

इह जीविते राजन्नशाश्वते,

अतिशयेन तु पुण्यानि अकुर्वाणः ।

स शोचति मृत्युमुखोपनीतः,

धर्ममकृत्वा परस्मिञ्च लोके ॥ २१ ॥

અર્થ-અહીં મનુષ્યનું આયુષ્ય અતિશય અસ્થિર છે. વળી જ્યાં પુણ્ય કર્તવ્ય છે, ત્યાં શુભ ક્રિયાને નહીં કરનારો જીવ, મૃત્યુમુખમાં પ્રવેશ કરનાર, ધર્મ કર્યા સિવાય નરક વિ. પરલોકમાં ગયેલો શરીરાબ્જની માફક અસહ્ય વેદનાથી આર્ત બનેલો પશ્ચાત્તાપ કરે છે કે-‘મેં મનુષ્યજન્મમાં પુણ્ય કર્યું નહીં પણ ઘોર પાપ કર્યું-ઘણું પાપ કર્યું.’ (૨૧-૪૦૫)

जहेह सीहो व मिअं गहाय,

मच्चू नरं नेइ दु अंतकाले ।

न तस्स माया व पिआ व भाया,

कालंमि तम्मि सहरा भवंति ॥२२॥

યથેહ સિંહો વા મૃગં ગૃહીત્વા,
મૃત્યુઃ નરં નયતિ હુ અન્તકાલે ।

ન તસ્ય માતા વા પિતા વા ભ્રાતા,
કાલે તસ્મિન્નંશઘરા ભવન્તિ ॥૨૨॥

અર્થ-જેમ આ દુનિયામાં સિંહ, મૃગને પકડીને પરલોકમાં પહોંચાડે છે, તેમ અંતકાળે મનુષ્યને મૃત્યુ પરલોકમાં પહોંચાડે છે. તે વખતે માતા, પિતા, ભાઈ વિ. સ્વજનવર્ગી મરનારને મૃત્યુથી બચાવી શકતા નથી, અર્થાત્ પોતાના જીવનનો અંશ આપી જીવતા બનાવી શકતા નથી. (૨૨-૪૦૬)

ન તસ્સ દુઃસ્વં વિભયંતિ નાહૌ,
ન મિત્તવગ્ગા ન સુઆ ન વંધવા ।

ઇકો સયં પચ્ચણ્ણહોઈ દુઃસ્વં,
કત્તારમેવં અણુજાઈ કમ્મં ॥૨૩॥

ન તસ્ય દુઃસ્વં વિભજન્તે જ્ઞાતયો,
ન મિત્રવર્ગાઃ ન સુતાઃ ન વાન્ધવાઃ ।

પકઃ સ્વયં પ્રત્યનુભવતિ દુઃસ્વં,
કત્તારમેવં અનુયાતિ કર્મ ॥૨૩॥

અર્થ-મરતી વખતે મરનાર વ્યક્તિને તત્કાલ પ્રાપ્ત થયેલ શારીરિક અને માનસિક દુઃખને, દૂરસ્થ સ્વજનવર્ગી, મિત્રવર્ગી, પુત્રો અને બંધુવર્ગી બહેંચી શકતા નથી અર્થાત્ દૂર કરવામાં સમર્થ થતા નથી, પરંતુ એકલો પોતે જ દુઃખને અનુભવે છે, કેમ કે-કર્મ કર્તાની જ પાછળ કે સાથે જાય છે. (૨૩-૪૦૭)

ચિચ્ચા દુપયં ચ ચુપ્પયં ચ,
 ચિત્તં ગિહં ઘર્ણં ઘનનં ચ સર્વં ।
 સકમ્મપ્પવીઓ અવસો પયાઇ,
 પરં ભવં સુન્દરં પાવગં વા ॥૨૪॥

ત્યક્ત્વા દ્વિપદં ચ ચતુષ્પદં ચ,
 ક્ષેત્રં ગૃહં ધનં ધાન્યં ચ સર્વમ્ ।
 સ્વકર્માત્મદ્વિતીયઃ અવશો પ્રયાતિ,
 પરં ભવં સુન્દરં પાપકં વા ॥૨૪॥

અર્થ-શ્રી વિ. યે પગવાળાને, ચાર પગવાળા હાથી વિ.ને, ક્ષેત્રને, ઘરને, ઘનને, ધાન્યને-એમ સઘળાંયને છોડીને, કર્મપરાધીન બનેલો સ્વકર્માતુસાર સ્વર્ગ વિ. સુંદર પરલોકમાં અથવા નરક વિ. ખરાબ પરલોકમાં જીવ એકલો જાય છે. (૨૪-૪૦૮)

તં ઈવકગં તુચ્છ શરીરગં સે,
 ચિર્ઈગયં દહિઅ ડ પાવગેણં ।
 મજ્જા ય પુત્તોવિ અ નાયઓ વા,
 દાયારમન્નં અણુસંકમંતિ ॥૨૫॥

તદેકકં તુચ્છશરીરકં તસ્ય,
 ચિતિગતં દગ્ધ્વા તુ પાપકેન ।

માર્યાં ચ પુત્રોઽપિ ચ જ્ઞાતાયશ્ચ,
 દાતારમન્યમનુસંક્રામતિ ॥ ૨૫ ॥

અર્થ-તે મરનારે છોડેલા એકલા નિર્જીવ શરીરને-શબને ચિતામાં રાખી, અશિથી બાળીને, સ્ત્રી, પુત્ર,

સ્વજનવર્ગ વિ. પોતાના સ્વાર્થસાધક ખીજા માણુસોને આશ્રય લે છે. મરનારને થોડા દિવસ પછી ભૂલી જાય છે. (૨૫-૪૦૯)

उवनिज्जइ जीविअमप्पमायं, वण्णं जरा हरइ नरस्स रायं ।
पंचालराया वयणं सुणाहि, मा कासि कम्माइं महालयाइं ॥२६॥

उपनीयते जीवितमप्रमादं, वर्णं जरा हरति नरस्य राजन् ।
पाञ्चालराजा ! वचनं शृणु, मा कार्षीः कर्माणि महालयानि ॥२६॥

અર્થ-હે રાજન્ ! તથાવિધ કર્મો, આ ચાલુ જીવનને પ્રમાદ વગર સમયે સમયે મરણરૂપ આવીચિમરણ દ્વારા મૃત્યુની નજીક લઈ જાય છે. વર્ણી મનુષ્યના મનોહર કાન્તિરૂપ લાવણ્યને વૃદ્ધાવસ્થા નષ્ટ કરે છે. તો હે પાંચાલ રાજ ! મારું હિતકર વચન સાંભળો કે-તમે ખૂબ મોટા પંચેન્દ્રિય જીવોની હિંસા વિ. પાપકર્મો કરશો નહિ. (૨૬-૪૧૦)

अहंपि जाणामि जहेह साहू, जं मे तुमं साहसि वक्कमेअं ।
भोगा इमे संगकरा हवंति, जे दुच्चया अज्जो ! अम्हारिसेहि ।२७

अहमपि जानामि यथेह साधो !,
यन्मे त्वं साधयसि वचः पतत् ।

भोगा इमे सङ्गकरा भवन्ति,
ये दुस्त्यजा आर्य ! अस्माहृशैः ॥२७॥

અર્થ-હે સાધુ ! આપે મને જે આ ઉપદેશરૂપ વચન કહ્યું તે હું પણ સમજું છું, પરંતુ આ પ્રત્યક્ષ ભોગો મોહ-મમતાના ઉત્પાદક હોઈ, હે આર્ય ! અમારા જેવાથી તે છોડી શકાય તેમ નથી. (૨૭-૪૧૧)

हत्थिणपुरंमि चित्ता, ददूहणं नरवइं महिइडिअ ।
 कामभोगेसु गिद्वेणं, निआणमसुहं कडं ॥२८॥
 तस्स मे अप्पडिकंतस्स, इमं एआरिसं फलं ।
 जाणमाणेवि जं धम्मं, कामभोगेसु मुच्छिओ ॥२९॥ युग्मम् ॥
 हस्तिनापुरे चित्र !, दृष्ट्वा नरपतिं महर्द्धिकम् ।
 कामभोगेषु गृध्नेन, निदानमशुभं कृतम् ॥ २८ ॥
 तस्मात् ममाप्रतिक्रान्तस्य, इदं पतादृशं फलम् ।
 जानन्नपि यद्धर्मं, कामभोगेषु मूर्च्छितो ॥ २९ ॥
 युग्मम् ॥

अर्थ-हे पूर्वभवना चित्र मुनि! हस्तिनापुरमां
 सनत्कुमार योथा यङ्कवर्तीने महर्द्धिक जेने, काम-
 लोगासक्त भे पापानुबंधी पापइप नियाणुं आंध्युं, ते
 समये तमे मने वार्यो पणुं सभएने पाछे उठया
 नडीं. जेम के-‘हुं धर्मना ज्ञानवाणो होवा छतां काम-
 लोगनी आसक्ति-मस्तीमां मस्तान अन्ये छु’ तेनुं आ
 परिणाम छे. (२८+२९, ४१२+४१३)

नागो जहा पंकजलावसण्णो, ददूहं थलं नाभिसमेइ तीरं ।
 एवं वयं कामगुणेषु गिद्धा, न भिक्खुणो मग्गमणुव्वयामो ॥३०॥

नागो यथा पङ्कजलावसन्नो.

दृष्ट्वा स्थलं नाभिसमेति तीरम् ।

एवं वयं कामगुणेषु गृद्धा,

न भिक्षोर्मार्गमनुव्रजामः ॥ ३० ॥

अर्थ-जेम जलथी लरेता कियउमां डूबेते। हाथी

સ્થળ જોવા છતાં કિનારે આવવામાં અસમર્થ હોય છે,
તેમ કામભોગના રંગરાગમાં મસ્ત બનેલા અમે સાધુમાર્ગનું
અનુસરણ ન કરી શકીએ. (૩૦-૪૧૪)

અચ્ચેઠ કાલો તરંતિ રાઈજો,

નયાવિ ભોગા પુરિસાણ નિચ્ચા।

ઉવિચ્ચ ભોગા પુરિસં ચયંતિ,

દુમં જહા સ્વીણફલં વ પક્ષી ॥૩૧॥

અત્યેતિ કાલસ્ત્વરન્તે રાત્રયો,

ન ચાપિ ભોગા પુરુષાણાં નિત્યાઃ ।

ઉપેત્ય ભોગાઃ પુરુષં ત્યજન્તિ,

દુમં યથા સ્વીણફલં વા પક્ષિણઃ ॥૩૧॥

અર્થ-આયુષ્યનો કાળ વીત્યો બંધ છે, તેમજ
રાત્રિ અને દિવસો વેગથી ચાલ્યા બંધ છે. વળી પુરુષોને
પ્રાપ્ત થયેલ ભોગો શાશ્વતકાલીન નથી, કેમ કે-જેમ ફલ
વગરના વૃક્ષને પાંખીઓ છોડી દે છે, તેમ પુણ્યશૂન્ય પુરુષને
ભોગો છોડી દે છે. (૩૧-૪૧૫)

જઈ તંસિ ભોગે ચઠ્ઠ અસત્તો,

અજ્ઝાઈં કમ્માઈં કરેહિ રાયં ।

ધમ્મઠ્ઠિઓ સવ્વપયાણુકંપી,

તો હોહિસિ દેવો ઇઓ વિરુવ્વી ॥૩૨॥

યદિ ત્વમસિ ભોગાંસ્ત્યક્તુમશક્તઃ,

આર્યાણિ કર્માણિ કુરુ રાજન્ ।

ધર્મે સ્થિતઃ સર્વપ્રજાનુકમ્પી,

તતઃ ભવિષ્યસિ દેવ ઇતો વેક્રિયી ॥૩૨॥

અર્થ-જો તમે ભોગત્યાગ કરવા અશક્ત છો, તો હે રાજન્ ! શિષ્ટ જનને ઉચિત કાર્યો કરો ! સમ્યગ્ દષ્ટિ વિના આચારરૂપ ગૃહસ્થધર્મમાં રહી સર્વ પ્રાણીઓ ઉપર દયાવાળા બનો ! એટલે આ પછીના ભવમાં તમે વૈકલિયશરીરધારી વમાનિક દેવ બનશો. (૩૨-૪૧૬)

ન તુજ્ઞ મોગે ચઙ્ગણ બુદ્ધી,
ગિદ્ધોસિ આરંભપરિગ્રહેસુ ।
મોહં કઓ ઇત્તિઓ વિપ્પલાવો,
ગચ્છામિ રાયં આમંતિઓસિ ॥૩૩॥

ન તવ મોગાન્ ત્યક્તું બુદ્ધિઃ,
ગૃદ્ધોઽસિ આરમ્ભપરિગ્રહેષુ ।
મોહં કૃત ષતાવાન્ વિપ્રલાપો,
ગચ્છામિ રાજન્ ! આમંત્રિતોઽસિ ॥૩૩॥

અર્થ-ભોગો અને અનાર્થ કાર્યોને છોડવા માટે તમારી બુદ્ધિ જ થતી નથી તથા પાપવ્યાપારો અને સચિત્તાચિત્ત વસ્તુ સ્વીકારવામાં તમે અત્યંત આસક્ત છો. અત્યાર સુધી તમને સમભવવા સારૂ કરેલ પ્રયત્ન નિષ્ફળ ગયેલ છે. તો હે રાજન્ ! તમને જણાવું છું કે-હું હવે બઉં છું. (૩૩-૪૧૭)

પંચાલરાયાવિ અ વંમદત્તો, સાહુસ્સ તસ્સા વયણં અક્રાઉં ।
અણુત્તરે મુંજિય કામમોગે, અણુત્તરે સો નરણ પવિદ્ધો ॥૩૪॥

પાશ્ચાલરાજોઽપિ ચ બ્રહ્મદત્તઃ, સાધોસ્તસ્ય વચનમકૃત્વા ।
અનુત્તરાન્ ભુક્ત્વા કામમોગાન્, અનુત્તરે સ નરકે પ્રવિષ્ટઃ ॥ ૩૪॥

अर्थ-त्यार आह पांयालराज वज्रतंडुलनी माइक
नडीं लेहायेलो, लारेकभीं डोछ ते मुनिनुं वयन नडीं
पाणीने, सर्वोत्तम कामलोगोने लोगवीने, सकल नरकमां
श्रेष्ठ सातभी नरकना अप्रतिष्ठान नरकावासमां ते नारकी
तरीके उत्पन्न थयो. (३४-४१८)

चित्तो वि कामेहिं विरक्तकामो, उदत्तचारित्तवो महेसी ।

अणुत्तरं संजम पालइत्ता, अणुत्तरं सिद्धिगइं गयत्तिवेमि ॥३५॥

चित्रोऽपि कामेभ्यो विरक्तकामो,

उदात्तचारित्रतपा महर्षिः ।

अणुत्तरं संयमं पालयित्वा,

अणुत्तरां सिद्धिं गतिं गतः इति ब्रवीमि ॥३५॥

अर्थ-वणी चित्रमडुर्षिं पणु कामलोगोनी अबिलापा-
थी रडित णनी, प्रधान सर्वविरतिइप्य चारित्र अने आर
प्रकारना तपवाणा थयेल सर्वोत्तम संयमनुं पालन करी,
सर्व लोकाकाश उपर रडेल सिद्धि नामनी गतिमां पडोन्व्या.
आ प्रमाणे डे जंभू! हुं कहुं छुं. (३५-४१९)

॥ तेरमुं श्री चित्रसंभूताध्ययन संपूर्ण. ॥

श्री धृष्टाक्षीयाध्ययन-१४

देवा भवित्ताण पुरे भवंमि, केई चुआ एगविमाणवासी ।
पुरे पुराणे इसुआर नामे, खाए समिद्धे सुरलोअरम्मे ॥१॥
सकम्मसेसेण पुराकएणं, कुलेसुदग्गेषु अ ते पम्माआ ।
निव्विण्णसंसारभया जहाय, जिणिंदमग्गं सरणं पवण्णा ॥२॥
पुमत्तमागम्म कुमार दोवि, पुरोहिओ तस्स जसा य पत्ती ।
विसालक्कित्ती अ तहेसुआरो, राईत्थ देवी कमलावई अ ॥३॥
-त्रिभिर्विशेषकम् ॥

देवा भूत्वा पूर्वभवे, केचित् च्युताः एकविमानवासिनः ।
पुरे पुराणे इषुकारनाम्नि, ख्याते समृद्धे सुरलोकरम्ये ॥१॥
स्वकर्मशेषेण पुराकृतेन, कुलेषु उदग्रेषु च ते प्रसूताः ।
निर्विण्णाः संसारभयात् त्यक्त्वा, जिनेन्द्रमार्गं शरणं प्रपन्नाः ॥२॥
पुरुषत्वमागम्य कुमारौ द्वावपि, पुरोहितौ तस्य यशा च पत्नी ।
विशालकीर्तिश्च तथेषुकारो, राजाऽत्र देवी कमलावती च ॥३॥
-त्रिभिर्विशेषकम् ॥

अर्थ-पूर्वभवमां ओक नलिनीगुहम नामना विमानमां
रहेनारा डेटलाक देवो थएने, त्यांथी अयवीने, गुना धृष्टाक्षी

નામક સમૃદ્ધ સુરલોક સમાન રમણીય નગરમાં, પૂર્વે કરેલ અને બાકી રહેલ પોતાના પુણ્યપ્રકૃતિરૂપ કર્મથી ઉંચા કુલોમાં જન્મ ધારણ કરનારા, સંસારલયથી ઉદ્દેગ પામી અને ભોગ વિ. છોડી શ્રી જિનેન્દ્રમાર્ગનું શરણ સ્વીકારનારા થયા. તેમાં પુરૂષપણું પામનાર બન્નેએ કુમારાવસ્થામાં અને ભૃગુ નામના પુરોહિત, તેની પત્ની યશા તથા વિશાલ કીર્તિવાળા ઇષ્ટકાર રાજા, તેમની પટ્ટરાણી કમલાવતી, એ સર્વેએ શ્રી જિનેન્દ્રમાર્ગ સ્વીકાર્યો (૧ થી ૩, ૪૨૦ થી ૪૨૨)

જાડજરામચ્ચુભયાભિભૂઆ, બહિર્વિહારાભિણિવિટ્ટુચિત્તા ।
સંસારચક્રકસ્ય વિમોક્ષવણટ્ટા, દટ્ટુણ તે કામગુણે વિરત્તા ॥૪॥

પિઅપુત્તગા દોર્ણિણવિ માહણસ્ય, સકમ્મસીલસ્ય પુરોહિઅસ્ય ।
સરિત્તુ પોરાણિઅ તત્થ જાઈં, તહા સુચિણ્ણં તવસંજમં ચ ॥૫॥
યુગ્મમ્ ॥

જાતિજરામૃત્યુભયાભિભૂતૌ, બહિર્વિહારાભિણિવિષ્ટચિત્તમ્ ।
સંસારચક્રસ્ય વિમોક્ષણાર્થં, દટ્ટા કામગુણે વિરત્તૌ ॥૪॥
પ્રિયપુત્રકૌ દ્વાવપિ માહનસ્ય, સ્વકર્મશીલસ્ય પુરોહિતસ્ય ।
સ્મૃત્વા પૌરાણિકીં તત્ર જાતિં, તથા સુચીર્ણં તપઃ સંયમં ચ ॥૫॥
યુગ્મમ્ ॥

અર્થ-જન્મ-જરા-મૃત્યુના લયથી ડરેલા અને મુક્તિમાં બદ્ધાગ્રહ ચિત્તવાળા તે બંને કુમારો, સાધુઓને બેઈ સંસારચક્રમાંથી છૂટવા માટે શબ્દ વિ. વિષયો પ્રત્યે વૈરાગી બનેલા, તે ઇષ્ટકારપુરમાં યજ્ઞ વિ.ના અનુષ્ઠાનમાં પરાયણ-શાંતિકર્મ કરનાર ભૃગુ નામના પુરોહિતના પ્રિય

પુત્રો, પૂર્વભય સંબંધી પોતાની જાતને તથા આરાધેલ તપ-
સંચમને યાદ કરી વિષયવાસનાથી વિરક્ત બન્યા. (૪+૫,
૪૨૩+૪૨૪)

તે કામભોગેસુ અસજ્જમાણા, માણુસ્સણુ' જે આવી દિવ્વા ।
મોક્ષાભિકંક્ષી અભિજાયસદ્દા, તાયં ઉવાગમ્મ ઇમે દ્દાહુ ॥૬॥

તૌ કામભોગેષુ અસજન્તૌ,

માનુષ્યકેષુ યે ચાપિ દિવ્વા ।

મોક્ષાભિકાંક્ષિણૌ અભિજાતશ્રદ્ધૌ,

તાતમુપાગમ્યેદમુદાહરતામ્ ॥૬॥

અર્થ-પુરોહિતના આ બંને કુમારો, મનુષ્યના અને
દિવ્ય કામભોગોમાં રસ વગરના, મોક્ષાભિલાષી અને ઉત્પન્ન
તત્વની રૂચિવાળા, પોતાના પિતાશ્રીની પાસે આવી તેમને
નીચે જણાવેલ વચન કહે છે. (૬-૪૨૫)

અસાસયં દટ્ટુમિમં વિહારં, બહુ અંતરાયં ન ય દીહમાઠં ।
તમ્હા ગિહંસી ન રહ્ લભામો, આમંતયામો ચરિસામુ મોણં ॥૭॥

અશાશ્વતં દટ્ટ્વા ઇમં વિહારં,

બહવઃ અન્તરાયા ન ચ દીર્ઘમાયુઃ ।

તસ્માદ્ ગૃહે ન રતિં લભાવહે,

આમંત્રયાવઃ ચરિણ્યાવો મૌનમ્ ॥૭॥

અર્થ-આ પ્રત્યક્ષ અનુભવાતી મનુષ્યપણાની સ્થિતિ,
અનિત્ય, ઘણા રોગ વિ. અંતરાયોવાળી તથા દીર્ઘ આયુષ્ય
વગરની જોઈને, હે તાત! અમે ગૃહસ્થાવાસમાં શાંતિ
મેળવી શકતા નથી, તેથી આપની મંજુરી જોઈએ. આપની

आज्ञा भणतां न् अमे संयमनो स्वीकार करवाना छीये.
(७-४२६)

अह तायओ तत्थ मुणीण तेसिं, तवस्स वाधायकरं वयासि ।
इमं वयं वेदविदो वयंति, जहा न होई असुआण लोगो ॥८॥

अथ तातकः तत्र मुन्योः तयोः,

तपसः व्याघातकरं अघादीत् ।

इमां वाचां वेदविदो वदन्ति,

यथा न भवति असुतानां लोकः ॥८॥

अर्थ-आ वणते मुनिभावने पामनार अने कुमारना पिता, तप अने तमाम धर्मानुष्ठानने व्याघात पडोत्याडनाइं वयन ओल्या डे-डे पुत्रो ! वेदोना वेत्ताओ कडे छे डे-‘पुत्र वगरना पुत्रोनी परलोडमां गति नथी.’ (८-४२७)

अहिज्ज वेए परिविस्स विप्पे, पुत्ते परिट्ठप्प गिहंसि जाया ।

भुच्चाण भोए सह इत्थिआहिं, आरण्णागा होह मुणी पसत्था ॥९॥

अधीत्य वेदान् परिवेष्ट्य विप्रान्,

पुत्रान् परिष्ठाप्य गृहे जातौ ।

भुक्त्वा भोगान् सह स्त्रीभिः,

आरण्यकौ भवतं मुनी प्रशस्तौ ॥ ९ ॥

अर्थ-डे पुत्रो ! तमे अने वेदोनुं अध्ययन करी, प्राह्मणोने न्माडी, पुत्रोने गृहस्थाश्रममां तैयार करी तेओने बार सोंपी, तेमन् स्त्रीओनी साथे लोगोने लोगवी, प्रशस्त अरण्यवासी तापसव्रतधारी अनजे ! (९-४२८)

सोअग्गिणा आयगुणिंधणेणं, मोहानिला पज्जलणाहिण्णं ।

संतत्तभावं परितप्पमाणं, लालप्पमाणं बहुहा बहुं च ॥१०॥

पुरोहिअं तं कमसोऽणुणितं, निमंतयंतं स च सुए धणेण'।
जहकमं कामगुणेहिं चैव, कुमारगा ते पसमिवस्व वक्कं ॥११॥
युग्मम् ॥

शोकाग्निना आत्मगुणेन्धनेन, मोहानिलात् प्रज्वलनाधिकेन।
सन्तप्तभावं परितप्यमानं, लालप्यमानं बहुधा बहुं च ॥१०॥

पुरोहितं तं क्रमेणानुनयन्तं, निमंत्रयन्तं च सुतौ धनेन।
यथाकर्म कामगुणैश्चैव, कुमारकौ तौ प्रसमीक्ष्य वाक्यम् ॥११॥
युग्मम् ॥

अर्थ-अनादिकालना सड्यारी राग वि. धनवाणा,
मोडरुपी वायुथी अधिक जलनार, पुत्रवियोगनी कटपना-
जन्य शोकाग्निथी संतप्त अंतःकरणवाणा, अथी ज्यारैय
आब्जुथी दाजेवा, अनेक वार घण्टा वयनेने जालनार,
पुत्रोने मनावनार तेमज धनथी अने यथाकम लोगो वि.
द्वारा रीजवनारा पोताना पिता पुरोहितने अर्थात् मोडा-
धीन मतिवाणा पिताने जेष्ठ, अन्ने कुमारे नीचे जण्टावेव
वयनेो कडे छे. (१०+११, ४२६+४३०)

वेआ अहीआ न हवंति ताणं, भुत्ता दिआ निति तमंतमेणं।
जाया य पुत्ता न हवंति ताणं, को नाम ते अणुमन्निज्ज एअं ॥१२॥

वेदा अधीता न भवन्ति त्राणं,
भोजिता द्विजा नयन्ति तमस्तमायां खलु।

जाताश्च पुत्रा न भवन्ति त्राणं,
को नाम ? ते अनुमन्येत पतत् ॥ १२ ॥

अर्थ-वेदोनुं अध्ययन मात्र दुर्गतिपतनथी अयावी

शक्तुं नथी. कुमार्गप्ररूपक पशुवध वि. करनार प्राह्मणोने पात्रपुद्धिथी आपेदुं लोअन तमस्तमा नरकमां लध नय छे. नरकद्विमां पडता प्राणीओतुं संरक्षण पेदा थयेदा युत्रो करी शकता नथी. तो कोण विवेकी पुत्रप आ पूर्वोक्त वेदाध्ययन वि.ने सत्यरूपे स्वीकारी शके? (१२-४३१)

खणमित्तसुक्खा बहुकालदुक्खा,

पगामदुक्खा अनिगामसुक्खा ।

संसारमोक्खस्स विपक्खभुआ,

खाणी अणत्थाण उ कामभोगा ॥१३॥

क्षणमात्रसौख्या बहुकालदुःखाः,

प्रकामदुःखा अनिकामसौख्या ।

संसारमोक्षस्य विपक्षभूताः,

खानिरनर्थानां तु कामभोगाः ॥१३॥

अर्थ-क्षण मात्र सुख हेनारा, अहु काण सुधी नरक वि. गतिओमां दुःख हेनारा, तुच्छ सुख आपनारा परंतु अत्यंत-अनंतदुरंत दुःख आपनारा अने संसारमांथी मुक्त भनवा माटे रोकनारा-शत्रुभूत, अनर्थोनी भाणुइप कामलोगो छे. (१३-४३२)

परिव्वयंते अनिअत्तकामे, अहो अ राओ परित्पमाणे ।

अन्नप्पमत्ते धणमेसमाणे, पप्पोति मच्चुं पुरिसे जरं य ॥१४॥

परिव्रजनं अनिष्टकामः,

अहि च रात्रौ परितप्यमानः ।

अन्यप्रमत्तो धनमेषयन्,

प्राप्नोति मृत्युं पुरुषो जरां च ॥१४॥

અર્થ-વિષયલોગની તૃષ્ણાની તૃપ્તિ વગરનો, વિષય-સુખના લાભ સારૂ જ્યાં-ત્યાં ભટકતો, રાત-દિવસ તેની પ્રાપ્તિ માટે આરેય બાબુથી ચિંતાની આગથી સળગતો, સ્વજનના કાર્યમાં આસક્ત ચિત્તવાળો તથા વિવિધ ઉપાયોથી ધનની એક્ષણ કરનાર પુરૂષ, જરા અને મૃત્યુને પામે છે. (૧૪-૪૩૩)

इमं च मे अत्थि इमं च नत्थि,

इमं च मे किञ्चमिमं अकिञ्चं ।

तं एवमेवं लालप्यमाणं,

हरा हरंतिक्ति कहं पमाओ ? ॥ १५ ॥

इदं च मे अस्ति इदं च नास्ति,

इदं च मे कृत्यं इदमकृत्यम ।

तं एवमेवं लालप्यमानं,

हराः हरन्तीति कथं प्रमादः ॥ १५ ॥

અર્થ-આ ધાન્ય વિ. મારાં છે, આ રૂપું વિ. મારાં નથી, આ ઘર વિ. કામ કરવાનાં છે અને આ આરંભેલ વેપાર વિ. કાર્યો કરવાના નથી,-આ પ્રમાણે ફેાગટ બકવાદ કરનાર તે પુરૂષને, દિવસ અને રાત, આ લવમાંથી ઉપાડી બીબ, ભવમાં લઈ જાય છે; માટે શું ધર્મમાં પ્રમાદ કરવો ? (૧૫-૪૩૪)

घणं पभूअं सह इत्थिआहिं,

सयणा तहा कामगुणा पगामा ।

तवं कए तप्पवि जस्स लोओ,

तं सच्च साहीणमिहेव तुब्भं ॥ १६ ॥

ધનં પ્રભૂતં સહ સ્ત્રીભિઃ,

સ્વજનાઃ તથા કામગુણાઃ પ્રકામાઃ ।

તપઃ કૃતે તપ્યતે યસ્ય લોકઃ,

તત્સર્વં સ્વાધીનમિહૈવ યુવયોઃ ॥૧૬॥

અર્થ-જે ધન વિ.ના કાળે લોક, કષ્ટાનુષ્ઠાનરૂપ તપને કરે છે, તે સઘળું તમારા બંનેની પાસે આ ઘરમાં ભરેલું છે. જેમ કે-ઘણું ધન, સ્ત્રીઓ, સ્વજન વર્ગ, મનોહર શબ્દ વિ. વિષયો છે. તે કહો ખેટા ! તમે કયી વસ્તુ મેળવવા તપસ્યામાં ઉદ્ધમી બની રહ્યા છો ? (૧૬-૪૩૫)

ધણેણ કિં ધમ્મધુરાહિગારે,

સયણેણ વા કામગુણેહિં ચેવ ।

સમણા ભવિસ્સામુ ગુણોહધારી,

વહિં વિહારા અભિગમ્મ મિક્કં ॥૧૭॥

ધનેન કિં ? ધર્મધુરાધિકારે,

સ્વજનેન વા કામગુણૈશ્ચૈવ ।

શ્રમણૌ ભવિષ્યાવૌ ગુણૌઘધારિણૌ,

વહિર્વિહારૌ અભિગમ્ય મિક્ષામ્ ॥૨૭॥

અર્થ-સાત્વિક ધુરંધરો ધર્મને જ વહન કરે છે, માટે ધર્મરૂપી ધુરાના પ્રસ્તાવમાં ધન, સ્વજનો અથવા શબ્દ વિ. વિષયોતું કાંઈ પ્રયોજન નથી. આધી અમે બંને ક્ષમા વિ. ગુણસમૂહને ધારણ કરનારા, અપ્રતિબદ્ધ વિહાર કરનારા અને નિર્દોષ ભિક્ષાનો આશ્રય કરનારા શ્રમણ મુનિઓ બનીશું. (૧૭-૪૩૬)

જહા ય અગ્ની અરણી અસંતો, સ્ત્રીરે ઘયં તિલ્લમહા તિલ્લેસુ ।
 એવમેવ જાયા સરિરંમિ સત્તા, સંમુચ્છદૈ નાસદ્ નાવચિટ્ટે ॥૧૮॥

યથા ચ અગ્નિઃ અરણાવસન્,

સ્ત્રીરે ઘૃતં તૈલમથ તિલ્લેષુ ।

એવમેવ જાતૌ ! શરીરે સત્વાઃ,

સમ્મૂચ્છન્તિ નશ્યન્તિ નાવતિષ્ઠન્તે ॥૧૮॥

અર્થ-હે પુત્રો ! જેમ અગ્નિ અરણિના લાકડામાં પહેલાંથી નથી હોતો, પરંતુ રગડવાથી ત્યાં ઉત્પન્ન થાય છે. જેમ દૂધમાં ઘી અને તેલમાં તેલ ઉત્પન્ન થાય છે, એજ પ્રમાણે શરીરમાં પૂર્વ અવિદ્યમાન જીવો પણ ઉત્પન્ન થાય છે તથા વાદળાંના સમુદાયની માફક વિનાશ પામે છે. શરીરનો નાશ થવાથી આત્માનો (પર્યાયથી) નાશ થાય છે. (૧૮-૪૩૭)

નો ઇંદિઅગિજ્ઞો અમુત્તભાવા, અમુત્તભાવાવિ અ હોઈ નિચો ।
 અજ્ઞત્યહેતું નિઅઓડ્સસ વંધો, સંસારહેતું ચ વયંતિ વંધં ॥૧૯॥

નો ઇન્દ્રિયગ્રાહ્યઃ અમૂર્ત્તભાવાદ્,

અમૂર્ત્તભાવાદપિ ચ ભવતિ નિત્યઃ ।

અધ્યાત્મહેતુઃ નિયતોડ્સ્ય વન્ધઃ,

સંસારહેતું ચ વદન્તિ વન્ધમ્ ॥૧૯॥

અર્થ-આ આત્મારૂપી નહિ હોવાથી ઇન્દ્રિયગ્રાહ્ય નથી, પણ અમૂર્ત્તલાવ હોવાથી આકાશની માફક નિત્ય છે. જેમ અમૂર્ત્ત એવા આકાશને મૂર્ત્ત એવા ઘટ વિ.ની સાથે સંબંધ થાય છે, તેમ આત્મસ્થ મિથ્યાત્વ વિ.ના

કેળ અબ્માહઓ લોઓ, કેળ વા પરિવારિતો ।

કા વા અમોહા વુત્તા, જાયા ચિંતાપરો હુમિ ॥૨૨॥

કેન અભ્યાહતો લોકઃ ?, કેન વા પરિવારિતઃ ?,

કા વા અમોઘા ઉક્તાઃ ?, જાતૌ ! ચિન્તાપરઃ ભવામિ ॥૨૨॥

અર્થ-શિકારી સરખા કોનાથી ઘેરાયેલ લોક છે ?
અથવા વાગુરાના સ્થાનમાં કોણ છે ? અમોઘ પ્રહરણ જેવા
કોણ છે ? હે પુત્રો ! આ પ્રશ્નોનો તમે જવાબ આપો ! હું
તે જાણવા ઉત્સુક છું. (૨૨-૪૪૧)

મચ્ચુળબ્માહઓ લોઓ, જરાણ પરિવારિઓ ।

અમોહા રયણીવુત્તા, એવં તાય વિઆણહ ॥ ૨૩ ॥

મૃત્યુનાભ્યાહતો લોકઃ, જરયા પરિવારિતઃ ।

અમોઘા રજન્ય ઉક્તાઃ, એવં તાત ! વિજ્ઞાનીત ॥૨૩॥

અર્થ-શિકારી સમાન મૃત્યુથી પીડિત લોક, જલના
સ્થાનમાં જરા અવસ્થા અને અમોઘ શસ્ત્રના સ્થાનમાં
રાત્રિ-દિવસો છે, કેમ કે-રાત-દિવસરૂપી શસ્ત્રોના ઘાથી
પ્રાણીઓનો નાશ થતો રહે છે. હે તાત ! આ પ્રશ્નોનો
ઉત્તરો આપ સમજો. (૨૩-૪૪૨)

જા જા વચ્ચહ રયણી, ન સા પહિનિઅત્તહ ।

અહમ્મં કુળમાણસ, અહલા જંતિ રાહઓ ॥૨૪॥

યા યા વ્રજતિ રજની, ન સા પ્રતિનિવર્તતે ।

અધર્મ કુર્વતો, અફલા યાન્તિ રાત્રયઃ ॥૨૪॥

અર્થ-જે જે રાત્રિઓ અને દિવસો જાય છે, તે તે

ફરીથી પાછા આવતા નથી. અધર્મનું આચરણ કરનાર પ્રાણીઓના તે રાત્રિ-દિવસો નિષ્ફળ બન્ય છે. અધર્મનું કારણ ગૃહવાસ છે, માટે તેનો ત્યાગ શ્રેયસ્કર છે. (૨૪-૪૪૩)

જા જા વચ્ચે રયણી, ન સા પડિનિઅત્તઈ ।

ધર્મં ચ કુળમાણસ્સ, સહલા જંતિ રાઈઓ ॥૨૫॥

યા યા વ્રજતિ રજની, ન સા પ્રતિનિવર્તતે ।

ધર્મં ચ કુર્વાણસ્ય, સફલા યાન્તિ રાત્રયઃ ॥૨૫॥

અર્થ-જે જે રાત્રિ-દિવસો બન્ય છે, તે તે ફરીથી પાછા આવતા નથી. ધર્મનું આચરણ કરનાર પ્રાણીઓના તે રાત્રિ-દિવસો સફલ છે, માટે અમારો જન્મ સફલ કરવા સાડું અમે વ્રત-દિક્ષા સ્વીકારીશું. (૨૫-૪૪૪)

एगओ संवसित्ताणं, दुहओ सम्मत्तसंजुआ ।

पच्छा जाया गमिस्सामो, भिक्खमाणा कुलेकुले ॥२६॥

एकतः समुष्य, द्वये सम्यक्तवसंयुताः ।

पश्चात् जातौ ! गमिष्यामो भिक्षमाणा कुले कुले ॥२६॥

અર્થ-એક સ્થાનમાં સાથે રહીને, હું અને તમે બંને એટલે આપણે ત્રણ જણાંઓ સમ્યક્ત્વ સાહેત શ્રાવકધર્મનું પહેલાં પાલન કરી, પછીથી દીક્ષા લઈને ઘરે ઘરે ભિક્ષા ગ્રહણ કરનારા વિ. કમથી વિહાર કરનારા થઈશું. (૨૬-૪૪૫)

जस्सत्थि मच्चुणा सक्खं, जस्स वत्थि पलायणं ।

जो जाणे न मरिस्सामि, सो हु कंखे सुएसिआ ॥२७॥

यस्यास्ति मृत्युना सख्यं, यस्य वास्ति पलायनम् ।
यो जानाति न मरिष्यामि, स एव कांक्षति श्वः स्यात् ॥२७॥

અર્થ-જેની મૃત્યુની સાથે દોસ્તી છે, જે મૃત્યુથી બીજે નાસી શકે છે તથા જે એમ બંધે છે કે- 'હું મરીશ નહીં,' તે જ પ્રાણી આ કાર્ય આવતી કાલે કરીશ-એમ ઘરછે કે બોલી શકે; પરંતુ જ્યાં એ શક્યતા નથી ત્યાં મુલત્વી રાખ્યાના માઠાં ફળ છે-એમ વિચારી, કાલે કરવાનું આજે કરે અને આજે કરવાનું હમણાં કરે. (૨૭-૪૪૬)

अज्जेव धम्मं पडिवज्जयामो,
जहिं पवण्णा न पुणब्भवामो ।
अणागयं नेव य अत्थि किंचि,
सद्धा खमं णे विणहत्तु रागं ॥२८॥

अद्यैव धर्मं प्रतिपद्यामहे,
यं प्रपन्ना न पुनः भविष्यामः ।
अनागतं नैव चास्ति किञ्चत्,
श्रद्धा क्षमं नो व्यपनीय रागम् ॥२८॥

અર્થ-તો આજે જ અમે શ્રી ભાગવતી દીક્ષા સ્વીકારીશું. દીક્ષાને પામેલા અમે હવે ફરીથી જન્મ વિ. વિલાવ પર્યાયોનો અનુભવ નહીં કરીએ. વળી આ સંસારમાં સુંદર વિષયસુખ વિ. કોઈ વસ્તુ અપ્રાપ્ત નથી, કેમ કે-જીવોએ સંસારના સર્વ પદાર્થો અનંતી વાર મેળવેલ છે. આથી સ્વજન-સંબંધી સ્નેહરાગનો ત્યાગ કરીને અમોને ધર્માનુષ્ઠાન કરવા સમર્થ શ્રદ્ધા વર્તે છે. (૨૮-૪૪૭)

પહીણપુત્તસ હુ નત્થિ વાસો,
 વાસિદ્ધિ મિત્ત્વાયરિઆઈ કાલો ।
 સાહાહિં સ્વસ્વો લહઈ સમાહિં,
 છિન્નાહિં સાહાહિં તમેવ સ્વાણુ' ॥૨૯॥

પ્રહીણપુત્રસ્ય હુઃ નાસ્તિ વાસઃ,
 વાસિદ્ધિ! મિક્ષાચર્યાયાઃ કાલઃ ।
 શાસ્ત્રાભિર્વૃક્ષો લભતે સમાર્થિં,
 છિન્નાભિઃ શાસ્ત્રાભિસ્તમેવ સ્થાણુમ્ ॥૨૯॥

અર્થ-ખ'ને પુત્રો વગર મારે ઘરે રહેલું ઠીક નથી.
 હે વાસિદ્ધિ ! વશિષ્ઠ ગોત્રમાં ઉત્પન્ને ! દ્વીક્ષાનો કાલ વર્તે
 છે, કેમકે-શાખાઓથી વૃક્ષો સમાધિપામે છે. જેમ છેઢાયેલી
 શાખાઓથી તે જ વૃક્ષને લોક ડુંડું કહે છે, તેમ મારે પણ
 આ છોકરાઓ સમાધિના હેતુઓ છે. તેના વગર હું પણ
 ડુંડા જેવો જ છું. (૨૯-૪૪૮)

પંક્વા વિહૂણોવ્વ જહેહ પક્ષી,
 મિચ્ચવ્વિહૂણોવ્વ રણે નરિંદો ।
 વિવન્નસારો વણિઓવ્વ પોણ,
 પહીણપુત્તોમ્હિ તહા અહંપિ ॥ ૩૦ ॥

પક્ષવિહીનો વા યથેહ પક્ષી,
 મૃત્યવિહીનો વા રણે નરેન્દ્રો ।

વિપન્નસારો વણિગિવ પોતે,
 પ્રહીણપુત્તોઽસ્મિ તથાહમપિ ॥ ૩૦ ॥

અર્થ-વળી જેમ આ લોકમાં પાંખ વગરનો પંખી,

નોકર વગરનો રણમાં રાજ અને જહાજ તૂટી ગયા પછી
સોનુ વિ. દ્રવ્ય વગરનો વાણીયો-વેપારી, દુઃખ પામી વિષાદ
પામે છે, તેમ યુવ વગરનો હું દુઃખી બની ખેદ પામું
છું. (૩૦-૪૪૯)

સંસંભિઆ કામગુણા ઇમે તે,
સંપિંડિઆ અગ્ગરસપ્પજૂઆ ।
મુંજામુ તા કામગુણે પગામં,
પચ્છા ગમિસ્સામિ પહાણમગ્ગં ॥૩૧॥

સુસમ્ભૃતાઃ કામગુણા ઇમે તે,
સમ્પિંડિતાઃ અગ્ગરસાઃ પ્રભૂતાઃ ।
મુજ્જીવહિ તત્ કામગુણાન્ પ્રકામં,
પચ્ચાદ્ ગમિષ્યાવઃ પ્રધાનમાર્ગમ્ ॥૩૧॥

અર્થ-આપના ધરમાં આ પ્રત્યક્ષ દેખાતા પંચેન્દ્રિય
સુખદ પદાર્થો ખૂબ ખૂબ ભર્યાં પડેલ છે. વળી તે સઘળાં
એક જ સ્થાનમાં ભેગાં કરી રાખેલ છે તથા મધુર રસ વિ.થી
સંપન્ન અર્થાત્ શૃંગારરસના ઉત્તેજક છે. તે અલ્પ નહીં
પરંતુ પ્રચુર માત્રામાં છે. આથી આ કામભોગોને આપ યથેચ્છ
ભોગવો ! ન્યારે વૃદ્ધાવસ્થા આવશે ત્યારે સંચમને સ્વી-
કારીશું. (૩૧-૪૫૦)

મુત્તા રસા મોહ ! જહાઈ ણે વઓ,
ન જીવિઅટ્ટાણે જહામિ મોણે ।
લામં અલામં ચ સુહં ચ દુક્કવં,
સંવિક્કવમાણો ચરિસ્સામિ મોણં ॥૩૨॥

મુક્તાઃ રસા ભવતિ ! જહાતિ નો વયઃ,
ન જીવિતાર્થે પ્રજહામિ ભોગાન્ ।

લાભમલ્લભં ચ સુખં ચ દુઃખં,
સંચીક્ષમાણઃ ચરિષ્યામિ મૌનમ્ ॥૩૨॥

અર્થ-હે ભવતિ ! આહ્વાણી ! મધુર કે શૃંગારરસ અને કામલોગો મેં જૂળ લોગવી લીધેલ છે, જેથી બાકીની જીવાની કે જીવન અલાસ ન થાય તે પહેલાં અમે દીક્ષા લઈએ તે યુક્ત છે. ભવાંતરમાં લોગરૂપ અસંયમ જીવનને આતર હું આ લોગોને ત્યાગ કરતો નથી, પરંતુ લાલા-લાલ-સુખ-દુઃખ વિ.માં સમતાલાવને ધારણ કરતો હું સંયમ સ્વીકારીશ. (૩૨-૪૫૧)

મા હુ તુમં સોઅરિઆણ સંભરે,
જુણોન્વ હંસો પડિસોઅગામી ।
ભુંજાહિ ભોગાઈં મણ સમાણં,
દુક્ખં ચુ મિક્કવાયરિઆ વિહારો ॥૩૩॥

મા હુ ત્વં સોદર્યાણાં સ્માર્ષીઃ,
જીર્ણો હવ હંસઃ પ્રતિશ્રોતગામી ।

ભુંક્ષ્વ ભોગાન્ મયા સમાનં,
દુઃખમેવ મિક્ષાચર્યા વિહારઃ ॥૩૩॥

અર્થ-જેમ નદીના પ્રવાહમાં પ્રતિકૂળ પ્રવાહે વહેતો ખુદ્દો હંસ, અતિ કષ્ટને આરંભ કરવા છતાં અશક્ત બનેલો પાછળથી અનુકૂળ પ્રવાહમાં દોડે છે, તેમ તમે પણ મતભારને વહન કરવામાં અસમર્થ બનશો, તેમજ સ્વજનો

અને ભોગોને પાછા યાદ કરશો. આથી હું કહું છું કે-
મારી સાથે ભોગોને ભોગવો ! જુઓ કે-લિક્ષા માટે ફરવું
અને એક ગામથી બીજા ગામે વિહાર કરવો વિ. અનેક
પ્રકારનું દુઃખ છે, તેથી પહેલાં વિચાર કરો અને પછી પગલું
ભરો (૩૩-૪૫૨)

જહા ય મોહ ! તણુઅં મુઅંગમા,
નિમ્મોઅણિ હેચ્ચ પલેહ મુત્તો ।
એમેએ આયા પયહંતિ મોએ,
તેજ્ઠહં કહં નાણુગમિસ્સમિક્કો ॥૩૪॥

યથા ચ ભવતિ ! તનુજાં મુજ્જમો,
નિર્મોચનીં હિત્વા પર્યેતિ મુક્તઃ ।
પવમેતૌ જાતૌ પ્રજહીતઃ ભોગાન્,
તૌ અહં કથં નાડનુગમિષ્યામ્યેકઃ ? ॥૩૫॥

અર્થ-હે પ્રાહ્મણી ! જેમ સાપ પોતાના શરીર ઉપરની
કાંચળી છોડી મુક્ત બની ફરતો રહે છે અને કાંચળીને
ફરીથી પણ જોતે નથી, તેમ આ આપણા બંને પુત્રો
ભોગોને જ્યારે છોડી રહ્યા છે તો હું પણ તેમની સાથે દીક્ષા
કેમ ગ્રહણ ન કરું ? મારે એકલાને ઘરમાં રહેવાથી શું ?
હું અવશ્ય દીક્ષા લઈશ અને તે પાળીશ, તેમજ સંસારમાં
પાછો આવવાનો નથી જ. (૩૪-૪૫૩)

છિંદિત્તુ જાલ અવલં વ રોહિઆ,
મચ્છા જહા કામગુણે પહાય ।
ધોરેજ્જસીલા તવસા ઉદારા,
ધીરા હુ મિવસ્વાયરિઅં ચરંતિ ॥૩૫॥

છિત્વા જાલમબલમિષ રોહિતા,

મત્સ્યાઃ યથા કામગુણાન્ પ્રહાય ।

ધૌરેયાઃ શીલાસ્તપસા ઉદારાઃ,

ધીરાઃ હુ ભિશ્નાચર્યાં ચરન્તિ ॥૩૫॥

અર્થ-હે બ્રાહ્મણી ! જેમ શેહિત જાતિના માછલાંઓ જુની યા નવી જાળને છેદીને સુખપૂર્વક વિચરે છે, તેમ જાલ સમાન સુંદર વિષયભોજોને છેાડી, ધુરંધર વૃષભની માફક ઉપાડેલ ભારને વહન કરવારૂપ શીલસંપન્ન, અનશન વિ. તપથી શ્રેષ્ઠ અનેલ ધીર પુરૂષો દીક્ષાને સ્વીકારે છે, તેમ હું પણ તેમની માફક સંચમ બ્રહ્મ કરીશ. (૩૫-૪૫૪)

નમે વ કોંચા સમઙ્કમંતા,

તતાણિ જાલાણિ દલિત્તુ હંસા ।

પલિતિ પુત્તા ય પઈઞ મજ્ઙ્ઙં,

તેહં કહં નાણુગમિસ્સમિકા ॥૩૬॥

નમસીવ ક્રોશ્વાઃ સમતિકામન્તઃ,

તતાણિ જાલાણિ દલિત્ત્વા હંસા : ।

પરિચન્તિ પુત્રૌ ચ પતિશ્ચ મમ,

તાનહં કથં નાણુગમિષ્યામ્યેકા ॥૩૬॥

અર્થ-જેમ કૌંચ પંખીઓ અને હંસો વિસ્તૃત જાળોનું છેદન કરી તે તે પ્રદેશોનું ઉલ્લંઘન કરતા આકાશમાં સ્વતાંત્ર ઉડે છે, તેમ મારા બે પુત્રો અને પતિ વિસ્તૃત જાળ સરખી વિષયાસક્રિતને ત્યાગી, આકાશ સમાન નિલેપ સંચમમાર્ગમાં તે તે સંચમસ્થાનોનું પાલન કરવા બચછે;

તો હું એકલી તેમના સંયમમાર્ગનું કેમ અનુસરણુ ન કરું ?
અર્થાત્ તેઓની સાથે હું પણ પ્રવ્રજ્યા ંહણુ કરીશ.
(૩૬-૪૫૫)

પુરોહિતં તં સસુતં સદારં,

સુચ્ચાઽભિણિવ્રમ્મ પહાય મોણ ।

કુહુંવસારં વિહુલુત્તમં તં,

રાયં અભિવ્રવં સમુવાય દેવી ॥૩૭॥

પુરોહિતં તં સસુતં સદારં,

શ્રુત્વાઽભિનિષ્ક્રમ્ય પ્રહાય મોગાન ।

કુદુમ્વસારં વિપુલોત્તમં તં,

રાજાનમભીશ્વળં સમુવાચ દેવી ॥૩૭॥

અર્થ-ધરમાંથી નીકળી, ભોગોને છોડી, પુત્રો અને
પ્રિયા સહિત પ્રવ્રજ્યા ંહણુ કરનાર પુરોહિત છે-એમ
સાંભળી, તે પુરોહિતે છોડેલ ઉત્તમ અને પુષ્કળ ધન-ધાન્ય
વિ. ંહણુ કરતા રાજાને કમલાવતી નામની રાણી સારી
રીતિએ સમભવવા લાગી. (૩૭-૪૫૬)

વંતાસી પુરિસો રાયં, ન સો હોઈ પસંસિઓ ।

માહુષેણ પરિચ્ચત્તં, ઘણં આયાઽમિચ્છસિ ॥૩૮॥

ધાન્તાશી પુરુષો રાજાન !, ન સ ભવતિ પ્રશંસિતઃ ।

માહનેન પરિત્યક્તં, ધનમાદાતુમિચ્છસિ ! ॥૩૮॥

અર્થ-હે રાજાન ! વમન કરેલ-ત્યક્ત વસ્તુને ભોગ-
વનાર પુરુષ બુદ્ધિમાનોથી પ્રશંસાપાત્ર થતો નથી. પ્રાહ્ણણે

છોડેલ ધનચૂલણુની આપ ઇચ્છા કરો છો, માટે આપ વાંતાશી બનો છો. આપ જેવાઓને વાંતાશી બનવું એ ઉચિત નથી. (૩૮-૪૫૭)

सर्वं जगं जइ तुहं, सर्वं वाऽवि धणं भवे ।
 सर्वंपि ते अपज्जत्तं, नेव ताणाय तं तव ॥३९॥
 सर्वं जगद्यदि तव, सर्वं वाऽपि धनं भवेत् ।
 सर्वमपि तेऽपर्याप्तं, नैव त्राणाय तत्तव ॥३९॥

અર્થ-વળી સઘળું જગત્ અથવા સકલ ધન જે આપને આધીન થાય, તે પણ આપની ઇચ્છા પૂરવા માટે તે શક્તિમાન થતું નથી, કેમ કે-આશા અનંત છે. તેમજ જન્મ-મરણ વિ.ના વિનાશરૂપ રક્ષણ માટે તે સઘળું જગત્ અને ધન સમર્થ નથી. (૩૯-૪૫૮)

मरिहिसि राय जया तया वा,
 मणोरमे कामगुणे पहाय ।
 इक्को हु धम्मो नरदेवताणं,
 न विज्जइ अन्नमिहेह किंची ॥४०॥

मरिष्यसि राजन् ! यदा तदा वा,
 मनोरमान् कामभोगान् प्रजहाय ।
 एक एव धर्मो नरदेवत्राणं,
 न विद्यते अन्यत् इहेह किञ्चित् ॥४०॥

અર્થ-હો રાજન્ ! જ્યારે-ત્યારે કોઈ પણ સમયે મનોહર કામભોગોને છોડી આપ અવશ્ય મરવાના જ છો. આપની સાથે કોઈ પણ આવશે નહીં. નર અને દેવને

જંતુઓને બ્લેઇને, રાગ-દ્વેષથી વશીભૂત અનેલા અવિવેકી
પ્રાણીઓ ખુશ થાય છે. (૪૨-૪૬૧)

एवमेव वयं मूढा, कामभोगेषु मुच्छिआ ।

दङ्गमाणं न बुज्जामो, रागदोसग्गिणा जगं ॥४३॥

एवमेव वयं मूढाः, कामभोगेषु मूर्च्छिताः ।

दङ्गमानं न बुद्ध्यामहे, रागद्वेषाग्निना जगत् ॥४३॥

અર્થ-એવી રીતિએ અમે મોહવશ ફસાયેલા અને
કામભોગોમાં આસક્ત અનેલા, રાગ-દ્વેષાગ્નિથી બળી રહેલા
પ્રાણીસમુદાયરૂપ જગતને બાણી શકતા નથી; તેથી અમે
પણ ભોગોનો ત્યાગ નહીં કરવાથી અજ્ઞાનીઓ જ છીએ.
(૪૩-૪૬૨)

भोगे भुच्चा वमिच्चा य, लहुभूयविहारिणो ।

आमोदमाणा गच्छंति, दिया कामकमा इव ॥४४॥

भोगान् भुक्त्वा वान्त्वा च, लघुभूतविहारिणः ।

आमोदमानाः गच्छन्ति, द्विजा कामक्रमाः इव ॥४४॥

અર્થ-પૂર્વકાળમાં ભોગોને ભોગવી અને ઉત્તરકાળમાં
તે ભોગોને છોડી, વાયુની માફક અપ્રતિબદ્ધવિહારી અનેલા,
તથાવિધ અનુષ્ઠાનથી હર્ષવાળા બની વિવક્ષિત સ્થાનમાં
વિચરે છે. જેમ પંખીઓ જ્યાં જ્યાં રૂચિ થાય ત્યાં ત્યાં
હર્ષિત બની ફરે, તેમ મુનિઓ પણ મમતા વગર જ્યાં
જ્યાં સંયમનિર્વાહ થાય ત્યાં ત્યાં વિચરે છે. (૪૪-૪૬૩)

इमे अ बद्धा फंदंति, मम हत्थज्जमागया ।

वयं च सत्ता कामेसु, भविस्सामो जहा इमे ॥४५॥

ઈમે ચ વદ્ધાઃ સ્પન્દન્તે, મમ હસ્તં આર્ય ! આગતાઃ ।
વયં ચ સક્તાઃ કામેષુ, ભવિષ્યામો યથેમે ॥ ૪૨ ॥

અર્થ-આ પ્રત્યક્ષ દેખાતાં વિષયો ઘણા ઘણા ઉપા-
યોથી સુરક્ષિત બનાવવા છતાં સ્વ-સ્વભાવે અસ્થિર છે.
વળી આપના હસ્તમાં તે પ્રાપ્ત થયા છતાં, હે આર્ય !
સદાકાળ તે આપના હાથમાં રહેતા નથી, પરંતુ તે વિષયોમાં
મોહના કારણે અંધ બનેલા, તેના ભોગવનારા આપણે
પણ તે બધું છોડી એક દિવસ ઉપડી જવાના છીએ; માટે
પુરોહિતની માફક આપણે પણ તેનો ત્યાગ કરીશું-એમ
રાણીએ રાબતે કહ્યું. (૪૫-૪૬૪)

સામિસં કુલલં દિસ્સ, વજ્જમાણં નિરામિસં ।
આમિસં સવ્વમુજ્જિત્તા, વિહરિસ્સામો નિરામિસા ॥૪૬॥

સામિષં કુલલં દૃષ્ટ્વા, વાહ્યમાનં નિરામિષમ્ ।
આમિષં સર્વમુજ્જિત્વા, વિહરિંષ્યામો નિરામિષાઃ ॥૪૬॥

અર્થ-માંસને ગ્રહણ કરનારા ગીધ અગર સમડીને
બીજાં પંખીઓથી પીડાતા જોઈ અને માંસ વગરના તે
ગીધ અગર સમડીને જોઈ, આસક્તિના હેતુરૂપ ધન-ધાન્યાદિ
સમ્પત્તિ આમિષ સરખું છોડીને અમે નિઃસંગ અપ્રતિબદ્ધ-
વિહારી બનીશું. (૪૬-૪૬૫)

ગિદ્ધોવમે ઉ નચ્ચા ણં, કામે સંસારવદ્ધણે ।
ઉરગો સુવણ્ણાપાસે વા, સંકમાણો તણું ચરે ॥૪૭॥

ગૃધ્રોપમાન્ તુઃ જ્ઞાત્વા ખલુ, કામાન્ સંસારવર્દ્ધનાન્ ।
ઉરગઃ સુપર્ણપાર્શ્વે ઈવ, શક્કમાનસ્તન્ ચરેઃ ॥૪૭॥

અર્થ-લવની વૃદ્ધિ કરનારા વિષયોની અભિલાષા-વાળા જનોને, માંસવાળા ગીધ સરખા બાણીને, ગરૂડની પાસે ભયગ્રસ્ત શરીરવાળા સાપની માફક ચતનાપૂર્વક ક્રિયામાં પ્રવૃત્તિ કરો ! જેવી રીતિએ ગરૂડ સમાન વિષયોથી બાધા ન પહોંચે તેવી રીતિએ પ્રયત્નશીલ બનો ! (૪૭-૪૬૬)

નાગો વ્વ વંધનં છિત્તા, અપ્પણો વસઈં વણ ।

एअं पत्थं महारायं, इसुआरेत्ति मे सुयं ॥૪૮॥

નાગ ઇવ વન્ધનં છિત્ત્વા, આત્મનો વસતિં વ્રજ ।

एतत् पथ्यं महाराज ! इषुकार ! इति मया श्रुतम् ॥૪૮॥

અર્થ-જેમ હાથી બંધનરૂપ દોરડાંને તોડી પોતાના સ્થાનરૂપ વિંધ્યાચલની અટવીમાં બાય છે, તેમ કર્મરૂપી બંધનને છેદી શુદ્ધ જીવરૂપ આત્માના આશ્રયરૂપ મુક્તિમાં તમે ગમન કરો ! હે ઇષુકાર મહારાજ ! જે જે મેં આપને હિતકારી વચનો કહ્યાં છે, તે તમામ મેં સાધુઓની પાસેથી સાંભળેલ છે. (૪૮-૪૬૭)

चइत्ता विउलं रज्जं, कामभोगे अ दुच्चए ।

निव्विसया निरामिसा, निन्नेहा निप्परिग्गहा ॥૪૯॥

ત્યક્ત્ત્વા વિપુલં રાજ્યં, કામભોગાંશ્ચ દુસ્ત્યજાન ।

निर्विषयौ निरामिषौ, निःस्नेहौ निःपरिग्रहौ ॥૪૯॥

અર્થ-દુઃખે છોડી શકાય એવા કામભોગોને અને વિપુલ રાજ્યને છોડી, વિષયરહિત, આસક્તિરહિત, મમતારહિત અને મૂર્છારહિત તે બંને થયા. (૪૯-૪૬૮)

સમ્મં ધમ્મં વિઆણિત્તા, ચિત્ત્તા કામગુણે વરે ।
તવં પગિજ્ઞ જહ્વક્વાયં, ઘોરં ઘોરપરવ્કમા ॥૫૦॥

સમ્યગ્ ધર્મં વિજ્ઞાય, ત્યક્ત્વા કામગુણાન્ વરાન્ ।
તપઃ પ્રગૃહ્ય યથાશ્ચ્યાતં, ઘોરં ઘોરઃ પરાક્રમઃ ॥ ૫૦ ॥

અર્થ—સર્વોત્તમ કામભોગોને છોડી, શ્રુતચારિત્રરૂપ સમ્યગ્ધર્મને જાણી, અનશન વિ. તપને સ્વીકાર કરી, જેમ શ્રી જિનવરેએ કહેલ છે તેવા અતિ દુષ્કર અને કર્મ-શત્રુતા જય તરફ ઘોર પરાક્રમવાળા સંયમને સ્વીકારનાર તે બંને થયા. (૫૦-૪૬૬)

एवं ते कमसो बुद्धा, सव्वे धम्मपरायणा ।

जम्ममच्चुभओव्विग्गा, दुक्खस्संतगवेसिणो ॥५१॥

एवं तानि क्रमशः बुद्धानि, सर्वाणि धर्मपरायणानि ।
जन्ममृत्युभयोद्विग्गानि, दुःखस्यान्तगवेषकानि ॥ ५१ ॥

અર્થ—આ પ્રકારે પૂર્વોક્ત સઘળાંય છએ છ જીવે કમસર જ્ઞાની બનેલા અને જન્મ-મરણના ભયથી કંટાળેલા, સર્વથા દુઃખ માત્રને અંત કેમ થાય-એ વાતની ગવેષણામાં લયલીન થયા. (૫૧-૪૭૦)

सासणे विगयमोहाणं, पुच्छिं भावणभाविआ ।

अचिरेणैव कालेणं, दुक्खस्संतमुवागया ॥५२॥

शासने विगतमोहानां, पूर्वं भावनाभावितानि ।
अचिरेणैव कालेन, दुःखस्यान्तमुपागतानि ॥ ५२ ॥

अर्थ-पहेलां अन्य जन्मोमां धर्माख्यासइय लाव-
नाथी रंगायेला छये लुवो, श्री अरिडंतदेवना शासनमां
स्थिर अनी थोडा ज समयमां भोक्षे गया. (५२-४७१)

राया य सह देविण, माहणो अ पुरोहिओ ।

माहणी दारगा चैव, सव्वे ते परिनिव्वुडत्ति बेमि ॥५३॥

राजा च सह देव्या,

माहनञ्च पुरोहितः ।

माहनी दारकौ चैव,

सर्वाणि तानि परिनिर्वृतानि इति ब्रवीमि ॥५३॥

अर्थ-राजा धृष्टकार, तेमनी कमलावती राणी, लूगु
पुरोहित, तेमनी पत्नी यशा ब्राह्मणी तथा तेमना अने
पुत्रो-आ सवे लुवो भोक्षमां गया अर्थात् सिद्ध परमात्मा
अनी गया, अेम डे जंभू ! दुं कडुं छुं. (५३-४७२)

॥ यौद्धुं श्री धृष्टकारीयाध्ययन संपूर्ण. ॥

श्री सलिक्षु अध्ययन-१५

मोणं चरिस्सामि समेच्च धम्मं,
सहिए उज्जुकडे निआणच्छिन्ने ।

संथवं जहिज्ज अकामकामे,
अण्णाएसी परिक्खए सभिवसू ॥१॥

मौनं चरिष्यामि समेत्य धर्मं,
सहितो ऋजुकृतो निदानच्छिन्नः ।

संस्तवं जह्यादकामकामः,
अज्ञातैषी परिव्रजेत् स भिक्षुः ॥१॥

अर्थ-‘श्रमणुपणानुं हुं पादन करीश’-એવા અલિ-
પ્રાયથી શ્રુતચારિત્રરૂપ ધર્મને પામીને અન્ય મુનિઓની
સાથે વિષય વિ.ની આસિક્કતરૂપ નિયાણાને છોડી, માતા
વિ.ની સાથે પરિચયનો ત્યાગ કરે! તેમજ કામની અલિ-
લાષા વગરનો બની, ‘હું તપસ્વી છું’ વિ. જણાવ્યા
સિવાય આહાર વિ.ની ગવેષણા કરનારો અનિચતવિહારી
બની વિચરે, તે જ ભિક્ષુ છે. (૧-૪૭૩)

राओवरयं चरिज्ज लाढे,
विरए वेअविया आयरक्खिए ।

પણે અભિભૂય સવ્વદંસી,

જે કમ્હિવિ ન મુચ્છિણ સ ભિક્ષૂ ॥૨॥

રાગોપરતં ચરેત્ લાઢઃ,

વિરતો વેદવિદાત્મરક્ષિતઃ ।

પ્રાજ્ઞઃ અભિભૂય સર્વદર્શી,

યઃ કસ્મિશ્ચિત્ મૂર્ચ્છિતઃ સ ભિક્ષુઃ ॥ ૨ ॥

અર્થ-સમ્યગ્ અનુષ્ઠાનવાળો ઢોઈ પ્રધાન થઈ, અસંયમથી અટકી, આત્માનું દુર્ગતિથી રક્ષણ કરનારો, સમ્યક્ત્વ વિ. લાભોને ટકાવી રાખનાર, હેય-ઉપાદેયના જ્ઞાનવાળો, આગમવેદી, પરીષદ અને ઉપસંગોને છુતીને, સકલ પ્રાણીવર્ગને આત્માની માફક જ્ઞેનારો અને કોઈ પણ વસ્તુમાં મૂર્ચ્છાલાવ નહીં રાખનારો સાધુ, નિરાગી બની વિહાર કરે ! (૨-૪૭૪)

અક્રોશવહં વિદ્વત્તુ ધીરે, મુળી ચરે લાઢે નિચ્ચમાયગુત્તે ।

અવ્વગ્ગમણે અસંપહિટ્ટે, જો કસિણં અહિઆસણ સભિક્ષૂ ॥૩॥

આક્રોશવધં વિદિત્વા ધીરઃ,

મુનિશ્ચરેત્ લાઢઃ નિત્યમાત્મગુપ્તઃ ।

અવ્યગ્રમનઃ અસમ્પ્રહૃષ્ટઃ,

યઃ કૃત્સ્નમધ્યાસ્તે સ ભિક્ષુઃ ॥ ૩ ॥

અર્થ-અસંયમસ્થાનોથી આત્માને બચાવનાર, મનની વ્યગ્રતા વગરનો, આક્રોશદાન વિ.માં આનંદ વગરનો, 'આક્રોશ અને વધ-એ સ્વકૃત કર્મનું ક્ષણ છે'-એમ જાણી અક્ષોભ્ય બનેલો મુનિ, સઘણાં આક્રોશ અને વધને સમતાથી સહન કરે છે. (૩-૪૭૫)

पंतं सयणासणं भइत्ता,
 सीउण्हं विविहं च दंसमसगं ।
 अव्वग्गमणे असंपहिट्ठे,
 जो कसिणं अहिआसए स भिक्खू ॥४॥

प्रान्तं शयनासनं भत्तवा,
 शीतोष्णं विविधं च दंशमशकम् ।
 अव्यग्रमनः असम्प्रहृष्टः,
 यः कृत्स्नमध्यास्ते स भिक्षुः ॥४॥

अर्थ-असार शयन अने आसन वि.नुं सेवन करी,
 शीत अने उष्ण तथा विविध डांस, मच्छर भेजवीने
 मननी व्यग्रता वगरना अनी, डांस वि.थी रहित स्थानना
 दासथी प्रसन्नचित्त तथा नथी तथा समस्त शयनादि
 परीषडने जे सडन करे, ते भिक्षु छे. (४-४७६)

णो सक्किअमिच्छई न पूअं,
 नो विअ वंदणगं कओ पसंसं ।
 से संजए सुव्वए तवस्सी,
 सहिए आयगवेसए स भिक्खू ॥५॥

नो सत्कृतमिच्छति न पूजां,
 नो पि च वंदनकं कुतः प्रशंसाम् ।
 स संयतः सुव्रतः तपस्वी,
 सहितः आत्मगवेषकः स भिक्षुः ॥५॥

अर्थ-जे सत्कार-पूजा-वंदन वि. याडता नथी, ते
 स्वगुणुगानरूप प्रशंसाने तो कयांथी याडे? न जे धरिछे.

सदनुष्ठान प्रत्ये सारी यतनावाणो, पंचमडावतधारी, प्रशस्त तपस्वी, तेमज्ज सभ्यगुज्ञान-क्रिया सलित जे आत्मान्नी कर्ममलना नाशनी शुद्धिनी धर्या करनारे, ते लिशु छे. (५-४७७)

जेण पुण जहाइ जीविअं,

मोहं वा कसिणं निअच्छइ नरनारिं ।

पजहे सया तवस्सी,

न य कोऊहलं उवेइ स भिक्खू ॥६॥

येन पुनः जहाति जीवितं,

मोहं वा कृत्स्नं नियच्छति नरनारिं ।

प्रजह्यात् सदा तपस्वी,

न च कुतूहलं उपैति स भिक्षुः ॥ ६ ॥

अर्थ-जे निमित्त द्वारा संयमलुवनने छोडे छे अथवा कषाय-नोकषाय वि.इप सघणां मोडनीयकर्म आंधे छे, ते निमित्तइप नर-नारीनेा डंभेशां जे तपस्वी छे ते त्याग करे ! जे अलुप्तलोगी होय ते स्त्री वि. विषय-वाणा कुतूहलभावने न पाभे अने जे लुप्तलोगी होय ते स्त्री वि.ना स्मरणभावने न पाभे, ते साधु छे. (६-४७८)

छिन्नं सरं भोममंतलिक्खं, सुविणं लक्खणदंडवत्थुविज्जं ।

अंगविआरं सरस्सविजयं, जो विज्जाहिं जीवई स भिक्खू ॥७॥

छिन्नं स्वरं भौममान्तरिक्षं,

स्वप्नं लक्षणं दण्डवास्तुविद्याम् ।

अङ्गविकारः स्वरस्य विजयः,

यः विद्याभिर्न जीवति स भिक्षुः ॥७॥

અર્થ-વસ્ત્ર વિ.ના છેદનવિષય શુભાશુભ નિરૂપક વિદ્યા તે છિન્ન, સ્વર સ્વરૂપને કહેનારી વિદ્યા, ભૂકંપ વિ. લક્ષણરૂપ ભૌમશાસ્ત્ર, ગંધર્વનગર વિ.રૂપ આકાશીય વિદ્યા, સ્વપ્નશાસ્ત્ર, સ્ત્રી વિ.ના લક્ષણરૂપ શાસ્ત્ર, દંડસ્વરૂપ કથનરૂપ શાસ્ત્ર, પ્રાસાદ વિ. લક્ષણ કહેનાર વાસ્તુશાસ્ત્ર, મસ્તકસ્કુરણ વિ. શુભાશુભ કથનરૂપ અંગવિકાર વિદ્યા તથા દુર્ગા વિ.ના શબ્દરૂપ વિદ્યા; આવી જે વિદ્યાઓથી આજીવિકા ન ચલાવે, તે સાધુ કહેવાય છે. (૭-૪૭૯)

મંત્ર મૂલં વિવિહં ત્રિજ્જચિતં,

વમણવિરેઅણધૂમનિત્તસિણાણં ।

આઝરે સરણં તિગિચ્છત્તં ચ,

તં પરિણાય પરિવ્વણ સ મિક્કવૂ ॥૮॥

મંત્રં મૂલં વિવિધાં વૈદ્યચિન્તાં,

વમનવિરેચનધૂમનેત્રસ્નાનમ્ ।

આતુરે સ્મરણં ચિકિત્સતં ચ,

તત્પરિજ્ઞાય પરિવ્રજેત્ સ મિશ્ણુઃ ॥ ૮ ॥

અર્થ-ઝંકારથી માંડી સ્વાહા પર્યંત મંત્રને, સહદેવી વિ. મૂલિકારૂપ શાસ્ત્ર, નાના પ્રકારની ઔષધી વિ.ના આપારરૂપ ચિંતા, વમનશુદ્ધિરૂપ વિરેચન, મનશિલ વિ.રૂપ ધૂમ, નેત્રસંસ્કારકરૂપ અંજન વિ., સંતાન વિ. માટે મંત્રૌષધીથી અભિષેક, રોગવાળી અવસ્થામાં હા-મા વિ. રૂપે સ્મરણ કરવું અને રોગપ્રતિકારાર્થે ચિકિત્સા કરવી; આ

સવે° સપરિજ્ઞાથી બાણી અને પ્રત્યાખ્યાનપરિજ્ઞાથી છોડી
જે સંયમમાર્ગમાં વિચરે છે, તે જ સાધુ છે. (૯-૪૮૦)

સ્વત્તિયગણઉગ્ગરાયપુત્તા,

માહણ મોહ અ વિવિહા ય સિપ્પિણો ।

નો તેસિં વયહ સલોગપૂઅં,

તં પરિણ્યાય પરિવ્વાણ સ મિશ્ચુ ॥ ૧ ॥

ક્ષત્રીયગણોઘ્રરાજપુત્રાઃ,

માહનાઃ મોગિકાઃ ચિવિધ્વાશ્ચ શિલ્પિનઃ ।

નો તેષાં વદતિ શ્લોકપૂજાં,

તત્પરિજ્ઞાય પરિવ્રજેત્ સ મિશ્ચુઃ ॥ ૧ ॥

અર્થ-ક્ષત્રિઓ, મદલ વિ. સમૂહરૂપ ગણો, આર-
ક્ષક વિ. ઉત્ત્રો, રાજકુમારો, બ્રાહ્મણો, રાજા વિ. ભોગીઓ,
વિવિધ શિલ્પીઓ જે હોય છે, તેઓની બાબતમાં ‘આ
સારા છે-આનો સત્કાર-પુસ્કાર કરો.’ વિ. જે બોલતો
નથી, તેમની શ્લોક(કીર્તિ)પૂજાને સાવધ બાણી તેને છોડી
સંયમમાર્ગમાં જે વિચરે છે, તે મુનિ છે. (૯-૪૮૧)

ગિહિણો જે પવ્વહ્ણણદિટ્ઠા,

અપવ્વહ્ણણ વ સંથુઆ હવિજ્જા ।

તેસિં હહલોહઅફલટ્ઠા,

જો સંથવં ન કરેહ સ મિશ્ચુ ॥૧૦॥

ગૃહિણો યે પ્રવ્રજિતેન દૃષ્ટા,

અપ્રવ્રજિતેન ઘા સંસ્તુતાઃ ભવેયુઃ ।

તૈઃ હહલૌકિકફલાર્થ,

યઃ સંસ્તવં ન કરોતિ સ મિશ્ચુઃ ॥૧૦॥

અર્થ-જે ગૃહસ્થો, દીક્ષિત અનેક સાધુ દ્વારા જોવા-
યેલ અને પરિચિત થયેલ હોય અથવા દીક્ષા પહેલાંના
કાળમાં પરિચિત થયેલ હોય, તે ગૃહસ્થ જનની સાથે
વસ્ત્ર વિ. આ લોકના લાલની ખાતર જે પરિચય રાખતો
નથી, તે મુનિ છે. (૧૦-૪૮૨)

સયનાસનપાણભોજનં, વિવિહં સ્વાહમસાહમં પરેસિં ।

અદણ પડિસેહિણ નિઅંટે, જે તત્થ ન પદૂસઈ સ મિક્કલૂ ॥૧૧॥

શયનાસનપાનભોજનં,

વિવિધં સ્વાદિમસ્વાદિમં પરૈઃ ।

અદદન્નિઃ પ્રતિષિદ્ધઃ નિર્ગન્થઃ,

યઃ તત્ર ન પ્રદુષ્યતિ સ મિશ્નુઃ ॥૧૧॥

અર્થ-શયન-આસન-પાન-ભોજન-વિવિધ ખબુર
વિ. આદિમ, લર્વીંગ વિ. સ્વાદિમ આદિ વસ્તુઓને નહીં
આપનાર ગૃહસ્થોએ કહી દીધું હોય કે-‘હે સાધુ! ભિક્ષાર્થે
અમારા ઘરે આવતાં નહીં અને જો ભૂલેચૂકે આવશે તો
હું કાંઈ આપીશ નહીં.’-આ પ્રમાણે મનાઈ કરી હોય,
છતાંય જે મુનિ નહિ આપનાર ઉપર દ્વેષલાવ રાખતો
નથી, તે સાધુ છે, (૧૧-૪૮૩)

જં કિંચિ આહારપાણં, વિવિહં સ્વાહમસાહમં પરેસિં લઢ્ઢું ।

જો તં તિવિહેણ નાણુકંપે, મણવયકાયસુસંવુડે સ મિક્કલૂ ॥૧૨॥

ચત્કિશ્ચિદાહારપાણં,

વિવિધં સ્વાદિમસ્વાદિમં પરેભ્યો લઢ્ઢવા ।

યઃ તેન ત્રિવિધેન નાનુકમ્પતે,

મનોવાક્કાયસુસંવૃતઃ સ ભિક્ષુઃ ॥૧૨॥

અર્થ-અશન-પાન-આદિમ-સ્વાદિમ વિ. જે કોઈ વસ્તુઓ ગૃહસ્થોથી મેળવીને જે સાધુ, મન-વચન-કાયાથી બાલ, બીમાર વિ. સાધુઓને આણેલ આહારથી સેવા કરતો નથી તે સાધુ નથી, પરંતુ મન-વચન-કાયાના સંવરવાળો મુનિ, આણેલ આહારથી સેવા-વૈયાવચ્ય કરે છે તે મુનિ છે. (૧૨-૪૮૪)

આયામગં ચેવ જવોદનં ચ, સીઝં સૌવીર જવોદનં ચ ।
નો હીલણ પિંડં નીરસં તુ, પંતકુલાણિ પરિવ્વણ સ ભિક્ષુ ॥૧૩॥

આયામકં ચેવ યવોદનં ચ,

શીતં સૌવીરં યવોદનં ચ ।

નો હીલયેત્ પિંડં નીરસં તુ,

પ્રાન્તકુલાણિ પરિવ્રજેત્ સ ભિક્ષુઃ ॥૧૩॥

અર્થ-ઓસામણ, જવનું ભોજન, શીતલ ભોજન, કાંજી, જવનું ઘોવણ-પાણી વિ.ની 'આ અનિષ્ટ વસ્તુ-નીરસ આહાર છે'-એમ માની નિંદા નહીં કરવી જોઈએ. એથી જ જે દરિદ્રોના ઘરોમાં પણ ભિક્ષાર્થે જાય તે ભિક્ષુ છે. (૧૩-૪૮૫)

સદા વિવિહા ભવંતિ લોણ,

દિવ્વા માણુસ્સા તહા તિરિચ્છા ।

મામા ભયભેરવા ઉરાલા,

જો સોચ્વા ન વિહિજ્જઈ સ ભિક્ષુ ॥૧૪॥

શબ્દા વિવિધાઃ ભવન્તિ લોકે,
 દિવ્યા માનુષ્યકા સ્તથા તૈરશ્ચાઃ ।
 મીમા ભયભૈસ્વાઃ ઉદારાઃ,
 યઃ શ્રુત્વા ન વિમેતિ સ મિશ્નુઃ ॥૧૪॥

અર્થ-પરીક્ષા અને દ્રેષ વિ.ના હેતુથી કરાતા અનેક પ્રકારના શબ્દો લોકમાં થાય છે. જેમ કે-દેવ-મનુષ્ય-તિર્યંચ સંબંધી રૌદ્ર તેમજ મહા ભયોત્પાદક મોટા શબ્દોને સાંભળી ધર્મધ્યાનથી જે ચલિત થતો નથી, તે સાધુ છે. (૧૪-૪૮૬)

વાયં વિવિહં સમિચ્ચ લોએ,
 સહિએ સ્વેદાણુગએ અ કોવિઅપ્પા ।
 પણ્ણો અમિભૂઅ સવ્વદંસી,
 ઉવસંતે અવિહેહાએ સ મિક્કવૂ ॥૧૫॥

વાદં વિવિધં સમેત્ય લોકે,
 સહિતઃ સ્વેદાનુગતઃ ચ કોવિદાત્મા ।
 પ્રાજ્ઞો અમિભૂય સર્વદર્શી,
 ઉપશાન્તઃ અવિહેઠકઃ સ મિશ્નુઃ ॥૧૬॥

અર્થ-લોકમાં દર્શનાંતર અભિપ્રાયરૂપ વિવિધ વાદને જ્ઞપરિજ્ઞાથી હાનિકારક નાણી, પ્રત્યાખ્યાનપરિજ્ઞાથી છોડી, જ્ઞાન-ક્રિયાની, જિનવચનની કે મુનિઓની સાથે રહેલો સંયમસંપન્ન, શાસ્ત્રના રહસ્યને પામેલ આત્માવાળો, પ્રાજ્ઞ, પરિષદસહિષ્ણુ, સર્વ આત્માને સ્વતુલ્ય જોનારો, કષાય વગરનો અને કોઈને બાધા નહીં પહોંચાડનાર જે હોય, તે મુનિ છે. (૧૫-૪૮૭)

અસિપ્પજીવિ અગિહે અમિત્તે, જિહ્વિદિયે સવ્વઓ વિપ્પમુક્કે ।
અણુકસાઈ લહુઅપ્પમવક્ષી, ચિચ્ચાગિહં એગચરે સ મિવ્વસુ ॥૧૬॥

અશિલ્પજીવી અગૃહ અમિત્તઃ,

જિતેન્દ્રિયઃ સર્વતઃ વિપ્રમુક્તઃ ।

અણુકષાયી લઘ્વલ્પમક્ષી,

ત્યક્ત્ત્વા ગૃહં એકચરઃ સ મિશ્ચુઃ ॥૧૬॥

ઈતિ બ્રવીમિ ॥

અર્થ-ચિત્ર વિ. વિજ્ઞાન દ્વારા જીવનનિર્વાહ નહીં કરનાર, ઘર વગરનો, મિત્ર-શત્રુ વિનાનો, ઇન્દ્રિયવિજેતા, સર્વસંગરહિત, સ્વલ્પ કષાયવાળો, નિઃસાર અને સ્વલ્પ ભોજન કરનારો, દ્રવ્ય-ભાવ ધરને છોડી, રાગ-દ્વેષ વગરનો અને એકલો વિચરનારો જે હોય, તે મુનિ છે. આ પ્રમાણે હે જ'ખૂ! હું કહું છું. (૧૬-૪૮૮)

॥ પંદરમું શ્રી સભિશ્ચુ અધ્યયન સંપૂર્ણું. ॥

श्री ब्रह्मचर्यसमाधिस्थानाध्ययन-१६

सुयं मे आउसं! तेणं भगवया एवमक्खायं-इह खलु
थेरेहिं भगवन्तेहिं दस वंभवेरसमाहिट्ठाणा पण्णता। जे भिक्खू
सोच्चा निसम्म संजमवहुले संवरवहुले समाहिबहुले गुत्त
गुत्तिदिए गुत्तवंभयारी सया अप्पमत्ते विहरेज्जा ॥१॥

श्रुतं मया आयुष्मन्! तेन भगवता एवमाख्यातम्-
इह खलु स्थविरैर्भगवद्भिः दश ब्रह्मचर्यसमाधिस्थानानि
प्रज्ञप्तानि। यानि भिक्षुः श्रुत्वा निशम्य संयमबहुलः संवर-
बहुलः समाधिबहुलः गुप्तः गुप्तब्रह्मचारी सदा अप्रमत्तः
विहरेत् ॥१॥

अर्थ-श्री सुधर्मास्वामी, श्री जंपूस्वामी प्रत्ये कडे
छे के-डे आयुष्मन्! ते त्रणु लोकमां प्रसिद्ध ज्ञातपुत्र
तीर्थंकर श्री महावीर लगवाने आगण उपर कडेवाता
प्रकारथी कहुं, ते में सांलज्युं छे के-आ प्रवचनमां निश्चयथी
स्थविर लगवतोअे ब्रह्मचर्यना समाधिस्थानो दश प्रपेदां छे.
ते स्थानो सांलणीने भिक्षु, संयमनी षडुलतावाणो, संवरनी
प्रयुस्तावाणो, समाधिनी प्रयुस्तावाणो, त्रणु गुप्तिवाणो,

ઈન્દ્રિયવિજેતા, અખંડ બ્રહ્મચર્યધારક અને પ્રમાદ વગરનો બની હંમેશાં મોક્ષમાર્ગમાં વિચરે! (૧-૪૮૯)

કયરે खलु ते थेरेहिं भगवंतेहिं दस बंभचेरसमाहिट्टाणा पणत्ता? जे भिक्खू सोच्चा निसम्म संजमबहुले संवरबहुले समाहिवहुले गुत्ते गुत्तिदिए गुत्तबंभयारी सया अप्पमत्ते विहरेज्जा ॥२॥

કતરાણિ खलु तानि स्थविरैर्भगवद्भिः दश ब्रह्मचर्य समाधिस्थानानि प्रज्ञप्तानि ? यानि भिक्षुः श्रुत्वा निशम्य संयमबहुलः संवरबहुलः समाधिबहुलः गुप्तः गुप्तब्रह्मचारी सदा अप्रमत्तः विहरेत् ॥२॥

અર્થ-શ્રી જંખૂસ્વામી, શ્રી સુધર્માસ્વામીના વચનો સાંભળી, એમને પૂછે છે કે-સ્થવિર ભગવંતોએ બ્રહ્મચર્યનાં જે દશ સમાધિસ્થાનો કહેલ છે તે કયાં છે?, કેટલાં છે?, કે જે સાંભળીને તથા હૃદયમાં ધારણ કરીને સાધુ, સંયમ-બહુલ, સંવરબહુલ, સમાધિબહુલ, ગુપ્ત, ગુપ્તેન્દ્રિય, ગુપ્ત-બ્રહ્મચારી અને સદા પ્રમાદ વગરનો બની મોક્ષમાર્ગમાં વિચરે! (૨-૪૯૦)

इमे खलु ते थेरेहिं भगवंतेहिं दस बंभचेरसमाहिट्टाणा पणत्ता, जे भिक्खू सोच्चा निसम्म संजमबहुले संवरबहुले समाहिवहुले गुत्ते गुत्तिदिए गुत्तबंभयारी सया अप्पमत्ते विहरेज्जा ॥३॥

इमानि खलु तानि स्थविरैर्भगवद्भिः दश ब्रह्मचर्य

समाधिस्थानानि प्रज्ञप्तानि, यानि भिक्षुः श्रुत्वा निशम्य संयमबहुलः संवरबहुलः समाधिबहुलः गुप्तः गुप्तेन्द्रियः गुप्तब्रह्मचारी सदा अप्रमत्तः विहरेत् ॥ ३ ॥

अर्थ-हे ऋषू! स्थविर लगवन्तोऽप्ये प्रह्वयर्थना आ दश समाधिस्थानो प्रज्ञपेतां छे. ते स्थानो साधु सांभणी, हृदयमां धारी, संयमबहुल, संवरबहुल, समाधिबहुल, गुप्त, गुप्तेन्द्रिय, गुप्त प्रह्वयारी अने सदा अप्रमत्त अनी भोक्षभार्गविडारी अने ! (३-४८९)

तं जहा विविक्ताइं सयणासणाइं सेविज्जा से निग्गंथे ।
नो इत्थी पसुपंडगसत्ताइं सयणासणाइं सेविता हवइ, से निग्गंथे ।
तं कहमिति चे आयरियाह-निग्गंथस्स खलु इत्थी पसुपंडग संसत्ताइं सयणासणाइं सेवमाणरस वंभयारीस्स वंभधरे संका वा कंखा वा वितिगिच्छा वा समुप्पजिज्जा, भेयं वा लभेज्जा, उम्मायं वा पाउणिज्जा, दीहकालियं वा रौगायंकं हवेज्जा, केवलिपण्णत्ताओ वा धम्माओ भंसेज्जा, तम्हा नो इत्थीपसुपंडग संसत्ताइं सयणासणाइं सेविता हवइ से निग्गंथे ॥४॥

तद्यथा-विविक्तानि शयनासनानि सेवेत स निर्ग्रन्थः ।
नो स्त्रीपशुपण्डकसंसक्तानि शयनासनानि सेविता भवति,
स निर्ग्रन्थः । तत्कथमिति चेदाचार्य आह-निर्ग्रन्थस्य खलु स्त्रीपशुपण्डकसंसक्तानि शयनासनानि सेवमानस्य ब्रह्मचारिणो ब्रह्मचर्ये शङ्का वा काङ्क्षा वा विचिकित्सा वा समुत्पद्येत भेदं वा लभेत, उन्मादं वा प्राप्नुयात्, दीर्घकालिकं वा रोगातङ्कं भवेत्, केवलिप्रज्ञप्ताद् वा धर्माद्

अंसेत् । तस्मात् नो स्त्रीपशुपण्डकसंसक्तानि शयनासनानि
सेविता भवति, स निर्ग्रन्थः ॥४॥

अर्थ-हे ज'णू! ते दश समाधिस्थानो कुमसर
जणुवातां, तेमां पडेलुं स्थान आ मुज्ज छे डे-स्त्री-पशु-
नपुंसक सडित शयन अने आसनतुं साधु सेवन करे!
स्त्री-पशु-नपुंसक सडित शयन अने आसनतुं सेवन करनार
मुनि थतो नथी तेनुं शुं कारण ? आ प्रश्नोत्तरमां आचार्यश्री
कहे छे डे-स्त्री-पशु-नपुंसक सडित शयन-आसनतुं सेवन
करनार अहमयारी निर्ग्र'थ, अहमयर्थना विषयमां मैथुनना
दोषनी शंका, स्त्रीसेवननी अलिदापा, अहमयर्थना इलमां
स'हेड अने आरित्रथी पतनइप लेदने पामनारे थाय,
चित्तविक्षेपइप उन्माद पामे, दीर्घकालिक रोग अने शीघ्रघाती
हुदयशूण वि. उपद्रववाणो थाय अथवा डेवलीकथित धर्मथी
पतित थाय; तेथी साधुअे स्त्री-पशु-नपुंसक संभंधी शयन,
आसन वि.तुं सेवन न करवुं अने तेनुं सेवन नडीं करनारे
मुनि थाय छे. (४-४६२)

णो इत्थीणं कथं कहेत्ता हवइ से निगंगंथे । तं कहमिति
चे आयरियाह-निगंगंथस्स खलु इत्थीणं कहं कहेमाणस्स
बंभयारिस्स बंभचेरे संका वा कंखा वा वितिगिच्छा वा
समुप्पज्जिज्जा, भेयं वा लभेज्जा, उम्मायं वा पाउणिज्जा
दीहकालियं वा रोगायंकं हवेज्ज, केवल्लिपन्नत्ताओ धम्माओ
वा भंसिज्जा, तम्हा नो इत्थीणं कहं कहेज्जा ॥५॥

नो स्त्रीणां कथां कथयिता भवति, स निर्ग्रन्थः ।

तत्कथमिति चेदाचार्य आह—निर्ग्रन्थस्य खलु स्त्रीणां कथां कथयतो ब्रह्मचारिणो ब्रह्मचर्ये शङ्का वा काङ्क्षा वा विचिकित्सा वा समुत्पद्येत, भेदं वा लंभेत, उन्मादं वा प्राप्नुयात्, दीर्घकालिकं वा रोगातङ्कं भवेत्, केवलि-प्रज्ञप्ताद् धर्माद् वा भ्रंसेत । तस्मात् नो स्त्रीणां कथां कथयेत् ॥५॥

अर्थ—डुवे पीणुं समाधिस्थान कडे छे डे-ने स्त्रीज्योनी कथा कडेतो नथी ते मुनि छे. ते शा माटे? तेना प्रश्नोत्तरमां आचार्यश्री कडे छे डे-स्त्री संजंधी-स्त्रीज्योनी आगण कथा करनार प्रह्वयारी साधु, प्रह्वयर्थना विषयमां शंका, अलिवाषा अने इलसंदेह पामनारे, तेमज लेदने भेजवनारे, उन्मादवाणे, दीर्घकालिक रोगवाणे अने तथा डेवलीकथित धर्मथी अष्ट थाय, माटे स्त्रीज्योनी कथाने मुनि कडे नही. (५-४६३)

णो इत्थीहिं सद्धिं सन्निसिज्जाए विहरित्ता हवइ, से निगंथे । तं कहमिति चे आयरियाह—निगंथस्स खलु इत्थीहिं सद्धिं सन्निसिज्जाणयस्स बंभचारिस्स बंभचरे संका वा कंखा वा वितिगिच्छा वा समुप्पज्जिज्जा, भेयं वा लभेज्जा, उम्मायं वा पाउणिज्जा, दीहकालियं वा रोगायं कं हवेज्जा, केवलियणत्ताओ धम्माओ वा भंसिज्जा, तम्हा खलु नो निगंथे इत्थीहिं सद्धिं सन्निसिज्जाए विहरिज्जा ॥६॥

नो स्त्रीभिः सार्द्धं सन्निषद्यागतो विहर्ता भवति, स निर्ग्रन्थः । तत्कथमिति चेदाचार्य आह—निर्ग्रन्थस्य खलु

સ્ત્રીભિઃ સાર્દ્ધં સન્નિષદ્યાગતસ્ય બ્રહ્મચારિણો બ્રહ્મચર્યે શઙ્કા
 ચા કાઙ્કા વા વિચિકિત્સા વા સમુત્પચેત, ભેદં વા લભેત,
 ઉન્માદં વા પ્રાપ્નુયાત્, દીર્ઘકાલિકં વા રોગાતઙ્કં ભવેત્ ।
 કેવલિપ્રજ્ઞપ્તાદ્ ધર્માદ્ વા ઇન્દ્રિયેભ્યઃ । તસ્માત્ સ્વલુ ન નિર્ગ્રન્થઃ
 સ્ત્રીભિઃ સાર્દ્ધં સન્નિષદ્યાગતો વિહરેત્ ॥૬॥

અર્થ-હવે ત્રીણું સમાધિસ્થાન કહે છે કે-જે
 સ્ત્રીઓની સાથે એક આસન ઉપર બેસતો નથી તે નિર્ગ્રન્થ
 છે. તે કેમ? તેના જવાબમાં આચાર્યશ્રી કહે છે કે-
 સ્ત્રીઓની સાથે એક આસન ઉપર બેસનાર પ્રહ્લયાચારી
 મુનિ, પ્રહ્લયર્થના વિષયમાં પૂર્વોક્ત શંકા-અભિલાષા-
 કલસદેહ-ભેદ-ઉન્માદ-દીર્ઘકાલિક રોગવાળો બને છે અને
 કેવલીકથિત ધર્મથી સરકી જાય છે, માટે સ્ત્રીઓની સાથે
 એક આસન ઉપર નહિ બેસનારો જે હોય તે સાચો
 સાધુ છે. (૬-૪૯૪)

ળો ઇત્થીળં ઇંદિયાઈં મળોહરાઈં મનોરમાઈં અલોણ્ણા
 ણિજ્ઞાણ્ણા હવઈ, સે નિગ્ગંથે । તં કહમિતિ ચે આયરિયાહ-
 નિગ્ગંથસ્સ સ્વલુ ઇત્થીળં ઇંદિયાઈં મળોહરાઈં મનોરમાઈં આલોય-
 માણસ્સ નિજ્ઞાણ્ણામાણસ્સ બંભયારિસ્સ બંભચેરે સંકા વા કંઘ્વા
 વા વિતિગિચ્છા વા સમુપ્પજ્જિજ્ઞા, ભેયં વા લભેજ્જા, ઉમ્માયં
 વા પાણિજ્જા, દીહકાલિયં વા રોગાયંકં હવેજ્જા, કેવલિ-
 પન્નત્તાઓ ધમ્માઓ વા ભસેજ્જા । તમ્હા સ્વલુ ણો ણિગ્ગંથે
 ઇત્થીળં ઇંદિયાઈં મનોહરાઈં મનોરમાઈં અલોણ્ણા ણિજ્ઞા-
 ણેજ્જા ॥૭॥

નો સ્ત્રીણાં ઇન્દ્રિયાણિ મનોહરાણિ મનોરમાણિ આલોકયિતા નિધ્યાતા ભવતિ, સ નિર્ગ્રન્થઃ। તત્કથમિતિ ચેદા-
ચાર્ય આહ-નિર્ગ્રન્થસ્ય ચ્ચલુ સ્ત્રીણાં ઇન્દ્રિયાણિ મનોહરાણિ
મનોરમાણિ આલોકયતો નિધ્યાયતો બ્રહ્મચારિણો બ્રહ્મચર્યે
શક્કા વા કાઙ્કા વા વિચિકિત્સા વા સમુત્પચેત, ભેદંવા
લભેત, ઉન્માદં વા પ્રાપ્નુયાત્, દીર્ઘકાલિકં વા રોગાતઙ્કં
ભવેત્, કેવલિપ્રજ્ઞપ્તાદ્ ધર્માદ્ વા ધ્રંસેત્। તસ્માત્ ચ્ચલુ
નો નિર્ગ્રન્થઃ સ્ત્રીણાં ઇન્દ્રિયાણિ મનોહરાણિ મનોરમાણિ
આલોકયેત્ નિધ્યાયેત્ ॥૭॥

અર્થ-ચોથું સ્થાન બતાવે છે કે-જે સ્ત્રીઓની
મનોહર-આકર્ષક-મનોરમ તથા આહ્લાદકારક ઇન્દ્રિયોનું
દર્શન, સ્મરણ તથા ચિંતન કરતો નથી તે મુનિ છે. તે
કેમ ? તેના જવાબરૂપે આચાર્યશ્રી કહે છે કે-આ ચોક્કસ
હકીકત છે કે-સ્ત્રીઓની મનોહર અને મનોરમ ઇન્દ્રિયોનું
દર્શન તથા ચિંતન કરનાર બ્રહ્મચારી નિર્ગ્રન્થ, બ્રહ્મચર્યના
વિષયમાં પૂર્વોક્ત શંકા, અજિલાષા, ફલસંદેહ, ભેદ, ઉન્માદ,
દીર્ઘકાલિક રોગાતંકવાળો બની, અંતે કેવલીપ્રણીત ધર્મથી
બ્રષ્ટ થાય છે; માટે સ્ત્રીઓની મનોહર-મનોરમ ઇન્દ્રિયોને
નહીં જોનારો અને તેનું ચિંતન નહીં કરનારો હોય તે
જ સાધુ છે. (૭-૪૯૫)

જો ઇત્થીણં કુહુતરંસિ વા દૂસંતરંસિ વા મિત્તિતરંસિ વા
કૂહ્યસહં વા રૂહ્યસહં વા ગીયસહં વા હસિયસહં વા થણિયસહં
વા કંદિયસહં વા વિલવિયસહં વા સુણિત્તા ભવહ, સે નિગંથે।

तं क्वमिति चे आयरियाह—निग्गथस्स खलु इत्थीणं कुड्डुतरं
 रंसि वा दूसंतरंसि वा भित्तिंतरंसि वा कूड्यसद् वा रुड्यसद्
 वा गीयसद् वा हसियसद् वा थणियसद् वा कंदियसद् वा
 विलवियसद् वा सुणमाणस्स बंभयारिस्स बंभचेरे संका वा
 कांखा वा वितिगिच्छा वा समुप्पज्जिज्जा, भेयं वा लभेज्जा,
 उम्मायं वा पाउणिज्जा, दिहकालियं वा रोगायकं हवेज्जा,
 केवल्लिपन्नताओ धम्माओ वा भंसेज्जा । तम्हा खलु निग्गंथं
 णो इत्थीणं कुड्डुतरंसि वा दूसंतरंसि वा भित्तिंतरंसि वा कूड्य-
 सद् वा रुड्यसद् वा गीयसद् वा हसियसद् वा थणियसद्
 वा विलवियसद् वा सुणमाणो विहरेज्जा ॥ ८ ॥

नो स्त्रीणां कुडयान्तरे वा दूष्यान्तरे वा भित्त्यन्तरे
 वा कूजितशब्दं वा रुदितशब्दं वा गीतशब्दं वा हसितशब्दं
 वा स्तनितशब्दं वा क्रन्दितशब्दं वा विलपितशब्दं वा श्रोता
 भवति, स निर्ग्रन्थः । तत्कथमिति चेदाचार्य आह—निर्ग्रन्थस्य
 खलु स्त्रीणां कुडयान्तरे वा दूष्यान्तरे वा भित्त्यन्तरे वा
 कूजितशब्दं वा रुदितशब्दं वा गीतशब्दं वा हसितशब्दं
 वा स्तनितशब्दं वा क्रन्दितशब्दं वा विलपितशब्दं वा
 श्रृण्वतो ब्रह्मचारिणो ब्रह्मचर्ये शङ्का वा काङ्क्षा वा विचिकित्सा
 वा समुत्पद्येत, भेदं वा लभेत, उन्मादं वा प्राप्नुयात्,
 दीर्घकालिकं वा रोगात्कं भवेत् । केवल्लिप्रज्ञप्ताद् धर्माद् वा
 भंसेत् । तस्मात् खलु निर्ग्रन्थः नो स्त्रीणां कुडयान्तरे वा
 दूष्यान्तरे वा भित्त्यन्तरे वा कूजितशब्दं वा रुदितशब्दं वा
 गीतशब्दं वा हसितशब्दं वा स्तनितशब्दं वा क्रन्दित-
 शब्दं वा विलपितशब्दं वा श्रृण्वन् विहरेत् ॥८॥

અર્થ-પાંચમું સ્થાન કહે છે કે-પાષાણુની ભીંતરૂપ કુડ્યના અંતરાલમાં, વસ્ત્રનિર્મિત પડદાના અંતરાલમાં અને પાકી ઈંટ વિ.થી બનાવેલ ભીંતના અંતરાલમાં રહીને, સ્ત્રીઓના સુરતકાલના શબ્દો, પ્રણયકલહજન્ય રૂદનના શબ્દો, પંચમ રાગ વિ.થી પ્રારંભેલ સંગીતના શબ્દો, હાસ્ય સહિત શબ્દો, ભોગ સમયના અસ્પષ્ટ શબ્દો, ઉચ્ચ સ્વરે રડાતા શબ્દો અને વિલાપના શબ્દોને જે સાંભળતો નથી તે સાધુ છે. તે કેમ ? તેના પ્રશ્નોત્તરમાં આચાર્યશ્રી ફરમાવે છે કે-કૂઝિત શબ્દ, રૂદિત શબ્દ, ગીત શબ્દ, હસિત શબ્દ, સ્તનિત શબ્દ, કંદિત શબ્દ, અને વિલપિત શબ્દને, સાંભળનાર બ્રહ્મચારી મુનિના બ્રહ્મચર્ય વિષયમાં મુનિ, પૂર્વોક્ત શંકા, અભિલાષા, ફલસંદેહ, ભેદ, ઉન્માદ અને દીર્ઘકાલિક રોગાતંકવાળો બની, અંતે કેવલીકથિત ધર્મથી ખસી જાય છે. આથી ચોક્કસપણે સાધુએ કુડ્યના, કૂઝ્યના અને ભીંતના આંતરે રહીને, કૂઝિત-રૂદિત-ગીત-હસિત-સ્તનિત કંદિત અને વિલપિત શબ્દને નહીં સાંભળતો મુનિ મોક્ષમાર્ગમાં વિચરે છે. (૮-૪૨૬)

ળો ઇત્થીણં પુવ્વરયં વા પુવ્વકીલિયં વા અણુસરિત્તા હવહ, સે નિગ્ગથે । તં કહમિતિ ચે આયરિયાહ-નિગ્ગંથસ્સ સ્વહુ ઇત્થીણં પુવ્વરયં પુવ્વકીલિયં અણુસરમાણસ્સ વંભયારિસ્સ વંભચેરે સંકા વા કંસા વા વિતિગિચ્છા વા સમુપ્પજ્જિજ્જા, મેયં વા લભેજ્જા, ઉમ્માયં વા પાઉણિજ્જા દીહકાલિયં વા

रोगायंकं हवेजा, केवलिपन्नताओ धम्माओ वा भंसेजा ।
तम्हा खलु नो निग्गंथे इत्थीणं पुव्वकीलियं अणुसरेजा ॥९॥

नो स्त्रीभिः पूर्व्वरतं वा पूर्व्वक्रीडितं वा अनुस्मर्त्ता
भवति, स निर्ग्रन्थः । तत्कथमिति चेदाचार्य आह—निर्ग्रन्थस्य
खलु स्त्रीभिः पूर्व्वरतं पूर्व्वक्रीडितं अनुस्मरतो ब्रह्मचारिणो
शङ्का वा काङ्क्षा वा विचिकित्सा वा समुत्पद्येत, भेदं वा लभेत,
उन्मादं वा प्राप्नुयात्, दीर्घकालिकं वा रोगातङ्कं भवेत्,
केवलिप्रज्ञप्ताद् धर्माद् भंसेत् । तस्मात् खलु निर्ग्रन्थः नो
स्त्रीभिः पूर्व्वरतं पूर्व्वक्रीडितमनुस्मरेत् ॥९॥

अर्थ-डवे छट्ठं स्थान कडे छे के-पूर्वकाणमां-
गृहस्थएवनमां स्त्रीओनी साथे भोगवेद भोगोनुं ने स्मरण
करतो नथी ते निर्ग्रंथ छे. आम केम? तेना ज्वाणइपे
आचार्यश्री कडे छे के-पूर्वकाणमां स्त्रीओनी साथे भोगवेद
भोगोनुं ने स्मरण करनार अह्नयारी निर्ग्रंथ, अह्नयर्थना
विषयमां शंका, आकांक्षा, इलसंढेड, लेद, उन्माद अने
दीर्घकालिक रोगातंकाणो अनी, आअरे केवलीकथित धर्मथी
पतित अनी जय छे; माटे निश्चयथी पूर्वकाणमां स्त्रीओनी
साथे करेद डीडानुं स्मरण निर्ग्रंथ न करे! (९-४९७)

णो पणीअं आहारं आहारेत्ता हवइ, से निग्गंथे । तं कह-
मिति चे आयरियाह—निग्गंथस्स खलु पणीअं पाणभोअणं
आहारेमाणस्स बंभयारिस्स बंभचेरे संका वा कंखा वा विति-
गिच्छा वा समुपज्जिज्जा, भेयं वा लभेज्जा, उम्मायं वा
पाउणिज्जा, दीहकालियं वा रोगायंकं हवेजा, केवलिपन्नत्ताओ

ધમ્માઓ વા મંસેજ્ઞા । તમ્હા સ્વલુ ણો નિમ્મંથે પળીયં
આહારં આહારેજ્ઞા ॥૧૦॥

નો પ્રણીતમાહારમાહારયિતા ભવતિ, સ નિર્ગન્થઃ ।
તત્કથમિતિ ચેદાચાર્ય આહ—નિર્ગન્થસ્ય સ્વલુ પ્રણીતં પાણ-
ભોજનમાહારયતો બ્રહ્મચારિણો બ્રહ્મચર્યે શક્કા વા કાઙ્કા વા
વિચિકિત્સા વા સમુત્પચેત, ભેદં વા લભેત, ઉન્માદં વા
પ્રાપ્નુયાત, દીર્ઘકાલિકં વા રોગાતઙ્કં ભવેત, કેવલિપ્રજ્ઞપ્તાદ્
ધર્માદ્ વા ઇંસેત્ । તસ્માન્ સ્વલુ નો નિર્ગન્થઃ પ્રણીત-
માહારમાહારેત્ ॥૧૦॥

અર્થ—સાતમું સ્થાન જણાવે છે કે-જે ધી વિ.
સ્તિગ્ધ પદાર્થોથી ભરચક આહારને વાપરતો નથી તે મુનિ
છે. એમ કેમ ? આના પ્રત્યુત્તરરૂપે આચાર્યશ્રી કહે છે
કે-સ્તિગ્ધ ભોજન કરનાર બ્રહ્મચારી સાધુ, બ્રહ્મચર્યના
વિષયમાં શંકા-કાંક્ષા-ફલસંદેહ-ભેદ-ઉન્માદ અને દીર્ઘ-
કાલિક રોગાતંકવાળો બની, અંતે કેવલીકથિત ધર્મથી
બ્રહ્મ થઈ જાય છે; માટે નિશ્ચયથી સાધુ સ્તિગ્ધ આહારનું
ભોજન કરે નહીં ! (૧૦-૪૯૮)

ણો અહ્માયાણ પાણમોઞ્ઞણં આહરેત્તા હવહ, સે નિમ્મંથે ।
તં કહમિતિ ચે આયરિયાહ—નિમ્મંથસ્સ સ્વલુ અહ્માયાણ
પાણમોઞ્ઞણં આહારેમાણસ્સ વંમયારિસ્સ વંમચેરે સંકા વા કંસા
વા વિતિગિચ્છા વા સમુપ્પજ્જિજ્ઞા, મેયં વા લભેજ્ઞા, ઉમ્માયં
વા પાણિજ્ઞા, દીહકાલિયં વા રોગાયંકં હવેજ્ઞા, કેવલિ-

પણત્તાઓ ધમ્માઓ વા મંસેજ્જા । તમ્હા યલુ ણો ણિગ્ગંથે
અહ્માયાએ પાણમોઅણં ઘુંજેજ્જા ॥૧૧॥

નો અતિમાત્રયા પાનભોજનમાહારયિતા ભવતિ, સ
નિર્ગ્રન્થઃ । તત્કથમિતિ ચેદાચાર્ય આહ—નિર્ગ્રન્થસ્ય યલુ
અતિમાત્રયા પાનભોજનમાહારયતો બ્રહ્મચારિણો બ્રહ્મચર્યે શઙ્કા
વા કાઙ્કાશ્વા વા વિચિકિત્સા વા સમુત્પદેત, ભેદં વા લભેત,
ઉન્માદં વા પ્રાપ્નુયાત્, દીર્ઘકાલિકં વા રોગાતઙ્કં ભવેત્,
કેવલિપ્રજ્ઞપ્તાદ્ ધર્માદ્ વા ઇંસેત । તસ્માત્ યલુ નો નિર્ગ્ર-
ન્થોઽતિમાત્રયા પાનભોજનં યુક્તીત ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—આઠમું સ્થાન જણાવે છે કે—માપનું ઉદ્ભવન
કરી પાનભોજનને જે વાપરતો નથી તે સાધુ છે. આમ
કેમ ? તેના જવાબમાં આચાર્યશ્રી કહે છે કે—માત્રાનું ઉદ્ભ-
વન કરી પાનભોજન કરનાર બ્રહ્મચારી મુનિ, બ્રહ્મચર્યના
વિષયમાં શંકા-કાંક્ષા-ફલસંદેહ-ભેદ-ઉન્માદ અને દીર્ઘ-
કાલિક રોગાતંકવાળો બની કેવલીપ્રાણીત ધર્મથી પડી જાય
છે; તેથી માત્રાતિમાત્ર પાનભોજનનો આહાર સાધુ કરે
નહીં ! (૧૧-૪૯૯)

ણો વિભૂસાણુવાઈ હવહ, સે ણિગ્ગંથે । તં કહમિતિ ચે
આયરિયાહ—વિભૂસાવત્તિએ વિભૂસિય સરીરે
ઇત્થિજણસ્સ અમિલસણિજ્જે હવહ, તઓ ણં તસ્સ
ઇત્થિજણેણં અમિલસિજ્જ-
માણસ્સ બંભચારિસ્સ બંભચેરે સંકા વા કંચા વા
વિતિગિચ્છા વા સમુપ્પજ્જિજ્જા, મેયં વા લભેજ્જા,
ઉન્માયં વા પાઉણિજ્જા,

દીહકાલિય વા રોગાયંકં હવેજ્જા, કેવલિપ્પ્તાઓ ધમ્માઓ વા
બંસેજ્જા । તમ્હા યલુ ણો ણિગ્ગંથે વિભૂસાણુવાઈ સિયા ॥૧૨॥

નો વિભૂષાનુપાતી ભવતિ સ નિર્ગ્રન્થઃ । તત્કથમિતિ
ચેદાચાર્ય આહ-વિભૂષાવર્તિકઃ વિભૂષિતશરીરઃ સ્ત્રીજનસ્ય
અભિલષણીયો ભવતિ । તતઃ યલુ તસ્ય સ્ત્રીજનેન અભિલષ્ય-
માણસ્ય બ્રહ્મચારિણો બ્રહ્મચર્યે શઙ્કા વા કાઙ્કા વા વિચિ-
કિત્સા વા સમુત્પદેત, ભેદં વા લભેત, ઉન્માદં વા પ્રાપ્નુયાત,
દીર્ઘકાલિકં વા રોગાતઙ્કં ભવેત્, કેવલિપ્પજ્ઞાત્ ધર્માદ્ વા
બંસેત્ । તસ્માત્ યલુ નો નિર્ગ્રન્થઃ વિભૂષાનુપાતી સ્યાત્ ॥૧૨॥

અર્થ-નવમું સ્થાન જણાવે છે કે-શરીરની શોભાના
સાધનો દ્વારા જે શરીરનો સંસ્કાર કરતો નથી તે સાધુ છે.
એમ કેમ ? તે પ્રત્યુત્તરમાં આચાર્યશ્રી કહે છે કે-શરીરની
શોભા કરનાર અને સ્નાન વિ.થી સુશોભિત શરીર ધનાવનાર
સ્ત્રીજનથી ઈચ્છનીય અને છે, તેથી સ્ત્રીજનથી અભિલષણીય
અને તે પ્રહાર્યારી નિર્ગ્રન્થ, પ્રહાર્યર્યાના વિષયમાં શંકા-
કાંક્ષા-ફલસંદેહ-ભેદ-ઉન્માદ અને દીર્ઘકાલિક રોગાતંકવાળો
અને કેવલીકથિત ધર્મથી ભ્રષ્ટ અને છે; જેથી નિશ્ચયથી
સાધુ વિભૂષા કરનારો અને નહીં. (૧૨-૫૦૦)

ણો સદરૂવરસગંધકાસાણુવાઈ હવઈ, સે ણિગ્ગંથે । તં
કહમિતિ ચે આયરિયાહ-નિગ્ગંથસ્સ યલુ સદરૂવરસગંધ-
કાસાણુવાઈસ્સ બંભયારિસ્સ બંભચેરે સંકા વા કંચા વા વિતિ-
ગિચ્છા વા સમુપ્પજ્જિજ્જા, ભેયં વા લભેજ્જા । ઉમ્માયં વા
પાણિજ્જા, દીહકાલિયં વા રોગાયંકં હવેજ્જા, કેવલિપ્પ્ણ-

ત્તાઓ ધમ્માઓ વા મંસેજ્જા । તમ્હા खलु निग्गंथे नो
सदरूवरसगंधफासाणुवाई हवेज्जा । दसमे बंभचेरसमाहिट्ठाणे
हवइ ॥ १३ ॥

નો શબ્દરૂપરસગંધસ્પર્શાનુપાતી ભવતિ, સ નિર્ગ્રન્થઃ ।
તત્કથમિતિ ચેદાચાર્ય આહ-નિર્ગ્રન્થસ્ય खलु शब्दरूप-
रसगन्धस्पर्शानुपातिनो ब्रह्मचारिणो ब्रह्मचर्ये शंका वा काङ्क्षा
वा विचिकित्सा वा समुत्पद्येत, भेदं वा लभेत, उन्मादं
वा प्राप्नुयात्, दीर्घकालिकं वा रोगातङ्कं भवेत्, केवलि-
प्रज्ञप्ताद् धर्माद् वा भ्रंसेत् । तस्मात् खलु नो निर्ग्रन्थः
शब्दरूपरसगन्धस्पर्शानुपाती भवेत् । दशमं ब्रह्मचर्यसमाधि-
स्थानं भवति ॥ १३ ॥

અર્થ-દશમું સ્થાન જણાવે છે કે-જે સ્ત્રીઓના
મનોહર શબ્દ-રૂપ રસ-ગંધ અને સ્પર્શોમાં આસક્ત થતો
નથી તે સાધુ છે. આમ કેમ ? તે પ્રત્યુત્તરમાં આચાર્યશ્રી
કહે છે કે-સ્ત્રીઓના મનોહર શબ્દ આદિમાં આસક્ત
બ્રહ્મચારી મુનિ, બ્રહ્મચર્યના વિષયમાં શંકા-કાંક્ષા-ફલસંદેહ-
ભેદ-ઉન્માદ અને દીર્ઘકાલિક રોગાતંકવાળો બની છેવટે
કેવલીકથિત ધર્મથી બ્રહ્મ થાય છે; તેથી નિશ્ચયથી નિર્ગ્રન્થ
સ્ત્રીઓના શબ્દ આદિમાં આસક્ત બને નહીં. (૧૩-૫૦૧)
હવે પૂર્વોક્ત વિષયો શ્લોકોમાં જણાવે છે.

जं विवित्तमणाइन्नं, रहियं थीजणेण य ।

बंभचेरस रक्खट्ठा, आलयं तु निसेवए ॥ १ ॥

यो विवित्तः अनाकीर्णः, रहितं स्त्रीजनेन च ।

ब्रह्मचर्यस्य रक्षार्थमालयं तु निषेवते ॥ १ ॥

અર્થ-એકાન્તરૂપ અને સ્ત્રીજન વિથી રહિત વસતિમાં જે બ્રહ્મચર્યની રક્ષાર્થે રહે છે, તે સાધુ છે. (૧-૫૦૨)

મળપલ્હાયજળિણિ, કામરાગવિવર્ઙ્ગિણિ ।

બંમચેરરઓ મિક્સુ, થીકહં તુ વિવર્જણ ॥૨॥

મનઃ પ્રહલાદજનનીં, કામરાગવિવર્ઙ્ગનીમ્ ।

બ્રહ્મચર્યરતો મિક્ષુઃ, સ્ત્રીકથાં તુ વિવર્જયેત્ ॥ ૨ ॥

અર્થ-બ્રહ્મચર્યના પાલનમાં પરાયણ મુનિ, ચિત્તને પ્રસન્ન કરનારી અને કામરાગની વિશેષથી વૃદ્ધિ કરનારી સ્ત્રી સંબંધી કથાને પરિત્યાગ કરે! (૨-૫૦૩)

સમં ચ સથવં થીહિ, સંકહં ચ અમિક્ષવણં ।

બંમચેરરઓ મિક્સુ, ણિચ્ચસો પરિવર્જણ ॥૩॥

સમં ચ સંસ્તવં સ્ત્રીમિઃ, સંકથાં ચ અમીક્ષણમ્ ।

બ્રહ્મચર્યરતો મિક્ષુઃ, નિત્યશઃ પરિવર્જયેત્ ॥ ૩ ॥

અર્થ-બ્રહ્મચર્યપાલનમાં લીન સાધુ, સ્ત્રીઓની સાથે પરિચય, એક આસન ઉપર બેસવાનો તેમજ સ્ત્રીજન જે સ્થલે બેસેલ હોય તે સ્થાને બે ઘડી પહેલાં બેસવાનો અને વારંવાર રાગપૂર્વક વાતચીત કરવાનો સતત ત્યાગ કરે! (૩-૫૦૪)

અંગપચ્ચંગસંઢાણં, ચારુલ્લવિય પેહિયં ।

બંમચેરરઓ થીણં, ચક્ષુગેજ્ઙ્ઙં વિવર્જણ ॥૪॥

અન્નપ્રત્યન્નસંસ્થાનં, ચારુલ્લપિતપ્રેક્ષિતમ્ ।

બ્રહ્મચર્યરતઃ સ્ત્રીણાં, ચક્ષુર્ગ્રાહ્યં વિવર્જયેત્ ॥ ૪ ॥

अर्थ-ब्रह्मचर्यरत मुनि, स्त्रीयोना सुंदर मस्तक वि. अंगो तेमज वक्षस्थल वि. उपांगोना आकार, सुंदर-विशिष्ट-व्यंग वचनो करनार मुअ तथा कटाक्षपूर्वक जेनार नेत्र अर्थात् रागथी जेवाता स्त्रीयोना आकार, डावलाव मुअ, नेत्र वि.नुं दर्शन छोडी दे ! (४-५०५)

कूड्यं रुड्यं गीयं, हसियं थणियं कंदियं ।
बंभचेरओ थीणं, सोयगिज्झं विवज्जेण ॥ ५ ॥

कूजितं रुदितं गीतं, हसितं स्तनितं क्रन्दितम् ।
ब्रह्मचर्यरतः स्त्रीणां, श्रोत्रग्राह्यं विवर्जयेत् ॥५॥

अर्थ-ब्रह्मचर्यपालनमां दक्ष लिक्षु, कुडय वि. आंतरामां रहीने अवणोन्द्रयना विषयइप स्त्री संभंधी कूजित-इदित-गीत-डसित-स्तनित अने कंदित (पूर्वे अर्थ करेले) शफ्टोने त्याग करे ! (५-५०६)

हासं किडुं रडं दप्पं, सहसापत्तासियाणि य ।
बंभचेरओ थीणं, कयाइवि नाणुचिते ॥६॥

हासं क्रीडां रतिं दर्पं, सहसाऽवत्रासितानि च ।
ब्रह्मचर्यरतः स्त्रीणां, कदाचिदपि नानुचिन्तयेत् ॥६॥

अर्थ-ब्रह्मचर्यपरायणु निव्रथ, स्त्रीयोनी साथे पूर्वकाणमां करेले डास्य-क्रीडा-प्रीति अने अडंकार, अवणी भनेले स्त्रीने अेकदम त्रास पडोंच्याडनार पोताना तरइथी आचरायेले स्वभूवर्धवस्थासूचक आंभमियाभणी वि. चेष्टा-योने कही पणु याद न करे ! (६-५०७)

पणीयं भक्तपाणं तु, खिप्पं मयविवद्दणं ।
बंभचेररओ भिवखू, णिच्चसो परिवज्जए ॥७॥

प्रणीतं भक्तपानं तु, क्षिप्रं मदविवर्द्धनम् ।
ब्रह्मचर्यरतो भिक्षुः, नित्यशः परिवर्जयेत् ॥७॥

अर्थ-ब्रह्मचर्यासक्त मुनि, शीघ्र कामवासनाने लग्न
करनार स्निग्ध आहार-पाणी वि.ने। सर्वदा त्याग करे !
(७-५०८)

धम्मलद्धं मियं काले, जत्तत्थं पणिहाणवं ।
नाइमत्तं तु भुंजेज्जा, बंभचेररओ सया ॥८॥

धर्मलब्धं मितं काले, यात्रार्थं प्रणिधानवान् ।
नातिमात्रं तु भुञ्जीत, ब्रह्मचर्यरतः सदा ॥८॥

अर्थ-चित्तनी समाधिवाणे-ब्रह्मचर्यपालनमां तत्पर
मुनि, साधुना आचार अनुसारे भेणवेल तथा संयम-
निर्वाड आतर शास्त्रविहित काणे हंभेशां परिमित
आहारने आरोगे, परंतु तेनी मात्रानुं उल्लंघन करी
आहारने करे नही. (८-५०९)

विभूस परिवज्जेज्जा, सरीरपरिमंडणं ।
बंभचेररओ भिवखू, सिंगारत्थं न धारए ॥९॥

विभूषां परिवर्जयेत्, शरीरपरिमण्डनम् ।
ब्रह्मचर्यरतौ भिक्षुः, शृङ्गारार्थं न धारयेत् ॥९॥

अर्थ-ब्रह्मचर्यपालनमां लीन साधु, अति उत्कृष्ट
वस्त्रपरिधानइप विभूषाने छोडे तथा शृंगार माटे शरीरनी
शोभाइप वाण वि.ना संस्कारने धारण न करे ! (९-५१०)

सद्दे रूवे य गंधे य, रसे फासे तहेव य।

पंचविहे कामगुणे, णिच्चसो परिवज्जए ॥१०॥

शब्दान् रूपाणि च गन्धांश्च, रसान् स्पर्शांस्तथैव च ।

पञ्चविधान् कामगुणान्, नित्यशः परिवर्जयेत् ॥१०॥

अर्थ-अहमयर्थपालनभां रत मुनि, पांच प्रकारना मनोहर शब्द-रूप-रस-गंध-स्पर्शरूप कामगुणोनो अनु-रागी न अनतां, तेनो त्याग करे. (१०-५११)

आलओ थीजणाइणो, थीकहा च मनोरमा ।

संथवो चेव नारीणं, तासि इंदियदरिसणं ॥११॥

कूइयं रुइयं गीयं, हसियं भुत्तासियाणि य ।

पणीयं भक्तपाणं च, अइमायं पाणभोयणं ॥१२॥

गत्तभूसणमिट्टं च, कामभोगा य दुज्जया ।

नरस्सउत्तगवेसिस्स, विसं तालउडं जहा ॥१३॥

-त्रिभिर्विशेषकम् ॥

आलयः स्त्रीजनाकीर्णः, स्त्रीकथा च मनोरमा ।

संस्त श्रैव नारीणां, तासाभिन्द्रियदर्शनम् ॥११॥

कूजितं रुदितं गीतं, हसितं भुक्तस्मृतानि च ।

प्रणीतं भक्तपानं च, अतिमात्रं पानभोजनम् ॥१२॥

गात्रभूषणमिष्टं च, कामभोगाश्च दुर्जयाः ।

नरस्यात्मगवेषिणो, विषं तालपुटं यथा ॥१३॥

-त्रिभिर्विशेषकम् ॥

अर्थ-स्त्री-पशु-नपुंसकवाणी वसति, मनोहर स्त्रीकथा, स्त्री साथेनो परियय, स्त्रीओनी छन्द्रियोनुं दर्शन, कूजित-

રૂઢિત-ગીત-હસિત શબ્દનું શ્રવણ, ભોગવેલ ભોગોનું સ્મરણ, સ્નિગ્ધ આહાર-પાણી આરોગવા, પ્રમાણ ઉપરાન્ત આહાર લેવો, સ્ત્રીઓને ઇષ્ટકારક શરીરને સુશોભિત કરવું અને દુર્લેચ કામભોગો, મોક્ષાર્થી આત્મા માટે દ્રવ્ય-ભાવ જીવનનો નાશ કરનાર હોઈ તાલપુટ ઝેર જેવા મહા ભયંકર છે. (૧૧ થી ૧૩, ૫૧૨ થી ૫૧૪)

દુજ્જયે કામભોગે ય, ણિચ્ચસો પરિવજ્જણે ।

સંકટ્ટાણાણિ સવ્વાણિ, વજ્જેજ્જા પણિહાણવં ॥૧૪॥

દુર્જયાન્ કામભોગાંશ્ચ, નિત્યશઃ પરિવર્જયેત્ ।

શક્કાસ્થાનિ સર્વાણિ, વર્જયેત્ પ્રણિધાનવાન્ ॥૧૪॥

અર્થ-પ્રણિધાનવાળો સાધુ, દુર્લેચ કામભોગોનો સર્વદા ત્યાગ કરે! તથા શંકા વિના જનક, સ્ત્રીજન વિ. સહિત દશ સ્થાનોને છોડી દે! નહીંતર જિનાજાલાંગ વિ. દોષો પેદા થાય! (૧૪-૫૧૫)

ધમ્મારામે ચરે મિક્કવૂ, ધીઈમં ધમ્મસારહી ।

ધમ્મારામરણે દંતે, વંભચેરસમાહિણે ॥૧૫॥

ધર્મારામે ચરેદ્ મિશ્નુઃ, ઘૃતિમાન્ ધર્મસારથિઃ ।

ધર્મારામરતો દાન્તઃ, બ્રહ્મચર્યસમાહિતઃ ॥૧૫॥

અર્થ-ધૈર્યમૂર્તિ, ધર્મસારથિ, ધર્મના ઉદ્યાનમાં વિચરનારો, ઈન્દ્રિય-મનનો વિજેતા અને બ્રહ્મચર્ય-સમાધિ-સંપન્ન બની, મુનિ, શ્રુતચારિત્રરૂપ ધર્મોદ્યાનમાં વિહાર કરનારો બને! (૧૫-૫૧૬)

દેવદાનવગંધર્વા, જક્ષ્વરક્ષ્વસકિન્નરા ।
 બંમયારી નમંસંતિ, દુક્કરં જે કરંતિ તે ॥૧૬॥

દેવદાનવગન્ધર્વાઃ, યક્ષરાક્ષસકિન્નરાઃ ।
 બ્રહ્મચારિણો નમસ્યન્તિ, દુષ્કરં કુર્વન્તિ તાન્ ॥૧૬॥

અર્થ-જેઓ દુષ્કર બ્રહ્મચર્યનું પાલન કરે છે, તેઓને વૈમાનિક-જ્યોતિષી દેવો, ભવનપતિનિકાયના દેવો તથા ગંધર્વ-યક્ષ વિ. વ્યંતર-વાનવ્યંતરના દેવો અર્થાત્ સમસ્ત દેવો નમસ્કાર કરે છે. (૧૬-૫૧૭)

एस धम्मे ध्रुवे णिच्चे, सासए जिणदेशिए ।
 सिद्धा सिज्झंति चाणेणं, सिज्झिस्संति तहावरेत्ति बेमि ॥१७॥

एषः धर्मो ध्रुवो नित्यः, शाश्वतो जिनदेशितः ।
 सिद्धाः सिध्यन्ति चानेन, सेत्स्यन्ति तथाऽपरे इति ब्रवीमि । १७ ।

અર્થ-આ ચાલુ અધ્યયનમાં શ્રી જિનદેવકથિત બ્રહ્મ-ચર્ય નામનો ધર્મ, ધ્રુવ-નિત્ય-શાશ્વત છે, કેમ કે-આ ધર્મ-રાધનથી ભૂતકાળમાં ભવ્ય જીવો સિદ્ધ થયા છે, વર્તમાનમાં સિદ્ધ થાય છે અને ભવિષ્યમાં સિદ્ધ થશે; એમ હું જાણું ! હું તને કહું છું. (૧૭-૫૧૮)

॥ સોલમું શ્રી બ્રહ્મચર્યસમાધિસ્થાનાધ્યયન સંપૂર્ણ. ॥

શય્યા દઢા પ્રાવરણં મેડસ્તિ,
ઉપપદ્યતે ભોક્તું તથૈવ પાતુમ્ ।

જાનામિ યદ્વર્તતે, આયુષ્મન્નિતિ,
કિં નામ અરિષ્યામિ શ્રુતેન ભદન્ત ! ॥૨॥

અર્થ-જ્યારે ગુરૂ આગમના અભ્યાસ માટે પ્રેરણા કરે છે, ત્યારે પાપશ્રમણ શું અથવા કેવું બોલે છે ? સૂત્રકાર તે કહે છે કે-હે આયુષ્મન્ ગુરૂમહારાજ ! મારી પાસે વસતિ વિ. દઢ છે, કામળી વિ. ઉપકરણો દઢ છે અને ખાવા-પીવાનું પર્યાપ્ત માત્રામાં મળી ગય છે, જે જીવ વિ. તત્ત્વો છે તે હું બાણું છું; તો હે ભગવાન ! હવે આગમશાસ્ત્ર ભણીને મારે બીજું શું કામ છે ? (૨-૫૨૦)

જે કેહ પવ્વહ્ણ, નિદ્રાસીલે પગામસો ।

ભોચ્ચા પેચ્ચા સુહં સુઅહ, પાવસમણેત્તિ વુચ્ચહ ॥૩॥

યઃ કશ્ચિત્ પ્રવ્રજિતઃ, નિદ્રાશીલઃ પ્રકામશઃ ।

મુત્તઘા પીત્વા, સુખં સ્વપિતિ, પાપશ્રમણઃ इत्युच्यते ॥૩॥

અર્થ-જે કોઈ દીક્ષિત સાધુ, અત્યંત અશન વિ. અને હ્રદ્ય વિ. મનમાની રીતિએ વાપરીને, નિદ્રા નામના પ્રમાદમાં પડી સુખપૂર્વક સુઈ રહે છે, તે પાપશ્રમણ કહેવાય છે. (૩-૫૨૧)

આયરિયડવજ્ઞાણહિં, સુયં વિણયં ચ ગાહિણ ।

તે ચેવ સ્વિસઈ બાલે, પાવસમણેત્તિ વુચ્ચહ ॥૪॥

આચાર્યોપાધ્યાયઃ, શ્રુતં વિનયં ચ ગ્રાહિતઃ ।

તાનેવ સ્વિસતિ બાલઃ, પાપશ્રમણઃ इत्युच्यते ॥૪॥

અર્થ-જ્યારે આચાર્ય અને ઉપાધ્યાયે, શાસ્ત્ર લાભવાની અને વિનય-સેવા બાબતનું શિક્ષણ આપેલ હોય, ત્યારે જે અજ્ઞાની સાધુ આચાર્ય વિ.ની નિંદા કરે છે, તે સાધુ પાપશ્રમણ કહેવાય છે. (૪-૫૨૨)

જાયરિયુવજ્જ્ઞાયાણં, સમ્મં ન પહિતપ્પણં ।

અપ્પહિપ્પૂયણં થદ્દે, પાવસમણેત્તિ વુચ્ચહિ ॥૫॥

આચાર્યોપાધ્યોયાનાં, સમ્યગ્ ન પરિત્વયતિ ।

અપ્રતિવૃજકઃ સ્તબ્ધઃ, પાપશ્રમણઃ હત્યુચ્યતે ॥૫॥

અર્થ-જે સાધુ, આચાર્ય વિ. ગુરૂજનની શાસ્ત્રોક્ત રીતિએ સેવા-શ્રૂષા કરી તેઓને પ્રસન્ન કરતો નથી અને ઉપકારી ગુરૂજનનો પ્રત્યુપકાર કરતો નથી તથા અહંકારમાં મસ્ત બને છે, તે પાપશ્રમણ કહેવાય છે. (૫-૫૨૩)

સમ્મદ્દમાણે પાણાણિ, વીયાણિ હરિયાણી ય ।

અસંજણ સંજયમન્નમાણો, પાવસમણેત્તિ વુચ્ચહિ ॥૬॥

સંમર્દયન્ પ્રાણાન્, વીજાણિ હરિતાણિ ચ ।

અસંયતઃ સંયતં મન્યમાનઃ, પાપશ્રમણઃ હત્યુચ્યતે ॥૬॥

અર્થ-એઈન્દ્રિ વિ. ત્રસ જીવોને, ડાંગર વિ. ખીજોને, દુર્વા વિ. લીલી વનસ્પતિને અર્થાત્ સર્વ એકન્દ્રિ જીવોને ચરણ વિ.થી પીડા પહોંચાડનાર, સંયમભાવથી વર્જિત બની રહેલ હોય, તેમ છતાં પણ પોતે પોતાને સંયત માની રહેલ હોય, તે સાધુ પાપશ્રમણ કહેવાય છે. (૬-૫૨૪)

સંથારં ફલગં પીઢં, નિસિજ્જં પાયકંબલં ।

અપ્પમજ્જિયમારુહ્હિ, પાવસમણેત્તિ વુચ્ચહિ ॥૭॥

સંસ્તારકં ફલકં પીઠં, નિષઘાં પાદકમ્બલમ્ ।

અપ્રમાર્જ્યમારોહતિ, પાપશ્રમણઃ ઇત્યુચ્યતે ॥૭॥

અર્થ-જે સાધુ, શયન-આસન-પાટ-ખાજેઠ-સ્વા-
ધ્યાયભૂમિ-પાદકંબલ-ઉનના કે સૂત્રના વસ્ત્રને, રજેડરણુ
વિ.થી પ્રમાર્જ્યા કે જોયા વગર તેઓના ઉપર ખેસે છે
કે વાપરે છે, તે પાપશ્રમણ કહેવાય છે. (૭-૫૨૫)

દ્વદવસ્સ ચરઈ, પમત્તે ય અમિવરણં ।

ઉલ્લંઘણે ય ચંડે ય, પાવસમણેત્તિ વુચ્ચઈ ॥૮॥

દ્વુતં દ્વુતં ચરતિ, પ્રમત્તશ્રામીક્ષણમ્ ।

ઉલ્લઙ્ઘનશ્ચ ચણ્ડશ્ચ, પાપશ્રમણઃ ઇત્યુચ્યતે ॥૮॥

અર્થ-જે સાધુ, જલ્દી જલ્દી ચાલે છે, વારંવાર
ક્રિયામાં પ્રમાદી બને છે, સાધુમર્યાદાનું ઉલ્લંઘન કરે છે
તથા સમજાવનાર સામે ક્રોધ કરે છે, તે પાપશ્રમણ કહે-
વાય છે. (૮-૫૨૬)

પઢિલેહેઈ પમત્તે, અવુજ્જઈ પાયકમ્બલં ।

પઢિલેહ્ણા અણાઉત્તે, પાવસમણેત્તિ વુચ્ચઈ ॥૯॥

પ્રતિલેખયતિ પ્રમત્તઃ, અપોજ્જતિ પાત્રકમ્બલમ્ ।

પ્રતિલેખનાઽનાયુક્તઃ, પાપશ્રમણઃ ઇત્યુચ્યતે ॥૯॥

અર્થ-જે સાધુ, પ્રમાદી બની વસ્ત્ર-પાત્ર વિ.ની
પ્રતિલેખના કરે છે, તેમાં બરોબર ઉપયોગ રાખતો નથી
તથા પાત્ર-કંબલ વિ. ઉપાધિને જ્યાં-ત્યાં છોડી દઈ સંભાળ
રાખતો નથી, તે પાપશ્રમણ કહેવાય છે. (૯-૫૨૭)

પડિલેહેહ પમત્તે સે, જં કિં ચિ હુ ગિસામિયા ।

ગુરુપરિભાણે ગિચ્ચં, પાવસમણેત્તિ વુચ્ચહ ॥૧૦॥

પ્રતિલેખયતિ પ્રમત્તઃ સઃ, યત્ કિંચિત્ સ્વલુ નિશમ્ય ।

ગુરુપરિભાવકો નિત્યં, પાપશ્રમણઃ इत्युच्यते ॥ ૧૦ ॥

અર્થ-જે સાધુ, અહીં-તહીંની વાતો સાંભળતો રહીને વસ્ત્ર- પાત્ર વિ.ની પ્રતિલેખના કરે છે તથા તે પ્રમાદી બનેલો અને હંમેશાં ગુરૂની આશાતના કરતો રહે છે, તે પાપશ્રમણ કહેવાય છે. (૧૦-૫૨૮)

વહુમાયી પમુહરી,થદ્ધે લુદ્ધે અણિગ્ગહે ।

અસંવિભાગી અચિયત્તે, પાવસમણેત્તિ વુચ્ચહ ॥૧૧॥

વહુમાયી પ્રમુખરઃ, સ્તબ્ધો લુબ્ધઃ અનિગ્રહઃ ।

અસંવિભાગી અપ્રીતિકરઃ, પાપશ્રમણઃ इत्युच्यते ॥ ૧૧ ॥

અર્થ-જે સાધુ, પ્રચુર માયાવાળો, વધારે બકવાહ કરનારો, અહંકારી, લોભી, ઇન્દ્રિયોને વશમાં નહીં રાખનારો, ગ્લાન વિ. સાધુની સેવા નહીં કરનારો અને ગુરૂ પ્રત્યે સહભાવ નહીં રાખનારો હોય, તે પાપશ્રમણ કહેવાય છે. (૧૧-૫૨૯)

વિવાયં ચ ઉદીરેહ, અધમ્મે અતપણ્ણહા ।

વુગ્ગહે કલહે રત્તે, પાવસમણેત્તિ વુચ્ચહ ॥૧૨॥

વિવાદં ચ ઉદીરયતિ, અધર્માસત્તપ્રજ્ઞાહા ।

વ્યુદ્ગ્રહે કલહે રક્તઃ, પાપશ્રમણઃ इत्युच्यते ॥ ૧૨ ॥

અર્થ-જે સાધુ, શાંત થયેલ કલ્પાને પ્રગટ કરે

છે, દશવિધ સાધુધર્મથી રહિત, સહ્બોધરૂપ હોઈ સ્વ-
પરહિતકારી સહ્બુદ્ધિને કુતર્કોથી નષ્ટ કરે છે તથા હાથી
વિના યુદ્ધમાં તથા વચનના કલહમાં તત્પર રહે છે, તે
પાપશ્રમણ કહેવાય છે. (૧૨-૫૩૦)

અથિરાસણે કુક્કુરૂણ, જત્ય તત્ય નિસીયઈ ।

આસણમ્મિ અણાઉત્તે, પાવસમણેત્તિ વુચ્ચઈ ॥૧૩॥

અસ્થિરાસનઃ કૌકુચિકઃ, યત્ર તત્ર નિષીદતિ ।

આસને અનાયુક્તઃ, પાપશ્રમણઃ इत्युच्यते ॥૧૩॥

અર્થ-જે સાધુ, આસનની સ્થિરતા વગરનો અને
ભાંડયેષ્ટા કરનારો જ્યાં-ત્યાં બેસે છે, તેમજ આસનના
વિષયમાં ઉપયોગ વગરનો બને છે, તે પાપશ્રમણ કહેવાય
છે. (૧૩-૫૩૧)

સરક્વપાઓ સુયઈ, સેજ્જં ન પહિલેહઈ ।

સંથારણ અણાઉત્તો, પાવસમણેતિ, વુચ્ચઈ ॥૧૪॥

સરજસ્કપાદઃ સ્વપિતિ, શય્યાં ન પ્રતિલેખયતિ ।

સંસ્તારકે અનાયુક્તઃ, પાપશ્રમણઃ इत्युच्यते ॥૧૪॥

અર્થ-જે સાધુ, સચિત્ત ધૂળ વિ.થી ભરેલા પગવાળો
સુઈ જાય છે, વસતિની પ્રતિલેખના કરતો નથી અને
સંથારાના વિષયમાં ઉપયોગ વગરનો બને છે, તે પાપશ્રમણ
કહેવાય છે. (૧૪-૫૩૨)

દુદ્ધદહા વિગઈઓ, આહારેઈ અભિક્વણં ।

અણ ય તવોકમ્મે, પાવસમણેત્તિ વુચ્ચઈ ॥૧૫॥

દુग्ધદધિની વિકૃતિઃ, આહારયતિ અભીક્ષણમ્ ।
અરતશ્ચ તપઃકર્મણિ, પાપશ્રમણઃ इत्युच्यते ॥ ૧૫ ॥

અર્થ-ને સાધુ, વિના કારણે વારંવાર દૂધ, દહીં વિ. સઘળી વિગઈઓને વાપરે છે, એટલું જ નહીં પણ અનશન વિ. તપમાં તત્પર બનતો નથી, તે પાપશ્રમણ કહેવાય છે. (૧૫-૫૩૩)

અત્યંતમ્મિ ય સૂરમ્મિ, આહારેઈ અભિક્ષણમ્ ।
ચોઈઓ પડિચોઈ, પાવસમણેત્તિ વુચ્ચઈ ॥૧૬॥

અસ્તાન્તે ચ સૂર્યે, આહારયતિ અભીક્ષણમ્ ।
નોદિતઃ પ્રતિનોદયતિ, પાપશ્રમણઃ इत्युच्यते ॥ ૧૬ ॥

અર્થ-ને સાધુ, સૂર્યાસ્ત સુધી વારંવાર વિશેષ કારણ સિવાય આહાર વાપર્યા કરે છે, જ્યારે જ્ઞાન-ક્રિયાની બાબતમાં ગુરૂ વિ.થી પ્રેરણા થાય ત્યારે ગુરૂઓની સાથે વિવાદ કરવા લાગી જાય છે, તે પાપશ્રમણ કહેવાય છે. (૧૬-૫૩૪)

આચરિયપરિચ્ચાઈ, પરપાસંડ' સેવણ ।
ગાણં ગણિણ દુબ્ભૂણ, પાવસમણેત્તિ વુચ્ચઈ ॥૧૭॥

આચાર્યપરિત્યાગી, પરપાવણડ' સેવતે ।
ગાણઙ્ગણિકો દુર્ભૂતઃ, પાપશ્રમણઃ इत्युच्यते ॥ ૧૭ ॥

અર્થ-ને સાધુ, આચાર્યના પરિત્યાગ કરે છે, શ્રી જિનોક્ત ધર્મ છોડી બીજા ધર્મને આચરે છે, સ્વગણ-ગરબને છોડી બીજા ગણમાં જાય છે અને દુરાચારી હોઈ અતિ નિંદનીય બને છે, તે પાપશ્રમણ કહેવાય છે. (૧૭-૫૩૫)

સયં ગેહં પરિચ્ચજ્ઞ, પરગેહંસિ વાવરે ।
 નિમિત્તેણ ય વવહરહ, પાવસમણેત્તિ વુચ્ચહ ॥૧૮॥
 સ્વકં ગેહં પરિત્યજ્ઞ, પરગેહે વ્યાપૃણોતિ ।
 નિમિત્તેન ચ વ્યવહરતિ, પાપશ્રમણઃ इत्युच्यते ॥૧૮॥

અર્થ-જે સાધુ, પોતાના ઘરઆરનો ત્યાગ કરી અને સાધુપણું સ્વીકારી, ગૃહસ્થના ઘરે આહારાર્થી બની ગૃહસ્થનું કાર્ય કરે છે, વળી શુભાશુભ કથનરૂપ નિમિત્તથી વ્યાપાર કરે છે, તે પાપશ્રમણ કહેવાય છે. (૧૮-૫૩૬)

સંનાહપિંડં જેમેહ, નિચ્છઈ સામુદાણિયં ।
 ગિહિનિસિજ્ઞં ચ વાહેહ, પાવસમણેત્તિ વુચ્ચહ ॥૧૯॥
 સ્વજ્ઞાતિપિંડં જેમતિ, નેચ્છતિ સામુદાનિકમ્ ।
 ગૃહિનિષઘ્ઘાં ચ વાહયતિ, પાપશ્રમણઃ इत्युच्यते ॥૧૯॥

અર્થ-જે સાધુ, પોતાના બંધુ વિ. જ્ઞાતિએ આપેલ આહારને વાપરે છે, અનેક ઘરોથી આણેલી ભિક્ષાને ઇચ્છતો નથી અને ગૃહસ્થોના પલંગ વિ. યેસવાના કે સુવાના સાધનો ઉપર યેસે છે, તે પાપશ્રમણ કહેવાય છે. (૧૯-૫૩૭)

एयारिसे पंचकुशीलसंबुडे, रूबंधरे मुणिवराणहिट्ठिमे ।
 एयंसिलोए विसमेव गराहिए, न से इहं नेव परत्थ लोए ॥२०॥

एतादृशः पञ्चकुशीलासंबुत्तः,

रूपधरो मुनिवराणामधस्तनः ।

अस्मिन् लोके विषमिव गर्हितः,

न स इह न परत्र लोके ॥२०॥

અર્થ-પૂર્વોક્ત સ્વરૂપવાળો સાધુ, પાર્શ્વસ્થ-અવ-

સન્ન-કુશીલ-સંસક્રત-યથાચ્છંદરૂપ પાંચ અવંદનીય કુશીલ, સાધુઓની માફક આશ્રવદ્વારોને નહીં રોકનારો, માત્ર મુનિવેષધારી અને ઉત્તમ મુનિઓની અપેક્ષાએ અત્યંત હલકી કોટિનો, આ લોકમાં ઝેરની માફક નિંદનીય બને છે. તેના બંને ભવ બગડી બચ છે, કેમ કે-અહીં તે શ્રી ચતુર્વિધ સંઘથી અનાદરણીય અને પરલોકમાં શ્રુતચારિત્રનો વિરાધક થવાથી સ્વર્ગ વિ.ના સુખથી વંચિત બને છે. (૨૦-૫૩૮)

જે વજ્જણ એ સયા ઉ દોસે,

સે સુવ્વણ હોઈ મુણીણ મજ્ઞે ।

અયંસિ લોણ અમયંવ પૂહ્ણ,

આરાહ્ણ લોગમિણં તહા પરં તિવ્વેમિ ॥૨૧॥

યઃ વર્જયતિ પતાન્ સદા તુ દોષાન્,

સ સુવ્રતો ભવતિ મુનીનાં મધ્યે ।

અસ્મિન્લોકે અમૃતમિવ પૂજિતઃ,

આરાધયતિ લોકમિમં તથા પરં ઇતિ બ્રવીમિ ॥ ૨૧ ॥

અર્થ-જે સાધુ, પૂર્વોક્ત જ્ઞાનાતિચાર વિ. દોષોનો પરિહાર હંમેશાં કરે છે, તે મુનિઓમાં પ્રશસ્ત મહાવત-ધારી કહેવાય છે; એટલું જ નહીં પરંતુ તે આ લોકમાં અમૃતની માફક શ્રી ચતુર્વિધ સંઘથી પૂજાપાત્ર બનેલો, આલોકને અને પરલોકને આરાધના દ્વારા સફલ બનાવે છે. આ પ્રમાણે હે જ'બૂ ! હું કહું છું. (૨૧-૫૩૯)

॥ સત્તરમું શ્રી પાપશ્રમણીયાધ્યયન સંપૂર્ણ ॥

श्री संयताध्ययन-१८

कंपिल्ले नयरे राया, उदिण्णबलवाहणे ।
नामेणं संजए नामं, मिग्गवं उवनिग्गए ॥१॥

काम्पिल्ये नगरे राजा, उदीर्णं बलवाहनम् ।
नाम्ना संजयों नाम, मृगव्यामुपनिर्गतः ॥१॥

अर्थ-विशाल सेना अने वाहुनसंपन्न संजय नामने प्रसिद्ध राजा कम्पिल्ल नगरीमां राज्य करते हुते. ते एक वधते शिकार भेदवा भाटे नगरनी अडार नीकल्ये।
(१-५४०)

हयाणीए गयाणीए, रहाणीए तहेव य ।
पायत्ताणीए महया, सब्बओ परिवारिए ॥२॥
मिए छुभित्ता हयगओ, कंपिल्लुजाणकेसरे ।
भीए संते मिए तत्थ, वहेइ रसमुच्छिए ॥३॥ युग्मम् ॥

हयानीकेन गजानीकेन, रथानीकेन तथैव च ।
पादातानीकेन महता, सर्वतः परिवारितः ॥२॥
मृगान् क्षिप्त्वा हयगतः, काम्पील्योद्यानकेशरे ।
भीतान् श्रान्तान् मितान् तत्र, हन्ति रसमूर्च्छितः ॥३॥

युग्मम् ॥

अर्थ-ते राजा, पातानी विशाल अश्वसेना-हस्तिसेना-

રથસેના અને પાયદળસેનાથી પરિવૃત્ત થઈને, મૃગમાંસના આસ્વાદમાં લોલુપ અનેલો, ઘોડેસ્વાર બની, કાંપિલ્ય નગરના કેશર નામના ઉદ્યાનમાં પહોંચી, મૃગોને ક્ષોભવાળા બનાવી, ભયભીત તથા આબુઆબુ દોડવાથી ખિન્ન બનેલા કેટલાંક મૃગોનો રાજાએ શિકાર કરવા માંડ્યો. (૨+૩, ૫૪૧+૫૪૨)

અહ કેસરંમિ ઉજ્જાણે, અણગારે તવોધણે ।

સજ્ઞાયજ્ઞાણસંજુતે, ધમ્મજ્ઞાણં જ્ઞિયાયઈ ॥૪॥

અફોવમંડવંસિ, જ્ઞાયઈ સ્વિઆસવે ।

તસ્સાગ્ણ મિઁ પાસં, વહેઈ સે નરાહિવે ॥૫॥ યુગ્મમ્ ॥

અથ કેસરોદ્યાને, અનગારસ્તપોધનઃ ।

સ્વાધ્યાયધ્યાનસંસકૃતો, ધર્મધ્યાનં ધ્યાયતિ ॥૪॥

અફોવમણ્ડપે ધ્યાયતિ, ક્ષપિતાશ્રવઃ ।

તસ્યાગતાન્ મૃગાન્ પાર્શ્વે, હન્તિ સ નરાધિપઃ ॥૫॥

યુગ્મમ્ ॥

અર્થ-જ્યારે રાજા મૃગોનો શિકાર કરવા માંડ્યો, ત્યારે આ કેશર નામના ઉદ્યાનમાં સ્વાધ્યાયધ્યાનસંયુક્ત-તપ-રૂપી ધનવાળા એક મુનિરાજ ધર્મધ્યાન નામનું ધ્યાન કરી રહ્યા હતા. વૃક્ષ વિ.થી વ્યાપ્ત નાગરવેલ વિ.ના મંડપમાં આશ્રવોને ઠૂર કરનાર અને ધ્યાન કરનાર તે ગર્દભાલિ મુનિરાજની પાસે તે હરણે દોડી આવ્યા, છતાં તે મૃગોનો રાજાએ શિકાર કર્યો. (૪+૫, ૫૪૩+૫૪૪)

અહ આસગઓ રાયા, સ્વિપ્પમાગમ્મ સો તર્હિ ।

હૈ મિઁ ઉ પાસિત્તા, અણગારં તત્થ પાસઈ ॥૬॥

अथ अश्वगतो राजा, क्षिप्रमागम्य स तस्मिन् ।

हतान् मृगानेव दष्ट्वा, अनगारं तत्र पश्यति ॥६॥

अर्थ-त्यारभाह घोडेस्वार भनेला राजा, ते मंडपमां तरत न आवीने शिकारना लोग भनेला दुश्लोने जेवा मांडयो. आ न समये त्यां जेठेला अेक अडिसामूर्ति मुनिराजने ते जुअे छे. (६-५४५)

अह राया तत्थ संभंतो, अणगारो मणाअहो ।

मए उ मंदपुण्णेणं, रहगिद्वेण घण्णुणा ॥७॥

आसं विसज्जइत्ताणं, अणगारस्स सो निवा ।

विणएणं वंदए पाए, भयवं एत्थ मे खमे ॥८॥

अह मोणेण सो भयवं, अणगारो ज्ञाणमस्सिओ ।

रायाणं न पडिमंतेइ, तओ राया भयद्दुआ ॥९॥

संजओ अहमस्सीति, भयवं वाहराहि मे ।

कुद्वे तेएण अणगारे, दहिज्ज नरकोडिओ ॥१०॥

॥ चतुर्भिःकलापकम् ॥

अथ राजा तत्र सम्भ्रान्तः, अनगारो मनागाहतः ।

मया तु मन्दपुण्येन, रसगृह्णेन घातुकेन ॥७॥

अश्वं विसृज्य खलु, अनगारस्य स नृपः ।

विनयेन वन्दते पादौ, भगवन् ! अत्र मे क्षमस्व ॥८॥

अथ मौनेन स भगवान्, अनगारो ध्यानमाश्रितः ।

राजानं न प्रतिमन्त्रयति, ततो राजा भयद्रुतः ॥९॥

सञ्जयोऽहमस्मीति, भगवन् ! सम्भाषय मे ।

कुद्धस्तेजसाऽनगारो, दहेन्नरकोटीः ॥ १० ॥

॥ चतुर्भिःकलापकम् ॥

અર્થ-હવે રાજ, ત્યાં મુનિદર્શન થયા બાદ, ‘અરે! રસાસક્રત-કમનસીબ મેં આ મુનિરાજને થોડી ઈજા કરી છે’-એમ બાણી, લયભીત બની, ઘોડો મૂકી, તે રાજ મુનિ-રાજના ચરણમાં સવિનય વંદના કરી બોલ્યો કે-‘હે ભગવન્! મારા આ અપરાધની મને માફી આપો!’ જ્યારે ધ્યાનસ્થ ભગવાન-મુનિપ્રવર કાંઈ જવાબ આપતા નથી, ત્યારે ‘આ કોપાયમાન થયેલ મુનિ શું કરશે તે ખબર પડતી નથી,’ -એમ વિચારી, વધારે લયગ્રસ્ત બની, રાજ પોતાનો પરિચય આપે છે કે-‘સાહેબ! હું સંજય નામનો રાજ છું, માટે હે ભગવન્! મને જવાબ આપો! કેમ કે-કોઘિત મુનિરાજ તેજથી કોડો મનુષ્યોને બાળી શકે છે, એથી મારું મન લયાકાન્ત થઈ રહ્યું છે; માટે પ્રભો! મને બોલાવો અને નિર્ભય બનાવો! (૭ થી ૧૦, ૫૪૬ થી ૫૪૯)

અમઓ પત્થિવા તુભ્મં, અમયદાયા મવાહિ અ ।
 અણિચ્ચે જીવલોગંમિ, કિં હિંસાણ પસજ્જસિ? ॥૧૧॥
 જયા સવ્વં પરિચ્ચજ્જ, ગંતવ્વમવસસ્સ તે ! ।
 અણિચ્ચે જીવલોગંમિ, કિં રજ્જંમિ પસજ્જસિ? ॥૧૨॥
 જીવિઅં ચેવ રૂવં ચ, વિજ્જુસંપાયવંચલં ।
 જત્થ તં મુજ્જસી રાયં, પેચ્ચત્થં નાવબુજ્જસે ॥૧૩॥
 દારાણિ અ સુઆ ચેવ, મિત્તા ય તહા બંધવા ।
 જીવતમણુજીવંતિ, મયં નાણુવ્વયંતિ અ ॥૧૪॥

निहरन्ति मयं पुत्रा, पिअरं परमदुक्खिआ ।
 पिअरोऽवि तहापुत्ते, बंधू रायं तवं चरे ॥१५॥
 तओ तेणऽज्जिए दब्बे, दारे अ परिरक्खिए ।
 कीलंतन्ने नरा रायं, हट्टतुट्ठा अलंकिआ ॥१६॥
 तेणावि जं कयं कम्मं, सुहं वा जइ वाऽसुहं ।
 कम्मणा तेण संजुत्तो, गच्छइ उ परं भवं ॥१७॥
 ॥ सप्तभिःकुलकम् ॥

अभयं पार्थिव ! तव, अभयदाता भव च ।
 अनित्ये जीवलोके, किं हिंसायां प्रसज्जसि ? ॥११॥
 सदा सर्वं परित्यज्य, गन्तव्यमवशस्य ते ।
 अनित्ये जीवलोके, किं राज्ये प्रसज्जसि ? ॥१२॥
 जीवितं चैव रूपं च, विद्युत्सम्पातचञ्चलम् ।
 यत्र त्वं मुह्यसि राजन् !, प्रेत्यार्थं नावबुध्यसे ॥१३॥
 दाराश्च सुताश्चैव, मित्राणि च तथा बान्धवाः ।
 जीवंतमनुजीवन्ति, मृतं नानुव्रजन्त्यपि ॥१४॥
 निहरन्ति मृतं पुत्राः, पितरं परमदुःखिताः ।
 पितरोऽपि तथा पुत्रान्, बन्धून् राजंस्तपश्चरेः ॥१५॥
 तत्तस्मै तेनाऽर्जिते द्रव्ये, दारांश्च परिरक्षितान् ।
 क्रीडन्त्यन्ये नरा राजन् !, हृष्टतुष्टा अलंकृताः ॥१६॥
 तेनाऽपि यत्कृतं, शुभं वा यदि वा अशुभम् ।
 कर्मणा तेन संयुक्तः, गच्छति तु परंभवम् ॥१७॥
 ॥ सप्तभिःकुलकम् ॥

अर्थ-राजनी आ प्रार्थना सांलणीने मुनिराजे
 कहुं के-डे राजन् ! मारा तरइथी तने अलयदान छे. तने

કોઈ પણ બાળનાર નથી, તેમજ તને જેમ મૃત્યુનો ભય છે તેમ સર્વ પ્રાણીઓને મૃત્યુભય સમાન છે, માટે સકલ જીવોને તું અભયદાન આપનાર થા! આ અનિત્ય જીવલોકમાં કેમ તું હિંસાકર્મમાં પરાયણ થાય છે? તારે નરકહેતુ રૂપ આ હિંસા કરવી ઉચિત નથી. જ્યારે ભંડાર, અંતઃપુર વિ. સઘજીવ છોડીને ભવાંતરમાં જવાનું નક્કી છે, ત્યારે પરતંત્ર એવો તું શા માટે અનિત્ય જીવલોકમાં અને અનિત્ય રાજ્યમાં આસક્તિ કરે છે? વળી જોતો ખરો કે-આ જીવન અને આ રૂપ વિજળીના ચમકારા જેવું જ્ઞાની છે, માટે જીવન અને રૂપમાં મોહમુગ્ધ બની હે રાજન્! પરલોકના કાર્યને કેમ ભૂલો છો? વળી જીવો કે-સંસાર કેવો સ્વાર્થી છે કે-આ સ્ત્રીઓ, પુત્રો, મિત્રો અને આંધવો જીવતા નરના સાથીદાર છે, પણ મરનારની પાછળ તે કોઈ જતું નથી. હે રાજન્! જોઈ લો કે-સંસારની ગજબનાક અસારતા. પરમ દુઃખી થયેલા હોવા છતાં પુત્રો મરેલા પિતાને-પિતાના શબને ઘરમાંથી બહાર કાઢે છે, તેમજ પિતા વિ. પણ મરેલા પુત્ર વિ. ને અને અંધુઓ મરેલા અંધુ વિ.ને ઘરમાંથી બહાર કાઢે છે. આવી સંસારની સ્થિતિ જાણી તમો તમારા જીવનને ધન્ય બનાવવા માટે સંયમને ગ્રહણ કરો! હે રાજન્! ધન ઉપાર્જન કરનાર વ્યક્તિના મૃત્યુ બાદ, તેણે અર્જિત કરેલ ધન અને સુરક્ષિત કરેલ સ્ત્રીજનને પ્રાપ્ત કરી બીજી વ્યક્તિ મોજ માણે છે, તેમજ બહારથી રોમાંચિત બની અંદરથી ઘણો ખુશ થયેલો તે શરીરને શણગારી ડાઠમાઠથી દહેર ઉડાવે છે. આવી

लवनी स्थिति छे तो तमे तपने तपो ! छे राजन् ! ते भरनार व्यक्तिये जे शुभ छे अशुभ कर्म करेव छेय ते तेनी साथे लवांतरमां न्य छे, परंतु धन वि. साथे लधने केछि एव परलोकमां जेतो नथी. जे शुभाशुभ कर्म ज साथे जनार छे, तो शुभकर्म छेतुइय तप-संयमने ज तमे आथरे ! (११ थी १७, ५५० थी ५५६)

सोउण तस्स सो धम्मं, अणगारस्स अंतिए ।
 महया संवेगनिव्वेअं, समावण्णो नराहिवो ॥१८॥
 संजओ चइउं रज्जं, णिक्खंतो जिणसासणे ।
 गद्दभालिस्स भगवओ, अणगारस्स अंतिए ॥१९॥
 चिच्चा रट्ठं पव्वइए, खत्तिए परिभासई ।
 जहा ते दीसइ रूवं, पसन्नं ते तथा मणो ॥२०॥
 किं नामे ? किं गोत्ते ?, कस्सट्ठाए व माहणे ? ।
 कहं पडिअसी बुद्धे ?, कहं विणीएत्ति बुच्चसी ? ॥२१॥
 ॥ चतुर्भिःकलापकम् ॥

श्रुत्वा तस्य स धर्मं, अनगारस्यान्तिके ।
 महत् संवेगनिर्वेदं, समापन्नो नराधिपः ॥१८॥
 संजयस्त्यक्त्वा राज्यं, निष्क्रान्तः जिनशासने ।
 गर्द्भालेर्भगवतोऽनगारस्याऽन्तिके ॥१९॥
 त्यक्त्वा राष्ट्रं प्रव्रजितः, क्षत्रियः परिभाषते ।
 यथा ते दृश्यते रूपं, प्रसन्नं ते तथा मनः ॥२०॥
 किं नामा ? किं गोत्रः ?, कस्मै अर्थाय वा माहनः ?
 कथं प्रतिचरसि बुद्धान् ?, कथं विनीत इत्युच्यसे ? ॥२१॥
 ॥ चतुर्भिःकलापकम् ॥

અર્થ-તે મુનિરાજની પાસેથી ધર્મને સાંભળી મોટા સંવેગ અને વૈરાગ્યવાળો સંજય રાજ થયો. રાજ્યનો ત્યાગ કરીને શ્રી જ્ઞાનશાસનમાં ગર્હભાલિ મુનિ-લગવાન પાસે તે રાજ દીક્ષા ગ્રહણ કરનારો બન્યો ! આ પ્રમાણે દીક્ષાને ધારણ કરી સંજય મુનિ ગીતાર્થ બની ગયા અને સાધુ-સમાચારીનું સુંદર પાલન કરતાં તે એક નગરીમાં પધાર્યા. પૂર્વભવમાં જે વૈમાનિક દેવ હતો, તે ચ્યવીને તે નગરીમાં ક્ષત્રિયકુલમાં રાજ થયેલો, પરંતુ કોઈ પણ નિમિત્તથી તે જ્ઞાતિસ્મરણવાળો બનતાં વૈરાગી બની તેમણે દીક્ષા ગ્રહણ કરી. વિહાર કરતા ક્ષત્રિય મુનિ સંજય મુનિને જોઈ, તેમની પરીક્ષા માટે કહે છે કે-જેવું આપનું પ્રસન્નરૂપ છે તેવું જ મન પણ પ્રસન્ન વર્તતું લાગે છે, તો આપનું નામ અને ગોત્ર શું છે ?, કયા ઉદ્દેશથી આપ શ્રમણ બન્યા છો ?, કયા પ્રકારથી આચાર્ય વિ.ની આપે સેવા કરી ? તથા આપ કેવી રીતિએ આચાર્ય વિનીત કહેવાયા ? (૧૮ થી ૨૧, ૫૫૭ થી ૫૬૦)

સંજયો નામ નામેણં, તહા ગોત્તેણ ગોઝમો ।

ગર્હભાલી મમાયરિઆ, વિજ્જાચરણપારગા ॥૨૨॥

સજ્જયોનામ નામ્ના, તથા ગોત્રેણ ગૌતમઃ ।

ગર્હભાલયો મમાઽઽચાર્યાઃ, વિદ્યાચરણપારગાઃ ॥ ૬૨ ॥

અર્થ-હું સંજય નામવાળો અને ગૌતમ ગોત્રવાળો છું; તેમજ જ્ઞાન અને ચારિત્રમાં પારંગત ગર્હભાલિ નામના મારા આચાર્ય છે. આ આચાર્યશ્રીએ મને જીવ-

હિંસાથી અટકાવી, સદુપદેશ આપી મુક્તિરૂપી ફલ દર્શાવ્યું છે. તે મુક્તિ માટે હું દીક્ષિત બન્યો છું. તે ગુરુલગવંતના ઉપદેશ પ્રમાણે ગુરુની સેવા કરનારો અને આચારોને પાળનારો હોવાથી હું વિનીત બન્યો છું. (૨૨-૫૬૧)

કિરિં અકિરિં વિણં, અણાણં ચ મહામુણી ! ।
 ણ્ણહિં ચઠ્ઠિં ઠાણેહિં, મેઅણ્ણે કિં પમાસતિ ? ॥૨૩॥

ક્રિયા અક્રિયા વિનયઃ, અજ્ઞાનં ચ મહામુને ! ।
 ણ્ણૈઃ ચતુર્ભિઃ સ્થાનૈઃ, મેયજ્ઞાઃ કિં પ્રમાષન્તે ॥૨૩॥

અર્થ-ક્રિયાવાદીઓ, આત્મા છે-એમ માનનારા હોવા છતાં સર્વવ્યાપી, કર્તારૂપી વિ. એકાંતવાદમાં પડેલા છે. 'આત્મા નથી'-એમ માનનારા અક્રિયાવાદીઓ, સર્વ જીવરાશિને નમસ્કાર કરવાથી જ કર્મક્ષય માનનારા વિનયવાદીઓ અને કષ્ટથી જ મુક્તિને માનનારા અજ્ઞાનવાદીઓ. ક્રિયા-અક્રિયા-વિનય અને અજ્ઞાનરૂપ ચાર સ્થાનોથી વસ્તુતત્ત્વને જણાવે છે, તે મિથ્યા-એકાન્તિક-અસત્લાષણુ છે. (૨૩-૫૬૨)

इइ पाउकरे बुद्धे, नायए परिनिव्वुडे ।
 विज्जाचरण संपन्ने, सच्चे सच्चपरक्कमे ॥२४॥

इति प्रादुरकार्षीत् बुद्धः, ज्ञातकः परिनिर्वृतः ।
 विद्याचरणसम्पन्नः, सत्यः सत्यपराक्रमः ॥२४॥

અર્થ-કષાયની આગ શાંત થઈ જવાથી સર્વથા શીત થયેલ, ક્ષાયિક જ્ઞાન-ચારિત્રસંપન્ન, તત્ત્વજ્ઞાની, સત્યવાદી,

અનંતવીર્ય જ્ઞાતપુત્ર શ્રી મહાવીર પ્રભુએ જ 'આ ક્રિયા-
વાદી વિ. એકાંતવાદીઓ અસત્ય બોલે છે.' વિ. પૂર્વોક્ત
સ્વરૂપ દર્શાવેલ છે. (૨૪-૫૬૩)

પડંતિ નરણ ઘોરે, જે નરા પાવકારિણો ।
દિવ્વં ચ ગઈ ગચ્છન્તિ, ચરિત્તા ધમ્મમારિઅં ॥૨૫॥

પતન્તિ નરકે ઘોરે, જે નરા: પાપકારિણ: ।
દિવ્યાં ચ ગર્તિ ગચ્છન્તિ, ચરિત્વા ધર્મમાર્યમ્ ॥૨૫॥

અર્થ-જે ક્રિયાવાદી વિ. જીવો અસત્ પ્રરૂપણા-
રૂપી પાપ કરે છે, તે પાપી જીવો ઘોર નરકમાં પડે છે.
જે પુણ્યવંત જીવો સત્પ્રરૂપણારૂપી ઉત્તમ ધર્મ કરે છે,
તે સર્વગતિપ્રધાન સિદ્ધિગતિ અથવા દેવગતિમાં જાય છે;
માટે અસત્પ્રરૂપણાને છોડી હે સંજય મુનિ! તમારે
સત્પ્રરૂપણાપરાયણ બનવું જોઈએ. (૨૫-૫૬૪)

માયાબુઝામેઅં તુ, મુસામાસા નિરત્થિઆ ।
સંજમમાણો વિ અહં, વસામિ હરિઆમિ અ ॥૨૬॥

માયોક્તં પતદ્ તુઃ, મૃષામાષા નિરર્થિકા ।
સંચચ્છન્નેવ અહં, વસામિ હરે ચ ॥૨૬॥

અર્થ-ક્રિયાવાદીઓએ જે પૂર્વે કહેલ છે તે સઘળું
માયાપૂર્વકનું કથન છે તથા તેઓની જુદી વાણી, વાસ્તવિક-
અર્થ વગરની છે. આથી હું ક્રિયાવાદીઓ વિ.ની વાણીશ્રવણ
વિ.થી સર્વથા દૂર રહીને જ સ્વસ્થાનમાં રહું છું અને
ગોચરી વિ.ના કારણે મહાર જાઉં છું. (૨૬-૫૬૫)

સવ્વે તે વિઙ્ગા મજ્ઞં, મિચ્છાદિટ્ઠી અણારિઆ ।
 વિજ્જમાણે પરે લોણ, સમ્મં જાણામિ અપ્પયં ॥૨૭॥
 સર્વે તે ચિદિતા મમ, મિથ્યાદૃષ્ટયઃ અનાર્યાઃ ।
 વિચ્ચમાને પરલોકે, સમ્યગ્ જાનામ્યાત્માનમ્ ॥૨૭॥

અર્થ-સઘળાં ક્રિયાવાદીઓ વિ.ને, મેં પશુહિંસા વિ. અનાર્ય કાર્ય કરનારા હોઈ અનાર્ય અને મિથ્યાદૃષ્ટિ તરીકે જાણી લીધા છે, કેમ કે-ખીજ લવમાંથી આવેલા તે આત્મા-ઓને હું જાણું છું; અર્થાત્ પરલોક અને આત્માનું સમ્યગ્-જ્ઞાન હોવાથી મેં એકાંતવાદીઓને જાણ્યા છે, એટલે તેમણે કહેલ વાણીનું શ્રવણ વિ.મેં બંધ કરી દીધેલ છે. (૨૭-૫૬૬)

અહમાસિ મહાપાણે, જુહમં વરિસસઓવમે ।
 જા સા પાલી મહાપાલી, દિવ્વા વરિસસઓવમા ॥૨૮॥
 સે ચુણ વંમલોઆઓ, માણુસ્સં ભવમાગઓ ।
 અપ્પણો અ પરેસિં ચ, આઉં જાણે જહા તહા ॥૨૯॥
 ॥ યુગમ્ ॥

અહમાસં મહાપ્રાણે, હુતિમાન્ વર્ષશતોપમઃ ।
 યા સા પાલિ મહાપાલી, દિવ્યા વર્ષશતોપમા ॥૨૮॥
 તતઃ ચ્યુતો બ્રહ્મલોકાદ્, માનુષ્યં ભવમાગતઃ ।
 આત્મનશ્ચ પરેષાન્ન, આયુર્જાનામિ યથાતથા ॥૨૯॥
 ॥ યુગમ્ ॥

અર્થ-જેમ અહીં હમણાં સૌ વર્ષના આયુષ્યવાળો મનુષ્ય પૂર્ણ આયુષ્યવાળો કહેવાય છે, તેમ હું ગત લવમાં

બ્રહ્મલોક વિમાનમાં કાન્તિમાન પૂર્ણ આયુષ્યવાળો હતો. દેવલોકમાં પાલી એટલે પદ્યપ્રમાણ અને મહાપાલી એટલે સાગરોપમપ્રમાણ સ્થિતિ હોય છે, જે પૂર્ણ સ્થિતિ કહેવાય છે, બ્રહ્મલોકની પૂર્ણ સ્થિતિ પૂર્ણ થયા બાદ, ત્યાંથી ચ્યવીને હું મનુષ્યભવમાં આવેલો છું. આમ હું જાતિસ્મરણથી જાણું છું તથા માફ અને ધીનનું પણ આયુષ્ય જેવું છે તેવું હું જાણું છું. (૨૮+૨૯, ૫૬૫+૫૬૮)

નાણારૂઢં ચ છંદં ચ, પરિવજ્જિજ્ઞ સંજણ ।

અણદ્વા જે અ સવ્વત્યા, ઇહ વિજ્જામણુ સંચરે ॥૩૦॥

નાનારુચિં ચ છન્દશ્ચ, પરિવર્જયેત્ સંયતઃ ।

અનર્થાઃ યે ચ સર્વત્ર, ઇતિ વિદ્યાં અનુસઙ્કરેઃ ॥૩૦॥

અર્થ—હે સંજય ! આત્માએ અનેક પ્રકારની અર્થાત્ ક્રિયાવાદી વિ.ના મતવિષયક ઈચ્છાનો તેમજ સ્વમતિ-કલ્પિત અભિપ્રાયનો પરિત્યાગ કરવો તથા સર્વત્ર અનર્થ વ્યાપારોનો પરિત્યાગ કરવો ! આ પ્રકારની સમ્યગ્જ્ઞાન-રૂપ વિદ્યાનું લક્ષ્ય કરીને સમ્યક્ સંયમમાર્ગમાં વિચરવું જોઈએ. (૩૦-૫૬૯)

પડિવક્રમામિ પર્સિણાણં, પરમંતેહિં વા પુણો ।

અહો ઉટ્ટિઠ્ઠણ અહોરાયં, ઇહ વિજ્જા તવં ચરે ॥૩૧॥

પ્રતિક્રમાતિ પ્રશ્નેભ્યઃ, પરમન્ત્રેભ્યો વા પુનઃ ।

અહો ઉત્થિતો અહોરાત્રં, ઇતિ વિદ્વાન્ તપઃ ચરેઃ ॥૩૧॥

અર્થ—શુભાશુભસૂચક અંગુષ્ઠ પ્રશ્ન વિ. પ્રશ્નોથી તથા ગૃહસ્થોના તે તે કાર્યના આલોચનરૂપ મંત્રોથી હું

સર્વદા નિવૃત્ત થયેલ છું. જે સંયમ પ્રત્યે ઉત્થાનવાળો છે, તે અહો! ધર્મના પ્રત્યે ઉદ્ધમશીલ છે. આ પ્રમાણે પૂર્વોક્ત હાંમેશાં બાણનારો તપનું જ આચરણ કરે, પણ પ્રશ્ન વિ.નું આચરણ ન કરે! (૩૧-૫૭૦)

જં ચ મે પુચ્છસી કાલે, સમ્મં સુદ્ધેણ ચેઅસા ।
તાઈં પાઝકરે બુદ્ધે, તં નાણં જિણસાસણે ॥૩૨॥

યચ્ચ મે પૃચ્છસિ કાલે, સમ્યક્ક શુદ્ધેન ચેતસા ।
તત્ પ્રાદુષ્કતવાન બુદ્ધઃ, તજ્ઞાનં જિનશાસને ॥૩૨॥

અર્થ-તમે મને જે કાલ વિષયનો પ્રશ્ન સારી રીતિએ શુદ્ધ આશયથી કરો છો. તો તેનો જવાબ એવો છે કે-કાલનો વિષય સર્વજ્ઞ પ્રભુ શ્રી મહાવીરદેવે પ્રકટ કરેલ છે. એથી જ કાલ વિષયનું જ્ઞાન શ્રી જિનશાસનમાં જ છે, પણ બીજા બુદ્ધ વિ.ના શાસનમાં નથી; માટે તે વિષયના જિજ્ઞાસુએ શ્રી જિનશાસનમાં જ પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. જે હું શ્રી જિનશાસનની સેવાથી તે વિષયને બાણું છું, તેમ તમે પણ બાણુશો. (૩૨-૫૭૧)

કિરિઅં ચ રોઅણ ધીરો, અકિરિઅં પરિવજ્જિણ ।
દિદ્ધિણ દિદ્ધિસંપન્ને, ધમ્મં ચર સુદુચ્ચરં ॥૩૩॥

ક્રિયાં ચ રોચયેત્ ધીરઃ, અક્રિયાં પરિવર્જયેત્ ।
દૃષ્ટયા દૃષ્ટિસમ્પન્નઃ, ધર્મં ચર સુદુશ્ચરમ્ ॥૩૩॥

અર્થ-ઘૈર્યશાલી મુનિએ, 'જીવ વિ. છે' ઇત્યાદિરૂપ અથવા સદ્ગુણાનરૂપ ક્રિયાની રૂચિ કરવી અને બીજાને કરાવવી જોઈએ, 'આત્મા નથી' ઇત્યાદિરૂપ અક્રિયાનું

વર્જન કરવું-કરાવવું જોઈએ અને સમ્યગ્દર્શન સહિત જ્ઞાનસંપન્ન બની અત્યંત કષ્ટથી સાધ્ય ક્રિયાનું આચરણ કરવું જોઈએ. આથી તમે પણ સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાનવાળા બની સુદુશ્વર ક્રિયાને કરો ! (૩૩-૫૭૨)

एअं पुण्णपयं सोच्चा, अत्थधम्मोवसोहिअं ।

भरहो वि भारहं वासं, चिच्चा कामाइं पव्वए ॥३४॥

एतत् पुण्यपदं श्रुत्वा, अर्थधर्मोपशोभितम् ।

भरतोऽपि भारतं वर्षं, त्यक्त्वा कामांश्च प्रव्रजितः ॥३४॥

હવે સંજય મુનિને મહાપુરૂષોના દષ્ટાન્તોથી સ્થિર કરવા માટે કહે છે.

અર્થ-આ પૂર્વોક્ત, સ્વર્ગોપવર્ગ વિ. અર્થ અને તેના ઉપાયરૂપ શ્રુતધર્મ વિ.થી ઉપશોભિત તથા પુણ્યહેતુ હોઈ પુણ્ય એવા શબ્દ સંદર્ભરૂપ પદને સાંભળી, પ્રથમ ચક્રવર્તી ભરત મહારાજએ ભારતવર્ષરૂપ ભરતક્ષેત્રને અને સર્વ કામભોગોને ત્યાગ કરી શ્રી ભાગવતી પ્રવ્રજ્યા સ્વીકારી હતી. (૩૪-૫૭૩)

सगरावि सागरंतं, भरहवासं नराहिवो ।

इसरिअं केवलं हिच्चा, दयाए परिनिव्वुए ॥३५॥

सगरोऽपि सागरान्तं, भरतवर्षं नराधिपः ।

ऐश्वर्यञ्च केवलं हित्वा, दयया परिनिर्वृतः ॥३५॥

અર્થ-પૂર્વ વિ. ત્રણ દિશામાં સમુદ્ર સુધીનું અને ઉત્તર દિશામાં હિમવંત પર્વતનું ભરતક્ષેત્રનું સામ્રાજ્ય,

भीष्म चक्रवर्ती सगर मહारान् छोडीने तथा संध्यमसाञ्जान्य
संपूर्ण साधीने मुक्तिनगरमां पडोन्था. (३५-५७४)

चइत्ता भारहं वासं, चक्रवट्टी महिडूढीओ ।
पव्वज्जमब्भुवगओ, मघव नाम महायसो ॥३६॥

त्यक्त्वा भारतं वर्षं, चक्रवर्ती महर्द्धिकः ।
प्रव्रज्यामभ्युगतः, मघवः नाम महायशाः ॥३६॥

अर्थ-महा यशस्वी महर्द्धिक मघव नामना त्रीण
चक्रवर्ती, भरतक्षेत्रनी पट् अंडनी ऋद्धिने। त्याग करी
प्रव्रज्याने स्वीकारनार थया. (३६-५७५)

सणकुमारो मणुस्सिदो, चक्रवट्टी महिडूढीओ ।
पुत्तं रज्जे ठवित्ता णं, सोवि राया तवं चरे ॥३७॥

सनत्कुमारो मनुष्येन्द्रः, चक्रवर्ती महर्द्धिकः ।
पुत्रं राज्ये स्थापयित्वा खलु, सोऽपि राजा तपोऽचरत् ॥३७॥

अर्थ-मनुष्येना छन्द महर्द्धिक सनत्कुमार चक्र-
वर्तींओ, पोताना पुत्रने राज्यागाही उपर स्थापित करी
चारित्रनी सुचाइइपे साधना करी हुती. (३७-५७६)

चइत्ता भारहं वासं, चक्रवट्टी महिडूढीओ ।
संती संतीकरो लोए, पत्तो गइमणुत्तरं ॥३८॥

त्यक्त्वा भारतं वर्षं, चक्रवर्ती महर्द्धिकः ।
शान्तिः शान्तिकरो लोके, प्राप्तो गतिमनुत्तराम् ॥३८॥

अर्थ-लोकमां शांति करनार महर्द्धिक पांचमा चक्रवर्ती
अने सोलमा तीर्थंकर श्री शान्तिनाथ प्रभुओ, पट् अंडनी

ઋદ્ધિનો પરિત્યાગ કરી સર્વોત્કૃષ્ટ સિદ્ધિરૂપ પંચમ ગતિ પ્રાપ્ત કરી. (૩૮-૫૭૭)

इक्खागरायवसभो, कुन्धू नाम नराहिवो ।

विक्खायकित्ती भयवं, पत्तो गइमणुत्तरं ॥३९॥

इक्खाकुराजवृषभः, कुन्धुर्नाम नराधिपः ।

विक्ख्यातकीर्त्तिर्भगवान्, प्राप्तो गतिमनुत्तराम् ॥३९॥

અર્થ-ઇક્ષ્વાકુ વંશના રાજાઓમાં શ્રેષ્ઠ શ્રી કુંથુનાથ નામના છટ્ટા ચક્રવર્તી અને પ્રસિદ્ધ કીર્તિસંપન્ન સત્તરમા તીર્થંકર તરીકે ભગવાન બની, સર્વોત્કૃષ્ટ સિદ્ધિગતિ મેળવનાર થયા. (૩૯-૫૭૮)

सागरंतं चइत्ताणं, भरहं नरवरीसरो ।

अरौवि अरयंपत्तो गइमणुत्तरं ॥४०॥

सागरान्तं त्यक्त्वा खलु, भारतं नरवरेश्वरः ।

अरोऽपि अरजस्प्राप्तः, प्राप्तो गतमनुत्तराम् ॥४०॥

અર્થ-મનુષ્યોના અધિપતિ અર નામના સાતમા ચક્રવર્તી પણ વૈરાગ્યને પ્રાપ્ત કરી સાગરાન્ત ભરતક્ષેત્રનો નિશ્ચયથી પરિત્યાગ કરીને, અઢારમા તીર્થંકર તરીકે ભગવાન બની સર્વોત્કૃષ્ટ સિદ્ધિગતિ મેળવનાર થયા. (૪૦-૫૭૯)

चइत्ता भारहवासं, चक्कवट्टी महिड्ढीओ ।

चइत्ता उत्तमे भोए, महापउमो तवं चरे ॥४१॥

त्यक्त्वा भारतं वर्षं, चक्रवर्ती महर्द्धिकः ।

त्यक्त्वा उत्तमान् भोगान्, महापद्मस्तपोऽचरत् ॥४१॥

અર્થ-ચૌદ્ધ રત્ન અને નવ નિધિ આદિ મહા ઋદ્ધિના

अधिपति मडापन्न नामना आठमा यकवर्ती, भारतवर्ष
अने उत्तम लोभोना परित्याग करीने निर्मल तप विनी
आराधना करी मोक्षमां पधार्या. (४१-५८०)

एगच्छत्तं पसाहिता, महि माणनिसूरणो ।
हरिसेणो मणुस्सिदो, पत्तो गइमणुत्तरं ॥४२॥
एकं छत्रं प्रसाध्य, महीं माननिसूरणः ।
हरिषेणो मनुष्येन्द्रः, प्राप्तो गतिमनुत्तराम् ॥४२ ॥

अर्थ-अभिमानी शत्रुओंना अडंकारतुं महंन करनार
मनुष्येन्द्र हरिषेणु नामना दशमा यकवर्ती, पृथ्वीतुं अकछत्री
साम्राज्य लोभवी, वैरागी अनी, तेना त्याग करी सर्वोत्कृष्ट
सिद्धिगतिने भेणवतार थया. (४२-५८१)

अग्निओ राय सहस्सेहिं, सुपरिच्चाइ दमं चरे ।
जय नामो जिणक्खायं, पत्तो गइमणुत्तरं ॥४३॥
अन्वितो राजसहस्रैः, सुपरित्यागी दममचरत् ।
जयनामा जिनाख्यातं, प्राप्तो गतिमनुत्तराम् ॥४३॥

अर्थ-हुन्नर राजओंनी साथे राज्य-पुत्र-स्त्री वि.ने
त्याग करनार जय नामना यकवर्ती, श्री लागवती प्रव्रज्याने
आदरी अने तेतुं निरतियारपणे पालन करी सर्वोत्कृष्ट
गति-सिद्धिगति पावनार अन्या. (४३-५८२)

दसण्णरज्जं मुइअं, चइत्ता णं मुणी चरे ।
दसण्णभदो निक्खंतो, सक्खं सक्केण चोइओ ॥४४॥
दशार्णराज्यं मुदितं, त्यक्त्वा खलु मुनिरचरत् ।
दशार्णभद्रो निष्क्रान्तः, साक्षात् शक्रेण नोदितः ॥४४॥

અર્થ-સાક્ષાત્ શકેન્દ્ર દ્વારા અધિક સંપત્તિ ખતાવી ધર્મ તરફ પ્રેરિત કરવામાં આવેલા દશાર્ણ્યલદ્ર નામના રાજા, સમૃદ્ધિશાલી દશાર્ણ્ય દેશના રાજ્યનો ત્યાગ કરી, દીક્ષિત બની અને અપ્રતિબદ્ધપણે વિચરી મુક્તિવિહારી બન્યા. (૪૪-૫૮૩)

નમી નમેહિ અપ્પાણં, સક્કવં સક્કેણ ચોહ્ઓ ।
 ચહ્હુજ્જા ગેહં વહ્હેહી, સામણ્ણે પજ્જવહ્હિઓ ॥૪૫॥
 નમિર્નમયતિ આત્માનં, સાક્ષાત્ શક્રેણ નોદિતઃ ।
 ત્યક્ત્વા ગેહં વૈદેહઃ, શ્રામણ્યે પર્યુપસ્થિતઃ ॥૪૬॥

અર્થ-વિદેહ દેશમાં ઉત્પન્ન થયેલા નમિ નામના રાજા, ઘરનો ત્યાગ કરી સાધુધર્મના પાલનમાં પરાયણ બન્યા હતા. જે કે તેમની સાક્ષાત્ પ્રાહ્મણ્યનુરૂપ ધરીને ઈન્દ્રે જ્ઞાનચર્યામાં પરીક્ષા કરી હતી, તે પછી તેમણે પોતાના આત્માને ન્યાયમાર્ગમાં જે સ્થાપિત કર્યો તેથી જ તેઓ કર્મરહિત થયા હતા. (૪૫-૫૮૪)

કરકંઠુ કલિંગેસુ, પંચાલેસુ અ દુમ્મુહો ।
 નમિરાયા વિદેહેસુ, ગંધારેસુ અ નગ્ગઈ ॥૪૬॥
 ણ નરિંદવસહા, નિક્કવંતા જિણસાસણે ।
 પુત્તે રજ્જે ઉવેહ્હાણં, સામણ્ણે પજ્જુવહ્હિયા ॥૪૭॥ યુગ્ગમ્ ॥
 કરકણ્ઠુઃ કલિંગેષુ, પંચાલેષુ ચ દ્વિમુખઃ ।
 નમી રાજા વિદેહેષુ, ગંધારેષુ ચ નગ્ગતિઃ ॥૪૬॥
 ણતે નરેન્દ્રવૃષભા, નિષ્ક્રાન્તા જિનશાસને ।
 પુત્રાન્ રાજ્યે સ્થાપયિત્વા, શ્રામણ્યે પર્યુપસ્થિતાઃ ॥૪૭॥
 ॥ યુગ્ગમ્ ॥

अर्थ-कलिंग देशमां करकंडू नामना, पंचाल देशमां द्विमुण नामना, विदेह देशमां नमि नामना अने गंधार देशमां नगगति नामना यार उत्तम राज्ञ्योअये, पोतपोताना पुत्राने राज्ञ्यगादी सोंपीने, श्री जिनशासनमां दीक्षा अंगीकार करी अरित्रीनी आराधनाथी मुक्तिपद प्राप्त कयुं, अर्थात् आ यार राज्ञ्यो प्रत्येष्टभुद्धो अनी सिद्ध अन्था. (४६+४७, ५८+५८६)

सौवीररायवसहो, चइत्ताण मुणीचरे ।
उदायणोपव्वइओ, पत्तो गइमणुत्तरं ॥४८॥

सौवीरराजबृषभः, त्यक्त्वा मुनिश्चरेत् ।
उदायनः प्रव्रजितः, प्राप्तो गतिमनुत्तराम् ॥ ४८ ॥

अर्थ-सौवीर देशना सर्वोत्तम राज उदायने सधणा राज्ञ्येना त्याग करी, जैन श्रमणुपणुानुं पालन करी सर्वोत्कृष्ट गतिउप सिद्धिगति प्राप्त करी. (४८-५८७)

तहेव कासीराया, सेओसच्चपरक्कमे ।
कामभोगे परिच्चज्ज, पहणे कम्ममहावणं ॥४९॥

तथैव काशिराजः, श्रेयःसत्यपराक्रमः ।
कामभोगान् परित्यज्य, प्रहृतवान् कर्ममहावनम् ॥४९॥

अर्थ-पूर्वोक्त राज्ञ्योनी माइक श्रेयस्कर संधममां पराकमी काशी देशना अधिपति नंदन नामना सातमा अलहेवे, प्राप्त समस्त कामभोगोनो सर्वथा परित्याग करी दीक्षा स्वीकारी, तेमज अति गहन कर्मइपी भडा

વનનો નાશ કરી અખંડાનંદરૂપ મુક્તિપદ પ્રાપ્ત કર્યું.
(૪૯-૫૮૮)

તહેવ વિજયો રાયા, આણઢાકિત્તિ પવ્વણ ।
રજ્જં તુ ગુણસમિદ્ધં, પયહિત્તુ મહાયસો ॥૫૦॥
તથૈવ ષિજયો રાજા, અનષ્ટકીર્તિઃ પ્રાત્રાજીત ।
રાજ્યં તુ ગુણસમૃદ્ધં, પ્રહાય મહાયશાઃ ॥૫૦॥

અર્થ-તેવી રીતિએ આરેય બાબુથી અપકીર્તિ વગરના-મહા યશસ્વી વિજય નામના બીજા બલદેવે, ગુણસંપન્ન, રાજ્યનો ત્યાગ કરી અને નિરતિયાર શ્રામણ્યનું પાલન કરી મુક્તિસ્થાન મેળવ્યું. (૫૦-૫૮૯)

તહેવ ઉગ્ગતવં કિચ્ચા, અવ્વક્ષિત્તેણ ચેઅસા ।
મહ્બલો રાયરિસી, આદાય સિરસા સિરી ॥૫૧॥
તથૈવ ઉગ્રં તપઃ કૃત્વા, અવ્યાક્ષિત્તેન ચેતસા ।
મહાબલો રાજર્ષિઃ, આદાય શિરસા શ્રિયમ્ ॥૫૧॥

અર્થ-તેવી જ રીતિએ વ્યાક્ષેપ વગરના ચિત્તથી મહાબલ નામના રાજર્ષિ, પ્રચંડ સંયમનો સ્વીકાર કરી, જીવનનિરપેક્ષ બની, તેમજ સંયમરૂપ ભાવલક્ષ્મીની સાધના કરી ત્રીજા ભવમાં મોક્ષલક્ષ્મી પામનાર બન્યા. (૫૧-૫૯૦)

કહ ધીરે અહેઝહિં, ઉમ્મત્તોવ્વ મહિં ચરે ।
एए विसेसमादाय, शूरा ददपरक्कमा ॥५२॥
कथं धीरोऽहेतुभिः, उन्मत्त इव महीं चरेद् ।
पते विशेषमादाय, शूरा ददपराक्रमा ॥५२॥

અર્થ-કેવી રીતિએ ધીર પુરૂષ, ઉન્મત્તની માફક

અને ખોટી યુક્તિઓ દ્વારા તત્ત્વોનો અપલાપ કરી-નિર-
ર્થક બકતો રહી પૃથ્વી ઉપર વિહાર કરી શકે ? અર્થાત્
એવી રીતિએ તે પૃથ્વીવિહાર કરી શકતો નથી. જેમ પૂર્વોક્ત
ભરત વિ. મહારાજઓએ મિથ્યાદર્શનો કરતાં શ્રી જિન-
શાસનની વિશિષ્ટતા સ્વીકારી, દૃઢ પરાક્રમીઓએ આ
શ્રી જિનશાસનના શરણે બંધ અને સાધના કરી મુક્તિપદ
હાંસલ કર્યું; તેમ હે મુનિ! વિશેષજ્ઞ ધીર બની, તમારે
પણ આ જ શ્રી જિનશાસનમાં ચિત્તને નિશ્ચલ કરી સાધના
કરવી, જેથી ઝટ મુક્તિપદ મળે ! (૫૨-૫૬૧)

અચ્ચંતનિઆણસ્વમા, સચ્ચા મે માસિઆ વર્ઘે ।

અતરિસુ તરંતેગે, તરિસ્સંતિ અણાગયા ॥૫૩॥

અત્યન્તનિદાનક્ષમા, સત્યા મે માષિતા વાક્ ।

અતાર્ષુઃ તરન્તિ ષ્કે, તરિષ્યન્ત્યનાગતા ॥૫૩॥

અર્થ-‘શ્રી જિનશાસન શરણ્યોગ્ય છે.’-આવી સત્ત્વ
વાણી જે મેં કહી છે, તે અત્યંત રીતિએ કર્મમલની
શુદ્ધિમાં સમર્થ છે. વળી આ વાણીને અંગીકાર કરીને,
ભૂતકાળમાં ભવ્યો સંસારસાગરના પારને પામ્યા છે, હુમણું
પણ કાળની કે ક્ષેત્રાન્તરની અપેક્ષાએ તેઓ પાર પામી રહ્યા
છે અને ભવિષ્યમાં પણ તે ભાગ્યશાલી ભવ્યો પાર પામશે.
(૫૩-૫૬૨)

કહં ધીરે અહેઝ્ઠિ, અત્તાણં પરિઆવસે ।

સવ્વસંગવિણિમુક્કે, સિદ્ધો હવઘ્ઠ નીરણ્તિ વેમિ ॥૫૪॥

કથં ધીરોઽહેતુભિઃ,

આત્માનં પર્યાવાસયેત્ ।

સર્વસદ્ગુણિનિર્મુક્તઃ,

સિદ્ધો ભવતિ નીરજા ઇતિ બ્રવીમિ ॥૨૪॥

અર્થ-જે પ્રજ્ઞાશાલી ધીર આત્મા છે, તે ક્રિયા વિ. વાદીઓએ કલ્પિત કુહેતુઓથી પોતે પોતાને કેવી રીતે વાસિત કરી શકે ? અર્થાત્ કહી પણ વાસિત કરી શકે નહીં. આથી આવો આત્મા, દ્રવ્યની અપેક્ષાએ ધન-સ્વજન વિ.ના સંગથી, ભાવની અપેક્ષાએ મિથ્યાત્વસ્વરૂપી ક્રિયા વિ. વાદોથી રહિત, અર્થાત્ સર્વ સંગથી રહિત બની-કર્મ-રહિત બની સિદ્ધ પરમાત્મા બને છે.

આ પ્રમાણે ક્ષત્રિય મુનિએ હિતોપદેશ આપી વિહાર કર્યો અને સંજય મુનિ પણ તે ઝોધને હૃદયસ્થ કરી, લાંબા કાળ સુધી વિચરી, કેવલી થઈ સિદ્ધ ભગવાન બન્યા. આ પ્રમાણે હે જંબૂ ! હું તને શ્રી મહાવીર પ્રભુ પાસેથી સાંભળેલું કહું છું, -એમ શ્રી સુધર્માસ્વામી કહી રહ્યા છે. (૫૪-૫૬૩)

॥ અઠારમું શ્રી સંયતાધ્યયન સંપૂર્ણ. ॥

卐 શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્ર-ભા. ૧ સમાપ્ત 卐

श्री मृगापुत्रीयाध्ययन-१८

सुग्गीवे नयरे रम्मे, काणणुज्जाणसोहिए ।
राया बलभदोत्ति, मिया तस्सग्गमहिस्सी ॥१॥
सुग्गीवे नगरे रम्मे, काननोचानशोभिते ।
राजा बलभद्र इत्ति, मृगा तस्याग्रमहिष्सी ॥१॥

अर्थ-मोटा मोटा वृक्षाना आधारलूत वनराज्ज्ठी
अने डीउवनोइपी उधानोथी सुशोभित, सुग्गीव नामना
रमणीय नगरमां अललद्र राज्ज् अने मृगा नामनी तेनी पट्टराणी
छे. (१-५८४)

तेसिं पुत्ते बलसिरी, मियापुत्तेत्ति विस्सुए ।
अम्मापिज्जहिं दइए, जुवराया दमीसरे ॥२॥

તયોઃ પુત્રો બલશ્રીમૃગાપુત્ર ઇતિ વિશ્વતઃ ।

અમ્બાપિત્રોર્દયિતો, યુવરાજો દમીશ્વરઃ ॥ ૨ ॥

અર્થ—‘બલશ્રી’ એવા મા-બાપે પાડેલ નામવાળો, લોકમાં ‘મૃગાપુત્ર’ તરીકે પ્રસિદ્ધ, મા-બાપને ઘણો વહાલો અને યુવરાજ, ભવિષ્યમાં મુનીશ્વર થનારો તે બંનેનો પુત્ર છે. (૨-૫૯૫)

નન્દણે સોઝ પાસાણ, કીલણ સહ ઇત્થીહિ ।

દેવો દોગુંદગો ચેવ, નિચ્ચં મુદિતમાણસો ॥ ૩ ॥

નન્દનઃ સ તુ પ્રાસાદે, ક્રીડતિ સહ સ્ત્રીભિઃ ।

દેવો દોગુન્દગશ્ચૈવ, નિત્યમ્મુદિતમાનસઃ ॥ ૩ ॥

અર્થ—તે મૃગાપુત્ર લક્ષણવંતો હોઈ સમૃદ્ધિજનક રાજમહાલયમાં સ્ત્રીવર્ગની સાથે દોગુંદક દેવની જેમ (નિત્ય ભોગપરાયણ ત્રાયસ્ત્રિંશ જાતિના દેવ ‘દોગુંદક’ કહેવાય છે.) નિરંતર પ્રસન્ન મનવાળો બની હુંમેશા આનંદ-કીડા કરે છે. (૩-૫૯૬)

માંણરયણકુટ્ટિમતલે, પાસાયાલોયણે ઠિઓ ।

આલોણ્ઠ નગરસ્સ, ચતુક્કતિયચ્ચરે ॥ ૪ ॥

મણિરત્નકુટ્ટિમતલે, પ્રાસાદાલોકને સ્થિતઃ ।

આલોકતે નગરસ્ય, ચતુષ્કત્રિકચ્ચત્વરાણિ ॥ ૪ ॥

અર્થ—ચંદ્રકાન્ત વગેરે મણિઓથી અને કકેતન વગેરે રત્નોથી મંડિત કુટ્ટિમ (ધરની પથ્થર વગેરેથી બાંધેલી ભૂમિ-ફરસબંધ જમીન) તલવાળા પ્રસાદના ગવાક્ષમાં (ગોખ-ઝૂખામાં) ઉભા રહેલા તે મૃગાપુત્ર, નગરના

यकला-चौटा-चोडने अने त्रणु के धणा रस्ता लेगा थाय
तेवा स्थानाने जेठ रद्या छे. (४-५६७)

अह तत्थ अइच्छंतं, पासई समणसंजयं ।

तवनियमसंजमधरं, सीलडूढं गुणआगरं ॥ ५ ॥

अथ तत्रातिक्रामन्तं, पश्यति श्रमणसंयतम् ।

तपोनियमसंयमधरं, शीलाढ्यं गुणाकरम् ॥ ५ ॥

अर्थ-त्यार भाद त्रणु-चार-धणा रस्तावाणा स्थानोभां
करतां, ते मृगापुत्र, तप-नियम-संयमना धारक, शीलसंपन्न,
ज्ञानादि गुणना आकर (भाणु) जेवा श्रमणसंयत इप जैन
मुनिने जुजे छे. (५-५६८)

तं पेहई मियापुत्ते, दिट्ठीए अणिमिसाइ उ ।

कहिं मन्नेरिसं रूवं, दिट्ठपुवं मए पुरा ॥ ६ ॥

तं पश्यति मृगापुत्रो, दृष्ट्याऽनिमेषया तु ।

क मन्ये ईदृशं रूपं, दृष्टपूर्वं मया पुरा ॥ ६ ॥

अर्थ-ज्यार मृगापुत्र ते मुनिने आंभ भीच्या
सिवाय जेठ दृष्टिथी जेठ रद्यो छे, त्यारे तेजे विचार्युं के-
'आवुं इप मे' पूर्वजन्मभां कथांय हेजेवुं छे.' (६-५६९)

साहुस्स दरिसणे तस्स, अज्झवसाणम्मि सोहणे ।

मोहंगयस्स, संतस्स जातीसरणं समुप्पन्नं ॥ ७ ॥

साधोर्दर्शने तस्य, अध्यवसाने शोभने ।

मोहंगतस्य सतो, जातिस्मरणं समुत्पन्नम् ॥ ७ ॥

अर्थ-ते साधुना विशिष्ट दर्शनभां सुंदर परिणाम

थतां, 'कथांय आ भे' ज्ञेयेषु' छे.'—येवा चिंतनरूप मुंअ-
वल्लुभां भूक्यायेला ते मृगापुत्रने ज्ञातिस्मरणज्ञान उत्पन्न
थयुं. (७-६००)

जातीसरणे समुत्पन्ने, मिश्रापुत्ते महिड्ढिए ।

सरइ पोरोगिअं जाइं, सामणं च पुरा कयं ॥ ८ ॥

जातिस्मरणे समुत्पन्ने, मृगापुत्रो महद्विकः ।

स्मरति पौराणिकीं जातिं, श्रामण्यं च पुराकृतम् ॥ ८ ॥

अर्थ—ज्ञातिस्मरण रूप ज्ञानने पाभेलेो महद्विक
मृगापुत्र, पूर्वजवने याइ करे छे अने पहेलां पाणेइ श्रमणु-
पणानुं स्मरणु करे छे. (८-६०१)

विसणसु अरज्जन्तो, रज्जन्तो संजमंमि य ।

अम्मापियरं उवागम्म, इमं वयणमव्ववी ॥ ९ ॥

विषयेष्वरजन्, रजन्संयमे च ।

अम्बापितरावुपागम्येदं, वचनमव्ववीत् ॥ ९ ॥

अर्थ—विषयेना विषे रागभाव नहि करतो अने
संयममां अनुराग करतो मृगापुत्र, पोताना मा-आपनी पासे
आवीने नीचे कहेवातुं वचन जोड्यो. (९-६०२)

सुयाणि मे पंचमहव्वयाणि,

नरणसु दुक्खं च तिरिक्खजोणिसु ।

निव्विण्णकामो मि महण्णवाओ,

अणुजाणह पव्वइस्सामि अम्मो ॥ १० ॥

શ્રુતાનિ મયા પञ્ચમહાવ્રતાનિ, નરકેષુ દુઃખં ચ તિર્યગ્યોનિષુ ।
નિર્વિણ્ણકામોઽસ્મિ મહાર્ણવાદનુજાનીત પ્રવ્રજિષ્યામ્યસ્મે ! ॥૧૦॥

અર્થ-હે મા-માપ ! મેં વિશિષ્ટ જ્ઞાનથી પૂર્વલવમાં
પાંચ મહાવ્રતો સાંભળ્યાં-બાણ્યાં-અનુભવ્યાં છે, તેમજ નરકોમાં,
તિર્યંચ યોનિમાં તથા દેવ-મનુષ્યમાં જે દુઃખ છે તે પણ
સાંભળ્યું-બાણ્યું-અનુભવ્યું છે. આથી મહાભયંકર સંસાર-
સાગરમાંથી વૈષયિક સુખલોગોની જરા પણ કામના મારા
દિલમાં રહી નથી, માટે હું સકલ દુઃખના ધ્વંસ ખાતર શ્રી
પારમેશ્વરી પ્રવ્રજ્યા ગ્રહણ કરીશ. (૧૦-૬૦૩)

અમ્મતાય ! મદ્ય મૌગા, મુક્તા વિષફલોવમા ।

પન્છા કદુયવિવાગા, અણુબંધદુહાવહા ॥૧૧॥

અરુબતાતૌ ! મયા મૌગા, મુક્તા વિષફલોપમાઃ ।

પશ્ચાત્કટુકવિપાકા, અનુબન્ધદુઃખાવહાઃ ॥૧૧॥

અર્થ-હે માત-પિતા ! ભોગવ્યા પછી કટૂક ફલ દેનારા,
નિરંતર દુઃખદ અને વિષવૃક્ષના ફલ જેવા ભોગો મેં ખૂબ
ભોગવી લીધેલા છે, જેથી કેઈ પણ વખત હવે ભોગો ભોગ-
વવાની વાત કરવી નહિ. (૧૧-૬૦૪)

ઈમં સરીરં અણિચ્ચં, અસુદ્ધં અસુદ્ધસંભવં ।

અસાસયાવાસમિણં, દુઃસ્વસ્વકેસાણ ભાયણં ॥૧૨॥

ઈદં શરીરમનિત્યમશુચ્યશુચિસમ્ભવમ્ ।

અશાશ્વતાવાસમિદં, દુઃસ્વક્લેશાનાં ભાજનમ્ ॥૧૨॥

અર્થ-વળી આ શરીર સ્વભાવથી જ અપવિત્ર છે,
કેમ કે-તે અપવિત્ર શુક-શોણિતથી જ પેદા થયેલું છે. આ

શરીરમાં જીવનું અવસ્થાન અશાશ્વત-અનિત્ય છે. આ શરીર
હુઃખના હેતુ, ક્લેશરૂપ જ્વર વગેરે રોગોનું પાત્ર છે.
(૧૨-૬૦૫)

અસાસણ સરીરંમિ, રૂં નોવલભામહં ।

પચ્છા પુરા વ ચઇયવ્વે, ફેણબુબ્બુયસન્નિમે ॥૧૩॥

અશાશ્વતે શરીરે, રતિં નોપલમેહં ।

પશ્ચાત્પુરા વા ત્યક્તવ્યે, ફેનબુદ્બુદસન્નિમે ॥૧૩॥

અર્થ-પછી કે (ભુક્તભોગવાળી અવસ્થા) પહેલાં
(ભુક્તભોગ વગરની અવસ્થા) છોડવાને યોગ્ય, પાણીના પર-
પોટા જેવા અર્થાત્ કોઈ પણ અવસ્થામાં મૃત્યુનું આગમન
શક્ય છે, એવા પ્રકારના અનિત્ય શરીરમાં હું રાગ ધારણ
કરતો નથી. (૧૩-૬૦૬)

માણુસત્તે અસારમ્મિ, વાહીરોગાણ આલણ ।

જરામરણઘત્થંમિ, સ્વર્ણપિ ન રમામહં ॥૧૪॥

માનુષત્વેહસારે, વ્યાધિરોગાનામાલયે ।

જરામરણગ્રસ્તે, ક્ષણમપિ, ન રમેહમ્ ॥૧૪॥

અર્થ-અગાધ પીડાના હેતુ કોઈ વગેરે વ્યાધિઓના
અને જ્વર વગેરે રોગોના ઘર રૂપ તેમજ જરા અને મરણથી
ગ્રસ્ત, અસાર એવા મનુષ્યજીવનમાં ક્ષણ વાર પણ હું રમણતા
-રાગ કરતો નથી. (૧૪-૬૦૭)

જમ્મ દુક્કં જરા દુક્કં, રોગાય મરણાણિ ય ।

અહો દુક્કો હુ સંસારો, જત્થ કીસન્તિ જંતુણો ॥૧૫॥

जन्म दुःखं जरा दुःखं, रोगाश्च मरणानि च ।

अहो! दुःखं तु संसारो, यत्र क्लिश्यन्ति जन्तवः ॥१५॥

अर्थ-जन्म दुःख ३५, जरा दुःख ३५ અને રોગો તથા મરણો દુઃખ ૩૫ છે. અહો! આખોય સંસાર દુઃખહેતુ હોઈ દુઃખ ૩૫ છે. જ્યાં જીવો જન્મ-મૃત્યુથી દુઃખી થાય છે. (૧૫-૬૦૮)

સ્વિત્તં વત્યું હિરણ્યં ચ, પુત્રદારં ચ બંધવા ।

ચક્ષુતાણાં ઇમં દેહં, ગંતવ્યમવસસ્સ મે ॥૧૬॥

ક્ષેત્રં વાસ્તુ હિરણ્યં ચ, પુત્રદારાંશ્ચ બાન્ધવાન્ ।

ત્યક્ત્વા નુ ઇદં દેહં, ગન્તવ્યમવશસ્ય મે ॥૧૬॥

અર્થ-જે સંસારમાં ક્ષેત્ર, ઘર, દુકાન વગેરે વાસ્તુ, તેમજ સ્ત્રી, પુત્ર, બંધુ વગેરેને તથા આ દેહને પણ છેવટે છોડી અવશ્ય મારે જવાનું જ છે, તો તેમાં વળી મોહ શો! (૧૬-૬૦૯)

જહ કિંપાગફલાણં, પરિણામો ન સુંદરો ।

एवं भुक्ताणाम् भोगाणाम्, परिणामो न सुंदरो ॥१७॥

यथा किम्पाकफलानां, परिणामो न सुन्दरः ।

एवं भुक्तानां भोगानां, परिणामो न सुन्दरः ॥१७॥

અર્થ-જેમ કિંપાક વૃક્ષના ખાધેલા ફલોનું પરિણામ સુંદર નથી, તેમ ભોગવેલ ભોગોનું પરિણામ પણ સુંદર નથી. (૧૭-૬૧૦)

अद्वाणं जो महंतं तु, अपाहेज्जो पवज्जई ।

गच्छंतो सो दुही होइ, छुहातण्हाइ पीडिओ ॥१८॥

एवं धम्मं अकाङ्गं, जो गच्छइ परं भवं ।
 गच्छंतो सो दुही होइ, वाहिरोगेहि पीडिओ ॥१९॥
 ॥ युग्मम् ॥

अध्वानं यो महान्तं, त्वपाथेयः प्रपद्यते ।
 गच्छन् स दुःखी भवति, क्षुधा तृषा च पीडितः ॥१८॥
 एवं धर्ममकृत्वा, यो गच्छति परं भवम् ।
 गच्छन् स दुःखी भवति, व्याधिरोगैः पीडितः ॥१९॥
 ॥ युग्मम् ॥

અર્થ-જેમ ભાતા વગરનો મુસાફર મોટા માર્ગની મુસાફરી કરતો ભૂખ-તરસથી પીડિત અનેલો અત્યંત દુઃખી થાય છે, તેમ અહીં ધર્મ વગરનો બ્યારે પરલોકમાં બંધ છે ત્યારે વ્યાધિ આદિ રોગોથી પીડિત અનેલો અત્યંત દુઃખી થાય છે. (૧૮+૧૯-૬૧૧+૬૧૨)

अद्वाणं जो महंतं तु, सपाहेज्जो पवज्जई ।
 गच्छंतो सो सुही होइ, छहातण्हाविवज्जिओ ॥२०॥
 एवं धम्मंपि काङ्गं, जो गच्छइ परं भवं ।
 गच्छंतो सो सुही होइ, अप्पकम्मे अवेयणे ॥२१॥
 अध्वानं यो महान्तं तु, सपाथेयः प्रपद्यते ।
 गच्छन् स सुखी भवति, क्षुधातृष्णाविवर्जितः ॥२०॥
 एवं धर्ममपि कृत्वा, यो गच्छति परं भवं ।
 गच्छन् स सुखी भवति, अल्पकर्माऽवेदनः ॥२१॥
 ॥ युग्मम् ॥

અર્થ-જેમ ભાતાવાળો મુસાફર મોટા માર્ગની મુસાફરી કરે છે ત્યારે ભૂખ અને તરસથી નિશ્ચિત અનેલો અત્યંત સુખી થાય છે, તેમ ધર્મ-પુણ્યશાળી જીવ જ્યારે પરલોકમાં જાય છે ત્યારે તે અલ્પ-લઘુકર્મી આત્મા, ધર્મ-ધનવાળો હોવાથી દુઃખનો અનુભવ ન કરતાં સુખનો અનુભવ કરે છે. (૨૦+૨૧-૬૧૩+૬૧૪)

જહા ગેહે પલિત્તમિ, તસ્સ ગેહસ્સ જો પહૂ ।
 સારમંડાણિ નીણેહ, અસારં અવડજ્જહ્ ॥૨૨॥
 एवं लोए पलित्तमि, जराए मरणेण य ।
 अप्पाणं तारइस्सामि, तुब्भेहिं अणुमन्निओ ॥२३॥
 ॥ युग्मम् ॥

यथा गृहे प्रदीप्ते, तस्य गृहस्य यः प्रभुः ।
 सारभाण्डानि निष्काश्यासारमपोहति ॥२२॥
 एवं लोके प्रदीप्ते, जरया मरणेन च ।
 आत्मानं तारयिष्यामि, युष्माभिरनुमतः ॥२३॥
 ॥ युग्मम् ॥

અર્થ-જેમ ઘર સળગ્યે છે, ઘરનો માલિક મહાકીંમતી વસ્તુ વગેરેને બહાર કાઢે છે અને અલ્પ કીંમતના પદાર્થને છોડે છે, તેમ જરા અને મરણથી સળગતા સંસારમાં મહાકીંમતી વસ્તુ સમાન આત્માને હું આપની અનુમતિ મળતાં અવશ્ય તારીશ અને કામલોગ વગેરે અસાર પદાર્થોનો ત્યાગ કરીશ. (૨૨+૨૩-૬૧૫+૬૧૬)

તં વિન્તિ અમ્માપિયરો, સામણ્ણં પુત્ત ! દુચ્ચરં ।

ગુણાણં તુ સહસ્સાણિ, ધારેયવ્વાહં ભિક્ખુણા ॥૨૪॥

તં બૂતઃ અમ્માપિતરો, શ્રામણ્યં પુત્ત ! દુચ્ચરં ।

ગુણાનાં તુ સહસ્રાણિ, ધારયિતવ્યાનિ ભિક્ષુણા ॥૨૪॥

હવે તેના મા-બાપે આપેલો જવાબ વીસ શ્લોકોથી કહે છે.

અર્થ-તે મૃગાપુત્રને તેના મા-બાપ કહે છે કે-પુત્ર !

શ્રમણપણાનું પાલન ઘણું કપડું છે, કેમ કે-ત્યાં સાધુના ઉપકારક શીલના અંગ રૂપ ગુણો હજારો પ્રમાણના કે પ્રકારના ધારણ કરવા પડે છે. (૨૪-૬૧૭)

સમયા સવ્વભૂણસુ, સત્તુમિત્તેસુ વા જગે ।

પાણાહ્વાયવિરેઈ, જાવજ્જીવાય દુક્કરં ॥૨૫॥

સમતા સર્વભૂતેષુ, શત્રુમિત્રેષુ વા જગતિ ।

પ્રાણાતિપાતવિરતિઃ, યાવજ્જીવં દુષ્કરમ્ ॥૨૫॥

અર્થ-ત્યાં જગત ઉપર, શત્રુ-મિત્ર ઉપર કે સર્વ પ્રાણીઓ ઉપર રાગ-દ્વેષના ત્યાગ દ્વારા સમતા રૂપ સામાયિક ધારણું પડે છે અને જીવનપર્યાંત અહિંસાનું મહાવ્રત કે જે દુષ્કર છે તે પાળવું પડે છે. (૨૫-૬૧૮)

નિચ્ચકાલપ્પમત્તેણં, મુસાવાયવિવજ્જણં ।

માસિયવ્વં હિયં સચ્ચં, નિચ્ચાઉત્તેણ દુક્કરં ॥૨૬॥

નિત્યકાલાપ્રમત્તેન, મૃષાવાદવિવર્જનમ્ ।

ભાષિતવ્યં હિતં સત્યં, નિત્યાયુક્તેન દુષ્કરમ્ ॥૨૬॥

અર્થ—હું મેશાં જાગૃત બની મૃષાવાદનો ત્યાગ કરવાનો છે. સદા ઉપયોગી બની હિતકારી સત્ય ભાષણ કરવું અતિ દુષ્કર છે. (૨૬-૬૧૬)

દંતસોહણમાહસ્સ અદત્તસ્સ વિવજ્જણં ।

અણવજ્જેસણિજ્જસ્સ, ગિણ્હણા અવિ દુક્કરં ॥ ૨૭ ॥

દન્તશોધનાદેરદત્તસ્ય

વિવર્જનમ્ ।

અનવદ્દૈષણીયસ્ય,

ગ્રહણમપિ

દુષ્કરમ્ ॥૨૭॥

અર્થ—બીજી વસ્તુ તો દૂર રહી, પણ નાની સરખી દંતશોધની વગેરેની ચોરીનો પણ ત્યાગ કરવાનો છે. બીજાએ આપેલી પણ જો તે વસ્તુ નિષ્પાપ-શુદ્ધ હોય તો જ લેવાની હોય છે. માટે ત્રીજા મહાવ્રતનું પાલન દુષ્કર છે. (૨૭-૬૨૦)

વિરહં અબંભચેરસ્સ, કામભોગરસન્નુણા ।

ઉગ્ગં મહવ્વયં ભમ્મં, ધારેયવ્વં સુદુક્કરં ॥ ૨૮ ॥

વિરત્તિરબ્રહ્મચર્યસ્ય,

કામભોગરસજ્ઞેન ।

ઉગ્ગં મહાવ્રતં બ્રહ્મ,

ધર્તવ્યં સુદુષ્કરમ્ ॥૨૮॥

અર્થ—કામભોગના રસના જાણુકાર તારાથી (કદાચ માનો કે-કામભોગના રસથી અજ્ઞાતને ઈચ્છા ન થાય પણ તારાથી) અપ્રદાની વિરતિ રૂપ ઘોર બ્રહ્મચર્ય નામના મહાવ્રતનું પાલન અતિ દુષ્કર થશે. (૨૮-૬૨૧)

ધણધન્નપેસવગ્ગેસુ, પરિગ્ગહવિવજ્જણં ।

સવ્વારમ્મપરિચ્ચાઓ, નિમ્મમત્તં સુદુક્કરં ॥ ૨૯ ॥

धनधान्यप्रेष्यवर्गेषु, परिग्रहविवर्जनम् ।
सर्वारम्भपरित्यागो, निर्ममत्वं सुदुष्करम् ॥२९॥

अर्थ-धन-धान्य-नोकरवर्गना स्वीकार इय परिग्रहने।
त्याग, द्रव्यना उपार्जन भाटेना सधणा आरंभ-व्यापारेणो
त्याग अर्थात् ममताणो अभाव अति दुष्कर छे. (२९-६२२)

चउव्विहे वि आहारे, राईभोयणवज्जणा ।
सन्निही संचओ चैव, वज्जेयव्वो सुदुष्करं ॥ ३० ॥

चतुर्विधेऽप्याहारे, रात्रिभोजनवर्जना ।
सन्निधिसंचयश्चैव, वर्जितव्यस्तुदुस्तसहः ॥३०॥

अर्थ-चतुर्विध आहारना विषयमां पणु रात्रिभोजनने।
सर्वथा त्याग, तेमज्ज उचित कालने अतिक्रम करी धी वगेरेनी
स्थापना इय संनिधि संचयने। त्याग अति दुष्कर छे.
(३०-६२३)

छुहा तण्हा य सीउण्हं, देसमसगा य वेयगा ।
अक्कोसा दुक्खसिज्जा य, तणफासा जल्लमेव य ॥ ३१ ॥

तालगा तज्जणा चैव वहबंधपरीसहा ।
दुक्खं भिक्खायरिया, जायणा य अलाभया ॥ ३२ ॥
॥ युग्मम् ॥

क्षुधा तृष्णा च शीतोष्णं, दंशमशकवेदनाः ।
आक्रोशा दुःखशय्या च, तृणस्पर्शा मल एव च ॥३१॥
ताडना तर्जना चैव, वधबन्धपरिषहौ ।
दुःखं भिक्षाचर्या, याचना चालाभता ॥३२॥
॥ युग्मम् ॥

અર્થ-ભૂખ, તરસ, શીતોષ્ણુ, ડાંશ-મચ્છર, આકોશ, દુઃખકારી શય્યા, તૃણસ્પર્શ, મલ, તાડના, તર્જના, વધ, ખંધ વગેરેના દુઃખ રૂપ પરિષદો; ભિક્ષાચર્યા, યાચના, અલાભ વગેરેના દુઃખ રૂપ પણ પરિષદો સહવા અતિ દુષ્કર છે. (૩૧+૩૨-૬૨૪+૬૨૫)

કાવોયા જા ઇમા વિક્તી, કેસલોઝો અદારુણો ।
 દુઃખં વમ્ભવ્વયં ઘોરં, ધારેઠં અમહપ્પણો ॥૩૩॥
 કાપોતી યેયં વૃત્તિઃ, કેશલોચશ્ચ દારુણઃ ।
 દુઃખં વ્રહ્મવતં ઘોરં, ધર્ત્તુમમહાત્મનઃ ॥ ૩૩ ॥

અર્થ-જેમ કબુતરો કણુ વગેરેના ગ્રહણમાં હુંમેશા શંકિત થઈ પ્રવર્તે છે, તેમ મુનિગણુ ગોચરીના દોષોથી ડરતા જ ભિક્ષા વગેરેમાં પ્રવર્તે છે. આવી જે કાપોતી વૃત્તિ અને વાળનો લોચ ભયંકર છે તથા ઘોર-દુર્ધર બ્રહ્મચર્યનું ધારણ કરવું અમહાત્મા એવા તારા માટે ઘણું કઠિન છે (૩૩-૬૨૬)

સુહોઙ્ગો તુમં પુત્તા !, સુકુમાલો સુમજ્જિઓ ।
 ન હુસી પમ્મૂ તુમં પુત્તા !, સામણ્ણમણુપાલિયા ॥૩૪॥
 સુખોચિતસ્ત્વં પુત્ર !, સુકુમાલસ્સુમજ્જિતઃ ।
 ન ભવસિ પ્રમુસ્ત્વં પુત્ર !, શ્રામણ્યમનુપાલયિતુમ્ ॥૩૪॥

અર્થ-તેલમાલીસ વગેરેથી સ્નાન કરનાર અને સકલ અલંકારોથી અલંકૃત હોવાથી કૌમલતાવાળો તું સુખને યોગ્ય છે. શ્રમણુપણુનું પાલન કરવા માટે હું પુત્ર ! તું સમર્થ નથી. (૩૪-૬૨૭)

જાવજ્જીવમવિસ્સામો, ગુણાણં તુ મહવ્ભરો ।

ગુરુઓ લોહમારુવ્વ, જો પુત્તો ! હોઈ દુવ્વહો ॥૩૫॥

યાવજ્જીવમવિશ્રામો, ગુણાનાં તુ મહાભરઃ ।

ગુરુકો લોહમાર ઇવ, યઃ પુત્ર ! ભવતિ દુર્વહઃ ॥૩૫॥

અર્થ—હે પુત્ર ! જાવજીવ સુધી નિગંતર, ભારે સિંહ-લોઠાના ભારની માફક અને દુઃખે કરી વહી શકાય એવો મુનિગુણોનો મોટો ભાર તારે વહન કરવો પડશે. (૩૫-૬૨૮)

આગાસે ગંગસોઝ્વ, પડિસોઝ્વ દુત્તરો

બાહાહિં સાગરો ચેવ, તરિયવ્વો ય ગુણોદહી ॥૩૬॥

આકાશે ગંગાસ્રોત ઇવ, પ્રતિશ્રોત ઇવ દુસ્તરઃ ।

બાહુભ્યાં ચ સાગર ઇવ, તરિતવ્યો ગુણોદધિઃ ॥૩૬॥

અર્થ—લોકરૂઢિથી આકાશીય ગંગાસ્રોતની માફક શેષ નદી વગેરેમાં ઉલટો જલપ્રવાહ જેમ દુસ્તર છે અને જે બાહુથી સાગર જેમ દુસ્તર છે, તેમ જ્ઞાનાદિ ગુણોનો સાગર તરવો દુસ્તર છે. (૩૬-૬૨૯)

વાલુયાકવલે ચેવ, નિરસ્સાણ ઝ સંજમે ।

અસિધારાગમણં ચેવ, દુષ્કરં ચરિત્તં તવો ॥૩૭॥

વાલુકાકવલ ઇવ ચ, નિરાસ્વાદસ્તુ સંયમઃ ।

અસિધારાગમનમિવ ચ, દુષ્કરં ચરિત્તં તપઃ ॥૩૭॥

અર્થ—રેતીના કોળીયાની માફક (વિષયાસક્રતોને નિરસતાનો હેતુ હોઈ) સંયમ, રસ વગરનો છે. તલવારની ધાર ઉપર ચાલવાની માફક ચારિત્રનું આચરણ દુષ્કર છે. (૩૭-૬૩૦)

अहीवेगन्तदिद्वीए, चरित्ते पुत्र ! दुक्करे ।

जवा लोहमया चेव चावेयव्वा सुदुक्करं ॥३८॥

अहीवैकान्तदृष्ट्या, चारित्रं पुत्र ! दुष्करं ।

यवा लोहमया एव, चर्वयितव्यास्सुदुष्कराः ॥३८॥

अर्थ-अनन्य दृष्टिथी सापनी माइक धन्द्रिय-मन दुर्गेय होवाथी पुद्धिथी उपलक्षित चारित्र दुष्कर छे. लोढाना जवने याववाणी माइक चारित्र अति दुष्कर छे. (३८-६३९)

जहा अगिसिहा दित्ता, पाउं होइ सुदुक्करा ।

तह दुक्करं करेउं जे, तारुण्ये समणत्तणं ॥३९॥

यथाग्निशिखा दीप्ता, पातुं भवति सुदुष्करा ।

तथा दुष्करं कर्तुं, तारुण्ये श्रमणत्वम् ॥३९॥

अर्थ-जेम दीप्तमान अग्निज्वालानुं पान करवुं मनुष्येथी दुष्कर थाय छे, तेम तर्जुनावस्थाभां श्रमणपणानुं पालन करवुं अे अति दुष्कर थाय छे (३९-६३२)

जहा दुक्खं भरेउं जे, होइ वायस्स कुत्थलो ।

तहा दुक्खं करेउं जे, कीवेणं समणत्तणं ॥४०॥

यथा दुक्खं भर्तुं, भवति वायुना कोत्थलः ।

तथा दुष्करं कर्तुं, क्लीबेन श्रमणत्वम् ॥४०॥

अर्थ-जेम वस्त्र वगेरेनो अनावेल होथणो वायुथी भरवो मुश्केल छे, तेम निःसत्त्व पुइपथी श्रमणपणानुं पालन करवुं अे अति मुश्केल छे. (४०-६३३)

જહા તુલાણ તોલેડં, દુક્કરો મંદરો ગિરી ।

તહો નિહુઅનીસંકં, દુક્કરં સમણત્તણં ॥૪૧॥

યથા તુલયા તોલયિતું, દુક્કરો મન્દરો ગિરિઃ ।

તથા નિમ્બુતં નિઃસંકં, દુક્કરં શ્રમણત્વમ્ ॥૪૧॥

અર્થ-જેમ કાંટાથી-ત્રાજવાથી મેરૂપર્વતને તોલવેા મુશકેલ છે, તેમ નિશ્ચલ અને શરીરનિરપેક્ષ બની શ્રમણપણું પાળવું એ દુષ્કર છે. (૪૧-૬૩૪)

જહા મુયાહિં તરિડં, દુક્કરો રયણાયરો ।

તહા અણુવપંતેણં, દુક્કરો દમસાગરો ॥૪૨॥

યથા મુજામ્યાં તરિતું, દુક્કરો રત્નાકરઃ ।

તથાનુપશાન્તેન, દુક્કરો દમસાગરઃ ॥૪૨॥

અર્થ-જેમ ભુબ્જઓથી સમુદ્ર તરવેા અતિ કઠિન છે, તેમ ઉત્કટ કષાયવાળા પુરૂષથી ઉપશમના સમુદ્ર રૂપ સંયમ પાળવેા એ દુષ્કર છે. (૪૨-૬૩૫)

મુંજ માણુસસાણ મોણ, પંચલક્ષણણ તુમં ।

મુત્તમોગી તઓ જાયા, પચ્છા ધમ્મં ચરિસસિ ॥૪૩॥

મુહુક્ષ્વ માનુષ્યકાન્ મોગાન્, પચ્ચલક્ષણકાંસ્ત્વમ્ ।

મુત્તમોગી તતો જાત!, પચ્ચાદ્ધર્મં ચરેઃ ॥૪૩॥

અર્થ-હે પુત્ર ! આ લોગયોગ્ય વયમાં પ્રથમ પાંચ વિષયોના સ્વરૂપવાળા મનુષ્ય સંબંધી લોગોને તું લોગવી, ભુક્તલોગી બન્યા બાદ પછી વૃદ્ધાવસ્થામાં ચારિત્રધર્મને પાળજે ! (૪૩-૬૩૬)

સો ચિંતમ્માપિઅરો, એવમેયં જહાફુહં ।

इह लोए निष्पिवासस्स, नस्थि किंचिवि दुक्करं ॥४४॥

સઃ બૂને અમ્માપિતરૌ !, એવમેતથથાસ્ફુટમ્ ।

इहलोके निष्पिपासितस्य, नास्ति किंचिदपि दुक्करम् ॥४४॥

હવે મૃગાપુત્ર ૧૩ ગાથાઓથી મા-બાપને જવાબ આપે છે.

અર્થ-તે મૃગાપુત્ર કહે છે કે-હે મા-બાપ ! તમેએ દીક્ષાની દુષ્કરતાનું જે વર્ણન કર્યું તે સ્પષ્ટ રીતિએ સાચું છે, તો પણ આ લોકમાં નિઃસ્પૃહ મહાપુરુષને અતિ કષ્ટકારી પણ અનુષ્ઠાન કરવું જરા પણ દુષ્કર નથી (૪૪-૬૩૭)

સારીરમાણસા ચેવ, વેયણા ઉ અણંતસો ।

मए सोढाओ भीमाओ, असइं दुक्खभयाणि य ॥४५॥

શારીરમાનસ્યશ્ચૈવ, વેદના તુ અનંતશઃ ।

मया सोढा भीमा, असकृद्दुःखभयानि च ॥४५॥

અર્થ-હે મા-બાપ ! શરીર અને મન સંબંધી ભયંકર વેદનાઓ નરકાદિમાં અનંતી વાર સહન કરેલી છે. વળી વારંવાર દુઃખકારક ભયો પણ સહન કરેલા છે. (૪૫-૬૩૮)

જરામરણકંતારે, ચાઉરંતે મયાગરે ।

मए सोढाणि भीमाइं, जम्माइं मरणाणि य ॥४६॥

જરામરણકાન્તારે, ચતુરન્તે મયાકરે ।

मया सोढानि भीमानि, जन्मानि मरणानि च ॥४६॥

અર્થ-જન્મ અને મરણથી અતિ ગહન હોવાથી મહા

ભયંકર અરણ્ય જેવા, ભયની ખાણ રૂપ ચાર ગતિ રૂપ સંસારમાં મેં અનંતી વાર જન્મ અને મરણો સહન કરેલા છે. (૪૬-૬૩૯)

જહા इहं अगणी उण्हो, इत्तो णन्तगुणो तहिं ।

नरएसु वेयणा उण्हा, अस्साया वेइया मए ॥४७॥

यथेहाग्निरुण्णो, इत्तोऽनंतगुणस्तेषु ।

नरकेषु वेदनोष्णाऽसाता वेदिता मया ॥४७॥

અર્થ-જેમ અહીં અગ્નિ ગરમ છે, તેના કરતાં અનંત ગુણી (જે નરકોમાં ઉત્પન્ન થયે તેમાં જો કે અહીં ખાદ્ય અગ્નિનો અભાવ હોવાથી પૃથ્વીનો તથાવિધ સ્પર્શ સમજવો.) અને દુઃખ રૂપ ઉષ્ણતાના અનુભવ રૂપે વેદનાઓ મેં અનુભવેલી છે. (૪૭-૬૪૦)

જહા इहं इमं सीयं, इत्तो णन्तगुणं तहिं ।

नरएसु वेयणा सीया, अस्साया वेइया मए ॥४८॥

यथेहेदं शीतमितोऽनंतगुणं तेषु ।

नरकेषु वेदना शीताऽसाता वेदिता मया ॥४८॥

અર્થ-જેમ અહીં ઠંડી છે, તેના કરતાં અનંત ગુણી તે નરકોમાં દુઃખરૂપ ઠંડીના અનુભવ રૂપે વેદનાઓ મેં સહન કરેલી છે. (૪૮-૬૪૧)

કંદંતો કંદુકુમ્ભીસુ, ઉદ્દપાઓ અહોસિરો ।

હ્યાસણે જલન્તમ્મિ, પક્કપુવ્વો અણંતસો ॥૪૯॥

કન્દન કન્દુકુમ્ભીષૂર્ધ્વપાદોઽધઃશિરાઃ ।
 હુતાશને જ્વલતિ, પક્વપૂર્વોઽનન્તશઃ ॥૪૧॥

અર્થ-લોહા વગેરેની પાકભાજન વિશેષ રૂપ કંદુકુંભી-
 ઓમાં કંદન કરતો અને દેવમાયાથી બનાવેલ જલતી
 આગમાં અનંતી વાર પહેલાં હું પકાયો હતો (૪૯-૬૪૨)

મહાદવગ્ગિસંકાસે, મરુમ્મિ વહર-ચાલુણ ।
 કલંબવાલુયાણ ઉ, દડ્ઢપુન્વો અણંતસો ॥૫૦॥
 મહાદવાગ્નિસંકાસે, મરો વજ્રવાલુકે ।
 કદમ્બવાલુકાયાં તુ, દગ્ધપૂર્વોઽનન્તશઃ ॥૫૦॥

અર્થ-મહાદાવાનલ સમાન અને મરુદેશની સ્થલી
 પ્રદેશની રેતીના ઢગલા સમાન વજ્રવાલુકાવાળી નદીની કોરી
 પડેલી રેતાળ જમીનમાં તથા કદમ્બવાલુકાવાળી નદીની રેતાળ
 જમીનમાં અનંતીવાર પહેલાં હું બળ્યો હતો. (૫૦-૬૪૩)

રસંતો કંદુકુમ્ભીસુ, ઉડ્ઢં વદ્ધો અબન્ધવો ।
 કરવત્તકરકયાઈહિ, છિન્નપુન્વો અણંતસો ॥૫૧॥
 રસન્કન્દુકુમ્ભીષૂર્ધ્વં, વદ્ધોઽબન્ધવઃ ।
 કરપત્રક્રકચાદિમિચ્છિન્નપૂર્વોઽનન્તશઃ ॥૫૧॥

અર્થ-કંદુકુંભીમાં ફેંકાયેલો હું રડતો હતો. ઉંચે
 વૃક્ષની શાખા વગેરેમાં બંધાયેલો હું અશરણુ હતો. વિશિષ્ટ
 કરવતોથી અનંતી વાર હું પહેલાં કપાયો હતો. (૫૧-૬૪૪)

અઈતિક્વકષ્ટગાઈણો, તુંગે સિંબલિપાયવે ।
 લેવિયં પાસવદ્ધેણં, કડ્ઢોકડ્ઢાઈ દુવકરં ॥૫૨॥

અતિતીક્ષ્ણકંટકાકીર્ણે, તુદ્ધે શાલ્મલિપાદપે ।
ચિન્નં પાશબધ્ધેન, કર્ષાપકર્ષણૈર્દુષ્કરમ્ ॥૫૨॥

અર્થ-અત્યંત તીક્ષ્ણ કાંટાઓથી વ્યાપ્ત ઉંચા શાલ્મલી વૃક્ષ ઉપર, પાશથી બંધાયેલ મારા વડે, પરમાધામીઓએ કરેલ આકર્ષણ-પ્રકર્ષણ દ્વારા દુઃસહ દુઃખ-ખેદનો અનુભવ કરાયો હતો. (૫૨-૬૪૫)

મહાજંતેસુ ઉચ્છ્રવા, આરસન્તો સુમેરવં ।
પીલિઓમિ સકમ્મેહિ, પાવકમ્મો અણંતસો ॥૫૩॥

મહાયંત્રેષ્વિશ્ચુરિવારસન્સુભૈરવમ્ ।

પીડિતોસ્મિ સ્વકર્મભિઃ, પાપકર્માન્નંતશઃ ॥૫૩॥

અર્થ-મહાયંત્રોમાં શેરડીની માફક પીલાતાં, પાપ-કર્મ કરનાર હું સ્વકર્મોથી અનંતી વાર મહા ભયંકર ર્યાસ પાડતો દુઃખને અનુભવતો હતો. (૫૩-૬૪૬)

કૂવંતો કોલસુણર્હિ, સામેર્હિ સવલેર્હિ ય ।
પાહિઓ ફાલિઅ છિન્નો, વિષ્ફુરન્તો અળેગસો ॥૫૪॥

કૂજન્કોલશુનકૈશ્શ્યામૈશ્શબલૈશ્ચ ।

પાતિતઃ સ્ફાટિતઃ છિન્નઃ, વિસ્ફુરન્નનેકશઃ ॥૫૪॥

અર્થ-રડતાં એવા મને ભૂંડ-શ્વાનરૂપધારી શ્યામ અને શંખલ નામના પરમાધામીઓએ ભૂમિ પર પટકથો, જૂના વસ્ત્રની માફક મને ફાડ્યો અને અનેક વાર આમ-તેમ ફરતા મને કાપી નાખ્યો હતો. (૫૪-૬૪૭)

અસીર્હિ અયસિવર્ણેર્હિ, મલ્લીર્હિ પટ્ટિસેર્હિ ય ।
છિન્નો મિન્નો વિમિન્નોય, ઉવવન્નો પાવકમ્મુણા ॥૫૫॥

असिभिरतसीवर्णैर्भल्लीभिः पट्टिशैश्च ।

छिन्नो भिन्नो विभिन्नश्च, उत्पन्नः पापकर्मणा ॥१५॥

अर्थ-अतसीना कूल जेवी काणी तलवारोथी, लाला-
ओथी अने भरपदीओथी पापकर्मथी नरकमां उत्पन्न थयेला
मने खीरी नाज्यो-झाडी नाज्यो तथा मारा सूक्ष्म दूकडे
दूकडा करी नाज्या हुता. (५५-६४८)

अवसो लोहरहे जुत्तो, जलन्ते समिलाजुण ।

चोइओ तुत्तजुत्तेहि, रुज्झो वा जह पाडिओ ॥५६॥

अवसो लोहरथे योजितो, ज्वलति समिलायुते ।

चोदितस्तोत्रयोक्त्रै, रोज्झ इव यथा पातितः ॥५६॥

अर्थ-परतंत्र होवाथी हुं लोभंडना रथ-गाडामां
जेडायेलो, न्वालावाणा गाडामां धुंसरी-धुंसरीनी पीटी-
जेतरा वगेरेथी युक्त अनेलो अने पराष्ठा-आणुक वगेरेथी
प्रेरित थयेलो हुतो : अथवा रोजनी भाइक लाकडी वगेरेथी
पीटीने मने पाडयो हुतो-दूटयो हुतो. (५६-६४९)

हुयासणे जलंतंमि, चियासु महिसो विव ।

दडूढो पक्को य अवसो, पावकम्मैहि पाविओ ॥५७॥

हुताशने ज्वलति, चितासु महिष इव ।

दग्धः पक्कश्चावशः, पापकर्मभिः प्रापितः ॥५७॥

अर्थ-परमाधामीओये अनावेल चिताओमां सणगा-
वेल आगमां पाडानी भाइक पापकर्मथी नरकमां आवेला परतंत्र
ओवा मने भरभसात् अनाव्यो अने पडाव्यो हुतो (५७-६५०)

बला संढासतुंडेहि, लोहतुंडेहि पविस्वहिं ।

विलुत्तो विलवन्तोऽहं, दङ्कगिद्धेहिऽणंतसो ॥ ५८ ॥

बलात्संदंशतुण्डैर्लोहतुण्डैः पक्षिभिः ।

विलुप्तो विलपन्नहं, दंकगृद्धैरन्तशः ॥ ૫૮ ॥

અર્થ-ખલાતકારથી સાણસાના આકારના મુખવાળા અને લોહાના મુખવાળા દંક-ગૃધ્ર પંખીઓએ અનંતી વાર (અહીં પંખીઓ વૈક્રિય સમજવા, કેમ કે-ત્યાં તિર્થો નથી.) રડતા એવા મને પીંખી નાખ્યો-છેદી નાખ્યો હતો. (૫૮-૬૫૨)

तण्हाकिलंतो धावंतो, पत्तो वेयरणिं नइं ।

जलं पाहं ति चिंततो, खुरधाराहिं विवाइओ ॥ ५९ ॥

तृष्णया क्लाम्यन् धावन्, प्राप्तो वैतरणीं नदीम् ।

जलं पास्यामीति चिन्तयन्, क्षुरधाराभिर्व्यापादितः ॥ ૫૯ ॥

અર્થ-‘હું પાણીનું પાન કરીશ.’-એવું વિચારીને, તૃષ્ણાતુર બનેલો દોડતો દોડતો હું જ્યારે વૈતરણી નદીમાં આવ્યો, ત્યારે મને છરાની ધારથી માર્યો હતો. (૫૯-૬૫૨)

उण्हाभित्तो संपत्तो, असिपत्तं महाव ।

असिपत्तेहि पडंतेहिं, छिन्नपुव्वो अणगसो ॥ ६० ॥

उष्णाभितप्तः संप्राप्तोऽसिपत्रं महावनम् ।

असिपत्रैः पतद्भिः, छिन्नपूर्वाऽनेकशः ॥ ૬૦ ॥

અર્થ-વજ્રવાલુકા વગેરેના તાપથી તપેલો હું જ્યારે ખરૂંજોની માફક લેહનાર પત્રોવાળા મહાવનમાં આવ્યો, ત્યારે નીચે પડતા અસિપત્રોથી અનેક વાર પહેલાં છેદાયો હતો.

(૬૦-૬૫૩)

મુગ્ગરેહિં મુસુંદીહિં, સ્લેહિં મૂસલેહિ ય ।

ગયાસં ભગ્ગગત્તેહિં, પત્તં દુક્કલં અણંતસો ॥૬૧॥

મુદ્ગરૈર્મુસંઢિભિઃ, શૂલૈર્મુશલૈશ્ચ ।

ગતાશંઃભગ્ગગાત્રૈ પ્રાપ્તં દુઃસ્વમનંતશઃ ॥૬૧॥

અર્થ-ધન-મગદળ-મોગરી-ગોળ લોહના ખીલાથી યુક્ત લાકડાની અનેલી મુષુંદી (શસ્ત્રવિશેષ)-ત્રિશૂળ-મુશળ વગેરેથી રક્ષણની આશા વગરનો, ગાત્રભંગવાળો હું અનંતી વાર દુઃખ પામ્યો હતો. (૬૧-૬૫૪)

સુરેહિં તિક્કલધારાહિં, છુરિયાહિં કપ્પણીહિ ય ।

કપ્પિઓ ફાલિઓ છિન્નો, ઉક્કિત્તો ય અણેગસો ॥૬૨॥

શુરૈસ્તીક્ષ્ણધારૈઃ, છુરિકાભિઃ કલ્પનીમિશ્ચ ।

કલ્પિતઃ સ્ફાલિતશ્ચિન્ન, ઉત્કૃત્તશ્ચાનેકશઃ ॥૬૨॥

અર્થ-કાતરોથી વસ્ત્રની માફક મને કાતરો, તીક્ષ્ણ ધારવાળા છરાઓથી મને છોલ્યો અને છરીઓથી મને અનેક વાર વાંકો ચીર્યો હતો. (૬૨-૬૫૫)

પાસેહિં કૂડજાલેહિં, મિઓ વા અવસો અહં ।

વાહિઓ બદ્ધરુદ્ધો વા, બહુસો ચેવ વિવાહઓ ॥૬૩॥

પાસૈઃ કૂડજાલૈઃ, મૃગ ઇવાવશોઽહમ્ ।

વાહિતો બદ્ધો રુદ્ધશ્ચ, બહુશશ્ચૈવ વ્યાપાદિતઃ ॥૬૩॥

અર્થ-હરણ વગેરેને બાંધવાના સાધનો-પાશ, બળ, ક્રંસા આદિથી મૃગની માફક પરતાંત્ર એવા મને છેતરી, દોરડાઓથી બાંધ્યો, રોક્યો અને અનેક વાર હત-પ્રહત કર્યો હતો. (૬૩-૬૫૬)

ગલેહિં મગરજાલેહિં, મચ્છો વા અવસો અહં ।
 ઉહ્લિઓ ફાલિઓ ગહિઓ, મારિઓ ય અણંતસો ॥ ૬૪ ॥
 ગલૈર્મકરજાલૈઃ, મત્સ્ય ઇવાવશોઽહમ્ ।
 ઉલ્લિલ્લિખિતઃ પાટિતો ગૃહીતો, મારિતશ્ચાનન્તશઃ ॥ ૬૪ ॥

અર્થ—માછલાં પકડવાના આંકડાઓથી અને જાળોથી મત્સ્યની માફક પહેલાં મને આંકડાઓથી વેધ્યો અને મગર રૂપી પરમાધામીઓએ મને પકડ્યો. વળી તેઓએ બનાવેલ જાળોથી મને બાંધ્યો અને બધાએ માર્યો. (૬૪-૬૫૭)

વિદંસણ્હિં જાલેહિં, લિપ્પાહિં સરુણો વિવ ।
 ગહિઓ લગ્ગો ય બદ્ધો ય, મારિઓ ય અણંતસો ॥ ૬૫ ॥
 વિદંશકૈર્જાલૈર્લેપ્યામિઃ, શકુનિરિવ ।
 ગૃહીતો લગિતશ્ચ બદ્ધશ્ચ, મારિતશ્ચાનન્તશઃ ॥ ૬૫ ॥

અર્થ—તથાવિધ બંધન રૂપ શ્યેન—સીંચાણો—બાજપક્ષી વગેરેથી પંખીની માફક પકડાયેલો અને વજલેપ આદિ લેપોથી સંયોગવાળો બનેલો હું બધાથી મરાયો હતો. (૬૫-૬૫૮)

કુહાડપરસુમાઈહિં, વઙ્ઠઈહિં દુમો વિવ ।
 કુટ્ટિઓ ફાલિઓ છિન્નો, તચ્છિયો ય અણંતસો ॥ ૬૬ ॥
 કુઠારપર્શ્વાદિકૈર્વેદ્ધકિમિદ્દુમ ઇવ ।
 કુટ્ટિતઃ સ્ફાટિતશ્ચિન્નઃ, તક્ષિતશ્ચાનન્તશઃ ॥ ૬૬ ॥

અર્થ—પરશુ, કુહાડો વગેરેથી સુથારો જેમ વૃક્ષને પ્રહાર કરે, છેદે, ફાડે કે છોલે, તેમ હું અનંતી વાર કપાયો, છેદાયો, ફાડાયો અને છોલાયો હતો. (૬૬-૬૫૯)

ચવેડમુટ્ટિમાર્હિં, કુમારેહિં અયં વિવ ।
 તાહિઓ કુટ્ટિઓ મિન્નો, ચુણિઓ ય અણંતસો ॥ ૬૭ ॥
 ચપેટામુષ્ટ્યાદિમિઃ, કુમારૈરય ઇવ ।
 તાહિતઃ કુટ્ટિતો મિન્નશ્ચૂર્ણિતશ્ચાનન્તશઃ ॥૬૭॥

અર્થ—લુહારો જેમ ઘન વગેરેથી લોહાને ફૂટે, મારે, છેદે અને ટૂકડા કરે; તેમ લપડાક-મુઠ્ઠી આદિથી મને માર્યે, ફૂટયો, છેદ્યો અને મારા નાના નાના ટૂકડા કર્યા હતા. (૬૭-૬૬૦)

તત્તાઈં તમ્બલોહાઈં, તડઆઈં સીસગાણિ ય ।
 પાઈઓ કલકલંતાઈં, આરસંતો સુભેરવં ॥ ૬૮ ॥
 તપ્તાનિ તામ્બલોહાનિ, ત્રપૂણિ શીશકાનિ ચ ।
 પાયિતઃ કલકલન્તાન્યારસન્સુભૈરવમ્ ॥૬૮॥

અર્થ—તપાવેલ તાંબુ, લોહું, સીસુ વગેરેના ગરમા-ગરમ કલકલ શબ્દ કરતા પ્રવાહી રસો, ભયંકર સીત્કાર કરતા એવા મને પીવડાવવામાં આવ્યા હતા. (૬૮-૬૬૧)

તુહપ્પિયાઈં મંસાઈં, ચંડાઈં સુલ્લગાણિ ય ।
 ચાવિઓ મિ સમંસાઈં, અગ્નિવણ્ણાઈં ણેગસો ॥ ૬૯ ॥
 તવ પ્રિયાણિ માંસાનિ, ચંડાનિ સોલ્લકાનિ ચ ।
 ચાદિતોઽસ્મિ સ્વમાંસાનિ, અગ્નિવર્ણાન્યનેકશઃ ॥૬૯॥

અર્થ—કેમ, તને માંસ-ખંડ રૂપ અગ્નિમાં પાકેલું માંસ પ્રિય હતું ને?—એમ યાદ કરાવીને મારા શરીરમાંથી કાઢી-કાપી, ઉષ્ણ હોવાથી અગ્નિવર્ણવાળું માંસ મને અનેક વાર ખવડાવવામાં આવ્યું હતું. (૬૯-૬૬૨)

તુહં પ્રિયા સુરા સીધુ, મૈરૌ ય મહૂણિ ય ।
પજ્જિઓ મિ જલન્તીઓ, વસાઓ રુહિરાણિ ય ॥૭૦ ॥

તવ પ્રિયા સુરા સીધુ, મૈરૈયં ચ મધૂનિ ચ ।
પાયિતોઽસ્મિ જ્વલન્તીઃ, વસા રુઘિરાણિ ચ ॥૭૦॥

અર્થ-કેમ, તને સુરા, સીધુ, મૈરૈય અને મધુ (દારૂના પ્રકારવિશેષો) પ્યાઈ હતું ને ?-એમ યાદ દેવતાવીને ગરમા-ગરમ મેદ-ચરખી-લોહી આદિ મને પીવડાવવામાં આવ્યું હતું (૭૦-૬૬૩)

નિચ્ચં મીણ તત્થેણ, દુહિણ વહિણ ય ।
પરમા દુહસંબદ્ધા, વેયણા વેહ્યા મણ ॥ ૭૧ ॥

નિત્યં મીતેન ત્રસ્તેન, દુઃખિતેન વ્યથિતેન ચ ।
પરમા દુઃખસમ્બદ્ધા, વેદના વેદિતા મયા ॥૭૧॥

અર્થ-હું મેશાં ઉત્પન્ન ભયવાળા અને ત્રાસવાળા, ઉત્પન્ન વિવિધ દુઃખના સમૂહવાળા અને થરથરતા સઘળા શરીરવાળા મેં દુઃખસંબંધવાળી પરમ વેદનાએ સહેલી છે. (૭૧-૬૬૪)

તિવ્વં ચણ્ડપ્પગાઠાઓ ઘોરાઓ અહુસ્સહા ।
મહાભયાઓ મીમાઓ, નરણસુ વેહ્યા મણ ॥ ૭૨ ॥

તીવ્રચણ્ડપ્રગાઠા, ઘોરા અતિદુસ્સહાઃ ।
મહાભયા મીમા, નરકેષુ વેદિતા મયા ॥૭૨॥

અર્થ-રસની અપેક્ષાએ તીવ્ર, ઉત્કટ, મોટી સ્થિતિ-વાળી, રોદ્ર, અતિદુઃસહ, મહાભયંકર અને સાંભળ્યા

બાદ પણ ભય આપનારી વેદનાઓ મેં નરકોમાં સહન કરેલી છે. (૭૨-૬૬૫)

જારિસા માણુસે લોણ, તાયા! દીસન્તિ વેયણા ।

इतो अणंतगुणिया, नरएसु दुःखवेयणा ॥ ७३ ॥

યાદર્યો માનુષે લોકે, તાત! દશ્યન્તે વેદનાઃ ।

इतोऽनन्तगुणिता, नरकेषु दुःखवेदनाः ॥७३॥

અર્થ-પિતાજી! મનુષ્યલોકમાં જે પ્રકારની-જેવી વેદનાઓ દેખાય છે, તેના કરતાં અનંતગુણી દુઃખરૂપ વેદનાઓ નરકોમાં છે. (૭૩-૬૬૬)

सव्वभवेसु अस्साया, वेयणा वेइया मए ।

निमिसन्तरमित्तंपि, जं साया नत्थि वेयणा ॥ ७४ ॥

सर्वभवेष्वसाता, वेदना वेदिता मया ।

निमेषान्तरमात्रमपि, यत्साता नास्ति वेदना ॥७४॥

અર્થ-નિમેષમાત્રના આંતરા વગર અર્થાત્ નિરંતર સર્વ ભવોમાં દુઃખનો અનુભવ છે પણ સુખનો અનુભવ નથી. અહીં વૈયથિક સુખ પણ ઈર્ષ્યા આદિ અનેક દુઃખોથી ઘેરાયેલ હોઈ અને કટુક વિપાક દેનાર હોઈ દુઃખરૂપ છે-એમ સમજવું. આવી વ્યથાનો અનુભવ કરનાર એવા મને દીક્ષા કેમ દુષ્કર થાય? અર્થાત્ ન જ થાય. માટે મારે દીક્ષા લેવાની જ છે. (૭૪-૬૬૭)

तं बित्तम्मापियरो, छन्देण पुत्त! पव्वया ।

नवरं पुण सामणो, दुक्खं निप्पडिकम्मया ॥ ७५ ॥

તં વૃતોઽમ્બાપિતરૌ, હન્દેન પુત્ર ! પ્રવ્રજ ।
નવરં પુનઃ શ્રામણ્યે, દુઃખં નિષ્પ્રતિકર્મતા ॥૬૫॥

અર્થ—મૃગાયુત્રને પોતાના મા-બાપ કહે છે કે-બેટા !
જે તારી દીક્ષાની ઇચ્છા છે, તો યથારુચિ દીક્ષા લેજો. પરંતુ
એક વાત ધરાધર યાનમાં લેશો કે-સાધુપણમાં રોગ આદિની
ઉત્પત્તિમાં જ્યારે ઉપચાર-પ્રતિકાર નહિ થાય, ત્યારે તમને
દુઃખ થશે ને ? (૭૫-૬૬૮)

સો વિંતઽમ્માપિયરો, એવમેયં જહા ફુહં ।
પહિકમ્મં કો કુણઈ, અરણ્ણો મિગપક્ષીણં ॥૭૬॥

સ વૃત્તેઽમ્બાપિતરૌ, એવમેતદથાસ્ફુટમ્ ।
પ્રતિકર્મ કઃ કરોત્યરણ્યે મૃગપક્ષિણામ્ ॥૭૬॥

અર્થ—તે મૃગાયુત્ર, મા-બાપને જવાબ આપે છે કે-
હે મા-બાપ ! તમોએ જે રોગ આદિની ચિકિત્સા રૂપ
પ્રતિકાર દુઃખ રૂપ છે-એમ જે કહ્યું તે ધરાધર છે. પરંતુ
વિચારો કે-વનમાં મૃગપક્ષિઓની ચિકિત્સા કોણ કરે છે ?
તેઓ પણ જીવે છે અને વિચરે છે આથી રોગનું દુઃખરૂપ-
પણું નકામું છે. (૭૬-૬૬૯)

એગભૂઓ અરણ્ણો વા, જહા ઉ ચરઈ મિગો ।
એવં ધમ્મં ચરિસ્સામિ, સંજમેણ તવેણ ય ॥ ૭૭ ॥

એકભૂતોઽરણ્યે વા, યથા તુ ચરત્તિ મૃગઃ ।
એવં ધર્મં ચરિષ્યામિ, સંયમેન તપસા ચ ॥૭૭॥

અર્થ—અટવીમાં જેમ એકલો મૃગ ફરે છે, તેમ સંયમ

અને તપની સાધનાપૂર્વક ધર્મનું હું પાલન કરીશ. જ.
(૭૭-૬૭૦)

જહા મિગસ્સ આયંકો, મહારણમ્મિ જાયઈ ।

અચ્છંતં રુક્ષમૂલમિ, કો ણં તાહે તિગિચ્છઈ ॥ ૭૮ ॥

યદા મૃગસ્યાતંકો, મહારણ્યે જાયતે ।

તિષ્ઠન્તં વૃક્ષમૂલે, ક ણં તદા ચિકીત્સતિ ? ॥ ૭૮ ॥

અર્થ-જ્યારે મહાન જંગલમાં હરણને રોગ થાય છે, તો વૃક્ષના મૂલમાં રહેતા મૃગને ત્યારે કોણ ચિકિત્સા કરી નિરોગી બનાવે ? કોઈ જ નહિ. (૭૮-૬૭૧)

કો વા સે ઓસહં દેઙ્ઠ, કો વા સે પુચ્છઈ સુહં ? ।

કો સે ભત્તં વ પાણં વા ?, આહરિત્તુ પણામઈ ॥ ૭૯ ॥

કો વાઽસ્મૈ ઔષધં દદાતિ ?, કો વાઽસ્ય પૃચ્છતિ સુખં ? ।

કો વાઽસ્ય ભક્તં વા પાન વા ?, આહત્ય પ્રણામયેત્ ? ॥ ૭૯ ॥

અર્થ-કોણ તે બીમાર મૃગને ઔષધ આપે છે ?, કોણ કુશલ પ્રશ્ન કરે છે ? અને કોણ ઘાસ વગેરે ભોજન-પાણી લાવીને આપે છે ? (૭૯-૬૭૨)

જયા ય સે સુહી હોઙ્ઠ, તયા ગચ્છઈ ગોયરં ।

ભક્તપાણસ્સ અટ્ટાણ, વલ્લરાણિ સરાણિ ય ॥ ૮૦ ॥

યદા ચ સ સુખી ભવતિ, તદા ગચ્છતિ ગોચરમ્ ।

ભક્તપાનસ્યાર્થાય, વલ્લરાણિ સરાંસિ ચ ॥ ૮૦ ॥

અર્થ-જ્યારે તે આપમેળે રોગ વગરનો સુખી થાય છે. ત્યારે ભોજન-પાન માટે વનો અને સરોવરોમાં ભ્રમણ કરે છે. (૮૦-૬૭૩)

खाइत्ता पाणियं पाउं, वल्लरेहिं सरेहि य ।

मिगचारियं चरित्ताणं, गच्छई मिगचारियं ॥ ८१ ॥

खादित्वा पानीयं पीत्वा, वल्लरेभ्यस्सरोभ्यश्च ।

मृगचर्यां चरित्वा, गच्छति मृगचर्याम् ॥ ८१ ॥

અર્થ—વનોમાં પોતાના લક્ષ્યનું લોજન કરી, સરોવરોમાં પાણીનું પાન કરી અને આમ—તેમ ક્ષણ-ક્ષણ મારવા રૂપ મૃગચર્યાનું આચરણ કરી, સ્વેચ્છાથી બેસવાં વગેરે ચેષ્ટા રૂપ ચર્યાવાળી આશ્રયભૂમિને પામે છે. (૮૧-૬૭૪)

एवं समुद्रिण मिक्खू, एवमेव अणेगए ।

मिगचारियं चरित्ताणं उड्ढं पक्कमई दिसिं ॥ ८२ ॥

एवं समुत्थितो भिक्षुरेवमेवानेकगः ।

मृगचर्यां चरित्त्वोर्ध्वं प्रक्रामति दिशम् ॥ ८२ ॥

અર્થ—આ પ્રમાણે મૃગની માફક સંયમાનુષ્ઠાનમાં પ્રયત્નશીલ બનેલો સાધુ તથાવિધ રોગની ઉત્પત્તિ થવા છતાંય ચિકિત્સા સન્મુખ થતો નથી. આ પ્રમાણે એક જ વૃક્ષતલમાં બેમ હરણ રહેતું નથી, તેમ મુનિ પણ અનિયત સ્થાન હોવાથી અનેક સ્થાનોમાં રહે છે. તે મુનિ ચિકિત્સા નહિ કરાવવા વગેરે રૂપ મૃગચર્યાનું આચરણ કરી, સમસ્ત કર્મોનો સર્વથા નાશ કરી સર્વોપરિ સ્થાન રૂપ સિદ્ધિગતિમાં શાશ્વત સ્થાયી બને છે. (૮૨-૬૭૫)

जहा मिए एग अणेगचारी, अणेगवासे धुवगोयरे य ।

एवं मुणी गोयरियं पविट्ठे, नो हीए नो विय खिंसइज्जा ॥ ८३ ॥

યંથા મૃગઃ ઇકઃ અનેકચાર્યનેકવાસો ધ્રુવગોચરશ્ચ ।
 ઇવમ્મુનિર્ગોચર્યાં પ્રવિષ્ટો, ન હીલયેન્નાપિ ચ ચ્ચિસયેત્ ॥૮૬॥

અર્થ-જેમ હરણુ, એકલો-અનેક ઠેકાણે કરનારો, કરતાં-ક્રતાં જે ઘાસ-પાણી મળે તેને વાપરે છે; તેમ મુનિ એકલો-એક જગ્યાએ વાસ નહિ કરનારો, ગોચરી દરમિયાન જે કાંઈ અન્ન આદિ મળે તેની હેલના કર્યા સિવાય આહાર-પાણીને ગ્રહણ કરનારો અને આહાર વગેરેની પ્રાપ્તિ ન થાય તો સ્વ-પરની નિંદા નહિ કરનારો બને છે. (૮૩-૬૭૬)

મિગચારિયં ચરિસામિ, એવં પુત્તા જહાસુહં ।

અમ્માપિઝહિ ણુન્નાઓ, જહાઈ ઉવહિં તઓ ॥ ૮૪ ॥

મૃગચર્યાં ચરિષ્યામ્યેવં પુત્ર ! યથાસુખમ્ ।

અમ્વાપિતૃભિરનુજ્ઞાતો, જહાત્યુપધિ તતઃ ॥૮૪॥

અર્થ-આ પ્રમાણે મૃગચર્યાનું હું પાલન કરીશ-એમ જ્યારે મૃગાપુત્રે કહ્યું, ત્યારે તેના મા-બાપે જણાવ્યું કે-બેટા ! તને જેમ સુખ ઉપજે તેમ તું કરી શકે છે-અમારી અનુમતિ છે. આ પ્રમાણે અનુજ્ઞા પામેલો મૃગાપુત્ર ઉપધિરૂપ પરિગ્રહ-સંસારને છોડવા તૈયાર થાય છે.(૮૪-૬૭૭)

મિગચારિયં ચરિસામિ, સવ્વદુવ્વસ્વિમુવ્વચ્ચણિં ।

તુબ્બમેહિં અબ્બણુન્નાઓ, ગચ્છ પુત્ત ! જહાસુહં ॥ ૮૫ ॥

મૃગચર્યાં ચરિષ્યામિ, સર્વદુઃસ્વિમોક્ષણીમ્ ।

યુવામ્યામભ્યનુજ્ઞાતો ગચ્છ પુત્ર ! યથાસુખમ્ ॥૮૬॥

અર્થ-તમારી રજા મળતા, સર્વ દુઃખોમાંથી છોડાવનારી હું મૃગચર્યાને સ્વીકારીશ. ત્યારે મા-બાપે જવાબ આપ્યો

કે-ખેટા ! જેમ સુખ ઉપજે તેમ તેમ મૃગચર્યાને સ્વીકારજો.
(૮૫-૬૭૮)

एवं सो अम्मापियर, अणुमाणित्ताण बहुविहं ।

ममत्तं छिदई ताहे, महानागुव्व कंचुयं ॥ ८६ ॥

एवं स अम्बापितरावनुमान्य बहुविधम् ।

ममत्वं छिनत्ति तदा, महानाग इव कञ्चुकम् ॥ ८६ ॥

અર્થ-આ પ્રમાણે તે મૃગાયુત્ર, મા-આપની રજા મેળવી, મહાનાગ જેમ કાંચળીને ફેંકી દે છે, તેમ અનાદિ ભવેાની અભ્યાસવાળી ઘણા પ્રકારની મમતાને છોડે છે.
(૮૬-૬૭૯)

इड्ढी वित्तं च मित्ते य, पुत्तदारं च नायओ ।

रेणुयं व पडे लग्गं, निद्दुणित्ताण निग्गओ ॥ ८७ ॥

ऋद्धि वित्तं च मित्राणि च, पुत्रदारांश्च ज्ञातीन् ।

रेणुमिव पटे लग्नं, निर्द्धूय निगतः ॥ ८७ ॥

અર્થ-જેમ વસ્ત્ર ઉપર લાગેલી ધૂળને ફેંકી દેવામાં આવે છે, તેમ ઘોડા-હાથી વગેરે ઋદ્ધિ, ધન, મિત્રો, પુત્ર, સ્ત્રીઓ અને સ્વજનોને છોડી, ઘરમાંથી નીકળી મૃગાયુત્ર દીક્ષિત થાય છે. (૮૭-૬૮૦)

पंचमहव्वयजुत्तो, पंचसमिओ तिगुत्तिगुत्तो य ।

संभितरवाहिरिण, तवोवहाणंमि उज्जुओ ॥ ८८ ॥

पञ्चमहाव्रतयुक्तः, पञ्चसमितः त्रिगुप्तिगुप्तश्च ।

साभ्यन्तरवाह्ये, तपउपधान उद्युक्तः ॥ ८८ ॥

अर्थ—आम ते भृगापुत्र, पांच महाव्रत, पांच समिति
अने त्रणु गुणितयोथी युक्त अनेला आद्याख्यंतर तपमां अने
श्रुताराधना इय उपधानमां उद्यमवंत तथा. (८८-६८९)

निम्ममो निरहंकारो. निस्संगो चत्तगारवो ।

समो य सच्चभूणसु, तसेसु थावरेसु य ॥ ८९ ॥

लाभालाभे सुहे दुःखे, जीविए मरणे तथा ।

समो निंदापसंसासु, तथा माणावमाणओ ॥ ९० ॥

गारवेसुं कसाएसुं दंडसल्लभणसु य ।

नियत्तो हाससोगाओ, अनियाणो अबंधणो ॥ ९१ ॥

॥ त्रिभिर्विशेषकम् ॥

निर्ममो निरहंकारो, निस्संगस्त्यक्तगौरवः ।

समश्च सर्वभूतेषु, त्रसेषु स्थावरेषु च ॥८९॥

लाभालाभयोस्सुखे दुःखे, जीविते मरणे तथा ।

समो निन्दाप्रशंसयोस्तथा मानापमानयोः ॥९०॥

गौरवेभ्यः कषायेभ्यो, दण्डशल्यभयेभ्यश्च ।

निवृत्तो हास्यशोकाभ्यामनिदानोऽबन्धनः ॥९१॥

॥ त्रिभिर्विशेषकम् ॥

अर्थ—ममता वगरना, निरलिभाणी, निःसंग, गौरवना
त्यागी (ऋद्धि-रस-शाताना अलिमानना त्यागी), त्रस अने
स्थावर इय सर्व जिवोमां रव-समानतादर्शी, तेम न लाल के
अलाल, सुभ के दुःख, जवन के मरण, निंदा के प्रशंसा,
मान के अपमानमां राग-द्वेषना अलाव इय समतावाणा,
गौरव, कषाये, (अशुल व्यापारना) दंडना त्रणु लेह, माया

આદિ ત્રણ શબ્દો અને હાસ્ય-ચોકથી અટકેલા, દુન્યવી પુહ્ગલ સંબંધી ઈચ્છા રૂપ નિયાણા વગરના અને રાગ આદિ બંધન વગરના તે મૃગાપુત્ર બન્યા. (૮૯ થી ૯૧-૯૮૨ થી ૯૮૪)

અણિસ્સિઓ હં લોએ, પરલોએ અણિસ્સિતો ।

વાસીચંદળકપ્પો ય, અસણે અણસણે તહા ॥૯૨॥

અનિશ્ચિત્ત હહ લોકે, પરલોકેઽનિશ્ચિત્તઃ ।

વાસીચન્દનકલ્પશ્ચાશનેઽનશને તથા ॥૯૨॥

અર્થ-આ લોકના કૃળ કે પરલોકના કૃળની નિશ્ચાયે-અપેક્ષાયે તપનું અનુષ્ઠાન નહિ કરનારા, વાંસલા સરખા નિદક પુરૂષ અને અંદન સરખા સ્તુતિ કરનાર પુરૂષ ઉપર સમદર્શી તથા આહાર આપનાર કે નહિ આપનાર પુરૂષ ઉપર આશીર્વાદ અને શાપ-એમ બન્નેથી રહિત સમભાવવાળા તે મૃગાપુત્ર મુનિ બન્યા. (૯૨-૯૮૫)

અપ્પસત્થેહિં દારેહિં, સવ્વઓ પિહિયાસવે ।

અજ્ઞપ્પજ્ઞાણજોગેહિં, પસત્થે દમસાસણે ॥૯૩॥

અપ્રશસ્તેભ્યો દ્વારેભ્યસ્સર્વતઃ પિહિતાશ્રવઃ ।

અધ્યાત્મધ્યાનયોગેઃ, પ્રશસ્તો દમશાસનઃ ॥૯૩॥

અર્થ-કર્મ ઉપાર્જનના ઉપાયભૂત હિંસા આદિ અપ્રશસ્ત દ્વારેથી સર્વથા નિવૃત્ત, તેથી જ કર્મના આગમનને રોકનાર, આત્મા વિષે શુભ ધ્યાનવ્યાપાર રૂપ ધ્યાનયોગોથી પ્રશસ્ત, ઉપશમ અને જિનાગમ રૂપ શાસનના સાધક તે મૃગાપુત્ર મુનિ થયા. (૯૩-૯૮૬)

एवं नाणेन चरणेण, दंसणेण तवेण य ।
 भावणाहि य सुद्धाहिं, सम्मं भावित्तु अप्पयं ॥ ९४ ॥
 बहुयाणि उ वासाणि, सामण्णमणुपालिया ।
 मासिएण उ भत्तेण, सिद्धिं पत्तो अणुत्तरं ॥ ९५ ॥
 ॥ युग्मम् ॥

एवं જ્ઞાનેન ચરણેન, દર્શનેન તપસા ચ ।
 ભાવનામિશ્ચ શુદ્ધામિઃ, સમ્યગ્ભાવયિત્વાઽઽત્માનમ્ ॥૯૪॥
 बहुकानि तु वर्षाणि, श्रामण्यमनुपाल्य ।
 मासिकेन तु भक्तेन, सिद्धिं प्राप्तोऽनुत्तराम् ॥९५॥
 ॥ युग्मम् ॥

અર્થ-આ પ્રમાણે જ્ઞાન-ચારિત્ર-દર્શન-તપથી શુદ્ધ
 (નિયાણા વગરની) વ્રત વિષયક કે અનિત્યત્વ આદિ ભાવના-
 એથી આત્માને સારી રીતિએ તનમય બનાવી, ઘણા વર્ષો
 સુધી શ્રમણપણાનું પાલન કરી અને ભક્તપ્રત્યાખ્યાન રૂપ
 એક માસનું અનશન કરી શ્રી મૃગાપુત્ર મહર્ષિ અનુત્તર-
 સિદ્ધિગતિને પામ્યા. (૯૪+૯૫-૯૮૭+૯૮૮)

एवं करन्ति संबुद्धा, पण्डिया पवियवखणा ।
 विणिअट्टन्ति भोगेसु, भियापुत्ते जहा रिसी ॥ ९६ ॥
 एवं करन्ति संबुद्धा, पण्डिता प्रविवक्षणाः ।
 दिनिवर्तन्ते भोगेभ्यो, मृगापुत्रो यथर्षिः ॥९६॥

અર્થ-આ પ્રમાણે શ્રી મૃગાપુત્ર મહર્ષિનું ઉદાહરણ
 લઈ, સંબુદ્ધ, પંડિત અને પ્રવિચક્ષણેા ઉત્તમ પ્રવૃત્તિ કરે
 છે તથા ભોગોથી નિવૃત્ત બને છે. (૯૬-૯૮૯)

મહપ્પભાવસ્સ મહાજસસ્સ, મિયાહ્ પુત્તસ્સ નિસમ્મ ભાસિયં ।
 તવપ્પહાણં ચરિયં ચ ઉત્તમં, ગહપ્પહાણં ચ તિલોગવિસ્સુતં ॥૧૭॥
 વિયાણિયા દુક્ખવિવહૂઢ્ઢણં ઘણં, મમત્તચંધં ચ મહાભયાવહં ।
 સુહાવહં ધમ્મધુરં અણુત્તરં, ધારેજ્જ નિવ્વાણગુણાવહં મહંત્તિવેમિ ॥૧૮॥

॥ યુગ્મમ્ ॥

મહાપ્રભાવસ્ય મહાયશસો, મૃગાપુત્રસ્ય નિશમ્ય ભાષિતમ્ ।
 તપઃ પ્રધાનં ચરિત્રં ચોત્તમં, પ્રધાનગતિં ચ ત્રિલોકવિશ્રુતામ્ ॥૧૭॥
 વિજ્ઞાય દુઃખવિવર્ધનં ધનં, મમત્વબન્ધં ચ મહાભયાવહમ્ ।
 સુખાવહાં ધર્મધુરામણુત્તરાં, ધારયત નિર્વાણગુણાવહાં મહતીમ્ ॥૧૮॥
 इति ब्रवीमि ॥ युगमम् ॥

અર્થ—મહાપ્રભાવસંપન્ન અને મહાયશસ્ત્રી શ્રી
 મૃગાપુત્રનું સંસારની અસારતાનું તથા દુઃખપ્રચુરતાનું
 જ્ઞાપક વચન, તપપ્રધાન ઉત્તમ ચારિત્ર અને ત્રણ લોકમાં
 પ્રસિદ્ધ સિદ્ધિગતિ રૂપ પ્રધાન ગતિ સાંભળી; તેમજ દુઃખની
 વૃદ્ધિ કરનારું ધન, સ્વજન વગેરે વિષયક મમતાનો પાશ, કે
 જે મહાભયંકર છે અને તેનાથી જ આ લોક કે પરલોકના
 ભયો મેળવાય છે—એમ જાણી, હે ભગ્યો ! અનંત જ્ઞાન—દર્શન
 આદિ નિર્વાણ ગુણોને કરનારી, સુખને આપનારી, ઉત્કૃષ્ટ
 અને અમિત મહિમાથી ભરપૂર મોટી ધર્મધુરાને ધારણ કરો !
 આ પ્રમાણે હે જંબૂ ! હું કહું છું. (૯૭+૯૮-૧૯૦+૧૯૧)

આગણીસમું શ્રી મૃગાપુત્રીયાધ્યયન સંપૂર્ણ.

श्री विजयभुवनतिलकसूरीश्वर जैन ग्रंथमाला-

छाणीना छाल प्राप्य प्रकाशने

卐

आवश्यक कृषिका
तपोधनोनी अत्रीशी
चार गति अन्तर (पद्य)
शत्रुंजय गुणुगुंजन (हिंदी)
नवपद आराधन विधि (गुण.)
क्षितविस्तरा भाग १-२
आत्म निदर्शन
दशवैकालिका सूत्र
अंतरिक्ष तीर्थ माहात्म्य (सं.)
क्षिप्तसूरीश्वर मृत्युक्षयु काव्य(सं.)

तत्त्व न्याय विलाकर भा. १-२
भुवनभोध
छाणीशतकम्
कसेटी
अखिलं आराधना (हिंदी)
भुवन काव्यकलि (सं.)
विविध भाषाभां नवकार मंत्र
उत्तराध्ययन सूत्र भाग १-२
लगवद् लक्षित
तत्त्व न्याय विलाकर टीकानुं
गुजराती भाषांतर (प्रेसर्ग)

卐

-: प्राप्तिस्थान :-

भुवन-भद्रंकर साहित्य प्रकाशन

वी. वी. वेरा

C/o. ६०, कृष्णप्या नायकन स्ट्रीट,

मद्रास-६००००१

જમીન લેવાઈ ગઈ છે, તીર્થોધ્ધાર ચાલુ છે માટે જ શ્રી સાવત્થી (શ્રાવસ્તી) મહાતીર્થ

મહિમા:—● ત્રીજા તીર્થકર શ્રી સંલવનાથપ્રભુના ચ્યવન-જન્મ-દીક્ષા કેવળજ્ઞાન કલ્યાણકથી પવિત્ર. ● શ્રી શાંતિનાથપ્રભુ આદિએ પધારીને. ● શ્રી મુનિસુવ્રતસ્વામિના સમયમાં અંધકક્ષપિના ૫૦૦ શિષ્યોએ મોક્ષ પ્રાપ્ત કરીને. ● મહાવીરસ્વામીએ ચાતુર્માસ સ.થે અનેક પ્રકારના તપ કરીને અને અનેકોને દીક્ષા આપી અનેકવાર સમવસમરણ થયેલ. પ્રભુએ અનેકવાર અહીં પધારી આ તીર્થભૂમિને પાવન કરેલ. ● સાધ્વીશ્રી પ્રિયદર્શનાશ્રીજીએ સર્વ સાધુ-સાધ્વીજીને પ્રતિબોધિત કરીને પ્રભુ મહાવીરની સેવામાં મોકલેલ, ફક્ત જમીની વિપ્રતિપન્ન રહેલ. ● ગોશાળાએ પ્રભુ મહાવીર ઉપર તેજેલેશ્યા અહિંયા મૂકેલ. તેજેલેશ્યાના કારણે સમવસનણમાં સુનક્ષત્ર અને સર્વાનુભૂતિ બન્ને મુનિવરો સ્વર્ગવાસી બનેલ. ● ભગવાન શ્રી પાર્શ્વનાથના સંતાનીય કેશીકુમાર શ્રમણ અને ગૌતમ ગણધરના શાસ્ત્રાર્થ મિલન અત્રે થયેલ અને પાંચમા મહાવ્રતનો સ્વીકાર કરેલ.

ઉદ્ધાર:—આ પરમપાવન કલ્યાણભૂમિ અંડેરભૂમિ અને વિચિત્રન અવસ્થામાં રહે તે પ્રત્યેક ધર્મપ્રેમી માટે દુઃખની વાત છે. તે માટે પૂ. આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજયભદ્રંકરસુરીશ્વરજી મ. સા. ની નિશ્રામાં તીર્થોધ્ધાર કરાવવાનો નિર્ણય લઈને કમીટીની સ્થાપના કરેલ.

વિનંતિ:—તીર્થભૂમિ પર ભવ્ય જિનમંદિર-ધર્મશાળા-ભોજન-શાળા આદિ અનાવવાનો નિર્ણય થયેલ છે, તે આ તીર્થભૂમિના જિજ્ઞોધ્ધારમાં દાનવીરોને દિલ ખોલીને દાન આપવા વિનંતિ છે. સાધારણ ખાતા માટે મહિનાવાર ખર્ચ પણ સ્વીકારાય છે, અને તેઓશ્રીનું નામ બોર્ડ ઉપર રહેશે. એક મહિનાના રૂ. ૨૫)

માણેકચંદ બેતાલી-મદ્રાસ દેવીચંદ મીશ્રીમલ-બેંગ્લોર.

(પ્રમુખ) (ઉપપ્રમુખ)

સુરેન્દ્રસિંહ લોઠા-આગ્રા કે. હિમતલાલજી
(વ્યવસ્થાપક) (ખજાનચી)

કોઠારી લક્ષ્મીચંદ બેંગ્લોર મદદ મોકલવાનું સ્થળ :-

શ્રી સાવત્થી જૈન પ્રવેતામ્બર તીર્થોદ્ધારક કમીટી

સંઘવી કે. હિમતમલજી-બંગ્લોરપેટ (જી. કોલ્હાર) (રજીસ્ટર)

卐 श्रुतज्ञान-महिमा 卐

卐

हेत्वयन्ति नरा घ्न्या, ये जीनागम पुस्तकान् ।

ते सर्व वाङ्मयं शक्त्वा, सिद्धिं वान्ति न संशयः ॥

जे पुष्पशास्त्री पुश्पो श्री विनायकना पुस्तकोंने
बभावे छे, उपावे छे. तेयो सकलशास्त्रो बख्खीने मोक्षभां
जय छे. तेमां जराये संका नथी.

卐

卐

卐

श्रुतज्ञानाराधनाच्च केवलज्ञानमपि सुखमम् ।

श्रुतज्ञान्ती आराधनाथी केवलज्ञानं पणु सुखल जने छे.

卐

卐

卐

अपूर्वज्ञानग्रहणं महती कर्मनिजरा ।

सम्बद्धानि नैर्मलान् कृत्वा तत्त्वप्रबोधनः ॥

अपूर्व ज्ञान ग्रहण करतथी मोटी कर्मनी निर्मल
थया छे, अने सम्बद्धानि निर्मलता थवाथी तावने।
बोध थाम छे.

卐

卐

卐